

AKADÉMIA POLICAJNÉHO ZBORU V BRATISLAVE

Katedra verejnoprávnych vied

Jozef Medelský

MEDZINÁRODNÉ ORGANIZÁCIE

Bratislava 2014

Recenzenti: prof. PhDr. Adolf Novotný, DrSc.

JUDr. Michaela Rapčanová

Autor: JUDr. Mgr. Jozef Medelský, PhD.

ISBN 978-80-8054-597-0

EAN 9788080545970

Obsah

ÚVOD	5
VŠEOBECNÁ ČASŤ.....	7
1 ÚVOD DO ŠTÚDIA MEDZINÁRODNÝCH ORGANIZÁCIÍ	7
1.1 Medzinárodné právo.....	7
1.2 Právo medzinárodných organizácií	9
1.3 Pramene práva medzinárodných organizácií.....	10
2 HISTORICKÝ ASPEKT MEDZINÁRODNÝCH ORGANIZÁCIÍ	13
3 MEDZINÁRODNÁ ORGANIZÁCIA	22
3.1 Vymedzenie pojmu medzinárodná organizácia.....	22
3.2 Medzinárodnoprávna subjektivita medzinárodných organizácií.....	24
3.3 Klasifikácia medzinárodných organizácií	27
3.4 Funkcie Medzinárodných organizácií	30
3.5 Všeobecná štruktúra medzinárodných organizácií.....	31
3.6 Sídlo medzinárodných organizácií	33
3.7 Členstvo v medzinárodných organizáciách.....	34
3.8 Financovanie medzinárodných organizácií	36
3.9 Výsady a imunity.....	37
OSOBITNÁ ČASŤ	39
4 MEDZINÁRODNÝ ORGÁN A MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA	39
4.1 Medzinárodný orgán.....	39
4.2 Medzinárodná konferencia	41
4.3. Medzinárodný režim.....	44
5 ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV	46
5.1 Spoločnosť národov	46
5.2 Organizácia spojených národov	48
5.3 Ciele a zásady.....	52
5.4 Hlavné orgány Organizácie spojených národov.....	54
5.4.1 Valné zhromaždenie.....	55
5.4.2 Bezpečnostná rada.....	57
5.4.3 Hospodárska a sociálna rada	62

5.4.4	Poručenská rada.....	63
5.4.5.	Medzinárodný súdny dvor.....	64
5.4.6	Sekretariát.....	65
5.5	Organizácie pridružené k OSN.....	66
6	MEDZINÁRODNÉ SÚDNE INŠTITÚCIE	77
6.1	Medzinárodný súdny dvor (ICJ).....	77
6.1.1	Sporové konanie.....	79
6.1.2	Posudkové konanie.....	81
6.2	Medzinárodný trestný súd (ICC).....	82
6.3	Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu (ICTY)	85
6.4	Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu (ICTR)	89
6.5	Medzinárodný tribunál pre morské právo (ITLOS)	93
7	EURÓPSKA ÚNIA.....	95
7.1	Členstvo v Európskej únii	102
7.2	Organizačná štruktúra Európskej únie.....	103
8	ORGANIZÁCIA SEVEROATLANTICKEJ ZMLUVY.....	111
8.1	Štruktúra NATO.....	113
9	ORGANIZÁCIA PRE BEZPEČNOSŤ A SPOLUPRÁCU V EURÓPE.....	119
9.1	Organizačná štruktúra.....	121
10	MEDZINÁRODNÁ ORGANIZÁCIA KRIMINÁLNEJ POLÍCIE	125
10.1	Organizačná štruktúra.....	126
11	EURÓPSKY POLICAJNÝ ÚRAD.....	132
11.1	Organizačná štruktúra EUROPOLU	133
11.2	Národné jednotky	136
11.3	Ciele a úlohy EUROPOLU	138
11.4	Činnosť EUROPOLU.....	139
	Príloha	147
	Zoznam použitej literatúry.....	178

ÚVOD

Medzinárodné organizácie sú neoddeliteľnou súčasťou dnešného sveta a ich činnosť je v mnohých aspektoch nezastupiteľná a nenahraditeľná. Väčšina medzinárodných organizácií vzniká v dôsledku krízy či konfliktu. Túto skutočnosť potvrdzujú aj udalosti predovšetkým po druhej svetovej vojne, kedy dochádza k vzniku väčšiny organizácií, ktorých činnosť môžeme sledovať aj v súčasnosti. Dôvodom vzniku takýchto subjektov bola predovšetkým ochrana mieru a bezpečnosti. Zároveň sa však vynárala potreba spolupráce v hospodárskom, sociálnom či kultúrnom sektore. Dochádza tak k vzniku odborových organizácií, ktorých spolupráca v určitom odbore mala byť prínosom pre jej členov. Je potrebné zdôrazniť, že medzinárodné organizácie vznikajú z vôle jej členov a sú teda vybudované na dobrovoľnej báze. Vôľa štátov je esenciálnym prvkom každej medzinárodnej medzivládnej organizácie. V súčasnosti popri medzinárodných medzivládnych organizáciách existujú aj medzinárodné mimovládne organizácie. Činnosť týchto mimovládnych subjektov je veľmi významná a taktiež mediálne známa. Cieľom mimovládnych organizácií je poukázať na problémy v konkrétnom sektore, ktoré môžu mať globálne dôsledky. Tieto mimovládne organizácie poukazujú na nedostatky a nabádajú na ich riešenie.

Prítomnosť medzinárodných organizácií vo svete je nevyhnutná. Ich pôsobenie sa odzrkadľuje v udržiavaní mieru a bezpečnosti, ako aj hospodárskej, sociálnej či kultúrnej ekvivalencie vo svete. Neoddeliteľnou súčasťou medzinárodných organizácií sú aj humanitárne aktivity. Pôsobenie medzinárodných organizácií v súčasnom svete je teda potrebné hodnotiť kladne.

Predkladaný učebný text ponúka prehľadnú analýzu práva medzinárodných organizácií ako aj analýzu vybraných medzinárodných medzivládnych organizácií. Publikácia je systematicky rozdelená do jedenástich kapitol. Prvá kapitola ponúka úvod do štúdia medzinárodných organizácií, vrátane vymedzenia pojmu medzinárodné právo a právo medzinárodných organizácií. Druhá kapitola je zameraná na historický exkurzus medzinárodných organizácií. Tretia kapitola je venovaná analýze medzinárodnej organizácie. Štvrtá kapitola ponúka vymedzenie pojmu a charakteristiku pojmu medzinárodný orgán, medzinárodná konferencia a medzinárodný režim. Piata kapitola sa zameriava na podrobnú analýzu azda najvýznamnejšej medzinárodnej medzivládnej organizácie, ktorou je Organizácia spojených národov. Šiesta kapitola venuje priestor medzinárodným súdnym

inštitúciám. Siedma kapitola analyzuje Európsku úniu ako medzinárodnú medzivládnu organizáciu, ktorej činnosť je každodennou realitou aj v našej krajine, pretože sme jej plnohodnotným členom. Ôsma a deviata kapitola sa dotýkajú bezpečnosti. Ôsma kapitola analyzuje Organizáciu Severoatlantickej zmluvy a deviata kapitola Organizáciu pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, pre ktorú je charakteristický demilitarizovaný prvok bezpečnosti. Výber desiatej a jedenástej kapitoly je odôvodnený charakterom vysokej školy. Z tohto dôvodu je v desiatej kapitole ponúknutá analýza Medzinárodnej organizácie kriminálnej polície, známej aj pod skratkou INTERPOL a jedenásta kapitola dáva priestor Európskemu policajnému úradu, teda EUROPOLU.

Právo medzinárodných organizácií je právnym odvetvím úzko súvisiacim s medzinárodným právom verejným, ktoré je ako predmet vyučované na Akadémii Policajného zboru v Bratislave. Učebný text je určený pre poslucháčov Akadémie Policajného zboru ako aj pre poslucháčov iných vysokých škôl. Napokon je tento učebný text určený aj pre záujemcov o danú problematiku. Text ponúka prierez problematikou, ako aj systematicky usporiadané informácie z predmetnej oblasti. Prínosom tejto publikácie má byť sumarizácia vedomostí, čo má napomôcť čitateľovi k osvojeniu si poznatkov z predmetu medzinárodné organizácie.

JUDr. Mgr. Jozef Medelský, PhD.

Autor

VŠEOBECNÁ ČASŤ

1 ÚVOD DO ŠTÚDIA MEDZINÁRODNÝCH ORGANIZÁCIÍ

V úvode sme uviedli, že medzinárodné organizácie sú súčasťou dnešnej doby. Vymedziť pole pôsobenia týchto subjektov je značne komplikované, pretože v súčasnosti existuje obrovské množstvo medzinárodných organizácií, a každá z nich sa zameriava na pôsobenie v konkrétnej oblasti. Vo všeobecnosti je však možné hovoriť o medzivládnych organizáciách, ktoré svoju činnosť zameriavajú na ochranu mieru a bezpečnosti. Ďalej to je hospodárska spolupráca a napokon sú to organizácie, ktoré presadzujú sociálny a kultúrny rozmer spolupráce medzi jednotlivými členmi danej organizácie. Samozrejme, že pole pôsobnosti je širšie a jednotlivé činnosti týchto subjektov sa prelínajú. Vo všeobecnosti je potrebné existenciu medzinárodných organizácií hodnotiť kladne, pretože ich cieľom je zachovanie hodnôt dôležitých pre existenciu nášho sveta. Spolupráca členov jednotlivých organizácií je založená na konsenze. V konkrétnej situácii je však prijímanie konsenzu medzi členmi organizácie veľmi náročné. Vo všeobecnosti sa však členovia snažia presadzovať spoločné záujmy organizácie nad svoje vnútroštátne záujmy. Táto, azda najdôležitejšia činnosť, je nevyhnutným elementom spolupráce vo vnútri organizácie, čo sa v konečnom dôsledku prejavuje aj navonok voči konkrétnym subjektom.

Pre pochopenie pojmu právo medzinárodných organizácií je nevyhnutné vymedziť aj pojem medzinárodné právo, pretože medzinárodné právo je neoddeliteľnou súčasťou aj práva medzinárodných organizácií.

1.1 Medzinárodné právo

Medzinárodné právo je odvetvím práva, ktoré upravuje medzištátne vzťahy. Začiatkom tejto podkapitoly je potrebné zdôrazniť, že pre právo medzinárodných organizácií je esenciálne medzinárodné právo verejné. Základným subjektom medzinárodného práva je suverénny štát, ktorý disponuje spôsobilosťou tak na práva, ako aj povinnosti. Len štát disponuje plnohodnotnou spôsobilosťou. Ostatné subjekty, ako napríklad medzinárodné organizácie disponujú derivovanou subjektivitou. Od takto zadefinovaného prvku, ktorým je štát, vychádza vôľa vytvoriť medzinárodnú organizáciu. K suverenite sa vyjadruje aj Vršanský: „Suverenita štátu (angl. sovereignty, fr. Souveraineté) je základným princípom

prelínajúcim sa celým odvetvím medzinárodného práva. Je základnou podstatou existencie každého štátu. Vyjadruje nezávislosť každého štátu od akejkoľvek inej moci, v dôsledku nej štát nie je podriadený nijakej nadradenej autorite. Suverenita, iným slovom zvrchovanosť, je štátu vlastná; z medzinárodnoprávneho hľadiska ju nadobúda imanentne v momente svojho vzniku, presnejšie v momente, kedy dosiahne materiálne skutočnosti determinujúce štátnosť: územie, obyvateľstvo, efektívnu štátnu moc a schopnosť vstupovať do medzinárodných vzťahov.¹ Suverenita je teda pojmom, ktorý štát definuje a vďaka ktorému štát môže pôsobiť na medzinárodnej scéne ako plnohodnotný subjekt. Práve táto suverenita štátu dáva priestor na vznik medzinárodnej organizácie.

Medzinárodné právo je možné definovať ako právo, ktoré upravuje vzťahy medzi štátmi. Potočný definuje medzinárodné právo ako súbor právnych noriem, ktoré upravujú vzťahy medzi štátmi, okrem toho však regulujú aj vzťahy štátov k medzinárodným organizáciám, ako vzťahy medzinárodných organizácií medzi sebou a niektoré vzťahy jednotlivcov ku štátu.² Tomko definuje medzinárodné právo ako ucelený, rozvíjajúci sa súbor právnych pravidiel, ktoré upravujú vzťahy medzi subjektmi medzinárodného práva, predovšetkým medzi suverénnymi štátmi.³ Mráz definuje medzinárodné právo ako ucelený, rozvíjajúci sa súbor právnych pravidiel, ktoré upravujú vzťahy medzi subjektmi medzinárodného práva, predovšetkým medzi suverénnymi štátmi.⁴ Napokon Vršanský definuje medzinárodné právo verejné ako súhrn právnych noriem, ktoré upravujú vzťahy medzi subjektmi medzinárodného práva, predovšetkým medzi suverénnymi štátmi.⁵ Z uvedených definícií je možné vyvodiť záver, že základným prvkom medzinárodného práva je štát so svojou plnohodnotnou suverenitou. Medzinárodné právo má za cieľ vzťahy medzi štátmi, ako subjektmi regulovať. Medzinárodné právo dáva teda priestor pre vznik právneho pododvetvia, ktorým je právo medzinárodných organizácií. Na začiatku tohto vzťahu, medzinárodné právo verus právo medzinárodných organizácií, je suverénny štát, ktorý disponuje plnou subjektivitou. Len takýto štát ako subjekt medzinárodného práva môže podnietiť vznik medzinárodnej organizácie. Prepojenosť oboch odvetví, resp. pododvetví je teda zřejmá.

---

¹ VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J. a kol.: Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 43

² POTOČNÝ, M.: Mezinárodní právo veřejné, Zvláštní část, Praha, s. 16

³ TOMKO, J.: Medzinárodné verejné právo. Bratislava: Obzor, 1988, s. 12

⁴ MRÁZ, S., POREDOŠ, F., VRŠANSKÝ, P.: Medzinárodné právo verejné. Bratislava. PraF UK, 2003, s. 15

⁵ VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J. a kol.: Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 48

1.2 Právo medzinárodných organizácií

Ako sme už naznačili, medzinárodné právo bolo základom pre právo medzinárodných organizácií. Tieto právne odvetvia sa v mnohých aspektoch navzájom dopĺňajú. Pod pojmom právo medzinárodných organizácií je potrebné rozumieť odvetvie práva, ktoré upravuje vznik medzivládnej medzinárodnej organizácie, upravuje ciele, úlohy, činnosť a fungovanie medzinárodnej organizácie. Zároveň upravuje členstvo a zánik medzinárodnej organizácie. Dotýka sa aj vzťahov, ktoré vznikajú medzi členmi a organizáciou, medzi orgánmi medzinárodnej organizácie, vzťahy medzi medzinárodnými organizáciami navzájom ako aj vzťahy medzi nečlenskými štátmi a medzinárodnou organizáciou. Potočný definuje právo medzinárodných organizácií ako súhrn právnych noriem, ktoré upravujú medzinárodné vzťahy spojené s činnosťou medzinárodných organizácií. Právo medzinárodných organizácií je odvetvím súčasného medzinárodného práva.⁶ Podľa Mráza je právo medzinárodných orgánov a organizácií odvetvím medzinárodného práva, ktoré obsahuje zásady, inštitúty a normy upravujúce vznik, funkcie, štruktúru, procedurálne predpisy a činnosť medzinárodných vládnych orgánov a organizácií, ich vzťahy k účastníckym alebo členským štátom, ako i vzťahy medzinárodných organizácií navzájom.⁷

Právo medzinárodných organizácií teda pokrýva širokú škálu fungovania medzinárodnej medzivládnej organizácie, počnúc jej vznikom až po jej prípadný zánik. Dôležitou súčasťou takto vymedzeného právneho odvetvia je aj skutočnosť, že právo medzinárodných organizácií definuje a reguluje konkrétne vzťahy, ktoré môžu vzniknúť či už vo vnútri organizácie alebo navonok. Tieto vzťahy sa môžu dotýkať aj tretích subjektov, ktorými sú napr. nečlenské štáty. Medzinárodné organizácie a s nimi postupne aj právo medzinárodných organizácií, vzniklo v 20. storočí. Jedná sa teda o pomerne nové právne odvetvie, ktoré ešte s určitosťou čaká vývoj. Dôvodom zadefinovania nového právneho odvetvia bola potreba reagovať na nové medzinárodné medzivládne organizácie, ktoré vznikali najmä po druhej svetovej vojne.

Literatúra pracuje aj s pojmom vnútorné právo medzinárodných organizácií. Niektorí teoretici presadzujú názor, že sa jedná o samostatné právne odvetvie, pričom vnútorné právo medzinárodných organizácií je možné definovať ako právo, ktoré reguluje vnútorné záležitosti medzinárodnej medzivládnej organizácie. Prikláňame sa k názoru, že vnútorné

---

⁶ POTOČNÝ, M., ŠIBAJEVOVÁ, E.A.: Právo mezinárodních organizací. Praha: Panorama, 1984, s. 43

⁷ MRÁZ, S., POREDOŠ, F., VRŠANSKÝ, P.: Medzinárodné právo verejné. Bratislava. PraF UK, 2003, s. 255

právo medzinárodných organizácií je časťou práva medzinárodných organizácií a z tohto práva aj vychádza.

Záverom tejto podkapitoly je potrebné hodnotiť, že právo medzinárodných organizácií má v systéme práva svoje opodstatnenie, pretože množstvo medzinárodných organizácií a ich jednotlivé činnosti, potrebujú právnu reguláciu, čo v konečnom dôsledku pridá na vážnosti a dôležitosti týchto subjektov. V súčasnosti podľa štatistík Únie medzinárodných asociácií existuje vo svete okolo 65 000 medzinárodných organizácií, pričom v tomto čísle sú zahrnuté tak aktívne ako aj neaktívne organizácie. Zároveň tento číselný údaj počíta jednak s medzivládnyimi ako aj mimovládnyimi medzinárodnými organizáciami. Už samotné číslo zdôrazňuje potrebu regulácie fungovania a vzťahov týchto subjektov a zdôrazňuje nevyhnutnosť existencie práve medzinárodných organizácií.

1.3 Pramene práva medzinárodných organizácií

Prepojenosť práva medzinárodných organizácií a medzinárodného práva verejného sa odzrkadlila aj v zadaní prameňov tohto pomerne samostatného právneho odvetvia. Pre porovnanie uvádzam pramene medzinárodného práva, ktoré sa vnútorne členia na materiálne a formálne alebo na základné a pomocné pramene.

Podľa Mráza sa k týmto prameňom zaraďuje:

- medzinárodná zmluva ako základný a formálny prameň práva,
- medzinárodná obyčaj ako základný a formálny prameň práva,
- všeobecné uznávané právne zásady ako pomocný prameň práva,
- súdne rozhodnutia ako pomocný prameň práva,
- náuka medzinárodného práva ako pomocný prameň práva a
- princíp prirodzenej spravodlivosti.⁸

Prameň práva medzinárodnej organizácie je možné jednoducho definovať ako zdroj existencie medzinárodnej organizácie. Jednak to môžu byť dokumenty, ktoré upravujú vznik/zánik a fungovanie medzinárodnej organizácie, teda písané pramene ale aj nepísané pramene a to predovšetkým medzinárodné obyčaje.

K prameňom práva medzinárodných organizácií je možné zaradiť:

---

⁸ MRÁZ, S., POREDOŠ, F., VRŠANSKÝ, P.: Medzinárodné právo verejné. Bratislava. PraF UK, 2003, s. 21

- medzinárodné zmluvy, predovšetkým medzinárodná zmluva, ktorou medzinárodná organizácia vznikla, teda zakladajúci akt. Jedná sa teda o písaný prameň,
- uznesenia medzinárodnej organizácie ako ďalší písaný prameň, pričom rozlišujeme uznesenia smerom do vnútra organizácie voči svojim orgánom a uznesenia smerom navonok voči členským štátom,
- právotvorná prax medzinárodnej organizácie, ktorá je výsledkom normotvornej činnosti organizácie,
- medzinárodné zmluvné právo ako ďalší písaný prameň práva,
- medzinárodná obyčaj ako nepísaný prameň práva,
- rozhodnutia súdnych orgánov organizácie a napokon
- všeobecné právne predpisy.⁹

Predstavenou komparáciou je možné vyjadriť názor, že tak medzinárodné právo verejné, ako aj právo medzinárodných organizácií majú spoločné, ako aj odlišné znaky, pričom spoločné znaky prevládajú. Odlišné znaky sú dané charakterom a partikulárnosťou práva medzinárodných organizácií ako samostatného právneho odvetvia. Medzinárodné právo teda zohráva veľmi dôležitú úlohu pre existenciu práva medzinárodných organizácií.

Medzinárodná zmluva je základným prameňom práva medzinárodných organizácií. V prípade medzinárodných organizácií je táto zmluva zakladajúcim aktom a býva označovaná ako štatút, ústava a podobne. Jedná sa o medzinárodnú zmluvu *sui generis*, pretože súčasťou tejto zmluvy sú aj ustanovenia o orgánoch medzinárodnej organizácie, ustanovenia týkajúce sa vzniku, resp. zániku členstva, ako aj spôsob financovania medzinárodnej organizácie.

K pojmu **medzinárodná obyčaj** sa vyjadruje Mráz: „Medzinárodná obyčaj je nepísaný základný prameň práva. Ako záväzné pravidlo správania sa v medzinárodných vzťahoch, obyčajová norma, vzniká v dôsledku dlhodobého, jednotného a stáleho používania a uznávania zo strany štátov. Uznatie obyčajovej normy možno uskutočniť výslovne alebo mlčky – konkludentným dodržiavaním obsahu obyčajovej normy v konkrétnej medzištátnej praxi.“ Judikatúra Medzinárodného súdneho dvora pojem medzinárodná obyčaj definuje ako prameň, ktorého existenciu dokazujú dva konštitutívne prvky splnené kumulatívne. V prvom rade ide o konanie (*usus*), ktoré musí byť dostatočne všeobecné, t.j. vykonávané relevantnými subjektmi v dostatočne dlhom časovom horizonte (tzv. prvok *usus longaevus*). Zároveň ide

---

⁹ Porov.: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 3

o konanie, ktoré je považované za konanie vyžadované právnou povinnosťou (tzv. prvok *opinio iuris*). Vo svojich konštitutívnych prvkoch sa medzinárodná obyčaj nachádza tak staticky ako formálny prameň práva, ako aj dynamicky, t.j. ako normotvorný proces. Samotný vznik a následná existencia medzinárodnej obyčaje je výsledkom zmeny faktickej reality na realitu právnú (*ex factis ius oritur*).¹⁰ Niektorí autori zastávajú názor, že právná obyčaj je vo všeobecnosti už archaickým prameňom (dôraz na tento prameň práva sa kládol v staroveku a stredoveku), a že tento prameň práva je už prekonaný. Čiastočne sa ako prameň práva využíva v islamskom práve a v systéme *common law*, ktorý reprezentuje anglosaský typ právnej kultúry. Tieto tvrdenia však neplatia pre medzinárodné právo, kde je právná obyčaj stále významným prameňom práva. Medzinárodným obyčajovým právom sa rieši napríklad otázka zodpovednosti medzinárodnej organizácie, ako aj interpretácia dokumentov medzinárodnej organizácie.

Uznesenia súvisia s normotvornou činnosťou medzinárodnej organizácie, pričom je potrebné rozlišovať uznesenia, ktoré regulujú vzťahy do vnútra organizácie, teda v jej rámci a vzťahy, ktoré regulujú vzťahy medzinárodnej organizácie a jej členských štátov.

Medzinárodná organizácia je subjektom medzinárodného práva, ktorá disponuje medzinárodnoprávnou subjektivitou. V rámci tejto subjektivity medzinárodná organizácia disponuje aj kontraktúálnou spôsobilosťou, čo jej umožňuje uzatvárať **zmluvy** s tretími subjektmi, ako napr. nečlenskými štátmi alebo aj inými medzinárodnými organizáciami. Okrem iného medzinárodná organizácia uzatvára zmluvu o sídle a zmluvu o výsadách a imunitách. Tieto zmluvy sa uzatvárajú medzi štátom, kde má organizácia sídlo a samotnou medzinárodnou organizáciou.

Rozhodnutia súdnych orgánov sú významným prameňom práva. Jednotlivé rozhodnutia súdnych orgánov naznačujú riešenie eventuálnych budúcich sporov medzi aktérmi sporu. Rozhodnutia súdnych orgánov majú veľkú váhu.

Právo medzinárodných organizácií je samostatným právnym odvetvím. Napriek tomu je úzko naviazané na medzinárodné právo verejné. Samostatnosť práva medzinárodných organizácií, ako samostatného právneho odvetvia, dokazuje aj množstvo vyššie uvedených prameňov práva. Aj v tomto aspekte je však zrejماً prepojenosť na medzinárodné právo verejné. Množstvo medzinárodných organizácií zdôvodňuje opodstatnenie práva medzinárodných organizácií ako právneho odvetvia.

---

¹⁰ Porov.: VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J a kol.: Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 93

2 HISTORICKÝ ASPEKT MEDZINÁRODNÝCH ORGANIZÁCIÍ

Úvodom tejto publikácie bolo načrtnuté, že medzinárodné organizácie sú pomerne novým javom. Ich počiatky siahajú do polovice 19. storočia a začiatkov 20. storočia. Moderné medzinárodné organizácie však vznikajú až po druhej svetovej vojne a postupne tak dochádza aj k vzniku práva medzinárodných organizácií. Napriek týmto tvrdeniam nie je možné hovoriť, že v minulosti neexistovali pokusy o vytváranie medzinárodných organizácií. Táto minulosť dokonca siaha až do obdobia antického Grécka.

Waisová rozlišuje niekoľko období:

- prenatalne obdobie,
- ranné obdobie formovanie základov pre vznik medzinárodných organizácií,
- obdobie prvých medzinárodných organizácií,
- obdobie po prvej svetovej vojne,
- obdobie po druhej svetovej vojne,
- obdobie po skončení konfliktu východ západ.¹¹

Pre prvé obdobie (prenatálne) je charakteristické len ojedinelé vytváranie organizácií, lepšie povedané zoskupení. K dôvodom, prečo tomu tak bolo, je potrebné zaradiť predovšetkým existenciu niekoľkých regionálnych systémov, ktoré medzi sebou komunikovali len ojedinele. K ďalším dôvodom nevznikania organizácií je potrebné zaradiť chýbajúcu komunikáciu a rýchlosť výmeny informácií, spoločný cieľ a záujem spolupracovať v konkrétnej oblasti. Prenatálne obdobie je možné datovať od počiatku ľudskej existencie až po 17. storočie. Príkladom organizácií, ktoré vznikali v tomto období sú organizácie vznikajúce k antickom Grécku. Podkladom pre ich vznik bol predovšetkým spoločný jazyk, spoločné náboženstvo a kultúra, ako aj existencia viacerých menších zoskupení v podobe štátov. Charakter týchto organizácií bol však dočasný. Príkladom takejto organizácie je amfiktionia (Delfská amfiktionia), ktorú je možné definovať ako spolky mestských štátov s cieľom spoločnej obrany svätýň. Okrem ochrany svätýň to boli ak náboženské slávnosti. Počas týchto slávností bol zákaz vedenia vojny. Táto organizácia mala svoj najvyšší orgán, ktorým bolo Valné zhromaždenie, ktoré sa schádzalo dvakrát ročne. Rozhodnutia tohto

---

¹¹ WAISOVÁ, Š.: Mezinárodní organizace a režimy. Plzeň. Aleš Čeněk, 2008. S. 31

orgánu boli záväzné pre všetkých členov. Popri vrcholnom orgáne existovala aj súdna inštitúcia, ktorá rozhodovala spory v prípade porušenia zákazov.

Ďalším príkladom sú symmachie (napríklad Korintský spolok), ktoré predstavovali rodové, resp. kmeňové zväzky vojensko-politického charakteru. Tieto spolky fungovali na báze nadriadenosti a podriadenosti, kde najsilnejší člen zaručoval bezpečnosť združenia. Ostatní členovia využívali výhody spolku, ale boli v podriadennom vzťahu k najsilnejšiemu členovi. Spolok mal vrcholný orgán, ktorý sa schádzal jedenkrát ročne. Jednotliví členovia tohto orgánu disponovali jedným hlasom. Charakter symmachií sa postupne menil, aj keď vzťah nadriadenosti a podriadenosti zostal zachovaný.

Ďalej to bola Bojotská konfederácia, pre ktorú bola charakteristická federálna vláda s váženým hlasovaním podľa veľkosti a významu miest. Spomenúť je potrebné aj Peloponézsku ligu s radou delegátov, ktorá pôsobila pri Sparte. Významnou inštitúciou bola aj Aténska konfederácia, ktorá vznikla z podnetu Atén, a ktorá bola pretvorená na skutočné impérium.¹² Dôvodom zjednocovania mestských štátov neboli len vojenské aktivity, ale napríklad aj náboženstvo, či športové hry.

V tomto počiatkovom období to bola teda len oblasť Grécka, kde sa dá hovoriť o prvých organizáciách. Dôvodmi pre ich vznik bolo prostredie, kde existoval spoločný jazyk, spoločná kultúra, náboženstvo. Tieto faktory sa prejavovali v potrebe ochrany spoločných záujmov. Okrem týchto dôvodov to boli aj dôvody vojensko-politické. Avšak v tomto prípade tieto spolky nemali dlhé trvanie. V rovnakom období sa v západnej či strednej Európe nevyskytovali identické faktory, ktoré by mohli podnietiť vznik medzinárodných organizácií. Príliš veľa existujúcich kmeňov s odlišnými jazykom, s odlišnými kultúrnymi zvyklosťami a náboženstvom neumožňovali vznik organizácií na presadzovanie spoločných cieľov. Iná situácia bola v stredoveku, kedy v štátoch západnej a strednej Európy prevláda spoločný jazyk, ktorým bola latinčina a spoločné kresťanské náboženstvo. Jednotlivé štátne útvary mali aj spoločný cieľ, ktorým boli križiacke výpravy. Taktiež existovali vysoké školy, rozvinutý bol aj obchod medzi viacerými štátnymi útvarmi. Napriek týmto pomerne vhodným podmienkam v tomto období nedochádza k vzniku medzinárodných organizácií. K pokusu o vytvorenie medzinárodnej organizácie sa uchýlil Jiří z Poděbrad. Pred samotnou charakteristikou tohto pokusu je potrebné dodať, že sa jednalo o projekt, ktorý nikdy nebol zrealizovaný. Samotný projekt sa datuje k roku 1464. Jednalo sa o projekt univerzálnej Mierovej organizácie, ktorý bol založený na kolektívnej sebaobrane. Autorom bol český kráľ

---

¹² POTOČNÝ, M: Mezinárodní organizace. Praha. Svoboda, 1980, s. 19-17

Jiří z Poděbrad. Projekt sa zakladal na geografickej a kultúrnej blízkosti jej členov. Samotný projekt predstavoval veľmi pokrokové myšlienky. Projekt bol predložený francúzskemu kráľovi Ľudovítovi XI. Ten mal zároveň zvolať kresťanských panovníkov s cieľom podpísať túto zmluvu. Projekt obsahoval významné myšlienky:

- zákaz použitia ozbrojenej sily, záväzok pokojného riešenia sporov,
- povinnosť vzájomnej pomoci proti útočníkovi. Táto požiadavka bola vyjadrená v článku 1 projektu nasledovným spôsobom: „Jeden druhému budeme pomáhať proti každému žijúcemu človeku, ktorý by sa nás alebo niektorého z nás pokúšal holým skutkom a bez riadneho rozhodnutia napadnúť.“
- účasť na kolektívnych donucovacích akciách.¹³

Členmi tejto organizácie mali byť vtedajší vládcovia európskych krajín. Jednalo sa predovšetkým o poľského, uhorského, francúzskeho, českého kráľa, knieža Galie, benátskeho dóžu, nemeckého kráľa a kniežatá, kastílskeho kráľa a ostatných kráľov Hispánie.¹⁴

Organizácia bola namierená proti tureckej nadvláde. Neskôr sa však počítalo s Tureckom ako s partnerom. Pokiaľ ide o organizačnú štruktúru, organizácia počítala so štyrmi orgánmi:

- zhromaždenie – malo zasadať nepretržite a zložené bolo zo zástupcov členských krajín, rozhodovať malo jednomyselne alebo väčšinou hlasov,
- zvláštna rada – mala sa schádzať príležitostne a mala prerokovávať najzávažnejšie otázky, zložená mala byť z panovníkov členských krajín,
- súd zložený z predsedu a podpredsedov, rozhodovanie súdu bolo založené na zvyklostiach členských štátov, ktoré si mala organizácia osvojiť,
- správny aparát – sídlom tohto orgánu mal byť Bazilej, pričom sa počítalo sa so zmenou sídla do iného regiónu a to každých päť rokov.¹⁵

---

¹³ Porov.: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 68

¹⁴ POTOČNÝ, M. Mezinárodní organizace. Praha. Svoboda, 1980, s. 19-20

¹⁵ Porov.: DAVID, V., SLADKÝ, P., ZBOŘIL, F.: Mezinárodní právo veřejné. Praha: Linde, Praha, 2005, s. 41-42

Členstvo v organizácií bolo založené na rovnosti hlasov, teda každá krajina, resp. jej zástupca disponoval jedným hlasom. Ako už bolo načrtnuté, rozhodnutia sa prijímali jednomyseľne alebo väčšinou hlasov.

Základným účelom organizácie malo byť udržanie mieru, bezpečnosti a spravodlivosti. Zároveň sa počítalo s možnosťou účinnej obrany proti spoločnému nepriateľovi. Organizácia taktiež disponovala normotvornou právomocou a mala slúžiť ako arbiter v prípade sporu medzi členskou a nečlenskou krajinou. Projekt napokon upravoval aj financovanie organizácie, spôsob prijímania nových členov, možnosť vysielania diplomatických zástupcov. Projekt upravoval aj sídlo, znak, pečať či pokladňu. Francúzsky kráľ Ľudovít XI. projekt odmietol a teda aj myšlienky pokrokovej organizácie úplne zanikli.

Projekt českého kráľa však nebol jediným pokusom o vytvorenie medzinárodnej organizácie. K týmto pokusom je treba zaradiť:

- projekt univerzálnej medzinárodnej organizácie, autorom ktorého bol Emery Crucé (1590 – 1648),
- Európsku konfederáciu. Myšlienky jej vytvorenia presadzoval francúzsky minister de Sully (1562 – 1641). Cieľom mala byť mocenská rovnováha v Európe,
- projekt od autora Abbé de Sentier (1658 – 1748). Projekt sa zameriaval na Európu. Autor navrhoval vytvoriť akúsi európsku úniu, ktorá by upravovala vzájomne vzťahy európskych krajín. Únia počítala so stálym orgánom, ktorým mal byť kongres. Právomocou kongresu malo byť aj rozhodovanie sporov. Návrh počítal aj so sankciami pre tých členov, ktorí by nenaplnili rozhodnutie kongresu, ako rozhodcovského orgánu.

V prenatálnom období sa však môžeme stretnúť aj s niektorými prvkami, ktoré sa dotýkajú medzinárodných konferencií. Jednalo sa o kongresy, ktoré mali za cieľ urovanie sporov a konfliktov. Prvé kongresy sa konali v 15. storočí. Vzorom pre stretávanie boli cirkevné koncily. Príkladom takéhoto kongresu je zjazd panovníkov východnej Európy v Lucku v roku 1429, kde boli prerokovávané otázky týkajúce sa tureckej hrozby, ale aj urovnania vzťahov medzi Poľskom, Litvou a rádom nemeckých rytierov. Ďalším takýmto kongresom bol kongres v Arrse, ktorý sa konal v roku 1435. Tento kongres mal vypracovať podmienky mieru medzi Anglickom a Francúzskom. Kongres v Mantove mal pripraviť útok proti Turkom. Kongres sa konal v roku 1459.

Predstavenými pokusmi ako aj kongresmi je zavŕšené prenatálne obdobie, ktoré je nasledované **ranným obdobím formovania základov pre vznik medzinárodných organizácií**. Uvedené obdobie sa datuje od prvej štvrtiny 19. storočia. Väčšina teoretikov, ktorí sa zaoberajú štúdiom a vývojom medzinárodných organizácií sa zhoduje, že práve toto obdobie je rozhodujúce pre vznik moderných medzinárodných organizácií. Za prelomový moment považujú uzavretie Vestfálskeho mieru¹⁶ v roku 1648, či Utrechtského mieru¹⁷ v roku 1713, kedy sa formujú prvé suverénne štáty. Cieľom podpísania týchto mierových zmlúv malo byť jednak ukončenie konfliktu, ale aj zamedzenie opakovania konfliktov veľkého rozsahu.

Všetky tieto udalosti podnietil vznik suverénneho štátu, čo bolo podkladom pre vznik medzinárodných organizácií. V tomto období bol významným míľnikom návrh rímsko-nemeckého cisára Leopolda II. z roku 1791. Cieľom jeho návrhu bolo zvolanie medzinárodného kongresu za účelom prerokovania vnútropolitických otázok. Návrh však nebol zrealizovaný. Významným bol aj pokus prezidenta Thomasa Jeffersona z roku 1786, ktorý navrhoval vytvorenie medzinárodnej námornej flotily proti pirátstvu. Ani tento projekt nebol zrealizovaný. Predstavené obdobie prinieslo základ pre vytvorenie medzinárodných organizácií. Tým základným prvkom bol suverénny štát. Napriek tomu ani v tomto období nedochádza k vytváraniu medzinárodných organizácií. Dôvodom boli stále pretrvávajúce komunikačné prekážky, ktoré by umožnili rýchly prenos informácií. V tomto období prevláda názor presadzovania štátnych záujmov. Všetky aktivity boli zamerané na dosiahnutie štátnych záujmov. Absentovala teda vôľa, ktorá by dala podklad pre spoluprácu na medzinárodnej úrovni vo forme medzinárodnej organizácie.

Druhé obdobie trvajúce od polovice 17. storočia do prvej štvrtiny 19. storočia je ukončené bez existencie konkrétnych medzinárodných organizácií.

Tretie obdobie, ktoré Waisová nazýva „**Obdobie prvých medzinárodných organizácií a režimov**“ je datované od roku 1815, kedy sa konal Viedenský kongres. Ukončenie tohto obdobia je datované do začatia prvej svetovej vojny. Účelom Viedenského kongresu bolo riešenie hlavných otázok, tak európskych, ako aj mimoeurópskych záležitostí. Veľký význam priniesol Viedenský kongres aj pre medzinárodné právo, pretože na kongrese boli sformované základné požiadavky tohto právneho odvetvia ako základné normy, pravidlá a pod. Spolu s medzinárodným právom boli položené aj kodifikované základy diplomacie,

---

¹⁶ Vestfálsky mier ukončil 30 ročnú vojnu 1618 - 1648

¹⁷ Utrechtský mier ukončil boj o španielske dedičstvo

ako dôležitého prvku medzinárodnej spolupráce. Tieto uskutočnené zmeny položili základ pre vznik prvých medzinárodných organizácií, ktoré mali charakter organizácií kooperatívnych. Kooperatívne organizácie sa zameriavali na spoluprácu v oblasti mieru a bezpečnosti a spoluprácu v ekonomickej a sociálnej oblasti. Do tohto obdobia je tiež datovaný vznik prvých mimovládnych organizácií. Vo všeobecnosti je vznik prvých medzinárodných organizácií naviazaný aj na rozmach obchodu, zlepšenie dopravných možností spojených predovšetkým s využívaním železničnej dopravy. Taktiež sa zlepšili aj možnosti komunikácie. V prvej oblasti, teda oblasti mieru a bezpečnosti to boli predovšetkým medzinárodné konferencie. Príkladom je Haagska mierová konferencia, konaná v rokoch 1899 a 1906. Tieto konferencie boli , okrem iného, spojené aj so vznikom a definovaním arbitrážnych inštitúcií, ktoré mali charakter tribunálov a za cieľ mali riešenie sporov. Väčšina týchto tribunálov mala charakter *ad hoc*.

Významnejšou bola oblasť sociálnej a ekonomickej spolupráce. V tomto období nastáva rozmach obchodu a obchodné spoločnosti naberajú na sile. S týmto rozmachom je spojený aj vznik odborov či hnutí, ktoré sa zameriavali na podporu ľudských práv. K prvým odborným organizáciám je potrebné zaradiť :

- medzinárodnú telegrafnú úniu z roku 1856,
- medzinárodnú poštovú úniu z roku 1874,
- medzinárodný úrad pre váhy a miery z roku 1875,
- úniu pre ochranu priemyselného vlastníctva z roku 1883,
- medziparlamentnú úniu z roku 1889,
- medzinárodnú úniu pre zverejňovanie colných taríf,
- medzinárodné úrady pre zdravie, ktoré vznikali vo viacerých krajinách v rozmedzí rokov 1881 až 1901.

Dôvodom vzniku týchto organizácií bola potreba užšej spolupráce v konkrétnej oblasti medzi jej členmi. Jednotlivé predstavené organizácie mali vybudovanú organizačnú štruktúru. Práve tieto odborné organizácie, ich štruktúra a fungovanie položili základ pre vznik moderných medzivládnych organizácií, ktoré sa zameriavali na ochranu mieru a bezpečnosti, ale aj sociálnu podporu či humanitárnu pomoc. Spomenuli sme taktiež vznik medzinárodných mimovládnych organizácií. K takýmto organizáciám, ktoré sa začali formovať v rôznych

oblastiach, predovšetkým v oblasti humanitárnej, náboženskej, vedeckej či kultúrnej, je potrebné zaradiť:

- Svetová konvencia proti otroctvu z roku 1839 (Anti – Slavery International), ktorá pôsobí aj v súčasnosti.
- Medzinárodný výbor Červeného kríža z roku 1859. Význam tejto celosvetovo pôsobiacej organizácie nie je potrebné ani predstavovať. Jej zameranie bolo spočiatku spojené s poskytnutím pomoci zraneným a chorým vojakom a zajatcom.
- Medzinárodný poľnohospodársky inštitút v polovici 19. storočia.
- Medzinárodná právna asociácia v polovici 19. storočia.
- Všeobecný mierový kongres v polovici 19. storočia.

Napokon v roku 1910 vzniká aj v súčasnosti pôsobiaca Únia medzinárodných asociácií, ktorej cieľom bolo zastrešenie medzinárodných nevládných kooperatívnych inštitúcií. Únia vypracovala prvú definíciu medzinárodnej mimovládnej organizácie a zároveň stanovila podmienky členstva v Únii.¹⁸

Štvrté obdobie (po prvej svetovej vojne) je spojené s prvou svetovou vojnou, najmä s jej ukončením, kedy si všetky štáty uvedomovali potrebu upevnenia medzinárodnej spolupráce, ktorá by mohla byť zastrešená medzinárodnou organizáciou. Jednotlivé štáty sa začali zaoberať otázkou prevencie konfliktov a nastolená bola aj potreba mierového riešenia sporov. Z podnetu amerického prezidenta Woodrowa Wilsona dochádza k vzniku Spoločnosti národov. Táto medzivládna organizácia, ktorá mala zabezpečiť udržanie mieru je považovaná za predchodcu aktuálne existujúcej Organizácie spojených národov. Charta Spoločnosti národov, ako zakladajúci akt, tvorila súčasť mierových zmlúv, ktoré dali koniec prvej svetovej vojne. Spoločnosť národov napriek svojej nefunkčnosti a neskoršiemu zániku priniesla prelom v chápaní medzinárodných medzivládnych organizácií. Jej myšlienky boli neskôr dopracované a premietnuté aj do Charty Organizácie spojených národov. Okrem vzniku tejto prelomovej medzivládnej organizácie je možné bádať aj pokračujúce tendencie smerujúce k vzniku množstva mimovládnych organizácií v rôznych oblastiach záujmov, od športu cez umenie až po životné prostredie a náboženstvo. Príkladom týchto tendencií je Svetový fond pre záchranu divokej prírody alebo Medzinárodný katolícky úrad pre deti. Tieto

---

¹⁸ Pozri bližšie: WAISOVÁ, Š.: Mezinárodní organizace a režimy. Plzeň. Aleš Čeněk, 2008. S. 56

vyššie spomenuté tendencie pokračovali aj pri vzniku nových odborných organizácií ako napríklad Komisia pre geologické mapy sveta alebo Medzinárodný úrad vystavovateľov.

Piate obdobie (po druhej svetovej vojne) je spojené s ukončením druhej svetovej vojny, ako doposiaľ najväčšej tragédie ľudských dejín. Spoločnosť národov, ktorá vznikla ukončením prvej svetovej vojny nenaplnila očakávania a ciele stanovené v jej zakladajúcom dokumente, ktoré boli okrem iného a predovšetkým zamerané na udržanie mieru a bezpečnosti. Výsledkom mierových rokovaní víťazných mocností druhej svetovej vojny bolo vytvorenie novej globálnej bezpečnostnej organizácie, ktorá mala vylepšiť nedostatky Spoločnosti národov. Touto organizáciou bola Organizácia spojených národov s dátumom vzniku 24. októbra 1945. Podrobne sa budeme venovať Organizácii spojených národov v samostatnej kapitole. Postupne dochádza k vzniku mnohých ďalších svetovo pôsobiacich organizácií či už v ekonomickej alebo bezpečnostnej oblasti. Príkladom je Medzinárodný menový fond či Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj v ekonomickej a hospodárskej oblasti. V oblasti bezpečnosti je to najmä Organizácia severoatlantickej zmluvy známa pod skratkou NATO. Na európskom kontinente vznikajú organizácie ako napríklad organizácia Varšavského paktu, Organizácia pre európsku hospodársku spoluprácu, Európske spoločenstvo, Rada vzájomnej hospodárskej pomoci.

Obdobie po druhej svetovej vojne je možné hodnotiť ako najvýznamnejšie obdobie pre rozvoj medzinárodných organizácií a to predovšetkým na medzivládnej úrovni. Drvivá väčšina z týchto organizácií pôsobí aj dnes a Slovenská republika je ich členom.

Napriek priaznivému obdobiu pre vznik medzinárodných organizácií dochádza po druhej svetovej vojne k rozdeleniu sveta do dvoch veľkých blokov. Obdobie rozdelenia na východ a západ bolo doplnené o studenú vojnu medzi Sovietskym zväzom a Spojenými štátmi. Tento konflikt trval od roku 1947 až po rozpad Sovietskeho zväzu v roku 1991. Uvedené rozdelenie sveta brzdilo medzinárodnú spoluprácu a reálne fungovanie medzinárodných organizácií. Mocnosti oboch blokov mali odlišný pohľad na svetovú politiku, s čím súvisela aj otázka udržania mieru a bezpečnosti. Zaznamenaných bolo viacero konfliktov, ktoré boli opakom myšlienok uvedených v Charte Organizácie spojených národov.

Ukončením studenej vojny sa dostávame do záverečného obdobia, ktoré Waisová označuje ako **obdobie po skončení konfliktu východ západ**. Pre obdobie po skončení studenej vojny je charakteristická integrácia do existujúcich organizácií predovšetkým zo strany krajín bývalého Sovietskeho zväzu. Zároveň je pre toto obdobie charakteristický zánik

niektorých organizácií, ktoré pôsobili vo východnom bloku. Takýmto spôsobom zanikla napríklad Rada vzájomnej hospodárskej pomoci. Dôvodom bola snaha krajín integrovať sa do medzinárodných organizácií západu, predovšetkým do tých, ktoré boli založené na princípoch demokracie a dodržiavania ľudských práv. Príkladom je napríklad integrácia krajín do Rady Európy, NATO či Európskeho spoločenstva, ktoré sa neskôr pretransformovalo na Európsku úniu. Zároveň dochádza k vzniku nových, resp. transformácií existujúcich organizácií, ako napr. Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe z roku 1995 či Vyšehradská skupina z roku 1991.

Z historického prehľadu môžeme vyvodiť záver, že pre vznik medzinárodných organizácií, najmä tých medzivládnych bolo obdobie po ukončení najväčších celosvetových konfliktov prínosom. Práve tieto etapy po ukončení predstavených konfliktov boli úrodným časom a to najmä z dôvodu, že jednotlivé účastnícke štáty na konfliktoch si uvedomovali potrebu mierového riešenia sporov a udržanie celosvetového mieru, ktoré zabráni opakovaniu vojnových konfliktov ako boli prvá či druhá svetová vojna. Spoločne s medzivládnymi organizáciami dochádza k vzniku odborných a najmä mimovládnych organizácií, ktoré sa zameriavajú na hodnotenie rôznych oblastí ľudskej existencie a ľudských záujmov. S určitosťou môžeme povedať, že vývoj medzinárodných organizácií, či samotného právneho odvetvia práva medzinárodných organizácií, nie je ukončený. Tento proces vývoja bude naďalej pokračovať, pretože aj v súčasnosti existujú vnútorné boje v týchto organizáciách, ktoré je potrebné prekonať a vyriešiť diplomatickým spôsobom.

3 MEDZINÁRODNÁ ORGANIZÁCIA

Predmetom tretej kapitoly bude vymedzenie základného pojmu, ktorým je pojem medzinárodná organizácia. Poukázané bude na základnú charakteristiku a požiadavky medzinárodnej organizácie. Ponúknutá bude aj klasifikácia medzinárodných organizácií z viacerých hľadísk. Záverom sa budeme zaoberať štruktúrou, financovaním, sídlom a členstvom v medzinárodných organizáciách. Všetky predstavené atribúty sú nevyhnutné pre existenciu medzinárodnej organizácie ako subjektu medzinárodného práva, ktorý disponuje vlastnou medzinárodnoprávnou subjektivitou.

3.1 Vymedzenie pojmu medzinárodná organizácia

Medzinárodná organizácia je pomerne novodobým inštitútom v dejinách ľudstva, napriek snahám v dávnej histórii o vytvorenie spolupráce v rámci spolkov, ktoré by sa dali prirovnať k medzinárodným organizáciám. Definícii pojmu medzinárodná organizácia sa venuje viacero autorov. Vo všeobecnosti je možné považovať za medzinárodnú organizáciu inštitúciu, ktorá je založená medzinárodnou zmluvou s charakterom *sui generis* najmenej medzi tromi štátmi, pričom takáto inštitúcia disponuje derivovanou subjektivitou, vlastnými orgánmi a vymedzenými cieľmi a úlohami, ktoré definujú jej charakter. Archer definuje medzinárodnú organizáciu ako formálne kontinuálnu štruktúru, založenú dohodou medzi členmi zloženými z dvoch alebo viacerých suverénnych štátov, s cieľom uskutočnenia spoločného záujmu členstva.¹⁹ Vršanský definuje medzinárodnú medzivládnu organizáciu ako trvalé združenie zvrchovaných štátov, ktoré boli založené na základe medzinárodnej zmluvy za účelom dosiahnutia cieľov zadefinovaných v zakladajúcom akte, ktoré sa snaží dosiahnuť prostredníctvom vlastných orgánov konajúcich v mene organizácie.²⁰ Potočný napríklad definuje medzinárodné organizácie ako tie medzivládne inštitúcie, ktoré vznikli na základe medzinárodnej zmluvy uzatvorenej medzi najmenej tromi štátmi, sú vybavené niektorými atribútmi medzinárodnej právnej subjektivity, majú trvalý charakter, disponujú vlastnými orgánmi, ktoré majú medzi sebou rozdelené úlohy a usilujú o dosiahnutie cieľov vytýčených v zakladajúcej listine.²¹ Veľmi podobnú definíciu medzinárodnej organizácie uvádza aj Mráz.

¹⁹ ARCHER, C.: IN: BAŇOUCH, H., FEDORKO, M. Mezinárodní organizace. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 16

²⁰ VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J a kol.: Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 351

²¹ POTOČNÝ, M.: Mezinárodní organizace. Praha. Svoboda, 1980, s. 29

Tomko definuje medzinárodné organizácie ako združenia štátov zriadené na základe štatútu, ktoré vykonávajú určité úlohy pre členské štáty a koordinujú ich súčinnosť (napr. Medzinárodná organizácia práce). Medzinárodné organizácie majú vlastné orgány a bývajú vybavené niektorými atribútmi medzinárodnoprávnej subjektivity. Všeobecné medzinárodné právo nezriaďuje nijaké medzinárodné organizácie. Tie vznikajú len na základe zmluvy, ktorá vymedzuje ciele činnosti medzinárodnej organizácie, určuje štruktúru jej orgánov a ich kompetencie.²² Napokon Waisová definuje medzinárodné organizácie ako inštitúcie, ktoré sú založené na formálnom systéme pravidiel a cieľov, majú administratívny aparát a formálne a materiálne skutočnosti – štatút, fyzické vybavenie, sídlo, vlastných zamestnancov, finančné prostriedky, správnu hierarchiu, orgány (sekretariát, zhromaždenie zástupcov), atď.²³

Všetky predstavené definície sú viac-menej podobné. Z týchto definícií je možné vyvodit' niekoľko definičných znakov:

- prejav vôle suverénnych štátov k vytvoreniu medzinárodnej organizácie,
- medzinárodná zmluva *sui generis*, označovaná aj ako zakladajúci akt, charta, štatút,
- medzinárodnoprávna subjektivita,
- stála povaha, resp. trvalý charakter organizácie, čo však nevyklučuje vytvorenie medzinárodnej organizácie na dobu určitú,
- konkrétne ciele a úlohy, ktoré chce organizácia naplňať,
- aktivity smerujúce k naplňaniu vymedzených úloh a cieľov,
- vlastné orgány medzinárodnej organizácie vrátane kompetencií týchto orgánov,
- pravidelný príspevok do rozpočtu,
- schopnosť medzinárodnej organizácie byť nositeľom práv a povinností.

Predstavené definičné znaky zodpovedajú uvedeným definíciám. Je potrebné podotknúť, že v súčasnosti neexistuje jednotná definícia pojmu medzinárodná organizácia v rámci medzinárodného práva verejného. Základom pre vytvorenie medzinárodnej organizácie je existencia suverénnych štátov, ktoré prejavia vôľu uzatvoriť medzinárodnú zmluvu, ktorou derivujú časť svojej suverenity na medzinárodnú organizáciu. Bez medzinárodnej zmluvy by teda k vzniku medzinárodnej organizácie nemohlo dôjsť. Táto

---

²² TOMKO, J. a kol.: Medzinárodné verejné právo. Bratislava: Obzor, 1988, s. 315

²³ WAISOVÁ, Š.: Mezinárodní organizace a režimy. Plzeň. Aleš Čeněk, 2008. S. 20

zmluva má charakter *sui generis*, pretože obsahom tejto zmluvy sú ciele a úlohy organizácie, vrátane zásad činnosti, spôsobu vzniku a zániku členstva, spôsobu financovania, definície orgánov a definície ich kompetencií, práv a povinností členov organizácie. Všetky tieto atribúty robia z medzinárodnej zmluvy zakladajúci akt medzinárodnej organizácie, ktorý musí byť ratifikovaný zakladajúcimi členmi organizácie. Táto zmluva môže mať rôzne označenie ako napríklad štatút, charta, dohovor, pakt, zmluva, akt a podobne.

Ciele medzinárodnej organizácie sú vymedzené priamo v zakladajúcom akte. Nie je možné zadefinovať všeobecný cieľ medzinárodných organizácií. Cieľ medzinárodných organizácií je daný ich charakterom a účelom pre ktorý boli vytvorené. Cieľom medzinárodných organizácií tak môže byť bezpečnosť, hospodárska spolupráca, vedecká spolupráca, kultúrna či humanitárna spolupráca a pod.

Konkrétne úlohy medzinárodná organizácie prispôbuje jednotlivým cieľom, ktoré sú vymedzené v zakladajúcom akte. Tieto úlohy sú realizované orgánmi medzinárodnej organizácie.

Označenie medzinárodná organizácia je taktiež pomerne novým javom. V minulosti sa používal názov únia. V súčasnosti je však pomenovanie medzinárodnej organizácie veľmi bohaté. Tak napríklad k zaužívaným pojmom patrí organizácia, komisia, fond, únia, agentúra, združenie, rada, liga a podobne.

3.2 Medzinárodnoprávna subjektivita medzinárodných organizácií

Medzinárodnoprávna subjektivita je jedným zo základných definičných znakov medzivládnej medzinárodnej organizácie. Táto subjektivita je subjektivitou derivovanou, teda odvodenou od originálnej subjektivity, ktorou disponujú suverénne štáty. Medzinárodnoprávna subjektivita vzniká prejavom vôle štátu založiť medzinárodnú organizáciu, s čím je spojený práve prechod časti originálnej subjektivity na nový subjekt, ktorý disponuje subjektivitou derivovanou. Tento prejav vôle je zavŕšený ratifikáciou zakladajúceho aktu medzinárodnej organizácie. Medzinárodnoprávna subjektivita vzniká *ipso iure*, teda momentom podpisu medzinárodnej zmluvy s charakterom *sui generis*. Na tomto mieste je potrebné dodať, že k založeniu medzinárodnej medzivládnej organizácie sú oprávnené len suverénne štáty, resp. medzinárodné organizácie. Naopak k vytvoreniu mimovládnych organizácií sú oprávnené fyzické alebo právnické osoby. Zároveň mimovládne organizácie vznikajú na základe zmluvy v zmysle vnútroštátneho práva (nie medzinárodného

práva verejného) konkrétnej krajiny, kde táto organizácia vzniká. Z toho vyplýva, že mimovládne organizácie majú v právnych vzťahoch postavenie právnických osôb a sú subjektom medzinárodného práva súkromného. Je potrebné tiež zdôrazniť, že mimovládne medzinárodné organizácie nedisponujú medzinárodnoprávnou subjektivitou, tak ako sme ju zadefinovali pri medzivládnych organizáciách. Napriek skutočnosti, že mimovládne organizácie nedisponujú medzinárodnoprávnou subjektivitou sú dôležitými aktérmi a v politickej oblasti, pretože svojimi aktivitami dokážu poukázať na konkrétny problém a vyvinúť tlak na štát, či medzinárodné spoločenstvo, aby sa týmto problémom zaoberalo a hľadalo spôsoby riešenia.

Predstavovaný učebný text je zameraný na medzinárodné medzivládne organizácie. Valuch definuje medzinárodnoprávnou subjektivitu označovanú aj ako *mutatis mutandis*, ako schopnosť subjektu byť nositeľom práv a povinností vyplývajúcich z medzinárodného práva, spôsobilosť subjektu vlastnými úkonmi zakladať, meniť či rušiť svoje práva a povinnosti vyplývajúce z medzinárodného práva a preberať na seba medzinárodnoprávne záväzky a napokon spôsobilosť subjektu porušiť právne pravidlo vyplývajúce z medzinárodného práva, resp. schopnosť niesť medzinárodnoprávnou zodpovednosť. Osobitným atribútom medzinárodnoprávnej subjektivity je „legislatíva“, „exekutíva“ a „súdna“ spôsobilosť. Sú to práve subjekty medzinárodného práva, ktoré medzinárodné právo tvoria, vykonávajú a zároveň zabezpečujú jeho kontrolu a ochranu.²⁴ Medzinárodnoprávnou subjektivitou je zároveň možné členiť na subjektivitu smerom dovnútra voči organizácii samotnej a zároveň voči členským štátom, a subjektivitu smerom navonok ako subjektivitu smerom voči ostatným subjektom medzinárodného práva.

Obsah medzinárodnoprávnej subjektivity medzinárodnej organizácie je daný súhrnom práv a povinností, ktoré sú dané zakladajúcim aktom. Tento obsah práv a povinností je odlišný v závislosti od charakteru medzinárodnej organizácie. Vo všeobecnosti je možné za obsah subjektivity medzinárodných organizácií považovať tieto práva a povinnosti:

- právo organizácie na vonkajšie styky, teda aktívne a pasívne legačné právo. Pod týmto právom je potrebné rozumieť právo organizácie zakladať udržiavať alebo rušiť diplomatické styky, pričom aktívne legačné je právo vysielat' svojich diplomatických zástupcov a pasívne je právo prijímať zástupcov štátu či organizácií,

---

²⁴ Porov.: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 43

- kontraktálna spôsobilosť medzinárodnej organizácie umožňuje medzinárodnej organizácií uzatvárať zmluvy, napr. s inými organizáciami,
- právo požívať výsady a imunity tak pre organizáciu samotnú ako aj pre jej predstaviteľov,
- právo riešiť spory pred medzinárodnými orgánmi a oprávnenie domáhať sa svojich nárokov pred týmito orgánmi. Jedná sa predovšetkým o arbitrážne konanie napr. pred Stálym arbitrážnym dvorom, pretože medzinárodná organizácia sa v prípade sporu nemôže obrátiť na Medzinárodný súdny dvor, čo vyplýva zo samotného štatútu tejto súdnej inštitúcie,
- právo normotvornej činnosti, teda právo vydávať vnútorné akty, ktoré sa dotýkajú predovšetkým organizačných záležitostí organizácie,
- povinnosť dodržiavať pravidlá všeobecného medzinárodného práva,
- spôsobilosť niest' medzinárodnoprávnu zodpovednosť, pričom táto zodpovednosť nie je doposiaľ kodifikovaná, aj keď môže byť zakotvená v zakladajúcom akte organizácie.²⁵

Záverom tejto podkapitoly je potrebné sa dotknúť otázky kompetencií medzinárodnej organizácie. Tieto kompetencie sa prejavujú v kompetenciách orgánov. Konkrétne právomoci sú obsiahnuté v zakladajúcom akte organizácie. Vo všeobecnosti je možné rozlišovať dva aspekty kompetencií. V prvom prípade sú to vecné kompetencie, ktoré vyjadrujú neprípustnosť zasahovania medzinárodných organizácií do vnútorných záležitostí štátu, ktoré patria do výlučnej pôsobnosti tohto štátu. V druhom prípade sú to kompetencie jurisdikčné, ktoré sa zameriavajú na riešenie právnej sily právnych aktov, ktoré organizácia vydáva. Otázka právnej sily je taktiež riešená v zakladajúcom akte.

Zakladajúci akt je teda tou zložkou, ktorá definuje kompetenciu medzinárodnej organizácie. Kompetenčné ustanovenia sú dôležitou súčasťou zakladajúceho aktu medzinárodnej organizácie.

---

²⁵ Bližšie pozri: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 47 - 50

3.3 Klasifikácia medzinárodných organizácií

V odbornej literatúre sa môžeme stretnúť s viacerými možnosťami členenia medzinárodných organizácií. Tak napríklad ročenka Únie medzinárodných asociácií člení medzinárodné organizácie do pätnástich kategórií:

- federácie medzinárodných organizácií. Jediným príkladom je Organizácia spojených národov, pretože táto medzinárodná organizácia má vlastné orgány a pomerne veľký počet agentúr a programov, ktoré majú štatút medzinárodných organizácií. Takouto „podorganizáciou“ je napríklad Úrad vysokého komisára pre rozvoj,
- medzinárodné organizácie s univerzálnym členstvom. Jedná sa o organizácie, ktoré nestanovujú žiadne prekážky členstva. Príkladom je Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu,
- organizácie s medzikontinentálnym členstvom, pričom tieto organizácie nemusia mať celosvetový dosah, napr. NATO,
- regionálne organizácie ako napr. Rada Európy, Európska únia,
- menej autonómne organizácie, teda organizácie, ktoré vychádzajú z inej organizácie. Príkladom je Medzinárodný súdny dvor so sídlom v Haagu, ktorý má vlastný zakladajúci dokument (Štatút MSD), ale zároveň je súčasťou hlavných orgánov OSN (členovia MSD nemusia byť členmi OSN),
- organizácie so zvláštnou formou, ako napríklad nadácie či fondy. Príkladom je Európska banka pre obnovu a rozvoj,
- nekonvenčné medzinárodné organizácie. V tomto prípade sa jedná o národné organizácie, ktoré sa orientujú aj na medzinárodnú oblasť,
- neaktívne či rozpustené medzinárodné organizácie. Príkladom je Rada vzájomnej hospodárskej pomoci, ktorá bola rozpustená v roku 1991,
- plánované medzinárodné organizácie. Príkladom tejto kategórie bol Medzinárodný trestný súd, ktorý vznikol v roku 1998 podpisom Rímskeho štatútu, ale de facto vznikol až po tom, čo Rímsky štatút ratifikovalo prinajmenšom 60 štátov, čo sa udialo v roku 2002,
- vnútorné alebo podporné telesá,

- národné organizácie,
- náboženské alebo sekulárne zoskupenia či spolky,
- autonómne konferencie,
- multilaterálne dohody a zmluvy,
- nečinné nekonvenčné telesá.²⁶

Samotná Únia medzinárodných asociácií k ročenke dodáva, že za medzinárodné organizácie je v skutočnosti možné považovať len prvé štyri predstavené kategórie.

Vršanský poskytuje inú klasifikáciu, ktorá je rozdelená do piatich kategórií:

1. Podľa klasifikácie z hľadiska členskej základne, poznáme medzinárodné organizácie:

- univerzálne – ktorých členmi sú štáty zo všetkých regionálnych skupín (napr. OSN a jej pridružené organizácie ako UNESCO, ILO, ICAO, IMO),
- partikulárne – združujúce štáty spravidla bez regionálneho obmedzenia, zriadenie a existencia ktorých je motivovaná rovnakými záujmami členov (napr. bývala Rada vzájomnej a hospodárskej pomoci pôsobiaca v r. 1949 – 1991),
- regionálne – ich členstvo je viazané na konkrétny región (ako Rada Európy, Africká únia, Združenie štátov juhovýchodnej Ázie).

2. Podľa doby trvania, na ktorú boli organizácie zriadené:

- trvalé – bez časového obmedzenia svojho pôsobenia (napr. Organizácia amerických štátov),
- dočasné – ktorých existencia je limitovaná časovým faktorom resp. splnením konkrétnych cieľov (napr. Európske spoločenstvo uhlia a ocele).

3. Podľa charakteru členstva:

- otvorené – bez limitov (resp. len s minimálnymi podmienkami) vo vzťahu k členstvu štátov v danej organizácii (napr. Svetová zdravotnícka

---

²⁶ Bližšie pozri: WAISOVÁ, Š.: Mezinárodní organizace a režimy. Plzeň. Aleš Čeněk, 2008. S. 22 - 24

organizácia, ktorej členmi sa podľa článku 3 jej Zakladajúceho aktu môžu stať všetky mierumilovné štáty),

- polo-otvorené – stanovujúce konkrétne podmienky prijatia štátu za člena organizácie (napr. Rada Európy),
- uzavreté – nepripúšťajú členstvo iných štátov v organizácii (v praxi takmer nenájdeme).

4. Z hľadiska obsahu činnosti:

- hospodárske – zamerané na spoluprácu v oblasti ekonomiky, či financií (Hospodárske spoločenstvo západoeurópskych štátov.),
- politické – skôr všeobecnej povahy, podporujúce zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti, vzájomnú koordináciu v rôznych oblastiach spoločných záujmov štátov (Organizácia amerických štátov, Liga arabských štátov a pod.)
- správne – rozvíjajúce spoluprácu v oblasti vedy a techniky (Medzinárodná meteorologická organizácia, Svetová poštová únia),
- obranné – ktorých primárnym cieľom je kolektívna bezpečnosť (Severoatlantická aliancia).

5. Nakoniec podľa cieľov, pre ktoré bola organizácia založená:

- integračné – cieľom je okrem spolupráce členov aj vytvorenie integračného celku, ktorý bude nositeľom určitých zvrchovaných práv, ktoré naň prenesú jeho členovia (typickým príkladom je Európska únia),
- kooperačné – zaoberajúce sa výlučne spoluprácou štátov v konkrétnych partikulárnych oblastiach (medzinárodná námorná organizácia, organizácia pre priemyselný rozvoj a pod.)²⁷

Niektorí autori zachádzajú ešte ďalej a ponúkajú širšie rozdeľovanie medzinárodných organizácií do iných skupín. Ponúknutá klasifikácia je však dostačujúca a zodpovedá štandardom.

---

²⁷ Porov.: VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J a kol.: Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 354 - 355

3.4 Funkcie Medzinárodných organizácií

Vo všeobecnosti teória rozlišuje základné a špeciálne funkcie medzinárodných organizácií. Všetky tieto funkcie napomáhajú medzinárodným organizáciám pri realizácii jednotlivých úloh, ktoré si vymedzili. Pod základnou funkciou je potrebné rozumieť zabezpečovanie konsenzu medzi členmi organizácie, teda medzi členskými štátmi pri riešení konkrétnych otázok. S tým súvisí aj hľadanie konsenzu pri hľadaní vhodných prostriedkov na riešenie týchto otázok.

K špeciálnym funkciám teória zaraďuje funkcie:

- normatívne,
- kontrolné a donucovacie,
- operatívne.

Normatívne funkcie. Ich základným prvkom je vôľa členských štátov. Tieto funkcie spočívajú v stanovení pravidiel správania sa štátu, medzinárodných organizácií alebo ich personálu. Pravidlá správania môžu mať podobu záväzných právnych noriem, alebo naopak, podobu odporúčaní, pričom prevažuje práve tento druhý charakter. Napriek odporúčaciemu charakteru však majú tieto pravidlá politickú a morálnu váhu. Medzinárodné organizácie okrem tvorby právnych aktov, ktoré smerujú voči členským štátom, a ktoré vo svojej podstate pripravujú samotné členské štáty prostredníctvom svojich zástupcov, vydávajú aj vnútorné právne akty, ktoré sú namierené do vnútra organizácií. Cieľom týchto právnych aktov, smerujúcich do vnútra organizácií, je úprava vzťahov, ktoré v organizáciách vznikajú, vrátane organizačných záležitostí organizácií, ktoré sú nevyhnutné pre ich riadne fungovanie. Tieto právne akty smerujúce do vnútra organizácií sú právne záväzne aj pre členské štáty. Zovšeobecnene môžeme povedať, že normatívne funkcie medzinárodných organizácií sú zamerané na vytváranie právnych aktov, ktoré majú odporúčací charakter (nie sú záväzné pre členské štáty, ale majú morálnu a politickú silu) a právnych aktov, ktoré smerujú do vnútra organizácií s cieľom riešiť organizačné záležitosti (tieto právne akty sú právne záväzné pre členské štáty).

Kontrolné a donucovacie funkcie. Na týchto funkciách sa podieľajú samotné štáty. Zmyslom kontrolnej funkcie je zisťovanie faktického stavu pri dodržiavaní noriem medzinárodného práva. Dochádza teda k porovnávaniu faktického stavu so stavom, ktorý je obsiahnutý v pravidle správania sa. Získané poznatky sa následne vyhodnocujú. Proces porovnávania je zahrnutý do troch etáp. Prvá etapa spočíva v zistení faktického stavu, nasleduje jeho porovnanie s požiadavkami pravidiel správania sa. Tretia etapa spočíva v zistení prípadného porušenia a zodpovednosti za takéto porušenie. Faktická previerka, ktorá je vykonávaná formou inšpekcie alebo vyšetovania je čiastočným zásahom do zvrchovanosti štátu, kde sa má táto previerka vykonať. Dotknuté štáty by mali vyjadriť súhlas s takouto kontrolou pod podmienkou objektívnosti šetrenia. Príkladom sú šetrenia organizácie pre zákaz chemických zbraní alebo šetrenia Medzinárodnej organizácie pre atómovú energiu. Medzinárodná organizácia získava informácie viacerými spôsobmi. Buď organizácia sama, prostredníctvom svojich predstaviteľov vykoná kontrolu/previerku faktického stavu na mieste, alebo druhou možnosťou je, že organizácia si vyžiada informácie od dotknutého členského štátu, kde by sa mala faktická previerka vykonať. Tretia možnosť je, že samotný štát zhromaždí a predloží organizácii správu o prípadnom porušovaní pravidiel správania sa.

Operatívne funkcie. Medzinárodná organizácia vykonáva operatívne funkcie tým spôsobom, že najprv schváli uznesenie majúce povahu nariadenia a následne toto nariadenia realizuje prostredníctvom svojho personálu a s prostriedkami, ktoré má k dispozícii. Operatívne funkcie nevykonávajú štáty, ale medzinárodné organizácie samy. Operatívnymi funkciami medzinárodné organizácie poskytujú rôzne služby. Môže sa jednať napríklad o akcie smerujúce k udržaniu mieru alebo bezpečnosti, ale aj akcie spočívajúce v technickej pomoci, poskytovanie finančnej pomoci.²⁸

3.5 Všeobecná štruktúra medzinárodných organizácií

Z klasifikácie medzinárodných organizácií môžeme jednoznačne konštatovať, že v súčasnosti existuje množstvo medzinárodných organizácií, ktoré sa od seba líšia svojím charakterom a partikulárnosťou. Ďalej je to špecifický charakter činnosti a cieľov, ktorým sa organizácie venujú. Napriek týmto podstatným odlišnostiam je možné zadefinovať všeobecnú štruktúru medzinárodných organizácií. Je teda možné poukázať na orgány, ktoré pod rôznymi

---

²⁸ Pozri bližšie: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 12 -16

názvami tvoria súčasť medzinárodných organizácií. Existencia orgánov je podstatnou zložkou fungovania medzinárodných organizácií, pretože prostredníctvom týchto orgánov medzinárodné organizácie naplňajú konkrétne úlohy a ciele, ktoré si vymedzili. Dôležitosť existencie a definície orgánov dokazuje aj fakt, že tieto orgány sú obsiahnuté a analyzované v zakladajúcich aktoch každej medzinárodnej organizácie. Vo všeobecnosti je možné rozlišovať nasledovnú štruktúru orgánov medzinárodných organizácií:

- vrcholný orgán označovaný aj ako kongres či zhromaždenie. Je najvyšším orgánom organizácie, do ktorého pôsobnosti patrí rozhodovanie o všetkých otázkach fungovania. Príkladom je Valné zhromaždenie OSN. Do pôsobnosti tohto orgánu patrí napríklad rozhodovanie o prijatí nových členov, rozhodovanie o vylúčení členov. Rozhoduje o základných hospodárskych otázkach. Býva zložený zo zástupcov všetkých členských krajín organizácie, ktorí sú si navzájom rovní a disponujú jedným hlasom. Jednotlivé rozhodnutia môže prijímať jednoduchou väčšinou, kvalifikovanou väčšinou alebo aj jednomyselne. Niektoré organizácie pripúšťajú aj vážené hlasovanie, ktoré zodpovedá príspevku členského štátu do rozpočtu organizácie. Spôsob hlasovania je bližšie definovaný v zakladajúcom akte a závisí aj od charakteru otázky, ktorá bola predložená na rozhodnutie,.
- výkonný orgán označovaný aj ako rada, výbor alebo komisia. Výkonný orgán je zložený z obmedzeného počtu členov, ktorí sú volení na konkrétne obdobie. Nie je však vylúčené aj stále členstvo niektorých štátov. Príkladom je Bezpečnostná rada OSN. Tento orgán vykonáva rozhodnutia vrcholného orgánu, zároveň však zohráva dôležitú úlohu pri riešení podstatných politických či hospodárskych otázkach organizácie. Výkonný orgán môže mať informačnú povinnosť voči vrcholnému orgánu. Zasadá v období medzi rokovaniami vrcholného orgánu,
- administratívny orgán, ktorý najčastejšie býva označovaný ako sekretariát. Na čele býva riaditeľ alebo tajomník. Príkladom je Sekretariát OSN, na čele ktorého je Generálny tajomník OSN. Jeho úlohou je reprezentovať organizáciu navonok ako aj riadenie sekretariátu. Úlohou predstaveného orgánu je zabezpečovať administratívu a chod celej organizácie. Tento orgán je zložený z úradníkov, ktorí vykonávajú svoju činnosť nezávisle od domovských štátov, ktoré sú členskými štátmi organizácie. Jeho úlohou je aj príprava správ,

publikácia a distribúcia dokumentov. Taktiež poskytuje personálne, materiálne alebo technické vybavenie pre zasadnutia ostatných orgánov,

- súdny orgán má za úlohu riešenie sporov buď medzi členmi organizácie, teda medzi členskými štátmi alebo medzi orgánmi organizácie navzájom, resp. medzi zamestnancami jednotlivých orgánov organizácie. Kombinácia vzťahov, ktoré môžu byť predmetom riešenia sporu pred súdnym orgánom môže byť viacerá. Okrem už spomenutých kombinácií, to môže byť aj spor medzi členským štátom a organizáciou alebo spor medzi organizáciou a jednotlivcom. Príkladom takéhoto orgánu je Európsky súd pre ľudské práva, ktorý sídli v Štrasburgu a ktorý bol zriadený Radou Európy,
- pomocné orgány poskytujú podporu a pomoc medzinárodnej organizácii pri riešení konkrétnych úloh. Príkladom sú oblastné úrady, ktoré zriaďuje Svetová zdravotnícka organizácia. Taktiež to môžu byť poradné orgány zložené z odborníkov. Príkladom je Komisia OSN pre medzinárodné právo, ktorá sa podieľa okrem iného aj na príprave dokumentov. Pomocným orgánom pri OSN je aj Úrad vysokého komisára pre utečencov,
- kváziparlamentný výbor je tvorený zástupcami národných parlamentov. Jeho úlohou je robiť odporúčania vrcholnému orgánu ako aj kontrolovať jeho činnosť. Vo väčšine prípadov sú členovia kváziparlamentného výboru volení domácimi parlamentmi členských štátov. Príkladom takéhoto orgánu je Parlamentné zhromaždenie Rady Európy. Ojedinele sú zástupcovia volení aj v priamych voľbách v členských štátoch. Príkladom je Európsky parlament.

Okrem predstavených orgánov sú to aj ďalšie pomocné orgány, ktoré napomáhajú medzinárodnej organizácii pri plnení úloh. Príkladom môže byť orgán, ktorý zastáva záujmy stavovských skupín či odborových organizácií členských krajín. Štruktúra organizácie je dôležitým elementom jej fungovania a pôsobenia na medzinárodnej scéne.

3.6 Sídlo medzinárodných organizácií

Sídla medzinárodných organizácií sú ďalším dôležitým prvkom ich fungovania. Sídlo je definované aj v zakladajúcom akte organizácie. Zároveň však organizácia podpisuje zmluvu o sídle s hostiteľským štátom. Táto zmluva definuje právne postavenie sídla v tomto štáte a dotýka sa aj výsad a imunit medzinárodnej organizácie a napokon definuje a j otázku

riešenia prípadných sporov medzi organizáciou a hostiteľským štátom. Sídlo medzinárodnej organizácie podlieha jurisdikcii hostiteľského štátu, avšak medzinárodná organizácia a jej predstavitelia požívajú výsady a imunity. Hostiteľský štát napríklad nemôže vstúpiť do priestorov organizácie bez súhlasu organizácie. Medzinárodná organizácia pri výbere svojho sídla zohľadňuje viacero faktorov. Sú to tak politické faktory ako aj hospodárske či logistické. Organizácia si bude vyberať sídlo v politicky a hospodársky stabilnej krajine. Napokon organizácia zohľadňuje aj geografickú polohu miesta, kde má byť sídlo, tak aby bolo dostupné pre všetkých členov organizácie. Niektoré organizácie ako napríklad OSN majú viacero sídiel. OSN sídli napríklad v New Yorku, ale aj v Ženeve či vo Viedni.

3.7 Členstvo v medzinárodných organizáciách

Úvodom tejto podkapitoly je potrebné zdôrazniť, že členom medzinárodnej medzivládnej organizácie nemôže byť jednotlivec, teda fyzická osoba. Členom môže byť výlučne štát, resp. štátny útvar ako napríklad Svätá stolica alebo iná medzinárodná organizácia. Valuch vo svojej publikácii ponúka nasledovnú klasifikáciu členstva:

1. Klasifikácia z časového hľadiska:

- zakladajúci členovia – subjekty, ktoré organizáciu založili, teda podpísali zakladajúci akt,
- prístupujúci členovia – ostatné subjekty, ktoré vstúpili do organizácie prístupím k zakladajúcej zmluve s časovým odstupom.

2. Klasifikácia na základe kvalitatívneho rozmeru členstva:

- plné členstvo – štáty sú oprávnené využívať všetky práva a sú nositeľmi všetkých povinností, ktoré sú obsiahnuté v zakladajúcom akte,
- pridružené členstvo – štát hlasuje v niektorých orgánoch ako riadny člen (v prípade určitých vymedzených otázok), v ostatných prípadoch má štatút pozorovateľa.

3. Klasifikácia na základe inkluzívneho a exkluzívneho členstva:

- exkluzívne členstvo – pre prijatie štátu do organizácie sa vyžaduje splnenie vopred stanovených podmienok, ako napríklad v prípade Európskej únie a štátu, ktorý sa chce stať jej súčasťou,
- inkluzívne členstvo – organizácia v rámci rozširovania uprednostňuje prijímanie členov a následne čo najširšie a najrýchlejšie zaviazanie štátov k spolupráci bez stanovenia podmienok. Príkladom takejto organizácie je Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe.

Z členstva medzinárodnej organizácií vyplývajú jej členom práva a povinnosti, ktoré sú bližšie špecifikované v zakladajúcom akte.

K právam môžeme zaradiť napríklad:

- právo hlasovať v orgánoch organizácie,
- právo podieľať sa na riadení a fungovaní organizácie,
- právo na zaistenie kolektívnej bezpečnosti.

K povinnostiam členského štátu môžeme zaradiť napríklad:

- povinnosť dodržiavať záväzky vyplývajúce zo zakladajúceho aktu,
- povinnosť plniť prijímacie kritéria,
- povinnosť podieľať sa na nákladoch organizácie.

Tak práv ako aj povinností môže byť viacero. Bližšie sú špecifikované v zakladajúcom akte a odrážajú charakter medzinárodnej organizácie.

Pre vznik členstva v medzinárodnej organizácií je nevyhnutná vôľa členského štátu prijať zmluvu, teda zakladajúci akt. Na základe toho rozlišujeme dve možnosti vzniku členstva. V prvom prípade to je pôvodný člen, ktorý ratifikoval zakladajúci akt a podieľal sa na vytvorení medzinárodnej organizácie. V druhom prípade to je prístupujúci štát, ktorý musí pristúpiť k zakladajúcej zmluve a okrem toho, vo väčšine prípadov, musí splniť prístupové podmienky prijatia, ktoré sú špecifikované v zakladajúcom akte. Bez splnenia oboch náležitostí sa štát nemôže stať členom medzinárodnej organizácie. Tak napríklad OSN vyžaduje pre prijatie nového člena, aby bol uchádzajúci štát mierumilovným štátom (*peace loving state*), pričom táto podmienka je skúmaná Valným zhromaždením a Bezpečnostnou radou OSN. Rada Európy napríklad vyžaduje pre prijatie nového člena rešpektovanie zákonnosti a dodržiavanie ľudských práv. Je však potrebné podotknúť, že niektoré

organizácie nevyžadujú pre vznik členstva žiadne podmienky, resp. len minimálne splnenie podmienok. V tomto prípade prístupujúci štát len pristúpi k zakladajúcemu aktu. Prekážkou prijatia do medzinárodnej organizácie môže byť aj geografická poloha štátu. Európska únia tak neprijme za svojho člena štát mimo Európy.

Členom medzinárodnej organizácie prislúchajú tak práva ako aj povinnosti, ktoré si musí voči organizácií plniť. Logickým dôsledkom neplnenia si povinností je vyvodenie zodpovednosti a uloženie sankcie. Touto sankciou môže byť napríklad pozastavenie členstva členského štátu, resp. pozastavenie výkonu niektorých práv. Organizácia môže prijať rozhodnutie o pozastavení členstva, či práv v dôsledku tej skutočnosti, že členský štát si neplní povinnosti a záväzky vyplývajúce zo zakladajúceho aktu, alebo ak sa štát správa v rozpore so základnými zásadami a cieľmi organizácie. K pozastaveniu členstva môže dôjsť aj v prípade, ak by členský štát prestal prispievať do rozpočtu organizácie. Medzinárodná organizácia však môže pristúpiť aj k omnoho prísnejšej sankcii, a teda k vylúčeniu členského štátu z medzinárodnej organizácie. Vylúčenie je najprísnejšou sankciou v dôsledku porušovania povinností zo strany členského štátu. Napríklad v roku 1953 bolo vylúčené Československo z Medzinárodného menového fondu, v dôsledku zavedenia menovej reformy, ktorá bola v rozpore so zásadami MMF. Okrem vylúčenia, členstvo v medzinárodnej organizácií zaniká zánikom samotnej organizácie (napríklad zánik Rady vzájomnej hospodárskej pomoci v roku 1991), alebo vystúpením členského štátu z medzinárodnej organizácie. K vystúpeniu došlo napríklad v roku 1965, kedy z OSN vystúpila Indonézia na protest zvolenia Malajzie za nestáleho člena Bezpečnostnej rady OSN.

Vznik a aj zánik členstva je upravený v zakladajúcej zmluve. Pokiaľ ide o vystúpenie štátu z medzinárodnej organizácie, tak je to prejav vôle tohto štátu, podobne ako sa svojim prejavom vôle rozhodol do tejto organizácie vstúpiť. Organizácia musí tento prejav vôle členského štátu akceptovať.

3.8 Financovanie medzinárodných organizácií

Financovanie je dôležitým aspektom fungovania medzinárodných organizácií. Bez pravidelných príspevkov do rozpočtu organizácie by nebolo reálne vykonávanie stanovených cieľov a úloh. Jednotlivé úlohy a ciele sú realizované z rozpočtu organizácie, ktorý spravidla schvaľuje vrcholný orgán organizácie. Rozpočet je napĺňaný z príspevkov členských štátov, ktoré do rozpočtu prispievajú na základe stanoveného kľúča v podobe, že hospodársky najvyspelejšie členské štáty poskytujú najvyšší finančný príspevok a naopak menej

hospodársky vyspelé štáty prispievajú nižšou sumou do rozpočtu organizácie. Tento kľúč je však trňom v oku mnohých vyspelých štátov, ktoré nemajú dosah na niektoré rozhodovacie procesy v organizácií, hoc prispievajú najvyššou sumou. Okrem týchto pravidelných príspevkov zo strany členských štátov, zdrojom financií môžu byť aj pôžičky, alebo aj vlastné príjmy, napríklad z prenájmu majetku alebo dovozných či vývozných kvót mimo hranice organizácie (napr. v prípade Európskej únie).

3.9 Výsady a imunity

V tejto kapitole už bolo načrtnuté, že medzinárodná organizácia ako aj jej predstavitelia, požívajú výsady a imunity. Ich požívanie je založené na princípe funkčnosti. Ich požívanie má teda zabezpečiť nerušený výkon funkcií medzinárodnej organizácie a jej úradníkov. Výsady a imunity sú nevyhnutné na nerušený výkon úradníckeho aparátu a najmä nezávislosť od členských štátov organizácie. Výsady a imunity medzinárodnej organizácie sú vo väčšine prípadov upravené priamo v zakladajúcom akte. Bližšie sú tieto výsady a imunity špecifikované v dokumente, ktorý sa týka len výsad a imunit. Úprava môže byť regulovaná aj bilaterálnou zmluvou medzi sídelným štátom a medzinárodnou organizáciou. Napokon to sú medzinárodné dohovory, ktoré sa dotýkajú oblasti výsad a imunit.

K výsadám a imunitám medzinárodnej organizácie je možné napríklad zaradiť:

- nedotknuteľnosť miestností (nedotknuteľnosť voči konfiškácii, prehľadávaniu, vyvlastneniu, exekučnému či súdnemu konaniu) a archívov,
- daňové a finančné výsady (oslobodenie od ciel),
- sloboda spojenia a komunikácie,
- právo požívať vlajku alebo znak organizácie.

K výsadám a imunitám predstaviteľov medzinárodných organizácií je možné zaradiť:

- osobnú nedotknuteľnosť (imunita voči zatknutiu či väzbe, nedotknuteľnosť dokumentov),
- slobodu pohybu,
- oslobodenie od daňových povinností,
- vyňatie z jurisdikcie vnútroštátnych súdov sídelného štátu.

Výsady a imunity sú taktiež dôležitou súčasťou fungovania medzinárodných organizácií. Všetky predstavené znaky, počnúc subjektivitou, cez klasifikáciu medzinárodných organizácií, vymedzenie ich funkcií, štruktúry, sídla, členstva či financovania a imunit, charakterizujú medzinárodnú organizáciu. Bez všetkých týchto elementov by sme nemohli hovoriť o plnohodnotnej medzinárodnej medzivládnej organizácii.

OSOBITNÁ ČASŤ

4 MEDZINÁRODNÝ ORGÁN A MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA

Medzinárodný orgán a medzinárodná konferencia sa pojmovo aj obsahovo odlišujú od medzinárodnej organizácie, ktorú sme si predstavili v predošlej kapitole. Táto kapitola sa zameriava na pojmové a obsahové vymedzenie, tak medzinárodného orgánu, ako aj medzinárodnej konferencie, pričom tieto dva pojmy spolu súvisia.

4.1 Medzinárodný orgán

Medzinárodný orgán je pojmom odlišným od pojmu medzinárodná organizácia. Taktiež pojem medzinárodný orgán nie je možné chápať v súvislosti s orgánom medzinárodnej organizácie, ktorý tvorí súčasť štruktúry medzinárodnej organizácie. Základným rozdielom medzi medzinárodným orgánom a medzinárodnou organizáciou je skutočnosť, že medzinárodný orgán nedisponuje medzinárodnoprávnou subjektivitou. Medzinárodný orgán je taktiež vytvorený na základe dohody štátov. Má však len dočasný charakter a koná v mene štátov, ktoré ho založili.

Spoločným znakom medzinárodných orgánov a medzinárodných organizácií je, že štáty ich zakladajú za cieľom splnenia konkrétnych úloh v prospech zakladajúcich štátov. Odlišným znakom je, že medzinárodný orgán koná priamo ako spoločný orgán, kým medzinárodná organizácia koná prostredníctvom svojich orgánov, ktoré sú fixne zakotvené v zakladajúcom akte. Pri medzinárodnej organizácii dochádza k preneseniu právomocí na jej orgány. No a tým najzákladnejším znakom, ktorý sme už spomenuli je, že medzinárodný orgán nedisponuje medzinárodnoprávnou subjektivitou, kým medzinárodná organizácia áno. Vršanský definuje medzinárodný orgán ako zhromaždenie štátov (reprezentované ich zástupcami) zvolávané *ad hoc* za účelom prerokovania konkrétnej, vopred stanovenej problematiky. Ich špecifikom je absencia medzinárodnoprávnej subjektivity, a preto tieto orgány nekonajú vo vlastnom mene, ale v mene štátov, z vôle ktorých sa zišli.²⁹

Medzinárodné orgány je možné klasifikovať podľa viacerých kritérií do týchto skupín:

---

²⁹ Porov.: VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J a kol.: Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 352

1. Podľa zloženia:

- Zborové - zložené z viacerých členov; napr. medzinárodné konferencie.
- Individuálne – zložené z jedného člena; jeden rozhodca určený dohodou štátov pri spore.

2. Podľa rozsahu účastníkov:

- Univerzálne – členmi sú všetky alebo takmer všetky štáty sveta, napr. Viedenská konferencia o diplomatickom práve z roku 1969.
- Partikulárne – členom je len niekoľko štátov, napr. Washingtonská konferencia o Antarktíde.
- Regionálne – členmi sú štáty určitej zemepisnej oblasti, napr. medzinárodná komisia pre ochranu Odry pred znečisťovaním.

3. Podľa doby trvania:

- Stále – pôsobia bez časového obmedzenia, napr. československá hraničná komisia.
- Dočasné – ustanovené na určité časové obdobie za účelom splnenia úloh a po ich splnení zanikajú, napr. československá demarkačná komisia.

4. Podľa obsahu činnosti:

- Politické – plnia úlohy, najmä udržiavajú medzinárodný mier a koordinujú spoluprácu pri plnení politických štátov, napr. Komisia OSN o odzbrojení.
- Správne – cieľom je vykonávať činnosti sledujúce medzinárodnoprávny cieľ, napr. medzinárodná komisia pre ochranu Odry pred znečisťovaním.
- Súdne – rozhodujú medzinárodné súdne spory, napr. vyšetrovacie komisie.
- Právotvorné – pracujú na tvorbe obsahu pravidiel medzinárodného práva, napr. Viedenská konferencia o zmluvnom práve.
- Medzinárodné orgány pre urovnávanie medzinárodných sporov – plnia rozhodovaciu, sprostredkovaciu, vyšetrovaciu alebo súdnu funkciu, napr. vyšetrovacie komisie.

Medzinárodný orgán býva označovaný aj ako summit, kongres či konferencia. Cieľom konania môže byť prerokovanie konkrétnej politickej otázky, alebo stretnutie s cieľom dohodnúť založenie medzinárodnej organizácie, mierové rokovania a pod.

4.2 Medzinárodná konferencia

Medzinárodná konferencia je vo svojej podstate medzinárodným orgánom. Medzinárodná konferencia je považovaná za najdôležitejší medzinárodný orgán, a to z dôvodu nezastupiteľného miesta v diplomacii. Medzinárodné konferencie je možné definovať ako zhromaždenia zástupcov štátov za účelom prerokovania a vyriešenia otázok spoločného záujmu, ktorých výsledkom býva dohoda zúčastnených strán k prerokovanej záležitosti.

História medzinárodných konferencií je datovaná až do čias antického Grécka. Za prvú medzinárodnú konferenciu je možné považovať Panhelský mierový kongres, ktorý sa konal v roku 448 pred n. l. Zaoberal sa tromi okruhmi otázok:

- obnovenie chrámov, ktoré boli zničené Peržanmi,
- zaistenie slobodnej moreplavby,
- upevnenie mieru v Helade.

Tieto myšlienky boli prezentované Periklom. Neboli však konferenciou schválené, pretože väčšina miest sa obávala narastajúcej moci Atén, ktorá by bola ešte väčším úspechom kongresu posilnená.

Ďalšia významná konferencia sa konala v rokoch 338 -337 pred n. l. Organizovaná bola Filipom II, ktorý zvolal do Korintu celogrécku poradu (tzv. synedrion). Na tejto porade sa zúčastnili všetky štáty okrem Sparty, pretože Sparta ako jediná neuznala nadvládu macedónskeho kráľa. Zhromaždenie vyhlásilo ukončenie vojny v Grécku a nastolenie mieru. Medzi macedónskym a kráľom a gréckymi štátmi bol uzatvorený obranný a útočný spolok.³⁰ V nedávnej minulosti mali medzinárodné konferencie označenie kongres (napr. Parížsky kongres alebo Berlínsky kongres). V súčasnosti sa pojem kongres využíva v medzištátnych stykoch (napr. Svetový meteorologický kongres). V súčasnosti sa využíva termín summit, ktoré označuje stretnutie zástupcov štátov na najvyššej úrovni. Pomenovanie summitu, resp. konferencie býva často spojené s geografickým miestom konania alebo aj roku konania (napr. Miléniový summit).

---

³⁰ Porov: WAISOVÁ, Š.: Mezinárodní organizace a režimy. Plzeň. Aleš Čeněk, 2008. S. 34

Medzinárodné konferencie sú zvolávané z iniciatívy štátov alebo medzinárodných organizácií. Ich zvolaniu predchádzajú diplomatické rokovania k predmetu konferencii, jej logistickému usporiadaniu, i predpokladaným výsledkom. Pri jej zvolaní zohrávajú dôležitú úlohu politické, právne, i iné súvislosti.³¹

Pre zvolávanie medzinárodných konferencií neexistuje právna norma. K ich zvolávaniu dochádza na základe ustálenej praxe štátov a to z iniciatívy jedného alebo viacerých štátov, či medzinárodnej medzivládnej organizácie, medzinárodného orgánu, medzinárodnej mimovládnej organizácie. Ako bolo uvedené samotnému konaniu medzinárodnej konferencie predchádza diplomatické konanie, ktoré sa dotýka predovšetkým vhodnosti konania medzinárodnej konferencie, predmetu konania, doby a miesta konania, spôsobu konania a programu medzinárodnej konferencie. Cieľom diplomatického konania, ktoré predchádza samotnému konaniu konferencie je zabezpečenie hladkého priebehu konferencie.

Medzinárodné konferencie sa spravidla konajú v čase, ktorý zodpovedá zahraničnopolitickým potrebám štátov. Zvyčajne býva stanovený podľa naliehavosti a zrelosti otázok.

Miesto konania by malo byť prijateľné pre všetky zúčastnené štáty, resp. ich zástupcov. Hostiteľský štát musí udeliť súhlas s konaním medzinárodnej konferencie na jeho teritóriu. Hostiteľský štát má zároveň organizačné povinnosti, ako napr. pomoc delegáciám, pomoc kancelárii medzinárodnej konferencie a pod.

Medzinárodné konferencie je možné klasifikovať do niekoľkých kategórií a to podľa predmetu konania:

- Politické – prejednávajú sa na nich politické a bezpečnostné otázky. Taktiež sa na nich schvaľujú medzinárodné zmluvy z predmetnej oblasti, ako napr. spojenecké zmluvy, pakty o neútočení.
- Hospodárske – zameriavajú sa na prerokovávanie hospodárskych otázok. Výsledkom bývajú dohody o hospodárskej pomoci a spolupráci alebo dohody o zriadení medzinárodných hospodárskych orgánov.
- Diplomatické medzinárodné konferencie – prejednávajú sa na nich a prijímajú medzinárodné zmluvy o špeciálnych právnych otázkach. Jedná sa o najčastejší typ medzinárodnej konferencie.

---

³¹ Porov.: VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J a kol.: Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 352

- Mierové medzinárodné konferencie – zvolávané po ukončení vojnového konfliktu s cieľom schválenia mierových zmlúv s porazenými štátmi.
- Darcovské – stretnutie zástupcov štátov, pri ktorom sa zástupcovia vyspelých štátov zaručujú poskytnúť pomoc menej vyspelým štátom za určitým účelom (napr. hlad, choroby, rozvoj a pod.) Jedná sa predovšetkým o finančnú pomoc, ale aj materiálnu, technickú či vedeckú pomoc. Bývajú zvolávané aj po ukončení vojenského konfliktu.

Pokiaľ ide o samotné konanie na medzinárodných konferenciách, tak to býva upravené procedurálnymi predpismi, ktoré sú obsiahnuté v rokovacom poriadku, ktorý schvaľujú samotní účastníci po zahájení konferencie. Štáty zastupujú na konferencii delegáti (jeden alebo dvaja), ktorí disponujú plnou mocou k reprezentácii štátu. Niektoré štáty môžu mať štatút pozorovateľa. Takýto štát disponuje len limitovanými právami. Nemôže napr. hlasovať alebo vyjadrovať sa k niektorým prerokovávaným otázkam.

Medzinárodné konferencie majú konkrétnu štruktúru. Vo všeobecnosti je medzinárodná konferencia zložená z týchto orgánov:

- Plénum konferencie – je zhromaždením delegátov všetkých krajín. Tento orgán schvaľuje právoplatné rozhodnutia.
- Vecný výbor – počet vecných výborov závisí od rozsahu otázok a zúčastnených štátov. Ich úlohou je pripravovať otázky, programy na prerokovanie a schválenie v pléne konferencie.
- Pomocné orgány pre otázky procedurálnej povahy - k týmto orgánom je možné zaradiť:
  - riadiaci výbor – generálny výbor, ktorý koordinuje činnosť výborov,
  - redakčný výbor – dáva konečnú podobu uzneseniam,
  - verifikačný výbor – preveruje plné moci delegátov

Konanie pléna konferencie riadi predseda, resp. jeho podpredseda, ktorí sú volení na prvom zasadnutí. Predsedom konferencie býva spravidla minister zahraničných vecí hostiteľského štátu, resp. minister štátu, ktorý konferenciu zvolal. Úlohou predsedu je riadiť konanie v pléne. Jeho úlohou je robiť aj rozhodnutia o postupe medzinárodnej konferencie, resp. robiť námietky proti nesprávnemu postupu.

Konanie vecných výborov je taktiež riadené predsedom, resp. podpredsedom, ktorí sú volení plénom konferencie. Súčasťou vecného výboru je aj spravodajca, ktorý podáva správy plénu konferencie o výsledku a činnosti výboru.

K pomocným orgánom je zaradený aj sekretariát pléna konferencie. Sekretariát vykonáva zápisy o konaní, poskytuje tlmočníkov, preklady a pod.

Pokiaľ ide o otázku hlasovania na medzinárodných organizáciách, tou najzásadnejšou požiadavkou je rovnosť všetkých účastníkov, pričom každý účastník disponuje jedným hlasom. Hlasovanie sa uskutočňuje viacerými spôsobmi. Môže to byť zdvihnutie ruky, stlačenie gombíka, postavením sa z kresla, vyplnením hlasovacieho lístka. Hlasuje sa vždy po rozprave o konkrétnych otázkach. Konferencia je uznášaniaschopná, ak je prítomná väčšina delegácií. Pre prijatie rozhodnutia o danej otázke je potrebná jednomyselnosť (napr. bezpečnostné otázky), alebo sa uplatňuje väčšinové uznávanie (napr. odborné témy). Pre prijatie meritórnych rozhodnutí postačujú 2/3 hlasov. Pri procesných otázkach postačuje jednoduchá väčšina.

Samotný priebeh konferencie je zaznamenaný. O priebehu konania sa vyhotovujú protokoly alebo zápisy. K úradným jazykom medzinárodných konferencií je možné zaradiť anglický jazyk, arabský jazyk, čínsky a francúzsky jazyk, španielsky a ruský jazyk.

Výsledkom medzinárodnej konferencie je záverečný akt, ktorý obsahuje všetky dojednané zmluvy a uznesenia.

Medzinárodné konferencie sú významnou celosvetovou udalosťou, pretože ich predmetom sú často najvýznamnejšie otázky fungovania sveta.

4.3. Medzinárodný režim

Medzinárodný režim je pojmom, ktorý s problematikou práva medzinárodných organizácií úzko súvisí. Medzinárodné režimy sú detailnejšie skúmané počnúc 70. rokmi 20. storočia. Teoretici považujú medzinárodné režimy ako špecifickú formu medzinárodných kooperatívnych inštitúcií. Medzinárodné režimy je možné definovať ako: „implicitné alebo explicitné princípy, normy, pravidlá a rozhodovacie procesy, v rámci ktorých konvergujú očakávania aktérov v danej oblasti medzinárodných vzťahov. Princípy sú názory na fakty, príčiny a spravodlivosť. Normy sú štandardy chovania definované v pojmoch práv a povinností. Pravidlá sú špecifické ustanovenia vo forme zákazov a príkazov ku konaniu. Rozhodovací proces je tvorený smerodajnými opatreniami pre tvorbu a implementáciu

kolektívneho výberu.³²Inú definíciu ponúka Hagard a Simmons. Autori vychádzajú z tzv. všeobecné ponímania medzinárodných režimov: „To chápe medzinárodné režimy ako multilaterálne dohody medzi štátmi, ktoré majú regulovať konanie štátu v rámci určitej tematickej oblasti. Režimy určujú prípustné chovania štátov pri súčasnom explicitnom vymedzení explicitného zákazu. Režimy sú príkladom kooperatívneho chovania, aj keď spolupráca sa môže odohrávať aj v „nerežimnej“ situácii (rozumej situácie, kedy režim neexistuje).“³³

Medzinárodné režimy sa sústreďujú na obmedzený počet problémov a tém. Jedná sa o trvalé usporiadanie pravidiel medzi aktérmi medzinárodných vzťahov. Waisová ponúka štruktúru režimov, ktorá sa delí do štyroch rovín:

- Princípy,
- Normy,
- Pravidlá,
- Rozhodovacie procesy.

Táto štruktúra podmieňuje ich previazanosť na všeobecné explicitné dohovory.³⁴

---

³² KRASNER, STEPHEN, D: Structural cause and regime consequences: regimes as intervening variables. IN: Krasner, Stephen D. (ed), International Regimes, Cornell University, Press, 1983, Ithaca, s. 2

³³ HAGARD, S. a SIMMONS, BETH, A.: Theories of international regimes. International organization, 41, 3, 1987, s. 491

³⁴ Pozri bližšie: WAISOVÁ, Š.: Mezinárodní organizace a režimy. Plzeň. Aleš Čeněk, 2008. s. 28

5 ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV

Organizácia spojených národov, známa aj pod skratkou OSN, je globálnou a azda tou najznámejšou organizáciou s celosvetovou pôsobnosťou. Jej aktivity siahajú do najrôznejších oblastí, počnú bezpečnosťou, cez zdravotníctvo až po ochranu kultúrneho dedičstva. Samozrejme tou najvýznamnejšou oblasťou je udržiavanie bezpečnosti a celosvetového mieru. Avšak aj ostatné rozmery pôsobenia tejto organizácie nie sú v úzadí. Zrodu tejto organizácie predchádzal konflikt celosvetových rozmerov v podobe druhej svetovej vojny. Tento konflikt však utvrdil kompetentné štáty, predovšetkým víťazné mocnosti, o vytvorení takej organizácie, ktorá bude reálne fungovať a bude zabezpečovať mier vo svete.

5.1 Spoločnosť národov

Nie je však možné povedať, že pred druhou svetovou vojnou neexistovali pokusy o vytvorenie organizácie kolektívnej bezpečnosti, práve naopak. Spoločnosť národov mala byť takouto organizáciou. Túto medzinárodnú organizáciu je možné považovať za predchodcu OSN. Spoločnosť národov vznikla, ako výsledok Parížskej mierovej konferencie po skončení prvej svetovej vojny. Spoločnosť národov vznikla 28.6.1919, kedy došlo aj k podpisu Versaillskej zmluvy. Versaillská zmluva vstúpila do platnosti 10.1.1920, kedy svoju činnosť začala aj Spoločnosť národov. Vršanský spomína, že Spoločnosť národov bola zásadnou inováciou 20. storočia. Spoločnosť národov bola výsledkom kulminácie činnosti prvých medzinárodných súkromných a verejných únií, ktorých väčšina vyžadovala určitú formu spoločnej koordinácie. Novovytvorená Spoločnosť národov založená, ako súčasť mierových zmlúv, si stanovila ambiciózný cieľ zachovania medzinárodného mieru.³⁵ Tento cieľ sa jej napokon nepodarilo naplniť v dôsledku začatia druhej svetovej vojny. K základným úlohám tejto novej organizácie bolo možné zaradiť:

- demilitarizáciu,
- udržanie svetového mieru,
- prevenciu pre ďalšími vojnovými konfliktami.

Ako už bolo uvedené Spoločnosť národov vznikla z iniciatívy víťazných mocností prvej svetovej vojny. Organizácia bola tvorená 26 členskými štátmi (vrátane britskej Indie a britských domínií). Sídлом celosvetovej organizácie bola Ženeva. Oficiálnym jazykom bola angličtina a francúzština. Personál a predstavitelia Spoločnosti národov disponovali výsadami

---

³⁵ Porov.: VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J a kol.: Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 360 - 361

a imunitami. Organizácia počítala aj s existenciou súdnej inštitúcie pod názvom Medzinárodný zmierovací súd, ktorého sídlom bol Haag. V roku 1920 vstúpil do platnosti Pakt Spoločnosti národov, ako smerodajný dokument jej fungovania a pôsobenia. Všetky členské krajiny sa zaviazali pri pristúpení k tomuto dokumentu, že budú dodržiavať pravidlá medzinárodnej spolupráce a bezpečnosti, rešpektovať medzinárodné právo a ďalšie záväzky vyplývajúce z Paktu Spoločnosti národov. Paradoxom je, že Spojené štáty americké, ako jeden z popredných iniciátorov vytvorenia tejto organizácie, tento dokument neratifikovali. Dôvodom bola obava z prenosu časti suverenity na túto organizáciu, čím by Spojené štáty stratili možnosť rozhodovať o niektorých otázkach, napr. otázkach vojenskej povahy a intervencie. Faktom je, že USA ako jeden z iniciátorov sa nikdy nestali členom Spoločnosti národov.

Pakt spoločnosti národov upravoval všetky zásadné aspekty fungovania tejto organizácie. Výnimkou nebola ani úprava týkajúca sa vzniku, či zániku členstva.

K základným orgánom Pakt zarad'oval:

- Zhromaždenie – hlavný orgán. Tvorený bol zo zástupcov všetkých členských štátov, pričom každý štát disponoval jedným hlasom. Schádzalo sa raz ročne. Do kompetencie Zhromaždenia patrilo: prijímanie nových členov, schvaľovanie generálneho sekretára, schvaľovanie rozpočtu a podobne.
- Radu – bola zložená zo stálych a nestálych členov. K stálym členom pôvodne patrila Veľká Británia, Francúzsko, Taliansko, Japonsko a Spojené štáty americké, ktoré, ako sme už uviedli neratifikovali Pakt Spoločnosti národov, preto sa nikdy nestali stálym členom Rady. Rada sa schádzala päťkrát ročne, pričom prípustné boli aj mimoriadne zasadnutia. Do jej kompetencie patrilo: riešenie politických sporov, udržiavanie svetového mieru, vylúčenie člena z organizácie v dôsledku porušovania záväzkov, menovanie generálneho sekretára. Hlasovanie si vyžadovalo jednomyselnosť, okrem procedurálnych otázok.
- Stály sekretariát – tvoril ho spomenutý generálny sekretár a jeho personál, ktorý zabezpečoval tak technické ako aj správne úlohy. Tento orgán prijímal medzinárodné zmluvy k registrácii.³⁶

---

³⁶ Pozri bližšie: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 75 - 77

Postupne sa objavovali nedostatky existencie tejto organizácie a blížila sa aj druhá svetová vojna, ktorá bola hlavnou príčinou nefunkčnosti a následne aj zániku tejto organizácie. V roku 1926 sa členom Spoločnosti národov stalo Nemecko, ktoré následne v roku 1933 z organizácie vystúpilo. Vystúpenie Nemecka nasledovalo v roku 1933 Japonsko a v roku 1937 Taliansko. V roku 1939 po vypuknutí Zimnej vojny, bol Sovietsky zväz ako jediný člen z organizácie vylúčený. Organizácia v týchto rokoch nebola schopná funkčnosti a nedokázala efektívne presadzovať ciele, ktoré si stanovila. Organizácia bola neefektívna voči fašistickej vláde v Taliansku, nacistickej vláde v Nemecku a militaristickej vláde v Japonsku. Okrem týchto faktov je potrebné spomenúť aj veľmi slabé postavenie malých štátov, ktoré de facto nemali dosah na rozhodovací proces a celkový chod organizácie. Začiatkom druhej svetovej vojny samotná organizácia stratila význam a následne v roku 1946 bola rozpustená. Nefunkčnosť a neschopnosť naplnenia cieľov boli však impulzom pre vytvorenie organizácie, ktorá bude reálne fungovať a ktorá bude postavená pevných základoch s poučením sa z predošlých historických chýb a nedostatkov, ktoré Spoločnosť národov mala.

5.2 Organizácia spojených národov

Organizácia spojených národov teda mala byť akýmisi bezchybným dedičom Spoločnosti národov. Kompetentné mocnosti sa utvrdili v potrebe vytvorenia organizácie kolektívnej bezpečnosti, zároveň sa však chceli vyvarovať všetkým predošlým nedostatkom a chybám, ktoré spôsobili nefunkčnosť Spoločnosti národov. OSN sa zrodila po druhej svetovej vojne, kedy si veľmoci uvedomovali, že bez vzájomnej spolupráce nie je možné udržať svetový mier. Samotnému vzniku predchádzalo množstvo rokovaní a uzatváranie medzinárodných zmlúv. Právnym základom OSN je Charta OSN, ktorá je zakladajúcim aktom. Jej prijatiu predchádzalo množstvo spomenutých rokovaní. Táto cesta bola tvorená množstvom významných dokumentov, či konferencií:

- Atlantická charta bola uzatvorená medzi Spojenými štátmi a Veľkou Britániou dňa 14.8.1941. Atlantická charta obsahovala prvé zmienky o vytvorení sústavy všeobecnej bezpečnosti a odzbrojení.
- Deklarácia Spojených národov bola podpísaná 26 štátmi 1.1.1942 vo Washingtone, ktoré sa prihlásili k myšlienkam Atlantickej charty. Jednalo sa o štáty, ktoré boli vo vojnovom stave s fašistickými krajinami. Tieto štáty sa zaviazali bojovať proti fašizmu a reprezentantom do úplného víťazstva.

- Moskovská konferencia bola prvým praktickým krokom k vytvoreniu medzinárodnej organizácie. Moskovská konferencia bola stretnutím ministrov zahraničných vecí Sovietskeho zväzu, Spojených štátov amerických a Veľkej Británie. Stretnutie sa konalo v októbri 1943. Výsledkom Moskvskej konferencie bolo prijatie Deklarácie o všeobecnej bezpečnosti. Účastníci konferencie v tomto dokumente potvrdili potrebu vytvorenia medzinárodnej organizácie, ktorá bude vytvorená na zásade rovnosti všetkých štátov s cieľom zachovania svetového mieru.
- Konferencia v Teheráne poskytla prvé konkrétne návrhy (americký a britský návrh) k vytvoreniu orgánu na udržanie mieru a bezpečnosti. Konferencia sa konala v roku 1943.
- Konferencia v Dumbarton Oaks sa konala v auguste až októbri 1944. Výsledkom bolo vypracovanie podrobného návrhu na zriadenie medzinárodnej organizácie s pružným orgánom, ktorým mala byť Bezpečnostná rada. Konferencie sa zúčastnili zástupcovia Sovietskeho zväzu, Veľkej Británie, Spojených štátov a neskôr aj Číny.
- Krymská konferencia, ktorá sa konala vo februári 1945 riešila podstatnú otázku. Touto otázkou bol spôsob hlasovania v Bezpečnostnej rade, ktorý bol nastavený tak, že pre prijatie rozhodnutia je potrebný súhlas všetkých stálych členov Bezpečnostnej rady. Návrh, ktorý predložil Roosevelt bol prijatý zástupcami Sovietskeho zväzu, Spojených štátov a Veľkej Británie.
- Ustanovujúca konferencia OSN zhrnula a prijala závery z konferencie Dumbarton Oaks a Krymskej konferencie. Konferencia, ktorej sa zúčastnilo 50 štátov sa konala od 25.4.1945 do 26.6.1945. Všetky zúčastnené štáty tejto ustanovujúcej konferencie sú považované za pôvodné štáty OSN. Poľsko sa nezúčastnilo ustanovujúcej konferencie, pretože v tomto čase nemalo uznanú vládu. Napriek tejto skutočnosti je Poľsko považované za pôvodného člena. Napriek úspechu tejto konferencie nedošlo k úplnému vyriešeniu otázky hlasovania v Bezpečnostnej rade, čo namietali predovšetkým malé mocnosti. Neskôr však bola predstavená a prijatá jaltská hlasovacia formula, podľa ktorej sa jednomyselnosť v Bezpečnostnej rade bude vyžadovať vždy, keď sa nebude jednať o procedurálnu otázku. V prípade sporu či sa jedná o procedurálnu

alebo podstatnú otázku, bolo potrebné takúto otázku rozhodovať kladnými hlasmi stálych členov, teda ako podstatnú otázku.

- Konferencia v San Franciscu vyvrcholila prijatím Charty OSN. Konkrétne to bolo 26.6.1945. Spoločne s Chartou OSN bol prijatý aj štatút Medzinárodného súdneho dvora.
- Dochádza k vzniku Organizácie spojných národov, ktorej zakladajúci dokument pod názvom Charta OSN vstúpila do platnosti 24.10.1945. Tento deň je považovaný aj za Deň OSN. OSN začala vykonávať svoju činnosť od 20.1.1946, kedy sa konalo prvé zasadnutie Valného zhromaždenia OSN, ktoré ustanovilo potrebné orgány a dala smer fungovaniu medzinárodnej organizácie.³⁷

Charta OSN je právnym základom Organizácie spojených národov. Jedná sa o zakladajúci dokument. Vo svojej podstate je medzinárodnou zmluvou *sui generis*, pretože je špecifickou zmluvou, ktorá upravuje fungovanie medzinárodnej organizácie. OSN bola vybudovaná na pevnejších základoch, ktorých cieľom bolo zabrániť, aby sa opakovali situácie z prvej a najmä druhej svetovej vojny. Významným rozdielom medzi Paktom Spoločnosti národov a Chartou OSN je aj fakt, že Charta OSN sa nestala súčasťou mierových zmlúv. Charta OSN je samostatná medzinárodná zmluva, ktorou sa zakladá nová, univerzálna, medzinárodná organizácia na zaistenie svetového mieru a bezpečnosti.³⁸

Charta OSN je rozdelená do 19 kapitol, ktoré sa členia na články, ktorých je spoločne 111. Charta OSN je tvorená preambulou a 19 kapitolami:

- I. Ciele a zásady
- II. Členstvo
- III. Orgány
- IV. Valné zhromaždenie
- V. Bezpečnostná rada
- VI. Mierové riešenie sporov
- VII. Akcie v prípade ohrozenia mieru, porušenia mieru a útočných činov
- VIII. Oblastné dohody
- IX. Medzinárodná hospodárska a sociálna spolupráca

---

³⁷ Pozri bližšie: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 90 - 93

³⁸ KUČERA, B. Charta Spojených národů. Zároveň příspěvek k dějinám mezinárodní organizace. Praha: Melantrich, 1946, s. 104

- X. Hospodárska a sociálna rada
- XI. Vyhlásenie o nesamosprávnych územiach
- XII. Sústava medzinárodného poručenstva
- XIII. Poručenská rada
- XIV. Medzinárodný súdny dvor
- XV. Sekretariát
- XVI. Rôzne ustanovenia
- XVII. Prechodné bezpečnostné opatrenia
- XVIII. Zmeny
- XIX. Ratifikácia a podpis

Neoddeliteľnou súčasťou Charty OSN je aj štatút Medzinárodného súdneho dvora. „Charta Spojených národov je písanou ústavou, ktorou sa zakladá nové medzinárodné právne spoločenstvo tým, že sa zriaďujú orgány a vymedzuje ich právomoc, rovnako ako sa stanovujú aj práva a povinnosti členov Organizácie spojených národov. Predpisy, ktoré Charta obsahuje sú povahy kogentnej, t.j. členovia ich nemôžu svojimi partikulárnymi zmluvami derogovať, aby nebol marený účel novej organizácie štátov.“³⁹

Podmienkami platnosti Charty OSN bola ratifikácia všetkými veľmocami, konkrétne Spojenými štátmi, Veľkou Britániou, Francúzskom, Ruskom a Čínou. Okrem ich ratifikácie sa vyžaduje aj ratifikácia signatárskych štátov.

Charta OSN nedáva vznik žiadnemu nadštátnemu zväzku. Charakter OSN je stále dobrovoľný, teda štáty môžu dobrovoľne prejaviť záujem vstúpiť ako aj vystúpiť z tohto zväzku. Všetci členovia, teda všetky členské štáty sú si rovné. Organizácia v žiadnom prípade nezasahuje do vnútorných záležitostí svojich členov. Je organizáciou, ktorá disponuje medzinárodnoprávnu subjektivitou a vlastnými orgánmi. Ako organizácia disponuje kontraktuálnou spôsobilosťou a legačným právom. OSN je budovaná ako nástroj členských štátov k dosahovaniu mierovej, priateľskej medzinárodnej spolupráce na základe konsenzu jej členov. OSN je vybudovaná na troch základných pilieroch:

- udržiavanie mieru a bezpečnosti,
- dodržiavanie ľudských práv,
- všestranný hospodársky a sociálny rozvoj.

---

³⁹ Tamtiež, s. 106

Členom tejto celosvetovo pôsobiacej organizácie môže byť každý mierumilovný štát, ktorý zároveň musí prijať záväzky obsiahnuté v Charte OSN. K členstvu ako aj k pravdepodobnosti plnenia záväzkov sa vyjadruje aj samotná organizácia. Konkrétne o prijatí nového člena rozhoduje Valné zhromaždenie na odporúčanie Bezpečnostnej rady OSN. Charta OSN v druhej kapitole spomína pôvodných členov, za ktorých pokladá tie štáty, ktoré sa zúčastnili konferencie v San Franciscu a podpísali a ratifikovali Chartu OSN. Druhá kapitola Charty OSN sa zaoberá tak vznikom ako aj zánikom členstva. K vzniku je potrebná požiadavka mierumilovnosti uchádzača a súhlas orgánov OSN. Charta pripúšťa pozastavenie výkonu práv, a to v prípade toho štátu, voči ktorému bola vykonaná preventívna alebo donucovacia akcia. K pozastaveniu výkonu práva sa vyjadruje Valné zhromaždenie. K obnoveniu je oprávnená Bezpečnostná rada. Čl. 6 Vyjadruje možnosť vylúčenia štátu z organizácie a to na základe konkrétneho dôvodu, ktorým je trvale porušovanie zásad Charty OSN. K vylúčeniu je oprávnené Valné zhromaždenie na odporúčanie Bezpečnostnej rady. Členstvo v organizácii dáva štátu prístup k výhodám a právam, ktoré môže plnohodnotne využívať. Okrem práv to sú však aj povinnosti, ktoré musí plniť. V opačnom prípade môžu nastúpiť sankcie v podobe pozastavenia práv alebo aj vylúčenia. K povinnostiam členského štátu je potrebné zaradiť aj finančné prispievanie do rozpočtu organizácie. Charta OSN stanovuje v článku 19, že štát, ktorý sa omešká s platením príspevkov nemá hlasovacie právo. Hlavným sídlom je New York. Zároveň je však sídlom niektorých orgánov aj Nairobi, Ženeva a Viedeň.

Organizácia spojených národov je úspešnou a celosvetovo uznávanou organizáciou. Nie je však možné hovoriť o bezchybnom fungovaní, resp. o stopercentnom konsenze pri riešení konkrétnych problémov. S týmito problémami sa musí vysporiadať organizácia do budúcnosti. Dôkazom je aj niekoľko návrhov na zmenu a reorganizáciu niektorých orgánov, či kompetencií. Týmto parciálnym problémom sa budeme venovať v rámci tejto kapitoly.

5.3 Ciele a zásady

Ciele a zásady OSN sú uvedené priamo v Charte OSN. Je to preambula a predovšetkým článok 1 a 2 prvej kapitoly Charty OSN.

K cieľom OSN je možné zaradiť:

- Zachovanie medzinárodného mieru. Priamo článok 1 ods. 1 pri vymedzení tohto cieľa spomína oprávnenie použitia účinných kolektívnych opatrení, aby

sa predišlo ohrozeniu mieru a aby bol potlačený každý útočný čin. Odsek 1 zdôrazňuje aj mierové riešenie sporov.

- Rozbíjanie priateľských vzťahov medzi národmi, založených na zásade rovnoprávnosti a sebaurčenia národov. Aj odsek 2 zdôrazňuje vykonávanie vhodných opatrení, ktoré posilnia svetový mier.
- Uskutočňovanie medzinárodnej hospodárskej, sociálnej, kultúrnej a humanitárnej spolupráce. Odsek 3 zároveň zdôrazňuje aj posilňovanie úcty k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka či náboženstva.
- Zladňovanie úsilia národov pri dosahovaní týchto cieľov. Organizácia má byť priestorom pre spoluprácu potrebnú pre dosahovanie všetkých cieľov.

Samotná organizácia ako aj jej členovia pri dosahovaní vyššie vymedzených cieľov konajú na základe zásad, ktoré sú obsiahnuté v článku druhom Charty OSN. K týmto zásadám Charta zaraďuje:

- Zásadu zvrchovanej rovnosti všetkých členov organizácie. Táto zásada znamená, že všetci členovia organizácie sú si rovní a disponujú jedným hlasom. Zásada im umožňuje zúčastniť sa rokovaní orgánov OSN. Zároveň však treba zdôrazniť, že mocnosti majú zabezpečené stále miesto v Bezpečnostnej rade OSN.
- Zásadu svedomitého plnenia záväzkov prevzatých podľa Charty OSN. Dôsledkom porušenia tejto zásady môže byť aj vylúčenie z organizácie, resp. pozastavenie výkonu niektorých práv.
- Zásadu riešenia medzinárodných sporov mierovými prostriedkami, tak aby nebol ohrozený medzinárodný mier, bezpečnosť a spravodlivosť,
- Zásadu zákazu hrozby silou alebo použitia sily proti územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti každého štátu. Je vylúčená aplikácia vojenskej sily okrem individuálnej alebo kolektívnej sebaobrany v prípade ozbrojeného útoku v zmysle článku 51 Charty OSN, účasť na kolektívnych donucovacích akciách OSN podľa článku 41 a 42 alebo v rámci oblastných organizácií, o ktorých pojednáva článok 53 Charty OSN.

- Zásadu poskytnutia pomoci pri akciách OSN uskutočňovaných v súlade s Chartou OSN a vystríhania sa pomoci štátu, proti ktorému takáto akcia smeruje.
- Zásadu zaistenia, aby i nečlenské štáty konali podľa týchto zásad, ak je to potrebné na udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.
- Zásadu nezasahovania do vnútornej právomoci štátov.

Podľa Azuda základné zásady medzinárodného práva, ako zásada zákazu hrozby a použitia sily v medzinárodných vzťahoch, zásada nezasahovania do vnútorných vecí štátov a zásada mierového riešenia medzinárodných sporov, tvoria z hľadiska záruk mieru kostru zmluvnoprávneho systému.⁴⁰

Ciele a zásady uvedené v Charte OSN definujú charakter tejto globálnej medzinárodnej organizácie. Všetka činnosť organizácie zodpovedá týmto cieľom a konanie organizácie zodpovedá zásadám, ktoré sme predstavili.

5.4 Hlavné orgány Organizácie spojených národov

Jedným z definičných znakov medzinárodnej organizácie ako subjektu medzinárodného práva je aj existencia jej vlastných orgánov. Tieto orgány organizáciu jednak zastupujú a zároveň organizácia prostredníctvom týchto orgánov vykonáva a naplňa stanovené ciele. Štruktúra OSN je veľmi bohatá. Okrem hlavných orgánov sú to aj mnohé pomocné orgány, ktoré sú nápomocné pri plnení úloh. Charta OSN zaraďuje k hlavným orgánom:

- Valné zhromaždenie
- Bezpečnostnú radu
- Hospodársku a sociálnu radu
- Poručenskú radu
- Medzinárodný súdny dvor
- Sekretariát.

V nasledujúcich riadkoch sa budeme podrobne venovať každému z týchto orgánov, ktoré plnia konkrétne úlohy. Hlavné orgány zohrávajú dôležitú úlohu z hľadiska spolupráce a dobrých vzťahov medzi štátmi.

---

⁴⁰ AZUD, J.: Záruky bezpečnosti Slovenskej republiky, Bratislava: Veda, 1995, s. 61

5.4.1 Valné zhromaždenie

Valné zhromaždenie (*General Assembly*) je hlavným orgánom OSN, ktorý je bližšie upravený v článku 9 – 22 štvrtej kapitoly Charty OSN. Jedná sa o orgán vyjadrujúci vlastné záujmy členských štátov. Zložený je zo všetkých členov OSN, ktoré disponujú jedným hlasom, pričom Charta OSN stanovuje, že každý člen Valného zhromaždenia môže mať maximálne päť zástupcov. Valné zhromaždenie je oprávnené rokovať o všetkých otázkach a veciach, ktoré spadajú do rámca Charty OSN. Za týmto účelom je oprávnené vydávať odporúčania. Valné zhromaždenie je oprávnené upozorniť Bezpečnostnú radu na situácie, ktoré by mohli ohroziť mier či bezpečnosť. Valné zhromaždenie je orgánom, ktorý prijíma správy o činnosti Bezpečnostnej rady ako aj iných orgánov organizácie. Následne tieto správy prerokúva. Do právomoci Valného zhromaždenia patrí aj schvaľovanie rozpočtu organizácie a kontrola finančného hospodárenia. Pokiaľ ide o procedúru rozhodovania spomenuli sme, že všetci členovia disponujú jedným hlasom. Pre prijatie rozhodnutia o dôležitých otázkach Charta vyžaduje dvojtretinovú väčšinu prítomných a hlasujúcich členov. K dôležitým otázkam Charta v článku 18 zaraďuje:

- odporúčania týkajúce sa zachovania medzinárodného mieru a bezpečnosti,
- voľba nestálych členov Bezpečnostnej rady,
- voľba členov Hospodárskej a sociálnej rady,
- voľba členov Poručenskej rady,
- prijímanie nových členov,
- pozastavenie výkonu členských práv a výsad,
- vylúčenie členov,
- otázky spojené s účinkovaním poručenskej sústavy,
- rozpočtové otázky.

O ostatných otázkach Valné zhromaždenie rozhoduje väčšinou prítomných a hlasujúcich členov. Valné zhromaždenie okrem iného menuje generálneho tajomníka a podieľa sa na voľbe sudcov Medzinárodného súdneho dvora.

Valné zhromaždenie sa schádza na pravidelných ročných zasadnutiach. Spravidla sa stretáva tretí utorok v septembri a rokovania trvajú do decembra. Prípustné sú aj mimoriadne zasadnutia, ktoré je oprávnený zvolať generálny tajomník OSN a to na odporúčanie Bezpečnostnej rady alebo väčšiny členov OSN. Valné zhromaždenie je oprávnené

k vytváraniu pomocných orgánov, ktoré sú nápomocné k plneniu úloh. Tu je možné rozlišovať orgány, ktoré sú trvalou súčasťou Valného zhromaždenia a ostatné pomocné orgány.

K trvalým súčastiam je možné zaradiť šesť hlavných výborov a dva procedurálne výbory:

- Politický a bezpečnostný výbor,
- Hospodársky a finančný výbor,
- Sociálny, humanitárny a kultúrny výbor,
- Poručenský výbor,
- Administratívny a rozpočtový výbor,
- Právny výbor,
- Verifikačný výbor, ako procedurálny výbor, ktorého úlohou je preverovanie plnej moci delegátov,
- Všeobecný, resp. riadiaci výbor, ako druhý procedurálny výbor, ktorého úlohou je prerozdelenie agendy medzi hlavné výbory. Zároveň riadi ich činnosť a zasadania.

K iným pomocným orgánom je možné zaradiť:

- Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov,
- Komisia pre medzinárodné právo,
- ad hoc Komisia pre Kóreu,
- Zvláštny výbor pre Palestínu a podobne.

Valné zhromaždenie disponuje normotvornou právomocou, ktorú je možné rozdeliť do dvoch skupín. V prvom prípade to sú odporúčania, ktoré nie sú záväzné pre členské štáty. Tieto odporúčania môže vydávať ku všetkým prejednávaným otázkam. Valné zhromaždenie neprijíma odporúčania vo veci sporov alebo situácií, ktoré patria do výlučnej právomoci Bezpečnostnej rady. Výnimkou je, ak by Rada požiadala Valné zhromaždenie o prijatie odporúčania aj v tejto otázke. Na druhej strane sú to rozhodnutia, ktoré sa týkajú fungovania Valného zhromaždenia, resp. ostatných pomocných orgánov, pričom tieto rozhodnutia sú záväzné tak pre jednotlivé orgány ako aj pre členské štáty.

5.4.2 Bezpečnostná rada

Bezpečnostná rada (*Security Council*) je najvyšším politickým orgánom OSN, ktorý koná v mene členov OSN a ktorý nesie primárnu zodpovednosť za zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.⁴¹ Bezpečnostná rada je zložená z pätnástich členov, pričom Spojené štáty americké, Rusko, Čína, Veľká Británia a Francúzsko majú status stálych členov. Ostatných desať členov volí Valné zhromaždenie, pričom zohľadňuje spravodlivé regionálne zastúpenie, t.j. Afrika 3 členovia, Ázia 2 členovia, Latinská Amerika 2 členovia, Východná Európa 1 člen, Západná Európa 2 členovia. Nestáli členovia sú volení na dva roky. Pokiaľ ide o Slovenskú republiku, tak tá bola nestálym členom Bezpečnostnej rady v rokoch 2006 a 2007. O ďalšie členstvo sa uchádza v rokoch 2028 – 2029.⁴² Podľa Mráza je Bezpečnostná rada organizovaná ako malý, efektívny a pohotový orgán, vybavený rozsiahlou zvláštnou právomocou, ktorá má zabezpečiť rýchlu a účinnú akciu OSN, ak to bude vyžadovať udržanie alebo obnovenie medzinárodného mieru a bezpečnosti.⁴³ Bezpečnostná rada prejednáva medzinárodné spory a situácie, ktorých trvanie by mohlo ohroziť medzinárodný mier a bezpečnosť. Na základe jej odporúčania sú vysielané do ohrozenej oblasti tzv. mierové sily. Bezpečnostná rada rozhodla takmer v 30 prípadoch o vyslaní mierových jednotiek na obnovenie alebo udržanie mieru. **Najzákladnejším oprávnením Bezpečnostnej rady je možnosť rozhodnúť o akciách vojenskej alebo nevojenskej povahy proti rušiteľovi.** K nevojenským akciám je možné zaradiť prerušenie hospodárskych stykov, prerušenie železničných, námorných či leteckých spojení, prerušenie diplomatických stykov. Ozbrojené akcie podniká leteckými, námornými alebo pozemnými silami. Rozhodnutia Bezpečnostnej rady o vojenských či nevojenských akciách sú pre všetky členské štáty záväzné. Rozhodnutie Bezpečnostnej rady je právne podložené kapitolou VII. Charty OSN. Pred samotným rozhodnutím o vykonaní akcie je Bezpečnostná rada oprávnená vyzvať subjekt, resp. subjekty, aby splnili dočasné opatrenia, ktoré majú zabrániť zhoršeniu situácie. V týchto intenciách ich môže vyzvať, aby pozastavili ozbrojené akcie či stiahli vojská z územia druhého štátu a podobne.

Normotvorná činnosť OSN sa dotýka aj Bezpečnostnej rady. Tá rozhoduje o podstatných a procedurálnych otázkach. V prípade procedurálnych otázok sú nevyhnutné

---

⁴¹ VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J a kol.: Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 364

⁴² Tamtiež, s. 365

⁴³ MRÁZ, S., POREDOŠ, F., VRŠANSKÝ, P.: Medzinárodné právo verejné. Bratislava. PraF UK, 2003, s. 276

kladné hlasy členov Bezpečnostnej rady, pričom Rada rozhoduje k prijatiu uznesenia deviatimi hlasmi. Pri podstatných otázkach je potrebných taktiež deväť kladných hlasov, avšak potrebné sú kladné hlasy všetkých stálych členov Bezpečnostnej rady. Hlasovanie v Bezpečnostnej rade je bližšie upravené v článku 28 Charty OSN.

K ďalším právomociam Rady je možné zaradiť:

- súčinnosť pri prijímaní nových členov,
- voľbu členov Medzinárodného súdneho dvora,
- voľbu generálneho tajomníka,
- spolurozhodovanie o revízii Charty,
- rozhodovanie o vyslaní mierových misií v prípade, že to vyžaduje ochrana medzinárodného mieru a bezpečnosti v krajinách postihnutých vojnou alebo postkonfliktných krajinách. Jedná sa o misie na budovanie mieru (*peacebuilding mission*) a udržanie mieru (*peacekeeping mission*).⁴⁴

Bezpečnostná rada vykonáva svoju činnosť nepretržite, preto zástupcovia členských štátov Rady musia byť trvalo zastúpení v sídle OSN. Schôdzu zvoláva a riadi predseda, striedajúci sa po mesiaci, ktorým sa stáva zástupca členských štátov podľa abecedného poriadku v angličtine. Zasadania sú verejné, pokiaľ sa všetci členovia nezhodnú na tom, že zasadanie bude tajné.⁴⁵

Bezpečnostná rada má informačnú povinnosť voči Valnému zhromaždeniu.

Ročne musí predkladať správy o svojej činnosti. Okrem toho je Rada povinná predložiť správu aj v prípade, ak ju o to Valné zhromaždenie požiadá.

Bezpečnostná rada OSN je hlavným orgánom OSN. Jeho činnosť je nezastupiteľná najmä v prípade rozhodovania o vykonaní akcií vojenskej či nevojenskej povahy. K takémuto rozhodovaniu ju oprávňuje kapitola VII. Charty OSN. V jej súlade je Bezpečnostná rada oprávnená vydávať rezolúcie, ktoré sú záväzné pre všetky štáty, nielen pre členské štáty OSN. Proces rozhodovania o týchto podstatných otázkach je však veľmi náročný, pretože Charta vyžaduje k prijatiu deväť kladných hlasov a zároveň musí byť naplnená požiadavka kladných hlasov všetkých stálych členov Rady. Tu často dochádza k stretu záujmov, ktoré môžu predstavovať neprekonateľnú prekážku a v konečnom dôsledku je zabrzdený proces prijatia

---

⁴⁴ VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J a kol.: Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 365

⁴⁵ MRÁZ, S., POREDOŠ, F., VRŠANSKÝ, P.: Medzinárodné právo verejné. Bratislava. PraF UK, 2003, s. 276

dôležitého rozhodnutia, ktorý sa dotýka otázky medzinárodného mieru alebo bezpečnosti. Bezpečnostná rada OSN je vybudovaná na zásade, že medzinárodný mier a bezpečnosť môžu byť skutočne zachované jedine za účinnej spolupráce veľmocí na princípe ich jednomyselnosti. Tento princíp je pilierom, na ktorom Bezpečnostná rada spočíva a nazývaný je „právo veta“. Okrem tohto individuálneho práva veta poznáme aj kolektívne veto. Toto kolektívne veto nastáva napr. v prípade súhlasného hlasovania siedmich nestálych členov Bezpečnostnej rady.⁴⁶ Individuálne veto bolo a môže byť prekážkou prijatia rozhodnutia o podstatných otázkach. V minulosti sú známe prípady zneužívania práva veta niektorou z veľmocí. Okrem „problematického“ práva veta boli blokované niektoré rozhodnutia aj neprítomnosťou niektorej z veľmocí. Túto prax začala využívať Čína, ktorá svojho neprítomnosťou na hlasovaní blokovala prijatie rozhodnutí o podstatných otázkach. Valuch k tomu píše, že v súčasnosti sa ustálila prax, podľa ktorej stály člen svojím absentovaním nevyjadruje veto a nemarí tým prijatie daného uznesenia Bezpečnostnej rady v meritórnych otázkach. Je tomu tak aj napriek tomu, že článok 27 ods. 3 Charty OSN pre toto prijatie predpokladá kladný hlas. Príkladom takýchto meritórnych záležitostí je mierové riešenie sporov, donucovacie akcie, prijímanie členov, vylúčenie člena, suspendovanie členských práv, voľba generálneho tajomníka a pod.⁴⁷ Prijímanie rozhodnutí vo vnútri Bezpečnostnej rady predstavuje veľmi komplikovaný a zdĺhavý proces, napriek tomu, že tento orgán má byť orgánom flexibilným. Predovšetkým mocnosti, ako stáli členovia, presadzujú svoje záujmy a k ich presadeniu môžu aplikovať právo veta a zabrániť tak prijatiu rozhodnutia o podstatnej otázke, ktoré sa môže týkať aj medzinárodného mieru či bezpečnosti. Táto skutočnosť je veľmi často kritizovaná a zároveň je jej riešenie predmetom reforiem. Kritika Bezpečnostnej rady sa týka aj jej zloženia, predovšetkým zloženia stálych členov. Pôvodné zloženie zodpovedá víťazným mocnostiam po druhej svetovej vojne. V súčasnosti sú však krajiny ako Nemecko, či Japonsko krajinami, ktorých príspevky do rozpočtu sú najväčšie zo všetkých krajín OSN. Taktiež tieto krajiny je možné zaradiť medzi mocnosti, čo dosvedčuje ich politická a hospodárska vyspelosť, a to aj na medzinárodnej úrovni. Všetky predstavené reformy sú však stále na úrovni rozhovorov a diskusií a ku konkrétnym činom ohľadom zásadnej reformy Bezpečnostnej rady sa zatiaľ neprikročilo.

S bezpečnostnou otázkou úzko súvisia aj mierové operácie (misie) alebo aj *peacekeeping operations*. Ich cieľom je udržať medzinárodný mier. Ich podstatou je

⁴⁶ AZUD, J.: Záruky bezpečnosti Slovenskej republiky, Bratislava: Veda, 1995, s. 129

⁴⁷ VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 131 -132

zmierovací charakter a nie charakter konfrontačný. Mierové operácie sú založené na konsenzuálnom charaktere. Ich podstatou je aj fakt, že nemajú donucovací charakter. Konsenzuálna povaha znamená, že dotknutý štát musí s mierovou operáciou, ktorá má byť vykonávaná na jej území súhlasiť. Bez jej súhlasu ju nie je možné vykonať. Mierové operácie sú vykonávané na základe odporúčania Bezpečnostnej rady. Pre mierové operácie je aj charakteristické, že sú nestranné, ľahko ozbrojené, nevyužívajú silu okrem sebaobrany. Ich faktickú realizáciu zabezpečujú tak vojaci, ako aj policajné zložky či civilné obyvateľstvo. Impulz pre mierovú operáciu môže prísť od Valného zhromaždenia, generálneho tajomníka ako aj od oblastných organizácií.

V praxi mierové operácie plnia niektorú zo štyroch nasledujúcich funkcií:

- pozorovateľské – informujú Bezpečnostnú radu o vývoji situácie v mieste napätia,
- nárazníka medzi znepriatelenými stranami – rozmiestňujú sa medzi jednotky znepriatelených strán a bránia tak ich priamemu styku,
- poriadkové, resp. policajné – udržiavajú verejný poriadok v spornej oblasti, ktorú strany v záujme riešenia sporu vypratali,
- garanta humanitárnej pomoci obyvateľstvu.⁴⁸

Špecifikom mierových operácií je, že tieto operácie nemajú právny základ a nie sú ani definované v Charte OSN. Charta OSN alebo regionálna zmluva nie je teda základom pre vonkajšiu legitimitu mierových operácií a ich právny základ spočíva predovšetkým v súhlase teritoriálneho štátu. V nadväznosti na to môže len Bezpečnostná rada OSN posunúť konsenzuálnu povahu mierových operácií na nekonsenzuálnu donucovaciu akciu a to zmenou mandátu mierových síl.⁴⁹ V súčasnosti zaznieva potreba podchytenia mierových operácií do Charty OSN, vrátane vymedzenia základných podmienok, za ktorých môžu byť uskutočnené. V súčasnosti mierové operácie zohrávajú dôležitú úlohu, ktoré vedú jednak k ukončeniu konfliktu a zároveň napomáhajú pri obnove v týchto štátoch.

Ďalším súvisiacim pojmom, ktorý je potrebné spomenúť je **humanitárna intervencia**. Pod týmto pojmom je potrebné rozumieť každé vnucovanie vôle jedného štátu inému. Toto sa môže diať zjavne: napr. pohrozením donútenia, ozbrojenou silou, či hospodárskym a iným

---

⁴⁸ Tamtiež, s. 135

⁴⁹ ONŘEJ, J. Úloha mezinárodních organizací, zejména oblastních, při zajišťování mezinárodní bezpečnosti. IN: Právník, Praha: Ústav státu a práva, 2005, roč. 144, č. 11, s. 1243

nátlakom, alebo skryte vo forme podpory opozičných skupín v štáte a pod.⁵⁰ Humanitárna intervencia je pomerne novodobou otázkou, ktorá je spojená predovšetkým s ochranou ľudských práv na medzinárodnej úrovni, a to najmä voči štátom, ktoré hrubo porušujú základné práva a slobody svojho obyvateľstva. Jedná sa predovšetkým o genocídu, etnické čistky a iné zločiny proti ľudskosti.

Otázka prípustnosti humanitárnej intervencie je veľmi rozporuplná. Zastávajú sa názory, že takúto intervenciu je možné vykonať len na základe mandátu Bezpečnostnej rady OSN. Iné názory oprávňujú humanitárnu intervenciu v prípade, ak sa jedná o genocídu alebo otroctvo. Napokon považujú humanitárnu intervenciu za všeobecne oprávnenú. Valuch spomína dva základné smery, ktoré sa k otázke prípustnosti vyprofilovali:

- Za prevládajúci je považovaný smer, ktorý nepripúšťa nijaké výnimky zo zákazu hrozby a použitia sily proti územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti iného štátu, ako aj každého iného spôsobu nezlučiteľného s cieľmi a zásadami Organizácie spojených národov. V nadväznosti na to je ozbrojená intervencia, teda podstata humanitárnej intervencie, a všetky iné formy vmiešavania sa alebo akejkoľvek hrozby, namierené proti subjektivite štátu narušením medzinárodného práva.
- Druhú skupinu reprezentujú niektorí autori a štáty, ktorí usilujú o širšie výnimky zo zásady zákazu hrozby alebo použitia sily podľa článku 2 ods. 4 Charty OSN práve pre humanitárnu intervenciu.⁵¹

Zásady Charty OSN sa skôr prikláňajú k neprípustnosti humanitárnych intervencií. Príkladom je článok 2 ods. 4, ktorý zakotvuje zásadu nepoužitia sily alebo článok 2 ods. 1, ktorý vyjadruje zvrchovanú rovnosť štátov.

V súčasnosti však rezonuje potreba legálneho podchytenia humanitárnych intervencií. Zastáva sa názor, že je nevyhnutné odpovedať na genocídu, otroctvo, či trestné činy proti ľudskosti, ktoré sú páchané štátom na jeho obyvateľstve. Kto iný by mal zakročiť, ak nie medzinárodné spoločenstvo. V tomto duchu je vypracovaný koncept *Responsibility to Protect* alebo Zodpovednosť za ochranu, ktorý je považovaný za inovatívny spôsob reakcie na masívne porušovanie ľudských práv a humanitárnej krízy. Koncept je zakotvený v Záverečnom dokument Svetového samitu OSN z roku 2005. Po prvýkrát bol predstavený

⁵⁰ AZUD, J.: Záruky bezpečnosti Slovenskej republiky, Bratislava: Veda, 1995, s. 126 -127

⁵¹ VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 137 -138

v záveroch Medzinárodnej komisie pre intervenciu a štátnu suverenitu. Tento koncept je tvorený tromi piliermi:

- primárna zodpovednosť štátu za ochranu svojho obyvateľstva,
- povinnosť medzinárodného spoločenstva poskytovať štátom podporu a pomoc pri výkone ich zodpovednosti,
- subsidiárna zodpovednosť medzinárodného spoločenstva za ochranu obyvateľov štátu, ktorý vo svojej zodpovednosti za ochranu zjavne zlyhá.⁵²

Koncept Zodpovednosť za ochranu počíta s prevenciou konfliktov a vojenskú intervenciu považuje za posledné možné riešenie. Myšlienky konceptu by mali prevýšiť nad otázkou neintervencie, a to v prípade, ak dochádza k reálnemu porušovaniu základných práv a slobôd obyvateľstva štátu, a tento samotný štát nedokáže, resp. nechce poskytnúť ochranu svojim obyvateľom. V takomto prípade sa zodpovednosť za ochranu obyvateľstva zo štátu presúva na medzinárodné spoločenstvo, ktoré by malo vykonať konkrétne kroky. Medzinárodné spoločenstvo preberá zodpovednosť, ktorá je tvorená tromi zložkami. Prvou zložkou je zodpovednosť za prevenciu. Druhou zložkou je zodpovednosť za reakciu a napokon treťou zložkou je zodpovednosť za obnovu po vojenskej intervencii.

Bezpečnostná rada OSN zohráva nezastupiteľnú úlohu. Jej rozhodnutia môžu ovplyvniť medzinárodný mier a bezpečnosť. Bezpečnostná rada je jediným orgánom, ktorý môže legálne rozhodnúť o akcii vojenskej či nevojenskej povahy, pričom takéto jej rozhodnutie zaväzuje všetky, aj nečlenské štáty. S otázkou ochrany mieru a bezpečnosti však úzko súvisia aj mierové operácie, ako aj humanitárne intervencie, pre ktoré medzinárodné spoločenstvo v súčasnosti hľadá právny základ.

5.4.3 Hospodárska a sociálna rada

Jedná sa o orgán s veľmi širokou pôsobnosťou, pretože koordinuje hospodársku, sociálnu, humanitárnu a kultúrnu činnosť členských štátov OSN. Svoju činnosť vykonáva pod vedením Valného zhromaždenia. Pri svojej činnosti je Hospodárska a sociálna rada (*Economic and Social Council*) oprávnená konať štúdie a podávať správy, resp. podnety či už Valnému zhromaždeniu, alebo pridruženým organizáciám. Valné zhromaždenie zároveň volí členov Hospodárskej a sociálnej rady a to na trojročné funkčné obdobie. Tento orgán sa skladá z 54 členských štátov. Normotvorná činnosť Hospodárskej a sociálnej rady, ktorá smeruje do vnútra je záväzná pre všetkých členov OSN. Ostatné uznesenia majú charakter

---

⁵² Tamtiež, s. 142

nezáväzných odporúčaní. Zástupcovia tohto hlavného orgánu disponujú jedným hlasom. Jej rozhodnutia sú prijímané väčšinou prítomných a hlasujúcich členov. Hospodárska a sociálna rada je bližšie upravená v X. a XI kapitole Charty OSN. Tento orgán je oprávnený robiť odporúčania s cieľom podporovania ľudských práv a slobôd. Taktiež môže vypracovať a predkladať návrhy dohovorov vo veciach, ktoré spadajú do jej kompetencie. Za týmto účelom je oprávnená zvolávať medzinárodné konferencie. Niektoré špecializované organizácie majú informačnú povinnosť voči Hospodárskej a sociálnej rade. Pri jej činnosti jej napomáhajú pomocné orgány, ktoré je možné rozdeliť do dvoch skupín:

- Funkčné – zriadené za účelom prípravy podkladov obvykle k prerokovaniu danej problematiky v Hospodárskej a sociálnej rade, prípadne vo Valnom zhromaždení: napr. niekdajšia Komisia pre ľudské práva, Komisia pre sociálny rozvoj, Komisia pre omamné látky a pod.
- Regionálne hospodárske komisie – Európska hospodárska komisia so sídlom v Ženeve, Hospodárska komisia pre Latinskú Ameriku a Karibskú oblasť so sídlom v Santiagu de Chile, Hospodárska a sociálna komisia pre Áziu a Pacifik so sídlom v Bangkoku, Hospodárska komisia pre Afriku so sídlom v Addis-Abebe a Hospodárska a sociálna komisia pre západnú Áziu, ktorej sídlo je predmetom diskusie, korešpondenčná adresa je však v Jordánsku. Ich členmi sú všetky členské štáty OSN patriace do danej oblasti. Správy o svojej činnosti predkladajú v ročných intervaloch Hospodárskej a sociálnej rade.⁵³

5.4.4 Poručenská rada

Poručenská rada (*Trusteeship Council*) je v súčasnosti považovaná za archaický orgán a je predmetom diskusií ohľadne reformy celej organizačnej štruktúry OSN, v ktorej by Poručenská rada nefigurovala. Úprava tohto hlavného orgánu OSN je obsiahnutá v XII. kapitole Charty. Hlavnou úlohou Poručenskej rady bolo prejednávať správy mocností, ktoré tieto poručenské územia spravovali. Pretože však 1. októbra 1994 získalo nezávislosť posledné poručenské územie – Republika Palau, Poručenská rada sa už od polovice deväťdesiatych rokov neschádza.⁵⁴

---

⁵³ Tamtiež, s. 104

⁵⁴ DAVID, V., SLADKÝ, P., ZBOŘIL, F.: Mezinárodní právo veřejné. Praha: Linde, 2005, s. 228

5.4.5. Medzinárodný súdny dvor

Medzinárodný súdny dvor (*International Court of Justice*) je hlavným orgánom OSN, ktorého úlohou je rozhodovanie sporov medzi štátmi a zároveň aj vydávanie posudkov na žiadosť Bezpečnostnej rady a Valného zhromaždenia a so súhlasom Valného zhromaždenia aj ostatných orgánov, resp. špecializovaných organizácií OSN. Z uvedeného je možné vyvodiť, že činnosť Medzinárodného súdneho dvora ako súdneho orgánu je rozdelená do dvoch základných právomoci:

- V prvom prípade je to rozhodovanie sporov medzi štátmi, výsledkom konania je rozsudok, ktorý je záväzný a nie je proti nemu prípustný opravný prostriedok. Medzinárodná organizácia nemôže byť stranou sporu v tomto type konania.
- V druhom prípade to je posudkové konanie na iniciovanie, ktorého sú oprávnené orgány, resp. špecializované organizácie OSN. Výsledkom konania je posudok o právnych otázkach týkajúcich sa činnosti týchto orgánov. Posudky nie sú právne záväzné.

Právny základ Medzinárodného súdneho dvora je tvorený:

- Chartou OSN v XIV. kapitole,
- Štatútom Medzinárodného súdneho dvora, ktorý je súčasťou Charty OSN,
- rokovacím poriadkom Medzinárodného súdneho dvora, ktorý si schvaľuje samotný Medzinárodný súdny dvor.

Všetky členské štáty OSN sú účastníkmi tohto hlavného súdneho orgánu. Okrem členských štátov môžu byť účastníkmi aj nečlenské štáty a to za podmienok, ktoré bližšie špecifikuje Valné zhromaždenie na odporúčanie Bezpečnostnej rady. K takýmto podmienkam je možné zaradiť povinnosť záujemcu prijať Štatút Súdneho dvora, zaviazat' sa k vykonaniu rozhodnutia a napokon je sem možné zaradiť aj požiadavku finančne prispievať na chod súdu. Po organizačnej stránke je súd tvorený 15 sudcami, ktorí sú volení na deväťročné funkčné obdobie. Na voľbe sa podieľa Valné zhromaždenie a Bezpečnostná rada. Sudcovia zasadajú v pléne, ktoré je tvorené kvórom - deviatimi sudcami. Uznáva sa jednoduchou väčšinou prítomných sudcov a v prípade rovnosti je rozhodujúci hlas predsedu, resp. jeho zástupcu. Sudca je prítomný pri rozhodovaní súdu aj v prípade, ak je v spore stranou jeho domovský štát. Druhá strana sporu, ktorá nemá v spore svojho sudcu môže určiť sudcu *ad hoc*, ktorý sa

do kvóra nezaratáva, zúčastňuje sa však prejednávania sporu ako plnohodnotný člen. Cieľom je zabezpečiť rovnosť účastníkov v konaní.⁵⁵

Ako sme už načrtli rozhodnutia súdu sú pre členov OSN v konkrétnom spore záväzné. Súdny dvor však nedisponuje prostriedkami, ktoré by zabezpečili výkon daného rozhodnutia. Výkon rozsudku je založený na dobrovoľnej báze dotknutého subjektu za dozoru medzinárodného spoločenstva. Jediným mechanizmom, ktorý môže donútiť dotknutý štát vykonať rozsudok, je možnosť druhej strany, ktorá namieta nevykonanie rozsudku, obrátiť sa na Bezpečnostnú radu, ktorá môže rozhodnúť o prijatí opatrení, ktoré majú zabezpečiť výkon rozsudku.

Sídlo Medzinárodného súdneho dvora je Haag. Bližšie sa budeme venovať Medzinárodnému súdnemu dvoru v osobitnej kapitole.

5.4.6 Sekretariát

Sekretariát (*Secretariat*) je posledným z hlavných orgánov. Úprava je obsiahnutá v XV kapitole Charty OSN. Jeho úlohou je zabezpečenie chodu organizácie, pretože je administratívnym orgánom OSN. Tento hlavný orgán je zložený z generálneho tajomníka (*Secretary-General*) a potrebného počtu úradníkov. Na voľbe generálneho tajomníka, ktorého funkčné obdobie je päť rokov, sa podieľa Bezpečnostná rada (odporúča) a aj Valné zhromaždenie (vymenúva). Generálny tajomník reprezentuje organizáciu navonok. Pri plnení úloh mu napomáha zástupca a niekoľko námestníkov, ktorí zodpovedajú za konkrétnu oblasť činnosti OSN.

K úlohám generálneho tajomníka je možné zaradiť:

- každoročne predkladá Valnému zhromaždeniu výročnú správu o činnosti OSN,
- zostavuje program rokovania Valného zhromaždenia,
- môže upozorniť Bezpečnostnú radu na každú vec, ktorá by mohla ohroziť medzinárodný mier alebo bezpečnosť,
- vymenúva úradníkov Sekretariátu,
- dozerá na plnenie rozpočtu,
- spravuje financie organizácie,
- registruje a publikuje medzinárodné zmluvy.⁵⁶

---

⁵⁵ VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 106

⁵⁶ Tamtiež, s. 110

Tak generálny tajomník ako aj úradníci pri výkone svojej činnosti neprijímajú ani nežiadajú od národných vlád, ani od iných vrcholných predstaviteľov organizácie pokyny. Aby bol zabezpečený nezávislý výkon činnosti úradníkov a aj generálneho tajomníka, Charta OSN im priznáva požívanie výsad a imunit.

Pre prípad sporov medzi organizáciou a jej zamestnancami zriadilo Valné zhromaždenie Administratívny tribunál OSN. Dôvodom je práve imunita na základe ktorej zamestnanci nepodliehajú jurisdikcii súdov štátu, kde organizácia sídli. Jedná sa o pomocný orgán, ktorý je zložený zo siedmych sudcov s funkčným obdobím troch rokov. Sudcovia sú menovaní Valným zhromaždením OSN.

5.5 Organizácie pridružené k OSN

V rámci tejto publikácie už bolo načrtnuté, že OSN je globálnou organizáciou s celosvetovým pôsobením. Pod OSN pôsobí veľké množstvo špecializovaných organizácií, ktoré pôsobia v rôznych oblastiach počnúc zdravotníctvom, kultúrou, výživou a podobne. Týchto špecializovaných alebo aj odborných organizácií, ktoré sú pridružené k OSN je množstvo. Napriek faktu, že sú to pridružené organizácie, tak je ich potrebné chápať ako samostatné medzinárodné organizácie. Právny základ týchto organizácií je v článku 57 Charty OSN, ktorá pripúšťa existenciu špecializovaných organizácií, ktoré sú zriadené medzivládnymi dohodami. Čl. 57 odkazuje na článok 63 podľa, ktorého je Hospodárska a sociálna rada oprávnená uzatvárať dohody s týmito špecializovanými organizáciami. Zároveň Hospodárska a sociálna rada koordinuje činnosť, vydáva odporúčania a určuje podmienky vzťahu špecializovanej organizácie k OSN. Dohody, ktoré uzatvára Hospodárska a sociálna rada podliehajú schváleniu zo strany Valného zhromaždenia.

Vzťah špecializovaných organizácií k OSN je daný aj skutočnosťou, že tieto môžu byť finančne napojené na rozpočet OSN, zároveň sú oprávnené obracať sa na Medzinárodný súdny dvor vo veci vydania posudku ohľadom právnej otázky, ktorá sa týka ich činnosti. Tieto odborné organizácie majú taktiež prístup k Administratívne tribunálu OSN v prípade zamestnaneckých sporov. Napriek tomuto vzťahu špecializované organizácie majú vlastné orgány a konajú samostatne. V súčasnosti poznáme 15 špecializovaných organizácií, ktoré sú pridružené k OSN. Jednotlivé organizácie si stručne predstavíme:

Medzinárodná telekomunikačná únia (ITU)

International Telecommunication Union⁵⁷ je medzinárodnou organizáciou, ktorá bola založená 17.5.1865. Pôvodný názov tejto organizácie bol Medzinárodná telegrafná únia. Zakladajúcim dokumentom je Dohovor Medzinárodnej telekomunikačnej únie. Sídлом organizácie je Ženeva vo Švajčiarsku. Členskú základňu tvorí 193 štátov a viac ako 700 spoločností súkromného sektora a akademických inštitúcií. K hlavným orgánom patrí:

- Konferencia vládnych splnomocnencov (Plenipotentiary Conference),
- Rada ITU (Council) a
- Generálny sekretariát (General Secretariat).

K poslaniu ITU je možné zaradiť predovšetkým medzinárodnú spoluprácu v oblasti telekomunikácií a rádiokomunikácií. Zároveň je to aj podpora rozvoja, výskumu a vývoja tejto oblasti . Hlavným cieľom je vypracovanie zásad racionálneho využívania všetkých druhov telekomunikačných služieb a zariadení. Úlohou je aj zabezpečenie prístupnosti telekomunikačných služieb pre verejnosť a poskytovanie technickej pomoci rozvojovým krajinám.

Svetová poštová únia (UPU)

Universal Postale Union⁵⁸ (UPU) je medzinárodnou organizáciou, ktorá vznikla 9.10.1874. Jej zakladajúcim dokumentom je Bernská zmluva. Sídlo organizácie je vo švajčiarskom Berne. Svetová poštová únia je druhou najstaršou celosvetovou organizáciou. Členská základňa je tvorená 192 členskými štátmi. Jej základnými orgánmi sú:

- Kongres UPU (The Congress),
- Administratívna rada UPU (The council of Administration),
- Rada pre poštovú prevádzku (The Postal Operations Council),
- Medzinárodný úrad (The International Bureau)

Základným cieľom, ktorý je upravený v Ústave Svetovej poštovej únie je: zabezpečovanie organizácie a zdokonaľovania poštových služieb a podpora rozvoja medzinárodnej spolupráce v tejto oblasti.

---

⁵⁷ <http://www.itu.int>

⁵⁸ <http://www.upu.int>

Organizácia spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO)

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation⁵⁹ je medzinárodnou organizáciou, ktorá bola založená 16.11.1945. Zakladajúcim dokumentom je Ústava UNESCO označovaná aj ako Londýnska zmluva. Členská základňa je tvorená 204 členmi. Z toho je 195 členov a 9 pridružených členov. Základným cieľom, ktorý je vymedzený v článku 1 Ústavy je: rozvoj medzinárodnej spolupráce a porozumenia v oblasti spoločenských a prírodných vied, výchovy a vzdelávania, vedy a kultúry, podporujúc všeobecné rešpektovanie zákonnosti a ľudských práv. K jej základným orgánom je potrebné zaradiť:

- Generálnu konferenciu (The General Conference),
- Výkonnú radu (The Executive Board),
- Sekretariát (Secretariat),
- Národné komisie v členských štátoch (The national commissions).

Sídlom organizácie je francúzsky Paríž. UNESCO je veľmi významnou organizáciou, ktorá svoje pôsobenie zameriava predovšetkým na africký kontinent. Organizácia disponuje aj normotvornou činnosťou. Jej výsledkom je množstvo dôležitých dokumentov, príkladom je:

- Dohovor o ochrane svetového kultúrneho dedičstva,
- Dohovor o zachovaní nehmotného kultúrneho dedičstva,
- Haagsky dohovor o ochrane kultúrnych hodnôt v prípade ozbrojeného konfliktu a podobne.

Organizácia spojených národov pre priemyselný rozvoj (UNIDO)

United nation Industrial Development Organization⁶⁰ je organizáciou, ktorá bola vytvorená 1.5.1967 na základe Rezolúcie Valného zhromaždenia OSN č. 2152 (XXI). K základným cieľom UNIDO je možné zaradiť podporu priemyselných kapacít a ich konkurencieschopnosti, podporu investícií a moderných technológií, budovanie kapacít pre prístup k trhom a uľahčenie obchodu, rozvoj súkromného sektora, malých a stredných podnikov, riešenie problémov ochrany životného prostredia, či využitie energií pre trvalo udržateľný rozvoj.⁶¹

K základným orgánom je potrebné zaradiť:

- Generálnu konferenciu (The General Conference),

---

⁵⁹ <http://en.unesco.org/>

⁶⁰ <http://www.unido.org>

⁶¹ Porov.: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 172

- Radu priemyselného rozvoja (The industrial Development Board),
- Programový a rozpočtový výbor (The Programme and Budget Committee),
- Sekretariát (The Secretariat).

Organizácia má v súčasnosti 172 členov, pričom členom môže byť tak členská ako aj nečlenská krajina OSN. Sídлом organizácie je Viedeň.

Medzinárodná organizácia pre civilné letectvo (ICAO)

International Civil Aviation Organization⁶² je organizáciou, ktorá bola založená 7.12.1944. Zakladajúcim dokumentom je Dohovor o medzinárodnom civilnom letectve, označovaný aj ako Chicagsky dohovor . Cieľom organizácie je zjednocovať princípy a techniky medzinárodnej leteckej navigácie, zabezpečenie plánovania a rozvoja medzinárodnej vzdušnej dopravy a napomáhať tak spolupráci v tejto oblasti. K základným orgánom je potrebné zaradiť:

- Zhromaždenie (The Assembly),
- Radu (The Council),
- Sekretariát (The Secretariat),
- Komisiu leteckej navigácie (The Air Navigation Commission)

Organizácia sídli v kanadskom Montreale a v súčasnosti má 191 členov.

Svetová organizácia duševného vlastníctva (WIPO)

World Intellectual Property Organization⁶³ bola založená 14.7.1967. Zakladajúcim dokumentom je Dohovor o založení WIPO. Cieľom organizácie je podpora ochrany duševného vlastníctva a to prostredníctvom vzájomnej spolupráce jej členov.

K základným orgánom je potrebné zaradiť:

- Valné zhromaždenie (The General Assembly),
- Konferenciu (The Conference),
- Koordinačný výbor (The Coordination Committee),
- Medzinárodný úrad (The International Bureau).

Organizácia má sídlo v Ženeve a jej členská základňa je tvorená členskými štátmi OSN a zároveň aj vládnyimi či nevládnymi organizáciami so štatútom pozorovateľa. Týchto členov je približne 250.

---

⁶² <http://www.icao.int>

⁶³ <http://www.wipo.int>

Svetová organizácia turistického ruchu (WTO)

World Tourism Organization⁶⁴ bola založená 27.9.1970. Zakladajúcim dokumentom tejto organizácie je Štatút WTO. Jej cieľom je napomáhať rozvoju voľného pohybu osôb a medzinárodného cestovného ruchu. Základnými orgánmi organizácie sú:

- Valné zhromaždenie (The General Assembly),
- Výkonná rada (The Executive Council),
- Sekretariát (The Secretariat).

Sídlom organizácie je španielsky Madrid. V súčasnosti má organizácia 154 členských štátov, sedem pripojených členov a viac ako 400 pridružených členov.

Organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO)

Food and Agriculture Organization of the United Nation⁶⁵ bola založená 13.6.1943, kedy bol prijatý zakladajúci akt nazývaný Ústava. Organizácia zahájila svoju činnosť až v roku 1945. Organizácia sa zameriava na odstraňovanie hladu a podvýživy vo svete, distribúciu potravín a zvyšovanie kvality výživy vo svete. Jej cieľom je aj zlepšenie podmienok poľnohospodárskej produkcie na vidieku a tak prispieť k odstráneniu hladu. K základným orgánom je potrebné zaradiť:

- Generálnu konferenciu,
- Radu FAO,
- Sekretariát.

Organizácia sídli v Ríme a jej členmi sú členské štáty OSN.

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO)

World Health Organization⁶⁶ (WHO) je významnou organizáciou, ktorá bola založená 22.7.1946. Jej zakladajúcim dokumentom je Ústava WHO. Základným cieľom WHO je dosiahnutie najvyššej možnej úrovne zdravia pre všetkých ľudí. Zdravie sa pritom v Ústave definuje ako stav celkovej telesnej, duševnej a sociálnej pohody, nielen neprítomnosť choroby.⁶⁷ K cieľom WHO je možné zaradiť:

---

⁶⁴ <http://www2.unwto.org>

⁶⁵ <http://www.fao.org>

⁶⁶ <http://www.who.int>

⁶⁷ POTOČNÝ, M: Mezinárodní organizace. Praha. Svoboda, 1980, s. 151

- Zníženie chorobnosti, úmrtnosti a poškodenia zdravia najmä so zreteľom na chudobné a marginalizované obyvateľstvo.
- Podporu zdravého životného štýlu a redukciu rizikových faktorov pre zdravie.
- Rozvoj zdravotníckych systémov, ktoré zabezpečujú rovnakú dostupnosť služieb pre všetkých, reagujú na meniace sa potreby ľudí, sú finančne efektívne pre poskytovateľov aj pre pacientov.
- Vytváranie inštitucionálneho rámca pre zdravotníctvo, ktorý zahŕňa ekonomický, sociálny, environmentálny a i. rozmer.⁶⁸

Základné orgány WHO sú:

- Svetové zdravotnícke zhromaždenie (The world Health Assembly),
- Výkonný výbor (The Executive Board),
- Sekretariát (The Headquarters),
- Regionálne úrady (The Regional Offices)

Sídlo organizácie je vo švajčiarskej Ženeve. Členská základňa je otvorená všetkým štátom, ktoré preukážu záujem stať sa členom. V súčasnosti má 194 členských krajín.

Medzinárodná organizácia práce (ILO)

International Labour Organization⁶⁹ je organizáciou, ktorá vznikla 28.6.1919 a radí sa k najstarším organizáciám na svete. Zakladajúcim dokumentom je Ústava ILO. Základ činnosti je nasmerovaný k vytvoreniu medzinárodného zákonníka práce, ktorý je vytvorený dohovormi a odporúčaniami, ako výsledok normotvornej činnosti tejto organizácie. Svoju činnosť vyvíja aj v oblasti výskumu, informačnej či vzdelávacej činnosti. Poskytuje tiež technickú pomoc.

V súlade s Ústavou je hlavným cieľom zlepšovanie pracovných podmienok, boj proti nezamestnanosti, ochrana pracujúcich pred chorobami, ochrana práce detí, mládeže a žien, podporovanie zásady slobodného združovania s možnosťou organizovania odborného a technického vzdelávania, presadzovanie zásady rovnakej mzdy a poskytovať primeranú mzdu na zabezpečenie životných nákladov. Tieto ciele presadzuje prostredníctvom svojich orgánov, ktorými sú:

- Generálna konferencia (the International Labour Conference),

---

⁶⁸ <http://www.who.sk>

⁶⁹ <http://www.ilo.org>

- Správna rada (The Governing Body),
- Sekretariát, označovaný aj ako Medzinárodný úrad práce (The International Labour Office).

Organizácia má 185 členov a sídlo v Ženeve.

Medzinárodná námorná organizácia (IMO)

International Maritime Organization⁷⁰ bola založená 6.3.1948. Jej zakladajúcim dokumentom je Dohovor o Medzinárodnej námornej organizácii. Jej cieľom je uľahčovať spoluprácu medzi členskými štátmi v oblasti medzinárodnej plavby. Organizácia je zodpovedná za bezpečnosť a flexibilitu námornej dopravy a prevenciu znečisťovania životného prostredia námornou dopravou. Je to organizácia, ktorá sa zaoberá najmä technickými úlohami. K orgánom organizácie je možné zaradiť:

- Zhromaždenie (The Assembly),
- Radu (The Council)
- Výbory (The committees).

Sídlo organizácie je v Londýne a jej členská základňa je tvorená 170 členskými štátmi a pridruženými členmi.

Svetová meteorologická organizácia (WMO)

World Meteorological Organization⁷¹ je organizáciou, ktorá bola založená 11.10.1947, kedy bola prijatá aj Konvencia o Svetovej meteorologickej organizácii, ktorá je zakladajúcim dokumentom organizácie. Organizácia zameriava svoju činnosť na meteorológiu, klimatológiu, operatívnu hydrológiu a environmentálne vedy. Organizácia sa zameriava aj na výskum v tejto oblasti. Hlavnými cieľmi organizácie v súlade s Konvenciou je:

- koordinovať činnosť národných meteorologických služieb a posilňovať vytváranie sietí takýchto služieb pre zabezpečenie meteorologických, hydrologických a iných geofyzikálnych pozorovaní, súvisiacich s meteorológiou,
- štandardizovať a zlepšovať svetovú hydrometeorologickú službu,
- zdokonaľovať prevádzku systémov rýchlej výmeny meteorologických, hydrologických a environmentálnych informácií medzi krajinami,

---

⁷⁰ <http://www.imo.org>

⁷¹ <http://www.wmo.int>

- zabezpečovať rozvoj aplikácie meteorológie pre potreby letectva, námornú dopravu, vodné hospodárstvo, poľnohospodárstvo a ďalšie ľudské činnosti,
- podporovať výskum a vzdelávanie v oblasti meteorológie a príbuzných oblastiach.⁷²

Sídlom organizácie je Ženeva a v súčasnosti je tvorená 185 členskými štátmi a 6 pridruženými územiaми.

Medzinárodný menový fond (IMF)

International Monetary Fund⁷³ je organizáciou so vznikom 22.7.1944. Jej zakladajúcim dokumentom je Dohoda o Medzinárodnom menovom fonde. Jedná sa o medzinárodnú finančnú inštitúciu. Je považovaná za pilier medzinárodného ekonomického systému. K cieľom organizácie v súlade s článkom 1 zakladajúceho dokumentu je potrebné zaradiť:

- podporovať medzinárodnú menovú spoluprácu a uľahčovať vyrovnaný rast medzinárodného obchodu,
- podporovať stabilitu výmenných kurzov, dohliadať na dodržiavanie devízových dohôd medzi členmi a predchádzať konkurenčnému znehodnoteniu meny,
- napomáhať vytváraniu mnohostranného platobného systému pri bežných transakciách medzi členmi a odstraňovať devízové obmedzenia, ktoré bránia rozvoju svetového obchodu,
- dočasne poskytovať členským krajinám s primeranými zárukami všeobecné zdroje MMF s cieľom korigovať nerovnováhu ich platobnej bilancie.

MMF (na rozdiel od Svetovej banky) poskytuje pôžičky len na prekonanie problémov spojených s nerovnováhou platobnej bilancie, ktorá je často dôsledkom rôznych deformácií v ekonomickom systéme, či už štruktúrneho charakteru alebo chybnéj makroekonomickej politiky. Pomoc sa poskytuje vždy s cieľom odstrániť príčiny ťažkostí, aby daná krajina potrebovala finančnú pomoc zo strany MMF iba dočasne.⁷⁴

K hlavným orgánom organizácie zaradujeme:

---

⁷²

[http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_BDFA0F8449A80739C125763500337369_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_MEDZINARODNEORGANIZACIE-ALL-DWMCEA-](http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_BDFA0F8449A80739C125763500337369_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_MEDZINARODNEORGANIZACIE-ALL-DWMCEA-7XWF7C=4&MENU=medzinarodne_organizacie_a_zoskupenia&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/IntOrg.nsf/%28vw_ByID%29/ID_15706D13190996B9C12570DD003667CB#bookZaklInfo)

[7XWF7C=4&MENU=medzinarodne_organizacie_a_zoskupenia&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/IntOrg.nsf/%28vw_ByID%29/ID_15706D13190996B9C12570DD003667CB#bookZaklInfo](http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_BDFA0F8449A80739C125763500337369_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_MEDZINARODNEORGANIZACIE-ALL-DWMCEA-7XWF7C=4&MENU=medzinarodne_organizacie_a_zoskupenia&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/IntOrg.nsf/%28vw_ByID%29/ID_15706D13190996B9C12570DD003667CB#bookZaklInfo)

⁷³ <http://www.imf.org>

⁷⁴ <http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/medzinarodne-vztahy/mmf>

- Radu Guvernérov (The Board of Governors),
- Medzinárodný menový a finančný výbor (The International Monetary and Financial Committee),
- Výkonnú radu (The Executive Board), označovaná aj ako Rada výkonných riaditeľov,
- Generálneho riaditeľa (The Managing Director).

Sídlom organizácie je Washington D.C a v súčasnosti má 188 členov.

Svetová banka (The World Bank)

The World Bank⁷⁵ je organizáciou, ktorá bola založená 22.7.1944, svoju činnosť však začala až v decembri 1945. Zakladajúcim dokumentom je Dohoda o Medzinárodnej banke pre obnovu a rozvoj. Za základné ciele tejto organizácie, v súlade so zakladajúcim dokumentom, je potrebné považovať:

- podporu udržateľného ekonomického rozvoja a zníženie chudoby v členských krajinách, najmä poskytovaním pôžičiek a s tým súvisiacej technickej pomoci pre určité projekty a pre programy ekonomickej reformy, ktoré sú určené na ekonomické a sociálne potreby v zdravotníctve, vo vzdelávaní, v rozvoji vidieka a základnej infraštruktúry
- podporu rastu medzinárodného obchodu a udržiavanie rovnováhy platobných bilancií,
- poskytovanie finančnej podpory na pomoc vládam pri vykonávaní reforiem v štrukturálnych a sociálnych politikách, ktoré sú rozhodujúce pri zefektívňovaní rozvoja súkromného a verejného sektora a pri znižovaní chudoby.

Svetová banka pozostáva z niekoľkých inštitúcií s rozdielnym počtom členov, ktorými sú:

- Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj - International Bank for Reconstruction and Development (IBRD),
- Medzinárodné združenie pre rozvoj - International Development Association (IDA),
- Medzinárodná finančná korporácia - International Finance Corporation (IFC)

---

⁷⁵ <http://www.worldbank.org/>

- Mnohostranná agentúra pre investičné záruky - Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA),
- Medzinárodné centrum pre riešenie investičných sporov - International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID)

Svetová banka sídli vo Washingtone D.C. a v súčasnosti má 188 členov.

Medzinárodný fond pre poľnohospodársky rozvoj (IFAD)

International Fund for Agricultural Development je organizáciou založenou 13.6.1976. Zakladajúcim dokumentom je Dohoda zakladajúca IFAD. Jej činnosť je zameraná na odstraňovanie chudoby a hladových regiónov vo vidieckych oblastiach rozvojových krajín, podporu rozvoja vidieka a drobného poľnohospodárstva. Ide o úzko špecializovanú organizáciu, ktorá napĺňa svoje ciele prostredníctvom spolupráce s inými medzivládskymi organizáciami (najmä FAO, OECD, OPEC) a mimovládskymi organizáciami.⁷⁶ Jej štruktúra je tvorená:

- Radou guvernérov (The Governing Council),
- Výkonnou radou (The Executive Board).

Sídlo organizácie je v Ríme a v súčasnosti má 172 členov.

Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu (IAEA)

International Atomic Energy Agency⁷⁷ je organizáciou, ktorá je priateľskou organizáciou OSN a vznikla 23.10.1956. Zakladajúcim dokumentom je Štatút IAEA. V súlade so Štatútom sa jej aktivity sústreďujú do viacerých oblastí: technická spolupráca, jadrová energetika, cyklus jadrového paliva, jadrová bezpečnosť a radiačná ochrana, využívanie jadrových techník (potraviny a poľnohospodárstvo, zdravotníctvo, fyzika, výskumné laboratóriá). Hlavným cieľom je urýchliť a rozšíriť využitie atómovej energie pre mierové účely, vytvoriť medzinárodný systém záruk a dozoru voči možnému zneužitiu jadrových materiálov na vojenské účely, vytvárať a prijať zdravotnícke normy v oblasti používania a pôsobenia rádioaktívnych materiálov, podporu výskumu mierového využívania jadrovej energie a výmena vedeckých a technických informácií.

Organizácia je tvorená:

⁷⁶ VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 204

⁷⁷ <http://www.iaea.org>

- Generálnou konferenciou (The General Conference),
- Radou Guvernéerov (The Board of Governors),
- Administratívnym aparátom (The Staff).

Na čele organizácie je generálny tajomník. Organizácia sídli vo Viedni a v súčasnosti má 152 členov, z toho je 128 členských krajín a 24 medzinárodných organizácií.

Organizácia pre zákaz chemických zbraní (OPCW)

Organization for the Prohibition of Chemical Weapons⁷⁸ je organizáciou založenou 13.1.1993. Taktiež sa jedná o priateľskú organizáciu OSN. Jej zakladajúcim dokumentom je Dohovor o zákaze používania chemických zbraní. Hlavným cieľom organizácie je zničenie existujúcich zásob chemických zbraní a vybudovanie kontrolného mechanizmu, ktorý zabráni vývoju a výrobe chemických zbraní. Jej činnosť je zameraná aj na inšpekcie pri ničení chemických zbraní, monitorovanie aktivít v chemickom priemysle či v ňom nedochádza k výrobe chemických zbraní, pomoc krajinám v prípade, ak boli zasiahnuté útokom chemickou zbraňou.

Organizácia je tvorená:

- Konferenciou štátov (The Conference of the States Parties),
- Výkonnou radou (The Executive Council),
- Technickým sekretariátom (The Technical Secretariat).

Sídlo organizácie je v holandskom Haagu. V súčasnosti má organizácia 190 členských štátov.

Okrem pridružených organizácií k OSN sme predstavili aj dve priateľské organizácie OSN, ktoré vo svete vykonávajú nezastupiteľné aktivity a zúčastňujú sa na udržiavaní medzinárodného mieru a bezpečnosti. OSN a jej pridružené či priateľské organizácie sú veľkým pozitívom v celosvetovom meradle. Ich aktivity sú všeobecne prospešné a kladne hodnotené.

---

⁷⁸ <http://www.opcw.org/>

6 MEDZINÁRODNÉ SÚDNE INŠTITÚCIE

Predmetom analýzy tejto kapitoly budú medzinárodné súdne inštitúcie. Zameriame sa predovšetkým na Medzinárodný súdny dvor. Zároveň budeme analyzovať Medzinárodný trestný súd a medzinárodné súdy ad hoc, konkrétne Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu a Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu.

6.1 Medzinárodný súdny dvor (ICJ)

Medzinárodnému súdnemu dvoru⁷⁹ sme sa venovali už v rámci vymedzenia hlavných orgánov Organizácie spojených národov. Predchodcom Súdneho dvora bol Stály dvor medzinárodnej spravodlivosti, ktorý vznikol na základe Paktu o Spoločnosti národov. Za 18 rokov fungovania prijal tento predchodca Súdneho dvora 88 rozhodnutí, z toho bolo 31 rozsudkov, 27 posudkov a 30 nariadení. Posledné zasadnutie súdu sa konalo 4. decembra 1939. Po okupácii Holandska nacistami presunul sídlo z Haagu do švajčiarskej Ženevy, kde už ale svoju činnosť nevykonával. Stály dvor medzinárodných spoločenských nebol definovaný ako hlavný orgán Spoločnosti národov, tak ako tomu je teraz v prípade Medzinárodného súdneho dvora, ktorý je hlavným orgánom OSN zadefinovaným v Charte OSN. Stály dvor medzinárodných spoločenských bol formálne rozpustený 18. apríla 1946 na poslednom zasadnutí Spoločnosti národov, kde bolo zároveň rozhodnuté o vytvorení Medzinárodného súdneho dvora.

Právnym základom tohto hlavného súdneho orgánu OSN je Charta OSN, Štatút Medzinárodného súdneho dvora a napokon aj Rokovací poriadok Medzinárodného súdneho dvora. Kým Štatút Medzinárodného súdneho dvora je súčasťou Charty OSN, tak Rokovací poriadok si prijíma súd samotný. Pokiaľ ide o jeho organizáciu, tak súd je tvorený 15 sudcami, ktorí sú volení tak Valným zhromaždením OSN, ako aj Bezpečnostnou radou OSN. Funkčné obdobie sudcov je 9 rokov. Prípustné je aj opätovné zvolenie najviac trikrát. Podmienkami vykonávania funkcie sudcu Súdneho dvora je predovšetkým požiadavka, že sa musí jednať o vysoko morálnu osobu, ktorá je kvalifikovaná na to, aby zastávala najvyššie súdne funkcie v krajine svojho pôvodu, prípadne je odborníkom v oblasti medzinárodného práva. Rozdelenie sudcov je podobné rozdeleniu kresiel v Bezpečnostnej rade OSN. Konkrétne prináležia tri miesta Afrike, dve miesta Latinskej Amerike, tri miesta Ázii, päť miest Západnej Európe a ostatným štátom, dve miesta Východnej Európe. Sudcami nesmú

---

⁷⁹ <http://www.icj-cij.org>

byť dvaja sudcovia toho istého štátu. Všetci sudcovia disponujú výsadami a imunitou. Jednotlivé rozhodnutia prijíma jednoduchou väčšinou a v prípade rovnosti hlasov je rozhodujúci hlas predsedu, resp. jeho zástupcu. Spravidla zasadá v pléne, pričom kvórum je tvorené deviatimi sudcami. Okrem pléna však rozhoduje aj v senátoch, ktoré sú zložené z troch alebo piatich členov. Zároveň rozoznávame stále senáty a senáty ustanovené *ad hoc*, podľa špecifickej otázky, ktorá bola predložená súdu, a ktorú je potrebné riešiť. Okrem stálych sudcov, teda 15 sudcov, poznáme ešte aj inštitút sudcu *ad hoc*, ktorý sme si predstavili v predošlej kapitole. Súčasným predsedom Medzinárodného súdneho dvora je od februára 2012 Slovák JUDr. Peter Tomka, CSc. Funkčné obdobie predsedu a podpredsedov Súdneho dvora je trojročné s možnosťou opätovného zvolenia.

Základným cieľom Súdneho dvora je:

- efektívne riešenie sporov,
- redukcia rizika konfliktov riešením problémov ako vzájomné hranice a podobne.,
- rozvoj medzinárodného práva,
- poskytnutie príkladu pre vedenie prípadov iných tribunálov, pôsobiacich v rámci štruktúry OSN, alebo iných medzinárodných zmlúv.

Do pôsobnosti medzinárodného súdneho dvora patrí rozhodovanie sporov medzi štátmi, pričom stranou v konaní môže byť aj nečlenský štát OSN, za splnenia stanovených podmienok. Okrem rozhodovania sporov je to aj posudková činnosť voči orgánom OSN. Výsledkom jeho rozhodovania môžu byť jednak rozsudky v rámci sporového konania a posudky v rámci posudkového konania, ktoré sa dotýkajú právnych otázok vyplývajúcich z ich činnosti. Vo všeobecnosti sú konania Súdneho dvora verejné. Súd však môže rozhodnúť o vylúčení verejnosti. Porady súdu sú neverejné a tajné. K právomoci Súdneho dvora je potrebné zaradiť aj poskytovanie výkladu daného rozhodnutia v prípade sporu o zmysel, resp. obsah rozhodnutia. Potrebné je tiež vymedziť pojem vzdor. Pod týmto pojmom je potrebné rozumieť prejav štátu, ktorým odmietne podrobiť sa jurisdikcii rozhodnutia MSD. V tomto prípade však môže k samotnému konaniu pred Súdnyim dvorom dôjsť. V prípade ak by štát, ako strana sporu, odmietol jurisdikciu, tak ku konaniu nemôže dôjsť.

Prameňom rozhodovacej činnosti Súdneho dvora sú:

- medzinárodné zmluvy,
- medzinárodná obyčaj,

- všeobecné právne zásady uznané civilizovanými národmi,
- súdne rozhodnutia,
- náuka kvalifikovaných odborníkov medzinárodného práva,
- ex aequo et bono – rozhodovanie na základe spravodlivosti.

Rokovacím jazykom Súdneho dvora je angličtina alebo francúzština. Sídлом Súdneho dvora je Haag.

6.1.1 Sporové konanie

Štatút Súdneho dvora určuje, že stranami v sporovom konaní môžu byť len štáty. Zároveň určuje rozsah vecí, ktoré mu môžu byť predložené. Štatút v článku 36 hovorí, že právomoc je daná na všetky spory, ktoré mu strany predložia, ako aj na všetky otázky osobitne predvídané v Charte OSN alebo v platných medzinárodných zmluvách. Spor pred Súdny dvorom môže začať oznámením osobitnej dohody strán (spoločná žiadosť strán s oznámením kompromisu medzi nimi) alebo na základe žaloby, ktorá sa zasiela tajomníkovi Súdneho dvora. V prípade sporu o vecnú príslušnosť, tento spor rozhoduje ako samotný Súdny dvor. Sporové konanie pozostáva z písomnej časti, kedy sa Súdnemu dvoru a stranám zasielajú spisy, odpovede, repliky a iné podklady potrebné pre rozhodnutie. V rámci ústnej časti dochádza k vypočutiu svedkov, znalcov, ak je to potrebné, právnych zástupcov a podobne. V rámci ústneho konania môže intervenovať aj tretí štát, ak preukáže záujem na prejednávanom spore, najmä ak budú rozhodnutím súdu dotknuté aj jeho záujmy. Takýto štát však nie je stranou sporu a rozsudok Súdneho dvora ho nezaväzuje. Sporové konanie sa spravidla rozhoduje v pléne. Strany konania však môžu požiadať, aby bol spor rozhodnutý senátom. Sporové konanie je ukončené vnesením rozsudku, ktoré je pre obe strany sporu záväzné. Voči rozsudku Súdneho dvora nie je prípustný opravný prostriedok. Štatút pripúšťa len tzv. revíziu rozhodnutia. Tento inštitút je upravený v článku 61. Dôvodom revízie je, že vyjde najavo skutočnosť s charakterom rozhodujúceho významu, ktorá v čase vynesenia rozsudku nebola známa Súdnemu dvoru a ani strane konania, ktorá o revíziu žiada. Neznalosť nesmie vyplývať z nedbanlivosti. Žiadosť musí byť podaná najneskôr do šiestich mesiacov od objavenia tejto skutočnosti, zároveň nemožno žiadosť podať ak uplynulo 10 rokov od pôvodného rozhodnutia. Bolo načrtnuté, že rozsudok súdu je pre strany sporu záväzný, bez možnosti podania opravného prostriedku. Strana, resp. strany by mali rozsudok dobrovoľne vykonať. V prípade nedobrovoľného výkonu rozhodnutia upravuje článok 94 ods. 2 postup, ktorým je možné zabezpečiť výkon rozhodnutia. Konkrétne, ak sporná strana nesplní záväzky

uvedené v rozhodnutí Súdneho dvora, druhá strana je oprávnená obrátiť sa na Bezpečnostnú radu, ktorá je oprávnená odporúčať alebo rozhodnúť, ak to považuje za potrebné, o opatreniach, ktoré sa majú urobiť na vykonanie rozsudku. Ak by však chcela Bezpečnostná rada použiť vojenské akcie, muselo by dôjsť k ohrozeniu medzinárodného mieru alebo bezpečnosti. Samotné nevykonanie rozhodnutia zo strany štátu nemôže byť dôvodom aplikácie VII. kapitoly Charty OSN. Bezpečnostná rada môže prispieť k výkonu rozhodnutia, nie je ju však možné chápať ako exekučný orgán.

Problematika výkonu rozsudkov je rozporuplná. Z minulosti je známych viacero prípadov, kedy Súdny dvor vydal vo veci rozsudok, strana sporu sa ho však rozhodla ignorovať a ani ho nevykonala. Konkrétne sa jedná o prípad Nikaragua vs. Spojené štáty. Nikaragua 8. apríla 1984 podala žalobu na Spojené štáty, pričom Spojené štáty sa mali dopustiť použitia vojenskej sily proti Nikarague a zasahovali tak do vnútorných záležitostí štátu, čo bolo v rozpore so suverenitou štátu Nikaragua a v rozpore so všeobecnými pravidlami medzinárodného práva. Súdny dvor sa uzniesol o jurisdikcii v tomto prípade. Proti tejto jurisdikcii boli Spojené štáty. 27.6.1986 Súdny dvor vyniesol rozsudok, v ktorom sa súd domnieval, že Spojené štáty nemali právo vojenskej akcie proti štátu Nikaragua. Taktiež zamínovanie prístavov Spojenými štátmi bez predošlého varovania alebo upozornenia, bolo protiprávnym aktom, bolo aj v rozpore s princípmi humanitárneho práva, ktoré sú špecifikované v Haagskom dohovore z roku 1907. Rozsudok Súdneho dvora, ktorý uložil Spojeným štátom konkrétne povinnosti, ostal však touto mocnosťou ignorovaný. Pretože Spojené štáty sú stálym členom bezpečnostnej rady OSN, tak Bezpečnostná rada nemohla prijať žiadne opatrenia, ktoré by „donútili“ Spojené štáty k výkonu rozsudku Súdneho dvora. Spojené štáty aplikovali pri rozhodovaní právo veta a zablokovali tak akékoľvek rozhodnutie. Nepomohol ani nátlak Valného zhromaždenia v podobe rezolúcie k podriadeniu sa rozhodnutiu. Práve tento prípad je dôkazom problematickosti výkonu rozsudkov Súdneho dvora, ktoré sú záväzné, avšak ich vykonateľnosť nie je zaručená.

Napriek uvedenému prípadu je potrebné konštatovať, že v drvivej väčšine prípadov dochádza k dobrovoľnému výkonu rozsudkov Súdneho dvora. Jednak je to z dôvodu právomoci prijať opatrenia zo strany Bezpečnostnej rady v súlade s článkom 94 ods. 2 Charty OSN, kedy môže postačovať k naplneniu rozsudku samotná hrozba vojenskej sily zo strany Bezpečnostnej rady v súlade so VII. kapitolou Charty OSN. Dobrovoľnosťou plnenia rozsudku je aj skutočnosť, že dotknutý štát dobrovoľným vykonaním rozsudku pôsobí na

medzinárodnej scéne ako dôveryhodný partner, ktorý plní svoje záväzky a dodržiava pravidlá a normy medzinárodného práva.

Slovenská republika sa ako strana sporu predstavila v konaní pred Súdny dvorom v prípade sporu Slovenskej republiky a Maďarska o vodné dielo Gabčíkovo – Nagymáros.

6.1.2 Posudkové konanie

Posudkové konanie predstavuje ďalšiu rozhodovaciu aktivitu Medzinárodného súdneho dvora. Výsledkom tohto konania je posudok, ktorý sa týka akejkoľvek právnej otázky súvisiacej s činnosťou orgánov OSN. Je potrebné zdôrazniť, že primárnou činnosťou Súdneho dvora je sporové konanie a teda vydávanie rozsudkov. Vydávanie posudkov je sekundárnou jurisdikciou Súdneho dvora. K podaniu žiadosti o posudok je oprávnená Bezpečnostná rada OSN a Valné zhromaždenie OSN. Valné zhromaždenie môže delegovať právomoc podaním žiadosti na Súdny dvor, aj na iné orgány. Príkladom je Hospodárska a sociálna rada, ktorá musí byť k podaniu žiadosti splnomocnená Valným zhromaždením OSN. Písomná žiadosť o vydanie posudku musí obsahovať jasne formulovanú otázku, na ktorú sa posudok žiada a doklady, ktoré ju môžu objasniť. Štatút Súdneho dvora neupravuje pravidlá pre posudkové konanie. Prípustné je teda aplikovať pravidlá pre sporové konanie. Posudok ako výsledok rozhodovacej činnosti Súdneho dvora sa vyhlasuje verejne. Povaha posudkov je nezáväzná, majú však veľkú morálnu váhu. V prípade, ak by sa orgány OSN vopred dohodli na záväznosti posudku, tak posudok bude záväzný. V tomto prípade sa jedná o aplikáciu tzv. „výnimky z nezáväznosti“.

Medzinárodný súdny dvor je za svoju činnosť aj kritizovaný. Kritizovaný je napr. za prietahy v konaní súvisiace s dekolonizáciou (pre veľký počet sporov. Tŕňom v oko je prepolitizovanosť tohto súdu a zaujatosť sudcov, ktorí sú v konečnom dôsledku nominantmi štátov. Činnosť Medzinárodného súdneho dvora ako hlavného orgánu Organizácie spojených národov, však plní nezastupiteľnú funkciu, ktorá spočíva v riešení sporov medzi štátmi ako aj vo vydávaní posudkov v právnych otázkach činnosti orgánov OSN.

6.2 Medzinárodný trestný súd (ICC)

Medzinárodný trestný súd⁸⁰ je druhou zo súdnych inštitúcií, ktoré si predstavíme. Medzinárodný trestný súd bol zriadený Rímskym štatútom v roku 1998. Štatút bol prijatý 17. júla 1998. Samotný Štatút sa skladá z 128 článkov, ktoré sú rozdelené do 13 častí. Slovenská republika podpísala štatút 23. decembra 1998. Zo strany Slovenskej republiky bol Štatút ratifikovaný prezidentom Slovenskej republiky 8. apríla 2002. Štatút nadobudol definitívnu platnosť pre všetky zmluvné strany dňa 1. júla 2002. Medzinárodný trestný súd je zriadený ako stála inštitúcia so súdnou právomocou nad osobami stíhanými za najzávažnejšie zločiny podľa medzinárodného práva. Trestný súd je nezávislou medzinárodnou organizáciou a nie je súčasťou systému OSN.

Právomoc Medzinárodného trestného súdu je zameraná na najzávažnejšie trestné činy týkajúce sa medzinárodného spoločenstva ako celku. V súlade so Štatútom je právomoc Súdu zameraná na tieto trestné činy:

- trestné činy genocídy,
- zločiny proti ľudskosti,
- vojnové zločiny,
- trestné činy agresie.

Jednotlivé trestné činy a zločiny sú vymedzené v Rímskom štatúte. Jurisdikcia súdu sa vzťahuje na tieto trestné činy, ktoré boli spáchané po nadobudnutí platnosti Rímskeho štatútu. Zmluvné štáty svojím prístupím k Rímskemu štatútu akceptujú jurisdikciu súdu.

K základným orgánom Súdu patria:

- predsedníctvo,
- odbor pre prípravne konanie,
- odbor pre súdne konanie,
- odbor pre odvolacie konanie,
- úrad prokurátora,
- sekretariát.

---

⁸⁰ <http://www.icc-cpi.int>

Medzinárodný trestný súd je tvorený 18 sudcami, ktorí sú volení na 9 ročné funkčné obdobie. Sudcovia vykonávajú svoju funkciu na plný úväzok. Pre vykonávanie funkcie sudcu je nevyhnutné, aby bol sudca osobou s vysokým morálnym charakterom, aby bol nestranný a bezúhonný a mal kvalifikačné predpoklady k výkonu tejto funkcie aj v domovskom štáte. Sudcovia sú volení Zhromaždením štátov zmluvných strán Rímskeho štatútu. Zhromaždenie štátov je zložené zo zmluvných strán, pričom každá zmluvná strana má v zhromaždení jedného zástupcu, prípadne náhradníka a poradcov. Predsedníctvo súdu je tvorené predsedom, prvým a druhým podpredsedom, ktorí sú volení na obdobie troch rokov s možnosťou jednej opätovnej voľby. Predsedníctvo zodpovedá za riadenie a spravovanie súdu, okrem úradu prokurátora. Trestný súd je organizačne usporiadaný do senátov/odborov, pričom základnými odbormi sú odbor pre prípravné konanie, odbor pre súdne konanie a odbor pre odvolacie konanie. Prvý odbor je tvorený 4 sudcami. Druhý a tretí odbor sú tvorené 6 sudcami.

Úrad prokuratúry koná samostatne a nezávisle od Medzinárodného trestného súdu. Prokurátora a jeho zástupcov taktiež volí Zhromaždenie štátov zmluvných strán Rímskeho štatútu. Svoje funkcie vykonávajú na plný úväzok. Predseda a jeho zástupcovia musia byť z rôznych štátov. Úrad prokuratúry zodpovedá za prijímanie postúpených vecí, za preskúmavanie trestných činov alebo aj za vyšetrovanie a pod. Na čele úradu je prokurátor, ktorý má plnú právomoc v otázkach riadenia a spravovania úradu. Pri výkone jednotlivých úloh mu pomáha zástupca, resp. viacerí zástupcovia. Úrad je tvorený z troch divízií. Základným oprávnením prokurátora je možnosť iniciovať vyšetrovanie na základe informácií o spáchaní trestného činu, ktorý patrí do jurisdikcie súdu. Za účelom prijatia rozhodnutia o začatí vyšetrovania je prokurátor oprávnený požadovať súčinnosť od štátov alebo medzinárodných organizácií, od ktorých môže požadovať rôzne informácie k podozreniu zo spáchania trestného činu. K vyšetrovaniu sa vyjadruje aj senát prípravného konania

Sekretariát je zodpovedný za nejustičné aspekty spravovania súdu a služieb jemu poskytovaných. Na čele je tajomník, ktorý je hlavným administratívnym pracovníkom. Svoju funkciu vykonáva pod vedením predsedu súdu. Tajomník je volený na funkčné obdobie piatich rokov a je volený absolútnou väčšinou sudcov Trestného súdu s možnosťou jedného opätovného zvolenia.

Súd za účelom plnenia úloh požíva výsady a imunity na území každého štátu zmluvnej strany, napríklad:

- nedotknuteľnosť priestorov súdu,

- súd je oprávnený vystavovať svoju vlajku, znak a označenie, napr. vo svojich priestoroch,
- archívy súdu a všetky písomnosti a dokumenty sú nedotknuteľné,
- oslobodenie od daní, ciel a dovozných, vývozných obmedzení,
- vrátenie daní a poplatkov a podobne.

Podobne ako vedúci diplomatických misií, tak aj sudcovia, prokurátor, jeho zástupca a tajomník požívajú výsady a imunity. Čiastočné imunity a výsady požíva aj personál súdu.

Trestné konanie súdu je vybudované na zásadách trestného konania, ku ktorým je potrebné zaradiť predovšetkým zásadu *ne bis in idem*, zásadu *nullum crimen sine lege* a zásadu *nulla poena sine lege*.

Sídlom súdu je holandský Haag. Jeho úradnými jazykmi sú arabčina, čínština, angličtina, francúzština, ruština a španielčina. Pracovnými jazykmi sú angličtina a francúzština.

Štatút Medzinárodného trestného súdu počnúc článkom 53 upravuje vyšetrowanie a trestné stíhanie, vrátane postupu. Počnúc článkom 62 vymedzuje podmienky a uskutočňovanie súdneho konania. Článok 77 následne vymenúva tresty, ktoré je súd oprávnený uložiť v prípade preukázania viny. Sú to:

- trest odňatia slobody na dobu nepresahujúcu 30 rokov,
- trest odňatia slobody na doživotie,
- pokuta,
- prepadnutie výnosov, majetku alebo aktív odvodených priamo alebo nepriamo z trestného činu, tak aby neboli dotknuté práva tretích strán.

V článku 81 je následne definované odvolanie a revízia rozsudku, pričom bližšie špecifikuje podmienky podania odvolania a revízie. V článku 86 sa venuje priestor medzinárodnej spolupráci a súdnej pomoci. Uvedená deviatá časť Štatútu jasne definuje, že štáty, zmluvné strany plne spolupracujú so súdom pri vyšetrowaní a trestnom stíhaní činov, ktoré patria do jurisdikcie Trestného súdu. Článok 103, ktorým začína desiatu časť, sa venuje výkonu trestu. V súlade s týmito ustanoveniami je potrebné podotknúť, že Trestný súd nedisponuje vlastnými ústavmi na výkon trestu odňatia slobody. Právoplatne odsúdené osoby vykonávajú svoje tresty v štátoch, ktoré sú k tomu poverené súdom. Trestný súd vyberá zo

zoznamu konkrétny štát, ktorý naznačil ochotu prijať odsúdenú osobu na výkon trestu. Počnúc článkom 113 Štatút definuje otázku financovania. Financovanie je založené na rozpočte, ktorý dohaduje Zhromaždenie štátov. Príjmy do rozpočtu pochádzajú z príspevkov zmluvných strán, teda od štátov, ktoré sú zmluvnou stranou, ako aj od Organizácie spojených národov, a to predovšetkým v prípade, ak súd konal v súvislosti s prípadmi, ktoré boli postúpené Bezpečnostnou radou OSN. Trinásta časť, ktorá začína článkom 119 sa venuje záverečným ustanoveniam. V súčasnosti sa súd podieľal pri svojej činnosti na 21 prípadoch.

6.3 Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu (ICTY)

Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu⁸¹ je súdom s povahou *ad hoc*. Nie je teda stálym, ale len dočasným súdom. Jeho vznik je spojený s konfliktom obrovských rozmerov. Samotnému konfliktu a vzniku súdu predchádzalo niekoľko historických udalostí. V roku 1981 zomrel prezident Tito a nová generácia vodcov začala drobiť krajinu. Samotný konflikt vypukol v roku 1991. Do tohto roku bola Juhoslávia federatívnym štátom skladajúcim sa zo šiestich republík a to: Slovinska, Chorvátska, Bosny a Hercegoviny, Srbska, Čiernej hory a Macedónska + dve autonómne oblasti Kosovo a Vojvodina v Srbskej republike. Slovinsko a Chorvátsko, ktorým sa nepáčila nespravodlivá dominancia Srbska vo federácii, ako prvé deklarovali svoju nezávislosť a to 25. júna 1991 a formálne tak ukončili existenciu federácie. Srbsko ako jadro federálnej moci a armády obvinilo tieto štáty zo separatizmu, potrebovalo totiž udržať ekonomicky vyspelejšie republiky vo federácii, a tak napadlo obe novovzniknuté krajiny, postupne sa boje preniesli do všetkých štátov s výnimkou Macedónska, ktoré sa ako jediné odlúčilo pokojnou cestou, pretože Srbsko oň nejavilo veľký záujem. Najkrvavejší priebeh mala však situácia v Bosne a Hercegovine, odhaduje sa, že viac ako 100 000 ľudí bolo zabitých a dva milióny ľudí (viac ako polovica populácie), bolo nútených opustiť svoje domovy v dôsledku vojny, ktorá zúrila od apríla 1992 až do novembra 1995. Medzinárodné spoločenstvo bolo kritizované za svoju pasivitu. Neslávnym symbolom tohto konfliktu bol masaker v bosnianskej Srebrenici, OSN vyhlásenou za bezpečnostné pásmo. V lete 1995 sa Srebrenica dostala pod útok ozbrojených síl na čele s dnes súdeným Ratkom Mladičom (zatknutý 26.5.2011). Počas pár dní bolo viac než 8000 bosnianskych moslimov a chlapcov zabitých. Zvyšok mesta, ženy a deti boli vyhnané. Vojnový konflikt bol oficiálne ukončený podpísaním **Daytonskej mierovej zmluvy**. Riešila sa v nej otázka obnovy krajín a rozdelenia Bosny a Hercegoviny.

---

⁸¹ <http://www.icty.org>

Po tom čo sa medzinárodné spoločenstvo začalo vážne o vzniknutý konflikt zaujímať bola v roku 1992 schválená rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN. Rezolúciou Bezpečnostnej rady S/RES/780 (1992) došlo k vytvoreniu komisie odborníkov s cieľom preskúmania situácie v krajine. Generálny tajomník OSN medzitým konzultoval so štátmi vytvorenie možného budúceho tribunálu ako orgánu Bezpečnostnej rady OSN. Bola mu tiež zverená analýza vhodného riešenia. V odpovedi na žiadosť Bezpečnostnej rady v rezolúcii S/RES/808 (1993) odporučil vytvorenie tribunálu na základe rezolúcie.

Konečným riešením sa stalo jednomyseľné rozhodnutie Bezpečnostnej rady formou Rezolúcie S/RES/827 (1993) zo dňa 25. 5. 1993. Bezpečnostná rada v nej ako svoj cieľ stanovila, že vytvorený orgán má ukončiť páchanie trestných činov na území bývalej Juhoslávie, prijať účinné opatrenia na trestné stíhanie zodpovedných osôb a prispieť tak k nastoleniu a udržaniu mieru. Prostriedok na jeho dosiahnutie nepochybne predstavuje *ad hoc* ustanovený Medzinárodný tribunál pre stíhanie osôb zodpovedných za závažné porušenie medzinárodného humanitárneho práva spáchané na území bývalej Juhoslávie od roku 1991.

Jurisdikciu súdu je možné rozdeliť do viacerých kategórií. V prvom prípade to je vecná jurisdikcia, ktorá sa v súlade so Štatútom Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu viaže na zločiny podľa medzinárodného práva, konkrétne:

- vojnové zločiny,
- zločiny genocídy a
- zločiny proti ľudskosti, ktoré sú bližšie definované v článku 2 až 5 Štatútu.

Osobná príslušnosť je vymedzená v článku 6 Štatútu. Podľa tohto ustanovenia účelom ICTY je trestné stíhanie fyzických osôb, teda jeho jurisdikcia sa nevzťahuje na právnické osoby, práve z dôvodu, že väčšina obvinených pred tribunálom sú muži v strednom veku. Štatút ICTY nevenuje pozornosť a ani neobsahuje ustanovenia o minimálnej vekovej hranici pre vyvodenie trestnej zodpovednosti, taktiež sa nezmieňuje o národnosti páchatel'a.

Územná príslušnosť sa viaže na dotknuté územie. Princíp teritoriality je najmenej kontroverzná zložka jurisdikcie. Umožňuje štátom uplatňovať svoju trestnoprávnu jurisdikciu nad všetkými zločinmi ktoré boli spáchané na ich suverénnom území. Vzhľadom k tomu, že tribunály nesú meno existujúceho alebo bývalého suverénneho štátu, tento názov tak prevažne určuje aj miesto trestných činov, ktoré sú oprávnené preskúmať a trestne stíhať. Územná príslušnosť ICTY je geograficky limitovaná. Články 1 a 8 Štatútu udeľujú tribunálu jurisdikciu pre porušenia spáchané na území bývalej Juhoslávie. Keď došlo k zriadeniu

medzinárodného tribunálu v máji 1993, dezintegrácia Juhoslávie bola takmer ukončená. Kedysi veľký federálny štát sa rozdelil do piatich samostatných jednotiek. Avšak Štatút sa aplikuje iba na územie známe pod názvom Juhoslávia tak, ako existovala k 1.1.1991. V článku 8 sa ďalej špecifikuje, že územná pôsobnosť zahŕňa zemský povrch, vzdušný priestor a teritoriálne vody.

Časová pôsobnosť - článok 1 a 8 Štatútu ICTY podobne naznačujú obmedzenie pre časovú jurisdikciu tribunálu. ICTY sa môže uchopiť iba tých prípadov, ktoré zahŕňajú trestné činy spáchané od 1.1.1991

Treba poznamenať, že tribunál má časové ohraničenie vymedzené iba do minulosti, t.j. od začiatku konfliktu. Otvorený charakter časovej pôsobnosti znamená, že tribunál je príslušný nielen na trestné činy spáchané v počiatočných fázach vojny v Juhoslávii, ale aj na neskorší konflikt v Kosove a Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko, čo samotní tvorcovia štatútu neočakávali. Paragraf 2. rezolúcie 827 (1993), ktorou bol prijatý Štatút ICTY stanovuje, že tribunál je založený: „pre samotný cieľ trestného stíhania osôb zodpovedných za závažné porušenia... Medzi 1.1.1991 a dátumom, ktorý stanoví Rada bezpečnosti OSN po nastolení mieru“. Bude teda na Bezpečnostnej rade rozhodnúť, či tribunál poslúži svojmu účelu. Doposiaľ nebol ani v samotnom Štatúte stanovený koniec tejto príslušnosti. S časovou jurisdikciou súvisí aj snaha tribunálu o ukončenie svojej činnosti. ICTY sa o ňu snaží prostredníctvom tzv. completion strategy, ktorú je povinný predkladať Bezpečnostnej rade OSN každých 6 mesiacov.

Dôležitým aspektom fungovania ICTY je vymedzenie vzťahu k národnej jurisdikcii. Za jedno z najdôležitejších ustanovení Štatútu treba považovať článok 9, ktorý stanovil, že tribunál a vnútroštátne sudy majú konkurujúcu jurisdikciu. Vzťah národnej jurisdikcie je potom bližšie určený v ods. 2 tak, že tribunál je národným súdom nadradený, a v ktoromkoľvek štádiu konania ich môže požiadať, aby vec bola podrobená jeho právomoci. Táto žiadosť je zároveň záväzná a stavia tak ICTY do hierarchicky vyššej pozície. ICTY aplikuje aj zásadu *ne bis in idem*. Ako bol páchatel odsúdený pred ICTY, nemôže ho opätovne súdiť domovský štát. Existuje však výnimka v opačnom zmysle, že aj keď súdil obžalovaného domovský štát, môže ho opätovne súdiť ICTY a to za splnenia podmienok:

- čin, pre ktorý bola osoba súdená, bol kvalifikovaný ako bežný trestný čin (Tak bol týmto tribunálom vyžiadaný aj bývalý prezident Juhoslávie Slobodan Milošević, ktorého sa chystal belehradský súd postihnúť iba za zneužitie právomoci a za majetkové trestné činy, prípadne i ďalšie, avšak nie za „zločiny

podľa medzinárodného práva“),

- konanie pred národným súdom nebolo nestranné alebo nezávislé, malo uchrániť obžalovaného pred medzinárodnou trestnou zodpovednosťou alebo tento prípad nebol riadne vyšetrený.

Členské štáty OSN sú povinné spolupracovať s ICTY. Táto spolupráca je zakotvená v článku 25 Charty OSN, a síce, zaväzuje členské štáty OSN, aby prijali a vykonali všetky rozhodnutia, ktoré Bezpečnostná rada v súlade s Chartou urobí. Pomoc sa týka tak súčinnosti pri vyšetrovaní, ako aj pri trestnom stíhaní. Určuje aj pomoc v prípade zabezpečenia výkonu trestu odňatia slobody. Fakticky je výkon zabezpečený štátom na základe Dohody o výkone trestu medzi štátom a ICTY. Trest odňatia slobody je vykonávaný v súlade s legislatívou konkrétneho štátu, avšak vždy pod dohľadom Trestného tribunálu. K trestom, ktoré je súd oprávnený uložiť je potrebné zaradiť trest odňatia slobody ustanovený konkrétnou hranicou alebo trest odňatia slobody na doživotie.

ICTY je zložený zo 16 stálych sudcov a 13 sudcov *ad limitem*. Sudcovia sú volení Valným zhromaždením OSN na základe odporúčania Bezpečnostnej rady a to na obdobie 4 rokov, pričom stáli sudcovia môžu byť do funkcie zvolení aj opätovne. Sudcovia vykonávajú svoju činnosť v komorách. Samotné konanie začína na podnet prokurátora alebo na podnet jednotlivca, vlády, medzinárodnej organizácie alebo mimovládnej medzinárodnej organizácie. Trestné konanie je založené na základných a všeobecne uznávaných zásadách. Vyšetrovanie patrí do právomoci prokurátora. Prokurátor pri vyšetrovaní a stíhaní koná nezávisle od orgánov ICTY. Nie je oprávnený prijímať žiadne pokyny od národných vlád.

Organizačná štruktúra súdu je tvorená:

- tromi súdnymi (procesnými) komorami (zložená z troch stálych sudcov a maximálne šiestich sudcov *ad limitem*),
- odvolacou komorou (zložená zo siedmich sudcov. Je komorou funkčnou aj pre Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu),
- prokurátorom (personál) a
- registrom.

Register plní úlohy, tak voči komorám, ako aj voči prokurátorovi. Register zabezpečuje administratívne fungovanie súdu. Na čele registra je registrátor, ktorý je menovaný Generálnym tajomníkom OSN po porade s predsedom súdu. Jeho funkčné obdobie sú 4 roky. Funkciu sudcov môžu vykonávať vysoko morálne osoby, ktoré spĺňajú

kvalifikačné predpoklady na funkciu sudcu vo svojom domovskom štáte. Samotné konanie pozostáva z konania pred súdom a odvolacieho konania. Podmienky konania bližšie špecifikuje Štatút ICTY.

Rokovacím jazykom súdu je angličtina a francúzština. Predseda ICTY má informačnú povinnosť voči Valnému zhromaždeniu a Bezpečnostnej rade OSN. Predseda je povinný každoročne informovať tieto hlavné orgány OSN o svojej činnosti.

6.4 Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu (ICTR)

Vytvoreniu súdu predchádzal konflikt v Rwande, ktorá bola od roku 1978 prezidentskou republikou. Dôvodom konfliktu boli historické udalosti a spory medzi dvomi etnikami, konkrétne medzi etnikom Hutu a Tutsi. Nadvláda Nemecka a neskôr Belgicka v tejto krajine spôsobila prehĺbenie etnického, ale aj sociálneho problému. Demokratizácia jasne poukazovala na vládu väčšiny, čím bolo etnikum Hutu, dosiaľ však od 15. stor. vládlo etnikum Tutsi. Táto demokratická vláda etnika Hutu spôsobila, že väčšina z etnika Tutsiov sa vystaňovala a vytvorili partizánske hnutie. Postupne etnikum Hutu presadzovalo svoje myšlienky fungovania štátu. Príkladom bola vzniknutá televízia Hutu Power, ktorá šírla rasistické myšlienky (Tutsiovia boli prezývaní *inyenzi* tzv. „švábi“ a hovorilo sa o „konečnom riešení“, nazvanom tiež *umuganda* - zbavenie sa buriny). Konflikt vyvrcholil v roku 1994. Podnetom bolo zostrelenie lietadla prezidenta z etnika Hutu, ktorý pri nehode zahynul. Vypukli nepokoje. Za 5 dní bolo evidovaných 20 000 mŕtvych vrátane premiérky, ktorá pochádzala z kmeňa Tutsiov.

Konflikt sa rozšíril do celej krajiny v priebehu dvoch týždňov. Za viac ako mesiac bolo už 500 000 obetí. Bezpečnostná rada zvýšila počet vojakov UNAMIR na 5 500 a vyhlásila embargo na dovoz zbraní. Začiatkom júna (18.6.1994) tutsiovský Rwandský vlastenecký fond dobyl hlavné mesto, čo sa pokladá aj za koniec konfliktu. Bol zvolený umiernený hututský prezident. Celkovo sa odhaduje, že zahynulo okolo 800 000 až 1 000 000 ľudí z oboch etník.

Pokiaľ sa jedná o vznik, tak ICTR bol zriadený rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN č. 995 zo dňa 8.11.1994, podľa kapitoly VII Charty OSN ako priama odpoveď na rwandskú genocídu. Vznik tohto *ad hoc* medzinárodného trestného tribunálu nemal podporu Číny, ktorá síce ako stály člen Bezpečnostnej rady OSN túto rezolúciu nevetovala, ale zdržala sa hlasovania. Problematickou sa stala otázka sídla ICTR. Rwanda sa snažila presadiť umiestnenie tribunálu na svojom území. Nakoniec však Bezpečnostná rada rezolúciou č. 997

zo dňa 22.2.1995 rozhodla, že sídlom ICTR sa stane mesto Arusha v Tanzánii a to hlavne z bezpečnostných dôvodov, ale tiež aj zo symbolických dôvodov, pretože v Arushi boli pred vypuknutí ozbrojeného konfliktu v Rwande podpísané mierové dohody medzi hlavnými aktérmi tohto konfliktu. Je tiež dôležité pripomenúť, že ICTR je druhým *ad hoc* medzinárodným trestným tribunálom popri ICTY. Preto medzi nimi existuje množstvo spoločných znakov a prepojení, ktoré nachádzame pri porovnávaní štatútov, a to či už po organizačnej stránke (spoločná odvolacia komisia, spoločný úrad prokurátora od roku 2003), ale aj po stránke právnej (vzájomná súvislosť a nadväznosť ich rozhodnutí).

Jurisdikcia súdu je vymedzená priamo v Štatúte ICTR, ktorý je obsiahnutý v spomínanej rezolúcii, ktorou bol zriadený aj samotný tribunál. V článku 1 Štatútu ICTR sa uvádza, že ICTR má právomoc trestne stíhať osoby zodpovedné za vážne porušenia medzinárodného humanitárneho práva, spáchané na území Rwandy, alebo občanmi Rwandy na území susedských štátov v období od 1.1.1994 do 31.12.1994. Na základe tohto môžeme jednotlivivo vymedziť vecnú, časovú a osobnú pôsobnosť.

Časová pôsobnosť:

Stanovenie časovej pôsobnosti je obsiahnuté v článku 7 štatútu. Znamená, že pôsobnosť ICTR sa vzťahuje na všetky prípady porušenia medzinárodného práva, ku ktorým došlo v presne stanovenom časovom období, ktoré presahuje dátum 18.6.1994 (kedy Rwandsky vlastenecký front vyhlásil vojnu za skončenú) a to v dôsledku toho, že k zločinom dochádzalo aj neskôr a to najmä v utečeneckých táboroch v susedných štátoch. Práve s týmito udalosťami sa počítalo aj pri vymedzení územnej pôsobnosti.

Územná pôsobnosť:

Podobne ako časová, je aj územná pôsobnosť vymedzená v už spomínanom článku 7 Štatútu ICTR. Vzťahuje sa na územie Rwandy, zahŕňajúc samotné územie, ale aj vzdušný priestor, ako aj na územia susedných štátov, na ktorých boli spáchané závažné zločiny proti medzinárodnému humanitárnemu právu občanmi.

Osobná pôsobnosť:

Je upravená v článku 5 Štatútu, ktorý vymedzuje osobnú pôsobnosť ICTR na fyzické osoby, na základe ustanovení tohto Štatútu. Z toho vyplýva, že osobná pôsobnosť ICTR sa vzťahuje na:

- všetky fyzické osoby zodpovedné za vážne porušenie medzinárodného práva, ktoré boli spáchané na území Rwandy,

- občanov Rwandy, zodpovedných za vážne porušenia medzinárodného práva, ku ktorým došlo na území susedných štátov

Vecná príslušnosť:

Štatút ICTR v článku 2, 3 a 4 vymedzuje okruh zločinov podľa medzinárodného práva, ktorých stíhanie spadá do pôsobnosti súdu. Tieto zločiny môžeme rozdeliť do troch skupín a to:

- genocída,
- zločiny proti ľudskosti,
- vojnové zločiny.

Definícia zločinu genocídy, ktorá je obsiahnutá v článku 2 Štatútu, bola doslovne prevzatá z *Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu Genocídia*. Pri vymedzení zločinov proti ľudskosti je zoznam zločinov prevzatý zo Štatútu ICTY s tým rozdielom, že sa nevyžaduje, aby zločiny boli spáchané v súvislosti s ozbrojeným konfliktom, ale uvádza, že zločiny proti ľudskosti musia byť spáchané ako časť rozsiahleho a systematického útoku proti civilnému obyvateľstvu a to z politických, národnostných, rasových alebo náboženských dôvodov.

Dôležité je vymedziť aj vzťah k národnej jurisdikcii. Na základe článku 8 môžeme tvrdiť, že ICTR je nadradený všetkým národným súdom a jeho právomoc je konkurujúca. To znamená, že môže v hociktorej časti konania požiadať národný súd, aby bol daný prípad prejednávaný pred ICTR. Musí sa jednať o prípady spadajúce do jeho pôsobnosti.

Organizácia je takmer identická s organizáciou Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu, preto jej nebudeme venovať priestor.

Budúcnosť ad hoc trestných tribunálov má spoločného menovateľa, konkrétne to je Mechanizmus medzinárodných trestných tribunálov. Tento Mechanizmus bol zriadený z iniciatívy Bezpečnostnej rady OSN 22. decembra 2010. Mechanizmu medzinárodných trestných tribunálov bude oprávnený (po ukončení činnosti oboch ad hoc trestných tribunálov) pokračovať v trestnom konaní, bude môcť prejednávať taktiež konanie v prípade podania odvolania. Nebude však oprávnený k iniciovaniu a prejednávaní nových trestných vecí. Fungovanie Mechanizmu predpokladá jednoduchšiu organizačnú štruktúru, zníženie počtu zamestnancov a teda celkové zníženie finančného zaťaženia existujúceho systému ad hoc trestných tribunálov. Existujúce ad hoc trestné tribunály boli Bezpečnostnou radou OSN vyzvané, aby ukončili svoju agendu k 31.12.2014. Počnúc týmto dátum by mala administratíva a jednotlivé prebiehajúce konania prejsť pod vytvorený Mechanizmus, ktorý sa

zároveň člení do dvoch skupín. Prvá skupina začala svoju činnosť 1. júla 2012 (pôsobí v Arushi). Jedná sa o pobočku Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu. Skupina zastupujúca Ad hoc trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu začala svoju činnosť počnúc 1. júlom 2013 a sídli v Haagu.

Bezpečnostná rada OSN neurčila časovú hranicu pôsobenia Mechanizmu. Na rok 2016 je predpokladaná revízia efektivity a fungovania Mechanizmu medzinárodných trestných tribunálov. Následne by malo dôjsť k revízii každé dva roky.

Pôsobnosť Mechanizmu sa vzťahuje na fyzické osoby, ktoré boli obvinené pred ad hoc trestnými tribunálmi. Zároveň je však osobná pôsobnosť daná aj na osoby, ktoré narušujú výkon spravodlivosti Mechanizmu ako aj na svedkov, ktorý poskytol falošné informácie v konaní pred Mechanizmom.

Kompetencia Mechanizmu má prednosť pred kompetenciou vnútroštátnych súdov. Organizačná stránka Mechanizmu je veľmi podobná ako v prípade ad hoc trestných tribunálov. Mechanizmus sa skladá zo senátu, odvolacieho senátu a prokurátora. Každá pobočka, či tá v Haagu alebo v Arushi má vlastný senát. Odvolací senát a prokurátor naopak pôsobia pre obe pobočky. Spoločný je taktiež register. Mechanizmus je zložený z dvadsiatic piatich sudcov, pričom každý sudca musí byť z iného štátu. Sudcovia sú volení na štyri roky. Štatút pripúšťa aj znovuzvolenie sudcu do funkcie.

Mechanizmus môže priniesť zjednodušenie štruktúr a určite zníži finančné zaťaženie oboch existujúcich ad hoc trestných tribunálov.

Záverom časti učebného textu, kde sme definovali ad hoc trestné tribunály je potrebné stručne predstaviť Špeciálny súd pre Sierra Leone. Dôvodom vytvorenia tejto inštitúcie bola takmer desaťročná občianska vojna, v ktorej zahynulo približne 120 000 ľudí a množstvo ďalších bolo zranených s trvalými následkami. Napriek skutočnosti, že sa jedná o medzinárodný trestný tribunál jeho špecifická povaha spočíva v tom, že sa jedná o hybridný systém súdov. Toto špecifikum je dané tým, že samotné zloženie súdu pozostáva tak zo zahraničných ako aj domácich sudcov. Druhým základným rozdielom voči existujúcim ad hoc trestným tribunálom je potrebné zaradiť, že Špeciálny súd pre Sierra Leone aplikuje vnútroštátne právo, ktoré je však v súlade s medzinárodnými požiadavkami.

Právnym základom Špeciálneho súdu nie je rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN ale medzinárodná zmluva. Bezpečnostná rada však dala k vytvoreniu tohto súdu svoj súhlas. Sídlo súdu je v hlavnom meste Freetown v Sierra Leone. Súd má aj pobočky a to v Haagu

a v New Yorku. Súd nie je financovaný z rozpočtu OSN ale z príspevkov jednotlivých štátov. Rokovacím jazykom tohto súdu je anglický jazyk.

Cieľom súdu je stíhať osoby, ktoré nesú najväčšiu zodpovednosť za závažné porušenia medzinárodného humanitárneho práva a práva Sierry Leone, ktoré boli spáchané v Sierra Leone po 30. novembri 1996 a počas občianskej vojny v Sierra Leone.

Po organizačnej stránke zloženie súdu je takmer identické ako v prípade vyššie predstavených ad hoc trestných tribunálov. Konkrétne je Špeciálny súd zložený z registra, prokurátora, senátu a odvolacieho senátu. Register má na starosti administratívu a fungovanie súdu po organizačnej stránke. Zakladajúci dokument predpokladá pôsobenia 8 až 11 sudcov. Zvyčajne traja sudcovia pôsobia v senáte pričom jeden sudca pochádza zo Sierra Leone a dvaja sú menovaní zo strany OSN. Piaty sudcovia tvoria odvolací senát.

Špeciálny súd pre Sierra Leone má za sebou aj konkrétne výsledky. Najznámejším prípadom je odsúdenie Charlesa Taylora na 50 rokovo väzenia za množstvo zločinov. Charles Taylor je považovaný za hlavného aktéra nepokojov v Sierra Leone.

6.5 Medzinárodný tribunál pre morské právo (ITLOS)

Medzinárodný tribunál pre morské právo⁸² bol zriadený Dohovorom o morskom práve z roku 1982. Dohovor vstúpil do platnosti v roku 1994. Medzinárodný tribunál pre morské právo je špeciálny súdny orgán, ktorý má sídlo v Hamburgu. Prvý prípad sa k tribunálu dostal v roku 2001. Odvtedy tribunál riešil 18 žiadostí o prejednanie. Väčšina z nich sa týkala urýchleného prepustenia lodí a ich posádok, ktoré boli údajne zadržované v rozpore s Dohovorom o morskom práve. Niektoré prípady sa týkali zachovania živých organizmov (napr. spor medzi Novým Zélandom a Japonskom, a Austráliou a Japonskom ohľadom tuniaka modroplutvového).

Tribunál sa skladá z 21 nezávislých členov, ktorí sú uznávanými odborníkmi v oblasti morského práva a sú známi pre svoju nestrannosť a bezúhonnosť. V roku 1996 bolo zvolených prvých 21 sudcov (5 z Afriky, 5 z Ázie, 4 zo západnej Európy, 3 z východnej Európy a 4 Latinskej Ameriky a Karibiku). Sudcovia tribunálu sú volení tajným hlasovaním na funkčné obdobie 9 rokov a môžu byť opätovne zvolení. V tribunáli nesmie byť zastúpený viac ako jeden príslušník toho istého štátu. Pri výkone svojich funkcií požívajú sudcovia diplomatické výsady a imunity. Predsedu a podpredsedu volí tribunál na 3 roky a môžu byť znovuzvolení.

---

⁸² <http://www.itlos.org/>

Prístup k tribunálu majú všetky štáty Dohovoru a MO. Príslušnosť tribunálu sa vzťahuje na všetky spory o žaloby týkajúce sa výkladu alebo aplikácie Dohovoru. Pri rozhodovaní tribunál aplikuje Dohovor, ale aj iné pravidlá medzinárodného práva. Zasadnutia tribunálu bývajú spravila v sídle tribunálu, avšak môže zasadať aj inde, ak to bude považovať za žiadúce. Spory sa mu predkladajú buď oznámením zvláštnej dohody o predložení sporu, alebo písomnou žalobou, ktorá bola zaslaná tajomníkovi tribunálu. Konanie je verejné, pokiaľ tribunál nerozhodne inak, a riadi ho predseda alebo podpredseda tribunálu.

Tribunál prijíma uznesenia o konaní sporu, určuje formy, lehoty a preberá všetky veci týkajúce sa dôkazného konania. O všetkých otázkach rozhoduje tribunál väčšinou prítomných. Ak sa hlasy rovnajú, rozhoduje hlas predsedu alebo člena tribunálu, ktorý predsedu zastupoval. Rozsudok obsahuje aj mená členov tribunálu, ktorí sa zúčastnili na rozhodovaní.

Štruktúra tribunálu vyžaduje zriadenie dvoch špecializovaných komôr:

- Komora pre spory týkajúce sa morského dna – je zložená z 11 členov tribunálu. Bola vytvorená vo februári 1997. Prístup k nej majú zmluvné štáty, Medzinárodná organizácia pre morské dno, štátne podniky a právnické osoby.
- Zvláštna komora – je vytváraná každoročne na rýchle vybavovanie vecí v skrátanom konaní. Táto komora vybavuje spory iba vtedy, ak o to strany požiadajú.

Ak ide o náklady na konanie, každá strana nesie svoje vlastné náklady, ak tribunál nerozhodne inak. Náklady tribunálu znášajú zmluvné štáty Dohovoru a Medzinárodnej organizácie pre morské dno.

7 EURÓPSKA ÚNIA

Európska únia je regionálnou organizáciou veľkého významu. Často býva označovaná ako organizácia *sui generis*. Do prijatia Lisabonskej zmluvy (celým názvom Lisabonská zmluva, ktorou sa mení Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva), ktorá mala byť akousi ústavou Európskej únie, bola tejto organizácií daná medzinárodnoprávna subjektivita, ktorá bola do prijatia Lisabonskej zmluvy v roku 2007 predmetom dohad a diskusií. Európska únia, ktorá bola doteraz medzinárodnoprávnou nadstavbou bez právnej subjektivity, vytvorenou na báze Európskeho spoločenstva s právnou subjektivitou, teda v celom rozsahu nahradila Európske spoločenstvo. Lisabonská zmluva tak ukončila obdobie koexistencie Európskeho spoločenstva a Európskej únie, ako dvoch odlišných foriem európskej integrácie a vytvorila základný subjekt európskej integrácie v podobe Európskej únie.⁸³

Dnešnej podobe Európskej únie predchádzalo viacero dôležitých míľnikov. Tieto dôležité etapy existencie a vývoja je možné zoradiť do niekoľkých bodov, ktoré si stručne predstavíme:

Prvým míľnikom **bolo Európske spoločenstvo uhlia a ocele** –18. apríla 1951 bola v Paríži podpísaná zmluva o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele zástupcami šiestich signatárskych štátov - Nemecka, Talianska, Holandska, Belgicka a Luxemburska. Vychádzala z návrhov Roberta Schumana a Jeana Monneta. Predstavovala základ spoločného trhu uhlia a ocele a hospodárskeho zjednotenia Európy. Nazýva sa tiež Montánna únia.

Na prvú organizáciu, ktorá bola základom súčasnej EÚ nadväzovalo **Európske hospodárske spoločenstvo a Európske spoločenstvo atómovej energie** z roku 1957.

Európske hospodárske spoločenstvo (EHS) - bolo založené 25. marca 1957 Rímskou zmluvou (ktorá vstúpila do platnosti 1. januára 1958) s cieľom podnieť ekonomickú integráciu v Európe. Zakladajúcimi členmi EHS bolo šesť štátov: Belgicko, Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Luxembursko a Holandsko.

Európske spoločenstvo pre atómovú energiu - bolo založené 25. marca 1957 v Ríme na základe Rímskych zmlúv (vstúpili do platnosti 1. januára 1958). Zakladajúcimi krajinami boli Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Belgicko, Luxembursko a Holandsko. Napriek tomu, že Euratom je samostatným celkom, je plne integrovaný do Európskej únie.

---

⁸³ Bližšie pozri: SLAŠŤAN, M. *Budúcnosť Európskej únie*: Lisabonská zmluva a Slovensko: Euroiuris, 2009, s. 28

K **prvému rozšíreniu došlo** v roku 1973a to konkrétne o Spojené kráľovstvo, Írsko a Dánsko. Chronologicky nasledovalo druhé rozšírenie a to v roku 1981 o Grécko. V roku 1984 došlo k vytvoreniu Európskeho hospodárskeho priestoru. V roku 1986 pristúpilo Španielsko a Portugalsko. Významný bol rok 1986, kedy bol prijatý **Jednotný Európsky akt**. Priniesol prvú revíziu základných zmlúv, medziiným rozšíril kompetenciu EHS aj na politické oblasti. Do zmlúv sa oficiálne začlenila európska politická spolupráca. V roku 1992 ju vystriedala Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika prijatím ZEÚ. Neopomenuteľným míľnikom je rok 1992 a prijatie Maastrichtskej zmluvy alebo aj Zmluvy o Európskej únii. Zmluva o Európskej únii bola podpísaná členskými štátmi ES 27.2.1992 v Maastrichte. Vstúpila do platnosti 1. 11. 1993. EÚ nenahrádza ES. EÚ je založená na troch pilieroch. Zmluva o EÚ znamenala aj zásah do zakladajúcich zmlúv ES. Obsahovala články, ktoré menili, resp. dopĺňali text týchto zmlúv. Najvýraznejšie sa to prejavilo v Zmluve o založení EHS. Zásadné zmeny boli:

- premenovanie EHS na ES,
- vytvorenie hospodárskej a menovej únie a určenie krokov na realizáciu tohto cieľa,
- zavedenie spoločných politík v oblasti vzdelania, kultúry, zdravotníctva, transeurópskych sietí,
- vytvorenie občianstva únie,
- právomoc Súdneho dvora ES ukladať sankcie členským štátom za opakované porušenie ich záväzkov voči Spoločenstvu,
- zvýraznenie postavenia Európskeho parlamentu v rozhodovacom procese,
- poskytnúť nové práva pre Európanov prostredníctvom občianstva Únie,
- posilniť postavenie Európskeho parlamentu, a tým aj demokraciu v Európe,
- priznať EÚ nové právomoci v oblastiach, ktoré dovtedy vyžadovali medzivládnu spoluprácu,
- začať spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku,
- položiť základy na spoluprácu v justícii a vnútorných záležitostiach,
- zmluva pokrýva aj oblasti politickej povahy, ako je vzdelávacia a kultúrna politika, verejné zdravie, ochrana spotrebiteľa, životného prostredia.

V roku 1995 nasledovalo **štvrté rozšírenie**, konkrétne o Rakúsko, Fínsko a Švédsko. Rok 1997 priniesol ďalšiu významnú revíziu zakladajúcich zmlúv. Cieľom zmien bolo pripraviť spoločenstvá a úniu na prístup nových členov a vylepšiť inštitucionálny systém.

Okrem toho došlo k okliešteniu 3. piliera, keď časť jeho problematiky (otázky azylu, vízovej a prisťahovaleckej politiky) bola presunutá do 1. piliera. Došlo k prečíslovaniu článkov Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva.

Zmluva má 4 hlavné ciele:

- zamestnanosť a občianske práva ,
- dôraz na odstránenie posledných prekážok brániacich voľnému pohybu a na posilnenie bezpečnosti,
- dať Európe silnejší hlas vo svetových záležitostiach,
- vytvoriť efektívnejšie inštitucionálnu štruktúru EÚ.

Amsterdamská zmluva znamená určitý pokrok v procese európskej integrácie, pretože jej zámerom okrem ekonomického zjednocovania európskeho kontinentu je aj budovanie „Európy občanov“, pričom zavádza aj princíp flexibility, ktorý umožňuje pružnejšie reagovať na aktivity súvisiace s vonkajšími vzťahmi Európskej únie v určitých oblastiach.

Následne zmeny sa dotýkajú hlavne:

- spolupráce v oblasti súdnictva a vnútorných vecí,
- koordinovaného systému v oblasti vízovej , azylovej a prisťahovaleckej politiky,
- začlenenia schengenského acquis do rámca Zmluvy o založení ES a EÚ,
- spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky,
- nového ustanovenia o užšej spolupráci,
- inštitucionálnej reformy jednotlivých orgánov Európskej únie a to Európskeho parlamentu, Rady, Komisie a Súdneho dvora.

V roku 2001, konkrétne dňa 26. februára. 2001 bola podpísaná **Zmluva z Nice** (platná od 1. 2. 2003), ktorá je revíziou zakladajúcich zmlúv Európskych spoločenstiev a Zmluvy o Európskej únii. Riešila inštitucionálne otázky (príprava únie na pristúpenie nových štátov, prehĺbenie supranacionálneho charakteru, rozsiahlejšie použitie spolurozhodovacej procedúry pri tvorbe európskeho práva, posilnenie vplyvu Európskeho parlamentu) a zánik ESUO (nástupca: Európske spoločenstvo; od r. 2002 existuje len EURATOM a ES)

Zmluva z Nice priniesla najmä tieto zmeny:

- upravila zloženie inštitúcií,
- rozšírila použitie väčšinového hlasovania v Rade,
- reformovala súdnu moc (zriadenie Súdnych panelov),
- niektoré ďalšie úpravy v oblasti prvého piliera,

- premenovala užšiu spoluprácu na posilnenú spoluprácu.

Dňa 1. mája 2004 došlo k doposiaľ **najväčšiemu rozšíreniu** EÚ o nových členov, konkrétne o Poľsko, Maďarsko, Českú republiku, Slovinsko, Estónsko, Cyprus, Maltu, Slovenskú republiku, Lotyšsko, Litvu.

V roku 2004, v rozmedzí júna a októbra bola prijatá a podpísaná „**Zmluva ustanovujúca Ústavu pre Európu**“. Nasledovali však negatívne referendá vo Francúzsku a Holandsku v roku 2005. Tieto negatívne referendá zastavili proces prijatia Zmluvy ustanovujúcu Ústavu pre Európu.

V roku 2007 došlo k rozšíreniu o Rumunsko a Bulharsko.

Lisabonská zmluva, ktorou sa mení Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva bola podpísaná 13.12.2007. Mala nahradiť Zmluvu ustanovujúcu Ústavu pre Európu, ktorá bola odmietnutá v referende Francúzskom a Holandskom. Platnosť nadobudla 1. decembra 2009. V roku 2013 došlo k doposiaľ poslednému rozšíreniu a to o Chorvátsko.

Aktuálne je predsedníctvo zverené Grécku a to počnúc 8. januárom 2014.

Stručne predstavená história rozvoja Európskej únie až po súčasnosť je dôkazom, že táto medzinárodná organizácia sa neustále rozvíja a rozširuje o nových členov. Okrem rozširovania členskej základne sa rozširuje aj pôsobenie EÚ v rôznych oblastiach fungovania Európy. V súčasnosti má EÚ 28 členov. Slovenská republika je plnohodnotným členom tejto regionálnej medzinárodnej medzivládnej organizácie.

Na tomto mieste je taktiež potrebné spomenúť už zaniknutú trojpilierovú štruktúru EÚ, na ktorej bola táto organizácia vybudovaná.

Štruktúra EÚ bola tvorená tromi piliermi:

1. pilier tvoria 3 ES - Európske spoločenstvo uhlia a ocele, Európske hospodárske spoločenstvo (EHS), Európske spoločenstvo pre atómovú energiu a európsky inštitucionálny rámec.

Obsahom **1. piliera** sú predovšetkým 4 základné slobody:

- voľný pohyb tovaru,
- voľný pohyb osôb,
- slobodné poskytovanie služieb a
- voľný pohyb kapitálu.

2. pilier - spoločná zahraničná a bezpečnostná politika.

Hlavnými cieľmi sú:

- ochrana spoločných hodnôt základných záujmov nezávislosti a integrity EÚ,
- posilňovanie bezpečnosti EÚ,
- zachovanie mieru a posilnenie medzinárodnej bezpečnosti,
- podpora medzinárodnej spolupráce,
- rozvíjanie a upevňovanie demokracie a zákonnosti,
- presadzovanie identity na medzinárodnej scéne.

Únia na plnenie týchto cieľov:

- určuje zásady a všeobecné smery spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky,
- rozhoduje o spoločných stratégiách,
- prijíma spoločné akcie,
- prijíma spoločné stanoviská,
- posilňuje systematickú spoluprácu medzi členskými štátmi pri vykonávaní ich politiky.

3. pilier - policajná a justičná spolupráca v trestných veciach

Spolupráca medzi členskými štátmi ES v trestnej oblasti bola inštitucionálne upravená Zmluvou o EÚ z r. 1992. Vytvoril sa 3. pilier EÚ, ktorý si zachovával svoj pôvodný medzivládny charakter a medzivládne formy spolupráce. 3. pilier tvorili trestné veci v súdnom konaní, policajná a colná spolupráca. Bol upravený v hlave VI. ZEÚ pod názvom Policajná a súdna spolupráca v trestných veciach.

Únia si v tomto smere kládla za cieľ: Poskytovať občanom vysokú úroveň ochrany v priestore slobody, bezpečnosti a práva rozvíjaním spoločného postupu členských štátov v oblasti policajnej a súdnej spolupráce v trestných veciach ako aj predchádzaním a bojom proti rasizmu a xenofóbii.

Tento cieľ je možné dosiahnuť predchádzaním a bojom proti: terorizmu, obchodovaniu s ľuďmi, trestným činom páchaných na deťoch, obchodovaniu s drogami a zbraňami, korupcii a trestným činom podvodu.

Prostriedkami na dosiahnutie týchto cieľov sú:

- užšia spolupráca medzi policajnými zložkami, colnými a inými príslušnými orgánmi členských štátov a to tak priama ako aj spolupráca prostredníctvom Európskeho policajného úradu - Europolu,

- užšia spolupráca súdnych a iných príslušných orgánov členských štátov vrátane spolupráce prostredníctvom Európskej jednotky pre súdnu spoluprácu – Eurojust,
- harmonizácia trestnoprávných predpisov členských štátov.

Predstavená trojpilierová štruktúra zanikla platnosťou Lisabonskej zmluvy.

Druhý pilier, ktorý bol tvorený spoločnou zahraničnou a bezpečnostnou spoluprácou, bol začlenený do Zmluvy o Európskej únii, pričom zostali zachované rôzne pravidlá prijímania rozhodnutí, založené na medzivládnom princípe. Tretí pilier, ktorý predstavovala policajnú a súdnu spoluprácu v trestných veciach, bol zase začlenený do Zmluvy o fungovaní EÚ.⁸⁴

Práve **Lisabonská zmluva priniesla doposiaľ najväčšie zmeny**, týkajúce sa existencie Európskej únie. Významnou zmenou bolo zakotvenie *expressis verbis* právnej subjektivity Európskej únie.

Dochádza tiež k posilneniu európskeho občianstva a to prostredníctvom tzv. práva iniciatívy občanov, čo znamená, že najmenej jeden milión občanov EÚ, ktorí sú príslušníkmi významného počtu členských štátov, môže vyzvať Komisiu, aby predložila legislatívny návrh v určitej oblasti.⁸⁵

Vytvorená bola nová funkcia **Vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku**, ktorého úlohou je prispievať k zefektívneniu zahraničných vzťahov. Vysoký predstaviteľ pôsobí v rámci Európskej služby pre vonkajšiu činnosť. Úlohou Vysokého predstaviteľa je zabezpečiť jednotnosť a integritu v spoločnej a zahraničnej politike Európskej únie. Vysokého predstaviteľa volí a menuje do funkcie Európska rada a to kvalifikovanou väčšinou. K nominácii sa vyjadruje aj predseda Komisie a Európsky parlament. Funkčné obdobie Vysokého predstaviteľa je päť ročné. K základným kompetenciám Vysokého predstaviteľa je potrebné zaradiť:

- Prispievať k vytváraniu spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a to najmä predkladaním návrhov, ktoré predkladá Rada a Európskej rade. Vysoký predstaviteľ takéto rozhodnutia zároveň vykonáva.
- Reprezentačnú funkciu voči tretím krajinám s ktorými je oprávnený viesť dialóg v prípade potreby. Vysoký predstaviteľ je v rámci reprezentácie EÚ zodpovedný za stanoviská EÚ v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky.

⁸⁴ VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 255 - 256

⁸⁵ Bližšie pozri: SLAŠŤAN, M. *Budúcnosť Európskej únie*: Lisabonská zmluva a Slovensko: Euroiuris, 2009, s.16 -17

- Zodpovedať za súdržnosť a kontinuitu vonkajšej politiky EÚ.
- Predsedať Rade pre zahraničné veci.
- Vysoký predstaviteľ je podpredsedom Európskej komisie.

Európska služba pre vonkajšiu činnosť začala svoje fungovanie počnúc rokom 2011. Právnym základom tejto služby je článok 27 ods. 3 Zmluvy o EÚ. Detailnejšia charakteristika a kompetencie tejto inštitúcie sú bližšie zadefinované v **rozhodnutí Rady ministrov z 26. júla 2010 o organizácii a fungovaní Európskej služby pre vonkajšiu činnosť** (2010/427/EÚ). Za bezproblémové fungovanie inštitútu Európskej služby pre vonkajšiu činnosť zodpovedá jej generálny tajomník. Sídlo Európskej služby pre vonkajšie služby sídli v Bruseli.

K základným kompetenciám Európskej služby pre vonkajšie služby je potrebné zaradiť:

Podpora vysokého predstaviteľa:

„ - pri plnení jeho úlohy viesť spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie, prispievať svojimi návrhmi k rozvoju tejto politiky a zabezpečovať súlad vonkajšej činnosti Únie,

- v jeho funkcii predsedu Rady pre zahraničné veci bez toho, aby boli dotknuté bežné úlohy Generálneho sekretariátu Rady,

- v jeho funkcii podpredsedu Komisie, v rámci ktorej zodpovedá za úlohy, ktoré Komisii prislúchajú v oblasti vonkajších vzťahov, a koordinuje ostatné aspekty vonkajšej činnosti Únie bez toho, aby boli dotknuté bežné úlohy útvarov Komisie.“⁸⁶

O prepojenosti Európskej služby pre vonkajšiu činnosť a Vysokým predstaviteľom Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku svedčí aj vyššie spomenutý čl. 27 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii, ktorý sa dotýka aj základných úloh:

„Vysokému predstaviteľovi pri výkone jeho funkcie pomáha Európska služba pre vonkajšiu činnosť. Táto služba pri svojej činnosti spolupracuje s diplomatickými službami členských Štátov a pozostáva z úradníkov z príslušných útvarov generálneho sekretariátu Rady a Komisie, ako aj z personálu dočasne vyslaného diplomatickými službami členských štátov. Organizáciu a fungovanie Európskej služby pre vonkajšiu činnosť upraví Rada rozhodnutím. Rada sa uznáva na návrh vysokého predstaviteľa po porade s Európskym parlamentom a po získaní súhlasu Komisie.“

⁸⁶ Rozhodnutie Rady č. 2010/427/EU z 26. júla 2010 o organizácii a fungovaní Európskej služby pre vonkajšiu činnosť, článok 2 ods. 1. IN: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:201:0030:0030:SK:PDF>>

Neoddeliteľnou súčasťou Európskej služby pre vonkajšiu činnosť sú aj delegácie, ktoré sú zriadené v rôznych kútoch sveta. V súčasnosti je to viac ako 140 delegácií, ktoré reprezentujú Európsku úniu a sú nápomocné občanom Európskej únie. Delegácie fungujú pod záštitou vedúceho delegácie, ktorý je zodpovedný za činnosť Vysokému predstaviteľovi pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku. Vedúci delegácie požíva status veľvyslancu

Jedna z najcitlivejších zmien sa týka hlasovania kvalifikovanou väčšinou v Rade Európskej únie, resp. zrušenia tzv. systému dvojitej väčšiny. Hlasovanie kvalifikovanou väčšinou v Rade sa rozšíri na nové oblasti a činnosti Európskej komisie, ako napr. prístupovosť, kultúru, boj proti terorizmu, spoluprácu v trestných veciach, azylovú politiku, súdnu spoluprácu a pod. Jednomyselnosť sa na druhej strane zachová v oblasti zahraničnej politiky, daní, obrany a sociálneho zabezpečenia.⁸⁷

EÚ bude zameriavať svoju politiku okrem iného aj na klimatické zmeny, energetiku či nelegálnu migráciu. Z princípov únie sa stali základné hodnoty a stali sa referenčným rámcom, ktorého porušenie môže znamenať pre členský štát uloženie sankcie. Významnou zmenou je aj výslovné vymedzenie právomocí EÚ, výlučných právomocí členských krajín a spoločných právomocí EÚ a členských krajín.⁸⁸

7.1 Členstvo v Európskej únii

Členstvo v Európskej únii je pomerne prestížnou záležitosťou. Dôsledkom je, že štáty Európy prejavujú vôľu stať sa súčasťou tejto významnej organizácie. Spomenuli sme už, že v súčasnosti má organizácia 28 členov. Ďalšie štáty ako napr. Srbsko či Turecko sa o členstvo v EÚ uchádzajú. V zásade je možné členské krajiny rozdeliť do dvoch základných skupín:

- zakladajúce štáty – Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Belgicko, Holandsko, Luxembursko. Tieto štáty sa podieľali na založení medzinárodnej organizácie,
- prístupujúce štáty – Veľká Británia, Írsko, Dánsko, Grécko, Španielsko, Portugalsko, Švédsko, Fínsko, Rakúsko, Česká republika, Poľsko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko, Maďarsko, Slovensko, Malta, Cyprus, Bulharsko, Rumunsko a v roku 2013 pristúpilo Chorvátsko. Všetky tieto štáty pristúpili k zmluve, resp. zakladajúcemu aktu.

---

⁸⁷ VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 257

⁸⁸ Tamtiež, s. 258

Štát, ktorý prejaví záujem stať sa členom EÚ musí splniť vopred stanovené podmienky:

- Prvá podmienka je geograficky determinovaná tak, že štát, ktorý sa uchádza o členstvo musí mať charakter európskeho štátu. Pritom nie je definované, akým spôsobom sa určuje európsky charakter štátu. Možno vychádzať z geografickej polohy štátu, ale aj z historických a kultúrnych tradícií štátu.
- Druhou podmienkou pre vznik členstva v Únii je skutočnosť, že štát, ktorý má záujem stať sa členom, musí rešpektovať základné zásady. Ide o zásadu slobody, demokracie, právneho štátu a zásadu rešpektovania ľudských práv a základných slobôd. Táto požiadavka je spojená s presvedčením, že únia je sama založená na zásade slobody, demokracie, právneho štátu a na zásade rešpektovania ľudských práv a základných slobôd.⁸⁹

Členstvo vzniká popísaním zmluvy. V prípade zakladajúcich štátov je to zakladajúca zmluva, v prípade ostatných štátov je to zmluva o pristúpení. Proces pristúpenia prebieha na dvoch úrovniach, a to na úrovni EÚ a na úrovni štátov. Na úrovni EÚ sa proces začína žiadosťou o členstvo v Únii adresovanou Rade, ktorá o nej rozhoduje jednomyseľne. Pred prijatím rozhodnutia musí Rada žiadosť konzultovať s Komisiou a musí získať súhlas Európskeho parlamentu, ktorý sa pre túto príležitosť uznáva väčšinou všetkých svojich členov. Proces na úrovni štátov spočíva v uzavretí zmluvy o pristúpení k Európskej únii. Uzavretú zmluvu je treba ratifikovať v každom členskom štáte a tiež v pristupujúcom štáte. Ratifikácia prebehne v súlade s právnymi predpismi daného členského štátu.⁹⁰

7.2 Organizačná štruktúra Európskej únie

Organizačná štruktúra je tvorená:

- Európskym parlamentom,
- Európskou radou,
- Radou Európskej únie,
- Európskou komisiou,
- Súdny dvorom Európskej únie,

⁸⁹ MAZÁK, J., JÁNOŠÍKOVÁ, M.: *Základy práva Európskej únie. Ústavný systém a súdna ochrana*. Bratislava: Iura Edition, 2009, s. 62

⁹⁰ VALUCH, J., RÍŠOVÁ, M., SEMAN, R.: *Právo medzinárodných organizácií*. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 238

- Dvorom audítorov,
- Európskou centrálnou bankou.

Každá jedna zložka zohráva dôležitú úlohu pri vykonávaní svojich špecifických úloh.

Európsky parlament

Európsky parlament je predovšetkým legislatívnym orgánom, ktorý je zložený z reprezentantov, ktorí sú volení v vo všeobecných, priamych a slobodných voľbách tajným hlasovaním občanmi Európskej únie. Funkčné obdobie poslancov je päťročné. Najbližšie voľby do tohto orgánu budú v roku 2014. Zvolení poslanci zastupujú takmer 500 miliónov obyvateľov členských krajín Európskej únie. Významnou úlohou Európskeho parlamentu je popri legislatívnej právomoci aj rozhodovanie o dôležitých otázkach, akými sú napríklad rozpočtová otázka, či otázka politickej kontroly. Parlament vykonáva dohad nad ostatnými inštitúciami, kontroluje plnenie rozpočtu a dohliada aj na implementáciu noriem Európskej únie. Na čele parlamentu je Martin Schulz, ktorý vykonáva funkciu predsedu Európskeho parlamentu. Parlament je v súčasnosti zložený zo 766 členov, tento počet sa však pri voľbách v roku 2014 zníži na 751 a zostane to tak aj do budúcnosti. Poslanci sú prerozdelení do niekoľkých politických zoskupení/frakcií:

- Poslanecký klub Európskej ľudovej strany (Kresťanských demokratov),
- Skupina progresívnej aliancie socialistov a demokratov v Európskom parlamente,
- Aliancia liberálov a demokratov za Európu,
- Zelení/Európska slobodná aliancia,
- Európsky konzervatívci a reformisti,
- Európska zjednotená ľavica - Severskej zelenej ľavice,
- Skupina Európa slobody a demokracie.

Sídlo Európskeho parlamentu je vo francúzskom Štrasburgu. Rokovania tohto orgánu však prebiehajú aj v Bruseli. V súčasnosti sa zamýšľa upraviť legislatívu tak, aby sídlo parlamentu a aj jeho rokovania prebiehali v jednom meste. Značne by sa tak znížili náklady na presun celého materiálneho či personálneho aparátu.

Špecifikom tohto orgánu je, napriek skutočnosti, že sa jedná o legislatívny orgán, nie je mu zverená právomoc legislatívnej iniciatívy.

Parlament sa vnútorne člení na výbory, ktoré majú permanentnú povahu a špecializujú sa na konkrétnu oblasť, čo umožňuje efektívnejšie riešenie otázok na pôde Európskeho parlamentu pri jeho zasadnutiach. Výborov je 20 a sú tvorené z počtu poslancov, ktoré sa

pohybujú v rozmedzí od 24 do 76 poslancov. Svoju činnosť vykonávajú na zasadaniach, ktoré sa konajú jeden alebo dvakrát v mesiaci v Bruseli. Predsedovia výborov sú zhromaždení v Konferencii predsedov výborov. Hlavnou úlohou výborov je prerokovávanie legislatívnych návrhov a prijímanie stanovísk k týmto návrhom. Výbory disponujú aj kontrolnou právomocou v prípade podozrenia z porušenia práva Európskej únie, resp. nesprávneho úradného postupu. Kontrolná právomoc sa sústreďuje do rúk kontrolných výborov, ktoré majú prevažne dočasný charakter svojej existencie.

Smerodajným dokumentom, ktorý sa dotýka fungovania a práce parlamentu je Rokovací poriadok Európskeho parlamentu⁹¹.

Európska rada

Európska rada je významným orgánom, ktorý stanovuje politické smerovanie a ekonomickú stratégiu Únie. V súlade s textom Lisabonskej zmluvy Európska rada dáva Únii potrebné podnety na jej rozvoj a určuje jej všeobecné politické smerovanie a priority. Rada nedisponuje legislatívnou právomocou, napriek tomu je významným orgánom, ktorý je zložený z hláv štátov, resp. predsedov vlád členských krajín Európskej únie. Jej rozhodnutia sú prijímané konsenzom, pričom zaručená je rovnosť všetkých účastníkov. Európska rada zasadá formou summitov štyrikrát ročne, eventuálne aj na mimoriadnych zasadnutiach, pokiaľ to odôvodňujú okolnosti. Rada je považovaná za vrcholný politický orgán Európskej únie. Na čele Rady je predseda volený kvalifikovanou väčšinou na funkčné obdobie dva a pol roka s možnosťou opätovného zvolenia na jedno funkčné obdobie. Zasadnutí sa zúčastňuje aj predseda Komisie Európskej únie a predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. Predseda Európskej rady zastupuje Európsku úniu navonok v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Musí však rešpektovať právomoci predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. Na čele Európskej rady je v súčasnosti Herman Van Rompuy. Je považovaný za najvyššieho predstaviteľa Európskej únie.

Rada Európskej únie

Je kolektívnym orgánom, ktorý je tvorený členmi krajín Európskej únie na ministerskej úrovni, ktorých úlohou je zastupovanie svojich domovských štátov, za ktoré sú oprávnení aj hlasovať. Rada sa uznáva prevažne kvalifikovanou väčšinou alebo jednomyselnosťou. Od roku 2014 sa uplatňuje hlasovanie prostredníctvom, tzv. dvojitej

---

⁹¹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getLastRules.do?language=SK&reference=TOC>

väčšiny. Na prijatie rozhodnutia bude teda potrebná jednak väčšina členských štátov, ako aj väčšina celkového počtu obyvateľov únie, pričom štáty tvoriace túto väčšinu musia zastupovať najmenej 65 % celkovej populácie Únie. Rada je považovaná za rozhodovací orgán, ktorému sú zverené výkonné a rozhodovacie právomoci. V súlade so znením Lisabonskej zmluvy spoločne s Európskym parlamentom vykonáva legislatívne a rozpočtové funkcie. Zároveň vykonáva funkcie tvorby politik a koordinačné funkcie v súlade s podmienkami ustanovenými v zmluvách. V stručnosti je možné uviesť, že do kompetencie Rady Európskej únie patrí prijímanie právnych predpisov Únie spoločne s Európskym parlamentom, zabezpečovanie všeobecnej koordinácie hospodárskych politik členských krajín Únie, uzatváranie dohôd s tretími – nečlenskými štátmi, schvaľovanie rozpočtu. Zverená je jej aj zahraničná a bezpečnostná politika a napokon koordinuje spoluprácu medzi justičnými a policajnými orgánmi členských štátov.

Predsedníctvo Rady rotuje v šesťmesačných intervaloch. V súčasnosti je predsedníctvo zverené Grécku do júna 2014, nasledovať bude Taliansko v rozmedzí júla až decembra 2014. Lotyšsko bude predsedáť ako ďalšia krajina v rozmedzí január až jún 2015. Nasledovať bude Luxembursko, Holandsko a v júli – decembri 2016 to bude Slovensko. Zasadnutia Rady vedie vždy minister z konkrétnej oblasti (životné prostredie, sociálne veci, a pod.) tej krajiny, ktorej je zverené predsedníctvo pre vymedzené obdobie. Výnimku z tohto pravidla tvorí Rada ministrov zahraničných vecí, ktorá má trvalého predsedu, ktorým je vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

Príprave rokovaniam Rady napomáhajú jednak Výbor stálych zástupcov (COREPER), ako aj Generálny sekretariát. COREPER je orgánom, ktorému sú zverené tak technické záležitosti, ako aj politické záležitosti. Generálny sekretariát zabezpečuje predovšetkým administratívnu stránku zasadnutí Rady.

Európska komisia

Európska komisia je kolektívny a permanentný orgán. Svojím charakterom je to exekutívny orgán Európskej únie. Jeho politika je zameraná na ochranu záujmov Európskej únie ako celku. Je teda supranacionálnym orgánom Únie. Významnou právomocou je navrhovanie legislatívnych aktov Európskej únie. Zároveň však dohliada na uplatňovanie práva a zabezpečuje vonkajšie zastupovanie Únie s výnimkou spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Na čele Komisie je predseda, ktorý je volený Parlamentom na návrh Európskej rady. V súčasnosti je ním José Manuel Barroso. Jednotliví členovia Komisie sú

vybraní na základe ich celkových schopností a ich európskej angažovanosti spomedzi osôb, ktoré poskytujú záruky úplnej nezávislosti. Pri plnení úloh je Komisia nezávislá. Neprijíma teda žiadne pokyny od národných vlád členských krajín. V súčasnosti do 31. októbra 2014 zloženie komisie zodpovedá jednému predstaviteľovi z každej členskej krajiny plus predseda a podpredseda, ktorým je predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. Od 1. novembra 2014 sa Komisia skladá z takého počtu členov vrátane jej predsedu a vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, ktorý zodpovedá dvom tretinám počtu členských štátov. Komisia je za svoju činnosť zodpovedná Európskemu parlamentu.

Súdny dvor Európskej únie

Súdny dvor Európskej únie so sídlom v Luxemburgu má za úlohu:

- výklad právnych predpisov Únie s cieľom zabezpečiť rovnaké uplatňovanie vo všetkých členských krajinách,
- rozhodovanie v prípadných právnych sporoch medzi vládami členských krajín a inštitúciami Európskej únie,
- rozhodovanie v sporoch jednotlivcov na základe žaloby, ak sa jednotlivci domnievajú, že inštitúcia Únie porušila ich práva

Pre objasnenie je nevyhnutné zadefinovať, že súdny dvor Európskej únie je tvorený Súdny dvorom, Všeobecným súdom a osobitnými súdmi. Súdny dvor v súlade so znením Lisabonskej zmluvy je oprávnený rozhodovať:

- o žalobách podaných členským štátom, inštitúciou alebo fyzickou osobou alebo právnickou osobou;
- o prejudiciálnych otázkach o výklade práva Únie alebo platnosti aktov prijatých inštitúciami na základe žiadosti vnútroštátnych súdnych orgánov;
- v iných prípadoch ustanovených zmluvami.“

Pri rozhodovaní je Súdny dvor viazaný výlučne európskym právom. Súdny dvor vykonáva funkciu ústavného, správneho a rozhodcovského súdu. Výsledkom jeho činnosti je aj rozvoj práva Európskej únie.

Súd je zložený zo sudcov z každej členskej krajiny Únie. Súdnemu dvoru sú nápomocní generálni advokáti. Tak sudcovia ako aj advokáti sú menovaní na šesťročné funkčné obdobie s možnosťou opätovného zvolenia.

Súčasťou súdneho systému Európskej únie je aj Súd pre verejnú službu Európskej únie, ktorého právomocou je rozhodovanie sporov medzi zamestnancami a Európskou úniou.

Európska centrálna banka

Európska centrálna banka je orgánom Európskej únie, počnúc ratifikáciou Lisabonskej zmluvy všetkými členskými krajinami. Centrálna banka nesie hlavnú zodpovednosť za jednotnú menovú politiku. Banka udržiava cenovú stabilitu v rámci menového systému Únie a zároveň podporuje všeobecnú hospodársku politiku EÚ. Banka je zároveň zodpovedná za vytváranie a implementáciu hospodárskej a menovej politiky Európskej únie.

Banka sídli vo Frankfurte nad Mohanom. K jej hlavným orgánom je potrebné zaradiť Radu guvernérov, ktorá je tvorená guvernermi centrálnych bánk členských štátov Únie, ktoré používajú spoločnú menu euro, a z členov Výkonnej rady Európskej centrálnej banky. Výkonná rada, ktorá je zároveň samostatným orgánom, je tvorená prezidentom, viceprezidentom a ďalšími štyrmi členmi. Napokon to je aj Generálna rada, ktorá sa podieľa na poradnej a koordinačnej činnosti Banky a je nápomocná pri rozširovaní Eurozóny. Generálna rada je zložená z guvernérov národných bánk všetkých členských štátov Únie vrátane prezidenta a viceprezidenta Európskej centrálnej banky.

Európska centrálna banka predovšetkým:

- stanovuje kľúčové úrokové sadzby pre eurozónu a kontroluje peňažnú masu,
- riadi devízové rezervy eurozóny a kupuje alebo predáva devízy za účelom udržania rovnováhy výmenných kurzov;
- zabezpečuje primeraný dohľad nad finančnými trhmi a inštitúciami zo strany vnútroštátnych orgánov a hladký chod platobných systémov;
- autorizuje centrálnu banku eurozóny na vydávanie eurobankoviek;
- monitoruje cenové trendy a hodnotí riziko, ktoré predstavujú pre cenovú stabilitu v eurozóne.

Dvor audítorov

Dvor audítorov je kolektívnym orgánom, ktorý je zložený zo zástupcov členských krajín, pričom každá krajina má v tomto orgáne jedného zástupcu. Funkčné obdobie členov je šesťročné s možnosťou znovuzvolenia. Členovia si volia svojho predsedu na trojročné funkčné obdobie s možnosťou opätovnej voľby do tejto funkcie. Jeho hlavnou úlohou je kontrola hospodárenia Únie s finančnými prostriedkami. Dvor audítorov vykonáva audit

finančných prostriedkov Únie. Jeho úlohou je zlepšiť finančné riadenie EÚ a podávať správy o využívaní verejných fondov. Dvor audítorov je oprávnený prostredníctvom svojich zamestnancov vykonať kontrolu hospodárenia s financiami Európskej únie bez ohľadu, či sa jedná o orgán Únie, alebo členský štát, resp. fyzickú alebo právnickú osobu. Výsledky kontrol predkladá Komisii a vládam členských krajín Európskej únie. Dôvodom takéhoto postupu je, že Dvor audítorov nie je oprávnený samostatne iniciovať právne konanie. Dvor audítorov predkladá ročné správy o audite Európskemu parlamentu a Rade. Dvor audítorov je napokon oprávnený vyjadrovať sa k legislatíve týkajúcej sa finančnej stránky ako aj legislatívy, ktorá sa dotýka boja proti podvodom. Pre boj proti podvodom Dvor audítorov spolupracuje s Európskym úradom pre boj proti podvodom.

Sídlo Dvoru audítorov je v Luxemburgu.

Organizačná štruktúra Európskej únie zachádza ešte ďalej. Je potrebné spomenúť najmä Hospodársky a sociálny výbor, ktorý je zložený zo zástupcov organizácií, ktorí reprezentujú zamestnancov ako aj zamestnávateľov či už z verejného alebo súkromného sektoru. Vo výbore sú reprezentované aj rôzne záujmové skupiny. Hospodárska a sociálna rada je poradným orgánom Európskeho parlamentu, Rady a Komisie. Hlavnou úlohou Výboru je predkladanie správ k politike, ktorá sa dotýka či už zamestnancov alebo aj zamestnávateľov.

Významným orgánom, ktorý je nápomocný európskym občanom je **Úrad európskeho ombudsmana**. Do jeho kompetencie patrí prešetrovanie sťažností občanov na postupy, činnosť, resp. nečinnosť inštitúcií Európskej únie. K podaniu sťažnosti sú oprávnené tak fyzické ako aj právnické osoby. Šetrenie je oprávnený začať aj samotný úrad na základe poznatkov z vlastnej činnosti. Ombudsman pracuje nezávisle. Svoju činnosťou však nesmie zasahovať do činnosti súdnych inštitúcií Európskej únie. Úrad európskeho ombudsmana je Štrasburgu.

K ďalším orgánom Európskej únie je potrebné zaradiť **Výbor regiónov, Európsku investičnú banku, Európsky investičný fond a Európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov**.

Podobne ako iné organizácie, aj Európska únia je postavená na kooperácií a konsenze jej členov. Európska únia má za sebou niekoľko významných míľnikov, ktoré poznamenali Európu najmä v pozitívnom zmysle. Slovenská republika je plnohodnotným členom tejto regionálnej organizácie. Viac ako na minulosť, je potrebné pozerieť na budúcnosť Európskej

únie, ktorá môže byť prínosom pre európsky kontinent a v neposlednom rade aj pre Slovenskú republiku.

8 ORGANIZÁCIA SEVEROATLANTICKEJ ZMLUVY

Organizácia Severoatlantickej zmluvy označovaná aj ako NATO je bezpečnostnou organizáciou, ktorej členská základňa je tvorená 28 štátmi. Pretože sa jedná o kolektívnu organizáciu vojensko-politickej povahy, jej primárnym cieľom je bezpečnosť jej členov, ktorí v tejto oblasti úzko spolupracujú. Podobne ako ostatné moderné medzinárodné organizácie, tak aj NATO je vybudované na dodržiavaní princípu demokracie a dodržiavania ľudských práv. Jednotlivé členské štáty tejto bezpečnostnej organizácie si zachovávajú plnú suverenitu. NATO vzniklo podpísaním Washingtonskej zmluvy dňa 4. apríla 1949. Predchodcom tejto kolektívnej bezpečnostnej organizácie bol Bruselský pakt z roku 1948. Jednalo sa o organizáciu, ktorá združovala štáty Beneluxu, Francúzska a Veľkej Británie za účelom obrany voči prípadnému útoku Sovietskeho zväzu v rokoch po druhej svetovej vojne. Napriek tomu, že NATO je bezpečnostnou organizáciou vojensko-politickej povahy, jej primárnym záväzkom, ktorý je vyjadrený v zakladajúcej zmluve, je predchádzanie sporom a zároveň v prípade existencie sporu, vyriešenie tohto sporu mierovými prostriedkami. NATO je vybudované na spolupráci vo vyššie vymedzenej oblasti. Táto spolupráca je zakotvená aj v článku 5 Severoatlantickej zmluvy. Strany sa dohodli, že ozbrojený útok proti jednej alebo viacerým z nich v Európe alebo v Severnej Amerike, sa bude považovať za útok namierený proti všetkým stranám a následne sa dohodli, že ak dôjde k takémuto útoku každá zo strán, uplatňujúc zákonnú obranu, individuálnu a kolektívnu, uznanú článkom 51 Charty Spojených národov, napomôže napadnutej strane alebo stranám, prijímúc individuálne a na základe dohovoru s ostatnými stranami také akcie, ktoré považuje za potrebné, vrátane použitia ozbrojených síl k nastoleniu a udržaniu bezpečnosti v severoatlantickom regióne. NATO je však pri použití vojenskej sily povinné konzultovať jej použitie s Bezpečnostnou radou OSN. NATO má teda notifikačnú povinnosť voči Bezpečnostnej rade OSN, ktorá je jediným orgánom chrániacim medzinárodný mier a bezpečnosť.

Prostriedky, ktorými aliancia vykonáva svoju bezpečnostnú politiku, zahŕňajú:

- zachovávanie dostatočnej vojenskej sily potrebnej na zabránenie vojnám a zachovanie efektívnej obrany,
- schopnosť čeliť krízam ovplyvňujúcim bezpečnosť svojich členov,

- aktívnu podporu dialógu s inými národmi a kooperatívny prístup k otázkam európskej bezpečnosti, vrátane podpory opatrení, zameraných na dosiahnutie pokroku v oblasti kontroly zbrojenia a odzbrojenia.⁹²

Na tomto mieste je potrebné spomenúť, že takmer všetky štáty, s výnimkou Islandu, disponujú vlastnými ozbrojenými silami. Tri štáty, ktoré sú aj stálymi členmi Bezpečnostnej rady OSN, Francúzsko, Veľká Británia a Spojené štáty majú aj jadrové zbrane.

Pre dosiahnutie základných cieľov aliancia:

- vytvára nevyhnutnú súčasť stabilného bezpečnostného prostredia v Európe založeného na rozvíjaní demokratických inštitúcií a oddanosti mierovému riešeniu konfliktov,
- v súlade s článkom 4 Severoatlantickej zmluvy slúži ako transatlantické fórum na konzultáciu spojencov o akýchkoľvek otázkach, ovplyvňujúcich životné záujmy svojich členov, vrátane vývoja, ktorý môže ohrozovať ich bezpečnosť. Pomáha zosúladiť ich úsilie v oblastiach spoločného záujmu,
- zabezpečuje odstrašovanie a ochranu proti akejkoľvek forme agresie voči teritóriu ktoréhokoľvek členského štátu NATO,
- zachováva strategickú rovnováhu v Európe.⁹³

V histórii NATO došlo k viacerým závažným rozhodnutiam. Je potrebné spomenúť vystúpenie Francúzska z tejto organizácie v júli 1966. Francúzsko sa vrátilo do štruktúry NATO ako plnohodnotný člen až v roku 2009. Neskôr v roku 1974 vystúpilo Grécko., ktoré sa vrátilo do štruktúr NATO v roku 1980. Odchodom hrozil aj Island. Príčinou bol spor s Veľkou Britániou o rybolove. Dôležitým míľnikom bolo podpísanie významnej dohody medzi členskými štátmi Varšavskej zmluvy a NATO. Jednalo sa o Dohodu o konvenčných ozbrojených silách a o Spoločnú deklaráciu o neútočení. K podpisu došlo v novembri 1990 v Paríži. Nasledoval významný míľnik, konkrétne to bol 10. - 11. január 1994, kedy NATO prijalo Program pod názvom Partnerstvo za mier a pozvalo k spolupráci všetky bývalé krajiny Sovietskeho zväzu.

Členstvu v NATO sa venuje článok 10 Severoatlantickej zmluvy. Strany môžu jednotným súhlasom, prizvať ktorúkoľvek európsku krajinu, aby nasledovala princípy tejto Zmluvy a prispela tak k bezpečnosti severoatlantického regiónu. Každá takto prizvaná krajina sa môže

⁹² <http://www.euroinfo.gov.sk/132/nato/>

⁹³ <http://www.euroinfo.gov.sk/132/nato/>

stať stranou tejto Zmluvy, predložiť svoj nástroj pristúpenia vláde Spojených štátov amerických. Táto bude informovať každú zo strán o uložení každého nástroja pristúpenia.

Členstvo v Aliancii predstavuje súbor výhod a oprávnení, ako aj povinností a záväzkov. Členské krajiny sú viazané predovšetkým týmito záväzkami:

- záväzok riešiť svoje spory predovšetkým mierovou cestou a vystríhať sa použitia sily či hrozby silou (článok 1),
- záväzok posilňovania mierových a priateľských vzťahov medzi štátmi (článok 2),
- záväzok podporovať vzájomnú hospodársku spoluprácu (článok 2),
- záväzok udržiavať svoju obranyschopnosť a rozvíjať svoju spôsobilosť odvrátiť ozbrojený útok (článok 3),
- záväzok pomoci v prípade ozbrojeného útoku na ktoréhokoľvek člena Aliancie (článok 5),
- záväzok lojality voči Aliancii (článok 8).⁹⁴

Najdôležitejším je predovšetkým článok 5, ktorý sme zadefinovali vyššie a týka sa spolupráce v prípade vojenských akcií, ktoré sa týkajú kolektívnej obrany, kedy sú všetky štáty povinné pomôcť členskému štátu, voči ktorému smeruje útok zo strany agresora. Sebaobrana tu naberá nový rozmer, ktorý je možné charakterizovať aj ako povinnosť. Jedná sa teda o povinnosť pomoci členských krajín poškodenému štátu.

NATO je miesto, kde dochádza k výmene informácií, myšlienok či postupov, ktoré sú nevyhnutné na prijatie rozhodnutí medzi členskými krajinami. Rozhodnutia sú prijímané spoločným konsenzom všetkých členských krajín.

8.1 Štruktúra NATO

Štruktúra NATO je rozdelená do dvoch základných oblastí:

- politická/civilná štruktúra a
- vojenská štruktúra

Civilná štruktúra je tvorená niekoľkými orgánmi:

---

⁹⁴ Porov.: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 290 - 291

Severoatlantická rada (označovaná aj ako Rada NATO) má efektívnu politickú právomoc a kompetencie prijímať rozhodnutia NATO. Severoatlantická rada je zložená zo stálych predstaviteľov na úrovni veľvyslancov všetkých 28 členských krajín NATO, ktorí sa schádzajú minimálne raz do týždňa. Rada sa pravidelne stretáva aj na najvyšších úrovniach (na úrovni ministrov zahraničných vecí, ministrov obrany alebo najvyšších predstaviteľov štátov a vlád), pričom jej rozhodnutia majú rovnaký status a autoritu, nech sa stretáva na akejkoľvek úrovni. Zasadaniam rady predsedá jej predseda, ktorý je zároveň **generálnym tajomníkom NATO**. Súčasným generálnym tajomníkom je od 1. augusta 2009 **Anders Fogh Rasmussen** (Dánsko).⁹⁵

Severoatlantická rada sa stretáva aj na úrovni stálych delegátov členských krajín. Títo majú dvojakú úlohu:

- reprezentovať a zastupovať svoju krajinu v postavení stálych zástupcov v rámci multilaterálnej diplomacie Organizácie a členských štátov,
- zúčastňovať sa pravidelných konzultácií a rokovaní NATO minimálne raz do týždňa v sídle Organizácie v Bruseli.⁹⁶

K ďalším významným orgánom, ktoré spadajú pod charakter civilnej štruktúry zaradujeme:

Výbor pre obranné plánovanie NATO bol vytvorený v roku 1963 predovšetkým na analýzu národných obranných výdavkov a koordináciu vojenského plánovania, ozbrojených síl a vyzbrojovania.

Výbor pre jadrové plánovanie NATO je základným fórom na konzultácie o otázkach súvisiacich s úlohou jadrových síl v bezpečnostnej a obrannej politike. V skupine nie je zastúpené Francúzsko, Island je pozorovateľom.

Hlavné výbory NATO pomáhajú riešiť špecifické úlohy v oblasti politickej, ekonomickej a vojenskej.

Sekretariát zabezpečuje administratívny chod Organizácie, zabezpečuje publikáciu a archiváciu dokumentov, zhromažďuje podklady k rokovaniam. Na čele je **generálny tajomník NATO**, ktorý je najvyšší politický medzinárodný predstaviteľ NATO a predseda Rady NATO, predseda Výboru pre plánovanie a Výboru pre jadrové plánovanie. Riadi medzinárodný sekretariát, je hlavným hovorcom.

---

⁹⁵ http://www.mzv.sk/sk/zahranicna__politika/slovensko_v_nato-o_nato

⁹⁶ Porov.: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 291

Medzinárodný sekretariát NATO slúži Rade a výborom, ktoré sú jej podriadené. Rieši politické záležitosti, obranu, infraštruktúru, logistiku, vedu, životné prostredie a financie.

Vojenská štruktúra je tvorená týmito orgánmi:

Vojenský výbor NATO je najvyšší vojenský orgán pod politickou právomocou Rady. Skladá sa z náčelníkov štábov členských krajín. Island je zastúpený civilným zástupcom. Vojenský výbor podlieha politickej kontrole Severoatlantickej rady. Podľa závažnosti prerokúvanej otázky sa stretáva na úrovni ministrov obrany členských štátov a tiež na úrovni stálych vojenských predstaviteľov členských štátov. Vojenský výbor predkladá Severoatlantickej rade svoje odporúčania v strategicko–vojenských otázkach a riadi celú vojenskú zložku štruktúrovanú do viacerých orgánov vojenskej povahy

Medzinárodný vojenský štáb NATO pomáha Vojenskému výboru pri riešení vojenských otázok.

Integrovaná vojenská štruktúra NATO je pod politickou kontrolou a podlieha veleniu na najvyššom stupni. Je základňou na obranu členských štátov.

Veliteľstvo spojeneckých síl pre operácie sídli v Belgicku pri meste Mons. Zodpovedá za oblasť plánovania a realizácie spoločných operácií spojeneckých vojenských síl na dosiahnutie politických cieľov Aliancie.

Veliteľstvo spojeneckých síl pre transformáciu zodpovedá za podporu a dohľad nad transformáciou spojeneckých síl a spôsobilostí so sídlom v americkom Norfolku.

K ďalším orgánom je potrebné zaradiť aj **Parlamentné zhromaždenie NATO**. Jedná sa o inštitúciu, ktorá je funkčná od roku 1955 a pôsobí ako medziparlamentné fórum všetkých členských krajín.

Združenie Severoatlantickej zmluvy je mimovládnu organizáciou, ktorú tvoria dobrovoľné národné organizácie (atlantické komisie, združenia) jednotlivých členských krajín.

Veľmi významná je spolupráca NATO s partnerskými krajinami po celom svete. Konkrétne to je 22 krajín, ktoré spolupracujú s NATO v rôznych oblastiach predovšetkým v otázkach bezpečnostnej povahy. Partnerskou krajinou, ktorá má špecifické postavenie je aj Rusko. Špecifické postavenie je dané existenciou osobitného orgánu Rada NATO – Rusko. Členské krajiny a Rusko existenciou tohto orgánu vyjadrujú blízku spoluprácu v oblasti boja

proti terorizmu, prevencie konfliktov, kontroly zbrojenia, spoločných vojenských cvičení a pod. Tento špecifický orgán vznikol v roku 2002. Rusko však malo status partnerskej krajiny od roku 1994.

NATO venuje priestor aj vedeckej činnosti. Aliancia sa už niekoľko desiatok rokov aktívne zaoberá vedeckými programami napr. z oblasti ochrany životného prostredia, hospodárenia s prírodnými zdrojmi, udržiavania silnej hospodárskej základne či ochrany zdravia. Základnými orgánmi aliancie pre oblasť vedy a techniky sú **Vedecký výbor NATO** a **Výbor pre výzvy modernej spoločnosti**.

Slovenská republika ako plnohodnotný partner tejto bezpečnostnej organizácie sa spolupodieľa na príprave a faktickom výkone misií, ktoré sú vykonávané pod mandátom NATO.

Príkladom misií, na ktorých sa aktívne zúčastnila, resp. zúčastňuje aj Slovenská republika je:

- Misia SFOR označovaná aj ako Sily pre stabilizáciu situácie, pôsobila v rozmedzí rokov 1998 až 2004. Aj tejto mise sa Slovenská republika zúčastnila ako nečlenský štát NATO. Misia pôsobil na území Bosny a Hercegoviny.
- Misia KFOR v Kosove, ktorá bola vytvorená v roku 1999. Intervencia NATO v Bosne a Hercegovine v lete 1995 predstavovala pre Alianciu bod zlomu. Spočiatku sa NATO angažovalo vo vojne v Bosne s cieľom podpory úsilia Spojených národov presadiť ekonomické sankcie, zbrojné embargo a bezletovú zónu a poskytnúť vojenské operačné plánovanie. Tieto opatrenia pomohli zmierniť konflikt a zachránili životy, ale ukázalo sa, že nie sú dostatočné na ukončenie vojny. Oproti tomu 12-dňová letecká kampaň NATO položila základy pre uzavretie Daytonskej dohody, mierovej zmluvy, ktorou sa ukončila vojna v Bosne, a ktorá vstúpila do platnosti 20. decembra 1995. V súlade so zmluvnými podmienkami dohody NATO po prvýkrát vyslalo vojakov do operácie na udržiavanie mieru v rozsahu 60-tisíc vojakov Implementačných síl (Implementation Force, IFOR). Nasadenie síl IFOR, v ktorých boli vojaci z krajín NATO ako aj z nečlenských krajín, bolo prvou veľkou operačnou vojenskou akciou pozemných jednotiek a významne prispelo k pretvoreniu identity Aliancie po studenej vojne. Proces adaptácie a učenia sa prejavil najmä v spôsobe, akým sa vyvíjalo udržiavanie mieru v Bosne a Hercegovine pod ochranou IFOR a neskôr jeho nasledovníkom, Stabilizačných síl NATO (Stabilisation Force, SFOR). Zároveň predstavoval životne dôležitú lekciu, ktorá poslúžila počas nasadenia Kosovských síl

NATO (Kosovo Force, KFOR) v júni 1999.⁹⁷ Slovenská republika sa zúčastnila na tejto misii ako nečlenský štát od roku 1999. Od roku 1999 operovala v Kosove ženijná jednotka v počte 40 vojakov pod rakúskym velením. Práve misia KFOR má pre Slovenskú republiku nešťastný koniec, kedy zahynulo 41 vojakov v dôsledku pádu lietadla, ktoré bolo na spätočnej ceste z misie v Kosove. Letecká katastrofa sa stala 16. januára roku 2006 a to len 20 km od košického letiska, kde malo lietadlo pristáť.

- Misia AFOR, ktorá bola vykonávaná zo strany Slovenskej republiky v roku 1999, kedy vláda Slovenskej republiky vyslala ženijnú jednotku v počte 40 vojakov do Albánska. Slovenská jednotka operovala pod velením belgického kontingentu.
- Misia ISAF v Afganistane vytvorená v roku 2001. Vojenská operácia (ďalej len „operácia“) ISAF bola spustená rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN č. 1386 z 20. decembra 2001 a bola prvotne zameraná na poskytovanie bezpečnosti v hlavnom meste Afganistanu, Kábule. Zodpovednosť za operáciu ISAF prevzalo v auguste 2003 NATO. V októbri 2003 rozhodla Bezpečnostná rada OSN o rozšírení mandátu ISAF, čo umožnilo postupné rozšírenie tejto operácie v rámci celého Afganistanu. Rozšírenie operácie ISAF na celé územie Afganistanu pod vedením NATO prebehlo v štyroch fázach (v poradí sever, západ, juh a východ krajiny) v priebehu decembra 2003 až októbra 2006. Rozširovanie operácie ISAF bolo uskutočnené hlavne prostredníctvom provinčných rekonštrukčných tímov (PRT), ktorých úlohou sa stalo rozširovanie právomocí centrálnej afganskej vlády a podpora bezpečnosti a rozvoja Afganistanu. Popri vojenskom úsilí prebiehali v krajine aj politické procesy, ktorých cieľom bolo nasmerovať Afganistan na cestu stability a rozvoja. Popri fungujúcich PRT zohrávala v krajine čoraz väčšiu úlohu centrálna afganská vláda pod vedením prezidenta Hamída Karzaja. V priebehu nasledujúcich rokov postupne dochádzalo k zapájaniu väčšieho počtu krajín a zvyšovaniu počtov ich príspevkov v tejto operácii, ktoré v decembri 2012 predstavovali 102 011 vojakov z 50 krajín. Na summite hláv štátov a vlád krajín NATO v Lisabone (19. – 20. novembra 2010) bol formálne spustený proces odovzdávania zodpovednosti (proces tranzície) za bezpečnostnú situáciu v Afganistane do rúk afganskej vlády. Spoločný návrh koncepcie prechodu zodpovednosti bol formálne potvrdený afganskou vládou a medzinárodným spoločenstvom na konferencii Kábule ešte v júli 2010. Operácia ISAF je v súčasnosti

---

⁹⁷ Pozri bližšie: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue1/slovak/art1.html>

v poslednej etape odovzdávania zodpovednosti za bezpečnosť a správu krajiny do rúk afganských orgánov a mala by byť ukončená do roku 2014.⁹⁸

- Misia NTM – I označovaná aj ako tréningová misia NATO v Iraku. Slovenská republika sa aktívne podieľala na nastolení mieru v Iraku a na jeho obnove účasťou príslušníkov ozbrojených síl Slovenskej republiky v koalíčnej operácii Iracká sloboda a v rámci Výcvikovej misie NATO v Iraku (NTM-I).

Organizácia Severoatlantickej organizácie je významnou organizáciou vojensko-politickej povahy, ktorej členom je od roku 2004 aj Slovenská republika. Slovenská republika sa aktívne zúčastňuje na rozhodovacích procesoch tejto bezpečnostnej organizácie ako aj na faktickom výkone misií, ktoré sú koordinované touto organizáciou. Sídлом tejto medzinárodnej organizácie je Brusel.

---

⁹⁸ Pozri bližšie: <http://www.mod.gov.sk/operacia-isaf-afganistan/>

9 ORGANIZÁCIA PRE BEZPEČNOSŤ A SPOLUPRÁCU V EURÓPE

Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (*Organization on Security and Cooperation in Europe*) označovaná pod skratkou OBSE je významnou bezpečnostnou organizáciou, pre ktorú je charakteristický demilitarizovaný charakter, označovaný aj ako demilitarizovaný koncept bezpečnosti. Tento demilitarizovaný charakter je daný jednak jej organizačnou štruktúrou, ale predovšetkým neexistenciou ozbrojených síl, ktoré by dodali tejto bezpečnostnej organizácii vojenskú povahu na ktorej je vybudované NATO.

Tou najvýznamnejšou charakteristickou črtou tejto medzinárodnej organizácie je skutočnosť, že organizácia nedisponuje medzinárodnoprávnou subjektivitou. OBSE funguje na báze kooperácie medzi jej členmi a to najmä v oblasti bezpečnosti, pre ktorú je charakteristický demilitarizovaný charakter, tak ako to je už vyššie uvedené. Otázka pôsobenia v oblasti bezpečnosti je teda postavená na konsenze a úzkej spolupráci a to aj v oblasti realizácie jej členov.

Organizácia bola založená 1. augusta roku 1975 a jej Zakladajúcim dokumentom je Záverečný akt Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe. Súčasnú sídlo organizácie je vo Viedni. Členská základňa tejto organizácie je tvorená 57 štátmi a 11 partnerskými štátmi. Napriek názvu, ktorý označuje európsky kontinent je potrebné poukázať, že táto organizácia združuje okrem štátov Európy aj štáty Ázie či Latinskej Ameriky. Napriek tomu, že OBSE je bezpečnostnou organizáciou, jej členovia podporujú demokraciu a najmä dodržiavanie ľudských práv a slobôd, princípy právneho štátu, ochranu životného prostredia a pod.

Činnosť OBSE sa sústreďuje do niekoľkých oblastí:

- kontrola zbrojenia,
- bezpečnosť hraníc,
- boj proti obchodovaniu s ľuďmi,
- boj proti terorizmu,
- prevencia konfliktov,
- ekonomické aktivity,
- vzdelávanie,
- voľby,
- rodová rovnosť,
- vládna podpora,

- sloboda médií a rozvoj,
- vojenské reformy a spolupráca,
- práva menšín,
- policajná spolupráca,
- tolerancia a nediskriminácia.

Organizácia teda pôsobí v rôznych oblastiach, pričom na dosiahnutie konkrétnych cieľov spolupracuje jednak s členskými a partnerskými štátmi alebo aj s medzinárodnými organizáciami. Dôkazom tejto spolupráce je aj skutočnosť že OBSE má status pozorovateľa pri Valnom zhromaždení OSN. Podobne ako drvivá väčšina medzinárodných organizácií tak aj OBSE je vybudovaná na kooperačnom princípe. Pre prijatie rozhodnutia je nevyhnutný konsenzus všetkých členských štátov. Rozhodnutia sú záväzné. Samotná implementácia je postavená na dobrej vôli štátov.

Spolupráca v rámci organizácie prebieha na základe základných zásad, ktoré sú uvedené priamo v zakladajúcom dokumente. Konkrétne sa jedná o nasledovné princípy:

- zásada suverénnej rovnosti štátov,
- zásada vystríhania sa použitia sily a hrozby silou,
- zásada neporušiteľnosti hraníc,
- zásada územnej celistvosti štátov,
- zásada pokojného riešenia sporov,
- zásada nezasahovania do vnútorných záležitostí,
- zásada rešpektovania ľudských práv a základných slobôd,
- zásada sebaurčenia národov,
- zásada spolupráce medzi štátmi,
- zásada svedomitého plnenia záväzkov z medzinárodného práva.

Pre dosahovanie svojich cieľov OBSE využíva viacero nástrojov, najmä politické rokovania, bilaterálne a multilaterálne zmluvy, asistenciu pri riešení sporov, pozorovateľské misie a opatrenia na podporu demokracie a ekonomiky, kontrolu zbrojenia, predchádzanie konfliktom a boj proti terorizmu.⁹⁹

Svoju činnosť OBSE sústreďuje do troch dimenzií:

- politicko-vojenská dimenzia,

⁹⁹ Pozri bližšie: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 295

- ekonomicko-environmentálna dimenzia a
- ľudskoprávna dimenzia.

9.1 Organizačná štruktúra

Všetky predstavené ciele a základné dimenzie činnosti OBSE, ktoré sú zároveň podporované vymedzenými zásadami, sú vykonávané prostredníctvom organizačnej štruktúry tejto organizácie.

Základné orgány OBSE sú:

- Samit najvyšších predstaviteľov členských štátov – hláv štátov alebo predsedov vlád členských krajín. Na samite sa určuje politická stratégia organizácie, prijímajú sa najvýznamnejšie dokumenty a je najvyšším orgánom. Vrcholní predstavitelia sa stretávajú na samitoch každé dva roky. Samit patrí do skupiny orgánov, v ktorých prebieha rozhodovací proces.
- Rada ministrov je výkonným orgánom. Základnou úlohou je uvádzať do života rozhodnutia prijaté na samitoch najvyšších predstaviteľov členských štátov. Rade ministrov je zverená aj rozhodovacia právomoc a to v čase mimo zasadnutí samitu najvyšších predstaviteľov. Svojimi rozhodnutiami je oprávnená zasahovať do oblastí prevencie konfliktov alebo krízového manažmentu. Rada je zložená z ministrov zahraničných vecí členských štátov a schádza sa minimálne raz ročne. Kompetenciou Rady je teda aj rozhodovacia činnosť.
- Stála rada je posledným orgánom, ktorý disponuje kompetenciou prijímať rozhodnutia. Stretnutia Stálej rady prebiehajú každý týždeň. Cieľom stretnutí je rokovanie o bežných záležitostiach, udržiavanie kontaktov s partnerskými krajinami a medzinárodnými organizáciami. Stála rada zodpovedá za každodenné fungovanie organizácie. Na čele Stálej rady je predseda, ktorý je zástupcom členského štátu podľa rotujúceho kľúča. Stála rada je zložená z delegátov členských krajín. Pretože je orgánom s oprávnením prijímať rozhodnutia, tak tieto sú prijímané konsenzom. Pre prijatie rozhodnutia je teda nevyhnutné dosiahnuť dohodu medzi členskými štátmi organizácie.
- Parlamentné zhromaždenie. Cieľom toho orgánu je zefektívniť dialóg medzi zástupcami národných parlamentov členských štátov tejto organizácie. Úlohou tohto orgánu je monitorovanie parlamentných volieb ako aj podpora a usmerňovanie

implementácie mechanizmov OBSE. Rozhodnutia v rámci tohto orgánu sú prijímané jednoduchou väčšinou. Zhromaždenie sídli v Kodani.

- Fórum pre bezpečnostnú spoluprácu je orgánom, ktorý sa schádza každý týždeň. Jeho úlohou je prerokúvať opatrenia na budovanie bezpečnosti. Fórum vykonáva konzultácie v oblasti kontroly zbrojenia a otázok súvisiacich s prevenciou konfliktov.
- Ekonomické a environmentálne fórum je zamerané na otázky v ekonomicko-environmentálnej oblasti. Fórum sa schádza každý rok za cieľom prerokovania konkrétnej témy, ktorú navrhla predsedajúca krajina.
- Úrad vysokého komisára pre národnostné menšiny je orgánom, ktorého hlavný reprezentant plní úlohy smerujúce k predchádzaniu národnostným konfliktom v členských štátoch OBSE, ktoré by mohli v konečnom dôsledku viesť k nestabilite. Úlohou Vysokého komisára pre národnostné menšiny je včas identifikovať etnické napätie a hľadať riešenia, tak aby nedošlo k ohrozeniu mieru. Činnosť Komisára je rešpektovaná nielen zo strany členských štátov ale aj zo strany iných medzinárodných organizácií. Tento inštitút je považovaný za inštitút prevencie konfliktov. Komisár má informačnú povinnosť voči Stálej rade ohľadom svojej činnosti.
- Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva sídli vo Varšave a samotný názov tohto orgánu naznačuje, že tento orgán patrí do ľudsko-právnej dimenzie. Úlohou úradu je pozorovať priebeh volieb v členských krajinách ako aj vývoj demokratickej spoločnosti, oblasť ľudských práv, princípy právneho štátu a nediskriminácie.
- Zástupca OBSE pre slobodu médií bol vytvorený v roku 1997. Hlavnou kompetenciou je pozorovateľská úloha vo vzťahu štátov k médiám a dohľad nad dodržiavaním záväzkov prijatých v tejto oblasti, najmä zabezpečenie slobody médií, slobody tlače a prejavu.
- Sekretariát na čele s generálnym tajomníkom. Sekretariát so sídlom vo Viedni vykonáva administratívne úlohy potrebné pre plnenie činností orgánov OBSE. Do kompetencie Sekretariátu spadajú aj finančné a rozpočtové otázky. Na čele Sekretariátu je generálny tajomník, ktorý je menovaný Radou ministrov na funkčné obdobie troch rokov s možnosťou opätovného zvolenia.
- Úradujúci predseda a operatívny orgán Trojka. Úradujúcim predsedom je minister zahraničných vecí tej krajiny, ktorej je zverené na dané funkčné obdobie predsedníctvo na základe rotačného princípu. Predsedníctvo je zverené každý rok inej krajine. Orgán Trojka predstavuje spoluprácu predsedu z predchádzajúceho funkčného

obdobia, aktuálneho predsedu a napokon aj budúceho predsedu. Tento orgán má zabezpečiť akúsi kontinuitu pri plánovaní činností OBSE.¹⁰⁰

Ďalšie orgány, ktoré patria do organizačnej štruktúry OBSE sú:

- zmierovací a arbitrážny súd,
- spoločná konzultatívna skupina,
- konzultatívna skupina otvoreného neba,
- rôzne poradné a plánovacie skupiny.

Pre OBSE je charakteristické inkluzívne členstvo. Znamená to, že organizácia uprednostňuje čo najrýchlejšie prijímanie členov v čo najväčšom rozsahu, a až následne nových členov zaväzuje k spolupráci.

K významným aktivitám OBSE je potrebné zaradiť misie, ktoré sa orientujú na celé spektrum činnosti tejto organizácie. Príkladom sú misie na Balkáne (Srbsko, Čierna Hora, Kosovo, Bosna a Hercegovina, Albánsko, Macedónsko), vo východnej Európe (Ukrajina a Moldavsko), na Kaukaze (Arménsko, Azerbajdžan), Strednej Ázii (Uzbekistan, Kazachstan, Kirgizsko, Tadžikistan, Turkménsko).

Slovenská republika je plnohodnotným členom tejto organizácie. Aktivity Slovenska na pôde OBSE sa zameriavajú na realizáciu strategického cieľa, ktorým je vybudovanie jednotnej bezpečnostnej komunity v Euroatlantickom a Euroázijskom priestore. Slovenská republika sa snaží o zdynamizovanie procesu adaptácie OBSE na nové bezpečnostné podmienky a o riešenie aktuálnych otázok európskej bezpečnosti.

Slovenská republika má v rámci pôsobenia v štruktúrach OBSE záujem:

- podieľať sa a (v záujme Slovenska) ovplyvňovať rozhodovanie o zásadných otázkach bezpečnostného prostredia vo všetkých 3 dimenziách organizácie;
- podporovať plnú implementáciu už existujúcich záväzkov všetkými účastníckymi štátmi v dobrej viere;
- aktívne a konštruktívne prispievať do diskusie, ktorej cieľom je prispôbiť organizáciu aktuálnej geopolitickej a bezpečnostnej situácií a zvýšiť jej efektivitu;

---

¹⁰⁰ Pozri bližšie: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 296 - 298

- participovať na prijímaní konkrétnych opatrení a záväzkov v oblasti kontroly zbrojenia, budovania dôvery, ochrany ľudských práv a ekonomickej bezpečnosti a implementovať ich v plnej miere a dobrej viere;
- podporovať zachovanie autonómnosti inštitúcií OBSE;
- naďalej presadzovať témy energetickej bezpečnosti a konfliktného cyklu ako „profilových“ tém Slovenskej republiky v OBSE;
- pravidelne sa aktívne zúčastňovať volebných pozorovacích misií.¹⁰¹

Významnou súčasťou činnosti OBSE sú jej misie v rámci ktorých pôsobi v rôznych častiach sveta. Prostredníctvom misií OBSE napĺňa svoje stanovené ciele. Misie sú vysielané v rôznych fázach konfliktov (vrátane pozorovateľských v rámci preventívnej diplomacie a predchádzania konfliktom, či porušenia ľudských práv a slobôd). Úlohou týchto misií je okrem iného aj obnova právneho štátu a rešpektovanie ľudských práv. O vysielaní a pôsobení misie rozhoduje Stála rada. Pre realizáciu mise je však potrebný súhlas dotknutého štátu, kde má byť misia zrealizovaná.¹⁰²

V súčasnosti pôsobi v priestore OBSE celkovo 16 Misií, resp. Centier OBSE (OSCE Missions / Centres): Konkrétne to je:

- 6 na Balkáne (Srbsko, Čierna Hora, Kosovo, Bosna a Hercegovina, Albánsko, Macedónsko);
- 2 vo východnej Európe (Ukrajina, Moldavsko);
- 3 na Kaukaze (Arménsko, Azerbajdžan, úrad osobitného predstaviteľa zaoberajúci sa problematikou Náhorného Karabachu – so sídlom v Tbilisi) a
- 5 misií v Strednej Ázii (Uzbekistan, Kazachstan, Kirgizsko, Tadžikistan, Turkménsko).¹⁰³

OBSE je bezpečnostnou organizáciou, pre ktorú je charakteristický demilitarizovaný koncept bezpečnosti. Jej činnosť zasahuje do mnohých oblastí počnúc bezpečnosťou cez ochranu životného prostredia, až po ochranu ľudských práv a slobôd. Jednotlivé svoje aktivity vykonáva aj prostredníctvom misií, ktoré sú rozmiestnené v rôznych regiónoch sveta. Pre čo najlepšie dosiahnutie svojich cieľov spolupracuje s partnerskými krajinami a inými medzinárodnými organizáciami.

¹⁰¹ Pozri bližšie: http://www.mzv.sk/sk/zahranicna_politika/slovensko_v_obse

¹⁰² Pozri bližšie: VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 299

¹⁰³ Pozri bližšie: http://www.mzv.sk/sk/zahranicna_politika/slovensko_v_obse

10 MEDZINÁRODNÁ ORGANIZÁCIA KRIMINÁLNEJ POLÍCIE

Medzinárodná organizácia kriminálnej polície označovaná aj ako Interpol je organizáciou, ktorej primárnym cieľom je boj s trestnou činnosťou v celosvetovom meradle. Organizácia bola založená v roku 1923, sídli vo francúzskom Lyone a v súčasnosti je členská základňa tvorená 190 členmi. Interpol je najväčšou medzinárodnou policajnou organizáciou. Podľa niektorých autorov sa vznik INTERPOLU datuje už od roku 1914, kedy sa konal I. Medzinárodný kongres kriminálnej polície v Monaku za účasti právnikov a policajných expertov z 24 krajín Európy, Ázie, Strednej a Južnej Ameriky. Cieľom kongresu malo byť zriadenie medzinárodného úradu, v ktorom by sa zhromažďovali kriminálne záznamy o páchateloch a zabezpečoval by sa súlad postupov pri extradícií osôb. Tento postup vo vytváraní úradu bol však prerušený I. svetovou vojnou a vo svojej činnosti pokračoval až v roku 1923. Dôležitým míľnikom bol práve rok 1923, kedy sa konal druhý Medzinárodný kongres kriminálnej polície vo Viedni. Výsledkom tejto konferencie bol vznik Komisie medzinárodnej kriminálnej polície. Organizácia mala sídlo vo Viedni. Komisia fungovala do druhej svetovej vojny, kedy bola jej činnosť prerušená. Ďalším významným míľnikom bol rok 1946, kedy sa po druhej svetovej vojne konala konferencia v Bruseli. Výsledkom tejto konferencie bolo oživenie koncepcie medzinárodnej policajnej spolupráce. Komisia medzinárodnej kriminálnej polície sa presťahovala z Viedne do Paríža a v roku 1956 došlo k zmene názvu na Medzinárodnú organizáciu kriminálnej polície, tak ako ho poznáme aj v súčasnosti. Sídlo organizácie bolo neskôr presťahované mimo Paríž, konkrétne to bol Saint Cloud až napokon Interpol zakotvil od roku 194 v Lyone, kde je v súčasnosti sídlo Generálneho sekretariátu.

Dokumentom, ktorý obsahuje základnú charakteristiku tejto organizácie, ako aj vymedzenie základných cieľov, organizačnú štruktúru, nové členstvo a pod., obsahuje Ústava Interpolu, ktorá bola prijatá v roku 1956. Hlavnou úlohou Interpolu je zabezpečenie efektívnej medzinárodnej výmeny kriminálnych informácií za účelom objasňovania a prevencie kriminálnej trestnej činnosti. Zároveň je hlavnou úlohou tejto organizácie zabezpečovať policajnú spoluprácu členských štátov v boji s kriminalitou pri plnom rešpektovaní a prioritie národného zákonodarstva členskej krajiny a jej záväzkov, vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv.

10.1 Organizačná štruktúra

Organizačná štruktúra Interpolu je tvorená sústavou nasledovných orgánov:

- valné zhromaždenie,
- výkonný výbor,
- generálny sekretariát,
- národné ústredne,
- poradcovia,
- komisia pre kontrolu súborov,
- stály pracovný výbor informačných technológií.

Valné zhromaždenie je jedným z hlavných orgánov Interpolu a sú mu zverené rozhodovacie a dozorné kompetencie. Zhromaždenie je tvorené zástupcami členských krajín, ktorí sú vyslaní vládou konkrétneho štátu. Orgán sa schádza raz ročne a rozhoduje o najdôležitejších otázkach organizácie, ako napr. financovanie, ciele a pod. Svoje rozhodnutia prijíma absolútnou väčšinou hlasov členských krajín. Rozhodnutia majú formu rezolúcií a odporúčaní. Členský štát disponuje jedným hlasom.

Výkonný výbor je zložený z 13 členov, ktorí sú volení Valným zhromaždením. Výbor pozostáva z prezidenta, troch viceprezidentov a deviatich členov. Tento orgán sa schádza dvakrát ročne a zabezpečuje realizáciu rozhodnutí Valného zhromaždenia. Úlohou Výkonného výboru je aj príprava zasadnutí Valného zhromaždenia a výkon dohľadu nad činnosťou generálneho tajomníka Interpolu. Prezident Výkonnej rady je volený na štvorročné funkčné obdobie. Jeho úlohou je predsedáť zasadnutiam Valného zhromaždenia a Výkonného výboru. Taktiež dohliada na realizáciu prijatých rozhodnutí. Viceprezidenti a zvyšných deväť členov Výboru je volených na trojročné funkčné obdobie.

Generálny sekretariát je orgánom, ktorému sú zverené administratívne a technické úlohy. Funguje nepretržite celý rok. Jeho úlohou je, okrem iného, byť v kontakte s Národnými ústredňami. Tento orgán zabezpečuje každodenný chod organizácie. Na jeho čele je generálny tajomník, volený Valným zhromaždením na návrh Výkonného výboru. Jeho funkčné obdobie je päťročné.

Generálny sekretariát tvoria štyri odbory:

- administratívno-finančný odbor, ktorý zabezpečuje ochranu objektu, tlač, organizovanie konferencií, prekladateľské a tlmočnicke služby, účtovníctvo a pod.

- odbor styčných dôstojníkov a kriminálnych informácií. Súčasťou odboru je Európsky styčný úrad a Regionálny koordinačný úrad. Úlohou odboru je analýza správ, pôsobí ako školiace stredisko, a pôsobí aj ako publikačné oddelenie. Je najvýznamnejším odborom v rámci celej organizácie. Tento odbor plní nasledovné úlohy:
  - sústreďovanie policajných informácií a výmena informácií, ktoré súvisia s trestnou činnosťou medzinárodného charakteru,
  - elektronické spracovávanie policajných informácií,
  - prevádzkovanie elektronického archivačného systému,
  - aplikácia vnútorných predpisov o uchovávaní a vymazávaní dát,
  - zostavovanie medzinárodných pátracích obežníkov,
  - organizovanie pracovných stretnutí k závažným prípadom medzinárodného charakteru a konferencií k špecifickým témam a problematike.
- právny odbor vybavuje právne záležitosti organizácie. Je zložený z riaditeľa a dvoch oddelení, ktoré nesú názov oddelenie medzinárodného práva a oddelenie verejného a zmluvného práva. Do činnosti tohto orgánu patrí:
  - vypracovanie právnych stanovísk k veciam súvisiacim s činnosťou organizácie a s medzinárodnou policajnou spolupracou
  - navrhovanie dohôd medzi organizáciou a štátmi resp. inými medzinárodnými organizáciami
  - navrhovanie štatutárnych textov a iných predpisov
  - príprava zmlúv
  - asistovanie pri návrhoch rezolúcií VZ
  - poskytovanie služieb Generálneho sekretariátu Dozornej rade pre vnútornú kontrolu archívov Interpolu
  - aktualizácia obežníkov súvisiacich s pred-extradičnými postupmi v jednotlivých členských krajinách návrhy štúdií alebo správ o právnych aspektoch medzinárodnej policajnej spolupráce.
- odbor telekomunikácií, výskumu a vývoja. Tento odbor zodpovedá za vývoj a aplikáciu telekomunikačných a počítačových technológií, ktoré sú nevyhnutné pre efektívny chod organizácie. Je zložený z telekomunikačného oddelenia, oddelenia pre elektronické spracovanie dát a oddelenia pre automatické vyhľadávanie informácií a ich archivovanie, oddelenie výskumu a vývoja. Technicky zabezpečuje ostatné odbory Generálneho sekretariátu, Regionálne úrady, ale aj Národné ústredne.

Európsky styčný úrad, ktorý je súčasťou Generálneho sekretariátu bol založený v roku 1985. Jeho účelom je posilniť medzinárodnú spoluprácu medzi členskými krajinami. Európsky styčný úrad je tým orgánom, ktorý v rámci Generálneho sekretariátu komunikuje s členskými krajinami. Generálny sekretariát riadi a koordinuje akcie zamerané na trestnú činnosť s cezhraničným prvkom. Sekretariát zhromažďuje informácie tak o trestnej činnosti ako a o páchatel'och, či podozrivých osobách.

Regionálny koordinančný úrad vznikol v roku 1994. K hlavným úlohám tohto orgánu je potrebné zaradiť napr. sledovanie činnosti národných jednotiek v regiónoch a podpora regionálnych výborov. Spolupracuje s právnym a telekomunikačným odborom. Jeho úlohou je aj sledovanie či policajné vybavenie, najmä technické je v národných ústredniach dostačujúce a zodpovedá požiadavkám organizácie.

Národné ústredne sú spojovacím prvkom medzi členským štátom a Interpolom. Sú pracoviskami, ktoré komunikujú s generálnym sekretariátom, od ktorého prijímajú relevantné informácie alebo ktorému takéto informácie zasielajú. Národné ústredne plnia funkciu styčného prvku medzi operatívnymi aktivitami útvarov rozličných policajných služieb, kedykoľvek tieto aktivity obsahujú medzinárodný prvok. Ústredne slúžia ako iniciátor v prípadoch činností, majúcich charakter právnej pomoci, napr. žiadosti o spoluprácu, vedúce k zadržaniu osoby s následnou extradíciou (vydaním). Vo svojej činnosti úzko spolupracujú s ministerstvom spravodlivosti, generálnou prokuratúrou, hlavne v oblasti vykonávania právnej pomoci pre zahraničné policajné a justičné zložky ako i pri realizácii extradícií hľadaných osôb. Okrem toho sa snažia pomáhať aj v prípadoch, keď dochádza k porušovaniu práv detí na výživné niektorého z rodičov. Veľmi úzko spolupracujú s Centrom pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže pri zisťovaní pobytov rodiča, ktorý sa vyhýba vyživovacej povinnosti tým, že opustí Slovenskú republiku. Spolupracuje so slovenskými a zahraničnými policajnými zložkami ako aj so Slovenským futbalovým zväzom v prípadoch medzinárodnej spolupráce Policajného zboru pri medzinárodných futbalových zápasoch, alebo iných športových podujatiach s cieľom predchádzať a zamedzovať diváckemu násiliu.¹⁰⁴

Poradcovia sú odborníkmi v oblastiach, ktoré zodpovedajú činnosti Interpolu. Poradcovia sú do tejto funkcie menovaní Výkonným výborom, ktoré je následne

---

¹⁰⁴ Pozri bližšie: <http://www.minv.sk/?narodna-ustredna-interpol>

potvrdené Valným zhromaždením. Ich funkčné obdobie je trojročné. Ich hlavnou úlohou je poskytnúť konzultácie na požiadanie.

Komisia pre kontrolu súborov zabezpečuje kontrolu spracovania a narábania s osobnými údajmi ktorými Interpol disponuje. Komisia dbá, aby pri narábaní s údajmi neboli porušované stanovené pravidlá a najmä, aby neboli porušované základné práva jednotlivcov.

Dozorná rada pre vnútornú kontrolu archívov Interpolu bola založená v roku 1982. Dozorná rada je zložená z piatich členov (každý člen z inej krajiny). Schádza sa trikrát ročne a má informačnú povinnosť ohľadom svojej činnosti voči Výkonnému výboru. Hlavnou úlohou tohto orgánu je overovať či sú informácie o osobách, s ktorými disponuje Interpol a ktoré sú v archívoch Interpolu :

- získané a spracované v súlade s ustanoveniami štatútu organizácie,
- zaznamenané pre konkrétny účel a nie sú využívané inak,
- uchovávané na určité obmedzené obdobie v súlade so stanovenými podmienkami.

Stály pracovný výbor informačných technológií je zložený z odborníkov z telekomunikačnej oblasti. Jeho úlohou je poskytnúť informácie Výkonnému výboru ohľadom najnovších informačných technológiách, ktoré by bolo v rámci organizácie vhodné využívať.

Prostredníctvom predstavených orgánov Interpol zabezpečuje plnenie vymedzených úloh, ktoré sú obsiahnuté priamo v Ústave, ktorá je nosným dokumentom Interpolu. Najdôležitejšie sú predovšetkým článok 2 a 3 Ústavy. V súlade s týmito ustanoveniami Interpol zabezpečuje spoluprácu medzi členskými štátmi v boji proti trestnej činnosti, pri plnom rešpektovaní národnej legislatívy jednotlivých krajín a ich záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv v duchu Všeobecnej Deklarácie ľudských práv (článok 2 Ústavy). Čl. 3 špecifikuje charakter činnosti Interpolu. Tento článok vyjadruje zákaz šetrenia a iných zásahov v prípadoch politického, vojenského, náboženského a rasového charakteru. Vo všetkých ostatných oblastiach, okrem týchto predstavených, je medzinárodná spolupráca vítaná. Činnosť Interpolu sa zameriava najmä na:

- boj proti medzinárodnému terorizmu,
- boj proti finančnej kriminalite,
- boj proti obchodovaniu s ľuďmi,
- boj proti výrobe a distribúcii drog,

- boj proti počítačovej kriminalite,
- boj proti obchodovaniu so zbraňami a pod.

Interpol realizuje svoju činnosť nepretržite 365 dní v roku, 24 hodín denne. K oficiálnym komunikačným jazykom je potrebné zaradiť angličtinu, španielčinu, francúzštinu a arabčinu.

Spolupráca medzi členskými krajinami sa realizuje na báze niekoľkých princípov:

- rešpektovania národnej zvrchovanosti - spolupráca je založená na činnosti policajných zborov jednotlivých členských krajín, ktoré pôsobia na území limitovanom štátnymi hranicami týchto krajín a svoju činnosť vykonávajú v súlade so svojim právnym poriadkom,
- uplatňovania trestného zákona - oblasť pôsobnosti organizácie je obmedzená na prevenciu kriminality a uplatňovanie zákona, teda represiu či potláčanie trestnej činnosti. Toto je jediná možná platforma, na ktorej sa môžu všetky členské štáty dohodnúť,
- univerzality - každý štát môže spolupracovať s ktorýmkoľvek štátom. Spolupráca nesmie byť sťažovaná geografickými alebo jazykovými faktormi,
- rovnosti členských štátov - všetky členské krajiny majú možnosť využívať tie isté služby a majú rovnaké práva, bez ohľadu na výšku finančných príspevkov organizácii,
- spolupráce s inými organizáciami - spolupráca je rozširovaná prostredníctvom NCB - národných ústrední až na vládne agentúry, ktoré sa zaoberajú bojom s trestnou činnosťou,
- pružnosti pracovných metód - napriek tomu, že pracovné metódy sú upravené princípmi, ktoré by mali zabezpečiť pravidelnosť a kontinuitu, sú dostatočne pružné na to, aby bolo možné brať do úvahy širokú škálu štruktúr a situácií v rôznych členských krajinách.

Vznik členstva je zadefinovaný v článku 4 Ústavy. Ktorákoľvek krajina môže delegovať za člena organizácie akýkoľvek policajný úrad, ktorého funkcie spadajú do pôsobnosti aktivít organizácie. Pre prijatie krajiny za člena organizácie je potrebné udelenie súhlasu dvojtretinovou väčšinou členov Valného zhromaždenia. Žiadosť príslušnej krajiny, ktorú podáva Úrad vlády smeruje Generálnemu tajomníkovi. Organizácia je financovaná z príspevkov členských krajín. Rozpočet organizácie schvaľuje Valné zhromaždenie. Dohľad nad plnením rozpočtu je zverený do kompetencie Generálnemu tajomníkovi a finančnému kontrolórovi.

Pri plnení vymedzených úloh Interpol spolupracuje jednak s národnými ústredňami členských krajín, ale aj s inými medzinárodnými organizáciami.

Slovenská republika je plnohodnotným členom tejto organizácie od 23. septembra 1993, kedy bola prijatá ako 172. člen Interpolu. Činnosť Interpolu sa v mnohých prípadoch dotýka aj Slovenskej republiky. Slovenská republika sa zúčastňuje na týchto akciách jednak poskytovaním informácií, predovšetkým však aktívnou formou vykonávaním konkrétnych úkonov.

11 EURÓPSKY POLICAJNÝ ÚRAD

Európsky policajný úrad (Europol) je organizáciou, ktorá funguje pod záštitou Európskej únie. Táto organizácia je zameraná na spoluprácu členských krajín v odhaľovaní trestnej činnosti, ktorej obsahom je aj cezhraničný prvok. Jedná sa teda o trestnú činnosť, ktorá presahuje hranice konkrétneho štátu, pričom táto trestná činnosť môže mať rôzne podoby. Príkladom je príprava trestného činu v jednej krajine, spáchanie a dokonanie trestného činu v ďalšej krajine a napokon ukrývanie páchateľa v tretej krajine a podobne. Organizácia je limitovaná na členské krajiny Európskej únie. Avšak ako organizácia spolupracuje aj s nečlenskými krajinami a organizáciami, pričom najvýznamnejšia je spolupráca s Interpolom. Základným prvkom tejto spolupráce je existencia policajných zložiek v členských krajinách Európskej únie. V prípade Slovenskej republiky je to Policajný zbor. Polícia ako orgán činný v trestnom konaní, plní nezastupiteľné úlohy. Vhodne túto dôležitosť opisuje Šramel: „Polícia predstavuje v každom štáte mimoriadne významnú inštitúciu, ktorá realizuje právo občanov na ochranu pred trestnými činmi, páchanými inými osobami. Otázka vnútornej bezpečnosti patrí k jedným zo základných faktorov ovplyvňujúcich vývoj hospodárskych, sociálnych a politických vzťahov, a v prípade, ak dôjde k narušeniu týchto vzťahov, dochádza i k úpadku samotnej spoločnosti. Úlohou polície je preto poskytovať ochranu bezporuchovému fungovaniu spoločenských vzťahov a minimalizovať neoprávnené zásahy iných osôb do tejto sféry. Polícia ako inštitúcia tak plní v spoločnosti dôležité úlohy v boji proti kriminalite.“¹⁰⁵ Jednotlivé úlohy polície sú vykonávané a realizované tak na vnútroštátnej ako aj medzinárodnej úrovni. Práve medzinárodná úroveň je reprezentovaná aj spoluprácou v rámci Európskeho policajného úradu.

Samotné zriadenie Europolu bolo dohodnuté v Maastrichtskej zmluve o Európskej únii z roku 1992. Toto zakotvenie odrážalo potrebu vytvorenia orgánu, ktorý by poskytol priestor pre rozvoj užšej policajnej spolupráce medzi členskými krajinami v prevencii a boji proti vážnym formám cezhraničného organizovaného zločinu. Svoju činnosť začal v obmedzenom rozsahu v roku 1994, pričom jeho zameranie smerovalo predovšetkým na boj proti drogovej kriminalite. Táto činnosť bola zastrešená organizáciou pod názvom Európska protidrogová jednotka. Túto organizáciu je možné považovať za predchodcu terajšieho Europolu. Európska protidrogová jednotka rozširovala postupne pole svojej pôsobnosti. Do jej činnosti boli

---

¹⁰⁵ ŠRAMEL, B.: K organizácii a postaveniu polície v trestnom konaní vo vybraných krajinách sveta, IN: Justičná revue, 63, 2011, č. 4, s 623

zahrnuté ďalšie okruhy trestnej činnosti s európskym cezhraničným prvkom. Európsky policajný úrad neskôr prebral agendu Európskej protidrogovej jednotky. Základným dokumentom, ktorý vymedzuje Europol ako organizáciu je Dohovor o Europole. Tento Dohovor ratifikovali všetky členské štáty v roku 1998. Tento dokument bol nahradený Rozhodnutím Rady zo 6. apríla 2009 o zavedení Európskeho policajného úradu s účinnosťou od 1. januára 2010. Legislatíva Slovenskej republiky, ako aj ostatných krajín Európskej únie museli na túto zmenu reagovať a daný dokument premietnuť do vnútroštátneho právneho poriadku. Dôvodom takéhoto postupu zo strany orgánov Európskej únie bola skutočnosť, že Dohovor o Europole bol viackrát novelizovaný prostredníctvom dodatkov a proces ratifikácie týchto zmien bol veľmi zdĺhavý. V súčasnosti je teda nosným dokumentom Rozhodnutie Rady č. 371/2009 zo 4. apríla 2009. Tento dokument, ako výsledok normotvornej činnosti Rady, dal Europolu status plnohodnotnej agentúry Európskej únie s novým právnym rámcom a posilneným mandátom. Europol je teda plnohodnotnou organizáciou, ktorá má v každom členskom štáte postavenie právnickej osoby, čo jej umožňuje disponovať najvyššou právnou a zmluvnou spôsobilosťou. V tomto duchu Europol môže nadobúdať a predávať hnutel'ný či nehnuteľný majetok. Okrem už spomenutých finančných zdrojov pochádzajúcich z rozpočtu Európskej únie, práve takéto postavenie a predovšetkým spôsobilosť nadobúdať a scudzovať majetok, môže byť zdrojom ďalších finančných príjmov.

11.1 Organizačná štruktúra EUROPOLU

K základným orgánom Europolu je potrebné zaradiť Správnu radu a riaditeľa. Okrem týchto hlavných orgánov však v rámci Europolu pôsobí aj odbor operácií, odbor riadenia a odbor podpory. Neoddeliteľnou súčasťou organizácie je aj Úradník pre ochranu osobných údajov. Tento úradník, ktorý je zamestnancom Europolu zabezpečuje dohľad nad zákonnosťou spracúvania získaných informácií. Svoju činnosť vykonáva nezávisle.

Správna rada

Správna rada je zložená zo zástupcov členských krajín, pričom každá krajina vysiela jedného zástupcu, ktorý môže mať náhradníka s právom hlasovať. Každý člen Správnej rady disponuje jedným hlasom. Ďalším členom Správnej rady, okrem zástupcov členských krajín, je aj zástupca Komisie. Tento zástupca však nedisponuje hlasovacím právom. Na čele Správnej rady je predseda a dvaja podpredsedovia, ktorí sú volení z členov Správnej rady na 18 mesačné funkčné obdobie. Špecifikom fungovania Správnej rady je, že zástupcovia

členských krajín si môžu na rokovanie prizvať odborníkov z predmetnej oblasti. Správna rada zasadá minimálne dvakrát ročne. K jej úlohám patrí zabezpečenie riadneho fungovania Europolu počnúc voľbou riaditeľa, cez rozpočet až po normotvornú činnosť smerujúcu do vnútra organizácie voči zamestnancom. Administratívnu pomoc predsedovi Správnej rady zabezpečuje sekretariát.

Riaditeľ

Riaditeľ reprezentuje Europol. Stojí na čele organizácie. Je volený na štvorročné funkčné obdobie s možnosťou predĺženia. Na jeho zvolenie je potrebná kvalifikovaná väčšina Rady, pričom troch kandidátov jej predkladá správna rada. Riaditeľovi vypomáhajú zástupcovia, ktorí sú volení na štvorročné funkčné obdobie s možnosťou predĺženia. Riaditeľ za vykonávanie jednotlivých úloh zodpovedá správnej rade Europolu. Je štatutárnym zástupcom organizácie.

K úlohám riaditeľa je možné priradiť¹⁰⁶:

- a) plnenie úloh pridelených Europolu;
- b) každodennú správu a riadenie;
- c) riadenie personálnych záležitostí
- d) prípravu a plnenie rozhodnutí správnej rady a odpovede na žiadosti správnej rady;
- h) plnenie rozpočtu Europolu;
- i) pravidelné informovanie správnej rady o plnení priorit určených Radou a o zahraničných vzťahoch Europolu;
- j) vytvorenie a vykonávanie – v spolupráci so správnu radou – účinného a efektívneho postupu monitorovania a hodnotenia týkajúceho sa fungovania Europolu z hľadiska dosahovania jeho cieľov. Riaditeľ pravidelne informuje správnu radu o výsledkoch uvedeného monitorovania.¹⁰⁷

Riaditeľ ako aj zamestnanci, na výbere ktorých sa podieľa aj riaditeľ, sa pri svojej činnosti riadia cieľmi a úlohami Europolu. Neprijímajú ani nežiadajú príkazy od žiadnej vlády, orgánu, organizácie či osoby pôsobiacej mimo Europolu.

---

¹⁰⁶ Demonštratívny výpočet

¹⁰⁷ Porov.: Čl. 38 Rozhodnutia Rady č. 371/2009, IN: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:121:0037:0037:SK:PDF>

Po organizačnej stránke Europol za svoju činnosť zodpovedá Rade pre spravodlivosť a vnútorné záležitosti, ktorá je zložená z ministrov spravodlivosti a vnútra členských krajín Európskej únie. Okrem toho je však Europol zodpovedný aj Európskemu parlamentu, a to predovšetkým vo veciach financovania, pretože Europol je napojený na rozpočet Únie. Europol má informačnú povinnosť vo vzťahu k Európskemu parlamentu.. Keďže Europol je medzinárodnou organizáciou, ktorá disponuje vlastnou subjektivitou, je oprávnená uzatvárať zmluvu o sídle a zmluvu o výsadách a imunitách. Táto kontraktuálna spôsobilosť sa odrazila v zmluve o sídle podľa ktorej má Europol svoje sídlo v Haagu v Holandsku. Úzko spolupracuje s orgánmi činnými v trestnom konaní v 28 členských štátoch Európskej únie ako aj s ďalšími partnerskými krajinami a medzinárodnými organizáciami. Má takmer 800 zamestnancov, 145 styčných dôstojníkov, približne 100 trestných analytikov, vedie viac než 13 500 cezhraničných vyšetrovaní ročne.

Významnú úlohu zohráva Operačné stredisko Europolu, ktoré funguje 24 hodín denne, 7 dní v týždni a je miestom pre výmenu údajov medzi Europolom, členskými štátmi a tretími štátmi.

Operatívne stredisko vykonáva päť hlavných funkcií:

- Centralizovaná služba krízovej kontroly: uskutočňuje rýchlu krížovú kontrolu prichádzajúcich údajov oproti všetkým existujúcim údajom. Operatívne informácie sú spracovávané v systéme Europolu za použitia analytických pracovných súborov (AWF), ktoré sú zamerané na danú oblasť trestnej činnosti. V prípade existencie pozitívnych lustrácií sa tieto informácie usporiadajú do jednej analytickej správy a poskytovateľ strane sa poskytne rýchla spätná väzba s poukázaním na súvislosti tak, aby sa dali identifikovať nové trendy a vývoj na kriminálnej scéne EÚ. Asi jedna štvrtina operatívnych žiadostí zaslaných Europolu už zahŕňa operatívne stredisko.
- V operačnom stredisku sa môžu niektoré údaje určitý čas uchovávať s cieľom zistiť, či takéto údaje sú relevantné pre úlohy Europolu a či sa môžu zahrnúť do informačného systému Europolu alebo analytických pracovných súborov.
- Analýza podpory v „tematických“ prípadoch: prípady a údaje, ktoré sa týkajú viacerých existujúcich projektov analýz, môže Europol teraz rýchlo analyzovať.
- Komunikácia s tretími stranami: Operatívne stredisko spracováva všetky výmeny informácií s tretími stranami a zabezpečuje, aby údaje boli postúpené správnym projektom na ďalšie spracovanie a aby pôvodný poskytovateľ dostal včasnú a presnú odpoveď.

- Podpora významných podujatí v oblasti policajnej práce: Operatívne stredisko koordinuje podporu, ktorú Europol môže poskytovať v prípade významných podujatí v oblasti policajnej práce, t. j. významné medzinárodné športové, ekonomické, politické alebo kultúrne zhromaždenia, ktoré predstavujú cieľ alebo príležitosť pre trestnú činnosť a terorizmus. V roku 2011 sa to týkalo podpory v súvislosti s takými podujatiami ako boli Majstrovstvá sveta v ľadovom hokeji na Slovensku, EuroBasket v Litve, v roku 2012 pri príprave na Majstrovstvá Európy vo futbale UEFA EURO v Poľsku a na Ukrajine a na Olympijské hry v Londýne.¹⁰⁸

11.2 Národné jednotky

Neoddeliteľnou a esenciálnou súčasťou Europolu sú práve národné jednotky. Práve tieto jednotky pôsobiace na národnej úrovni konkrétnej členskej krajiny sú orgánom, ktorý zhromažďuje základné informácie o trestnej činnosti, pohybe osôb vecí, súvisiacich s trestnou činnosťou. Tieto informácie, zozbierané z miestnych orgánov, sú zhromažďované na národnej úrovni a následne zasielané do centrály Europolu, kde sú tieto informácie ďalej analyzované a posúvané iným národným jednotkám členských krajín s cieľom čo najefektívnejšej spolupráce. Národné ústredne sú jediným styčným orgánom medzi Europolom a príslušnými orgánmi jednotlivých krajín. Vzťahy medzi Národnou ústredňou a príslušnými orgánmi sa riadia vnútroštátnymi právnymi predpismi jednotlivých krajín a najmä príslušnými ústavnými predpismi.

Národné jednotky:

- „a) z vlastnej iniciatívy poskytujú Europolu informácie a spravodajské informácie potrebné na plnenie jeho úloh;
- b) poskytujú Europolu na požiadanie informácie, spravodajské informácie a poradenstvo;
- c) aktualizujú informácie a spravodajské informácie;
- d) v súlade s vnútroštátnym právom vyhodnocujú pre príslušné orgány informácie a spravodajské informácie a poskytujú im takéto materiály;
- e) obracajú sa na Europol so žiadosťami o poradenstvo, informácie, spravodajské informácie a analýzy;

¹⁰⁸ Prehľad o Europole, Všeobecná správa o činnosti Europolu, IN:
https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/sk_europolreview.pdf

- f) poskytujú Europolu informácie určené na uchovávanie v jeho databázach;
- g) zabezpečujú súlad s právom pri každej výmene informácií medzi nimi a Europolom.¹⁰⁹

Národné jednotky teda poskytujú informácie o trestnej činnosti resp. pohybe osôb alebo vecí súvisiacich s trestnou činnosťou na danom území. Existuje však aj výnimka, kedy národné jednotky takéto informácie nie sú povinné centrálne Europolu poskytnúť. Národná ústredňa nie je povinná poskytnúť informácie v prípade, ak by došlo k poškodeniu základných národných bezpečnostných záujmov alebo, ak by došlo k ohrozeniu úspechu prebiehajúceho vyšetrovania alebo, ak by došlo k ohrozeniu jednotlivcov.

S fungovaním národných jednotiek súvisí aj vysielanie styčných dôstojníkov do centrály Europolu. Styčný dôstojníci pôsobia v rámci národného styčného úradu pri centrále Europolu. Styčný dôstojník zastupuje záujmy národných jednotiek. V súvislosti s ich činnosťou a pôsobením v centrále Europolu požívajú výsady a imunity.

Styční dôstojníci:

- „a) poskytujú Europolu informácie od vysielajúcej národnej jednotky;
- b) odovzdávajú vysielajúcej národnej jednotke informácie od Europolu;
- c) spolupracujú so zamestnancami Europolu formou poskytovania informácií a poradenstva a
- d) v súlade s vnútroštátnym právom pomáhajú v rámci svojej zodpovednosti pri výmene informácií zo svojich národných jednotiek so styčnými dôstojníkmi iných členských štátov; tieto dvojstranné výmeny môžu takisto zahŕňať aj informácie o trestných činoch, ktoré nepatria do pôsobnosti Europolu, pokiaľ to vnútroštátne právo umožňuje.“¹¹⁰

Styční dôstojníci sú teda akýmsi medzičlánkom v spolupráci medzi centrálou Europolu a Národnými ústredňami.

Činnosť zamestnancov Europolu je teda zameraná predovšetkým na zhromažďovanie a spracovávanie získaných informácií, vrátane koordinácie jednotlivých aktivít, ktoré smerujú k odhaľovaniu trestnej činnosti s cezhraničným prvkom. Dôležitým faktom je, že Europol,

---

¹⁰⁹ Porov.: Čl. 8 Rozhodnutia Rady č. 371/2009, IN: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:121:0037:0037:SK:PDF>

¹¹⁰ Čl. 9 Rozhodnutia Rady č. 371/2009, IN: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:121:0037:0037:SK:PDF>

resp. jeho zamestnanci, nedisponujú právomocou zatýkať. Ich úlohou je jednak koordinovať činnosť národných jednotiek policajných zborov, ako aj podpora vykonávaná už spomenutým zberom, analýzou a šírením informácií.

11.3 Ciele a úlohy EUROPOLU

Základný cieľ Europolu je vymedzený v článku 3 Rozhodnutia Rady:

„Cieľom Europolu je poskytovať pomoc a podporu činnostiam vykonávaným príslušnými orgánmi členských štátov a ich vzájomná spolupráca pri predchádzaní organizovanej trestnej činnosti, terorizmu a iným závažným formám trestnej činnosti, ktorá sa týka dvoch alebo viacerých členských štátov, a v boji proti takýmto činnostiam.“¹¹¹

Základnou filozofiou Europolu je teda spolupráca v prevencii a v boji proti závažnej trestnej činnosti v krajinách Európskej únie. Pole pôsobenia, resp. okruh trestných činov je taktiež vymedzený priamo v dokumente. Konkrétne sa jedná o tieto okruhy trestných činov: Nedovolené obchodovanie s omamnými látkami, pranie špinavých peňazí, trestná činnosť spojená s jadrovými a rádioaktívnymi materiálmi, nedovolené prevádzačstvo migrantov, obchodovanie s ľuďmi, trestné činy súvisiace s motorovými vozidlami, vražda, závažné ublíženie na zdraví, nedovolené obchodovanie s ľudskými orgánmi a tkanivami, únos, obmedzovanie osobnej slobody a branie rukojemníka, rasizmus a xenofóbia, organizovaná lúpež, nedovolené obchodovanie s kultúrnymi predmetmi vrátane starožitností a umeleckých diel, podvod a podvodné konanie, vymáhanie peňazí alebo inej výhody a vydieranie, falšovanie, pozmeňovanie výrobkov vrátane konaní porušujúcich práva duševného vlastníctva alebo ich distribúcia, falšovanie a pozmeňovanie verejných listín a obchodovanie s takými listinami, falšovanie a pozmeňovanie peňazí a platobných prostriedkov, počítačová kriminalita, korupcia, nedovolené obchodovanie so zbraňami, strelivom a výbušninami, nedovolené obchodovanie s ohrozenými živočíšnymi druhmi, nedovolené obchodovanie s ohrozenými rastlinnými druhmi a odrodami, trestné činy proti životnému prostrediu, nedovolené obchodovanie s hormonálnymi látkami a ďalšími prostriedkami na podporu rastu.¹¹²

Okrem uvedených trestných činov sú to aj tzv. súvisiace trestné činy, ktoré patria do pôsobnosti Europolu. Konkrétne sa jedná o trestné činy spáchané s cieľom získať prostriedky

---

¹¹¹ Čl. 3 Rozhodnutia Rady č. 371/2009, IN: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:121:0037:0037:SK:PDF>

¹¹² Porov.: príloha 1 Rozhodnutia Rady č. 371/2009, IN: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:121:0037:0037:SK:PDF>

na páchanie trestných činov, trestné činy spáchané s cieľom uľahčiť alebo uskutočniť trestné činy a napokon aj trestné činy spáchané na zabezpečenie beztrestnosti trestných činov.

Naplnenie cieľa je podporované konkrétnymi úlohami. K týmto úlohám v súlade s Rozhodnutím Rady je možné zaradiť:

- „a) zhromažďovať, uchovávať, spracúvať, analyzovať a vymieňať informácie a spravodajské informácie;
- b) bezodkladne oznámiť príslušným orgánom členských štátov prostredníctvom národnej jednotky informácie, ktoré sa týchto štátov týkajú, a oznamovať akékoľvek zistené súvislosti medzi trestnými činmi;
- c) pomáhať pri vyšetrowaní v členských štátoch predovšetkým poskytnutím všetkých relevantných informácií národným jednotkám;
- d) požiadať príslušné orgány dotknutých členských štátov, aby v konkrétnych prípadoch začali, vykonali alebo koordinovali vyšetrowanie a navrhli zostavenie spoločného vyšetrovacieho tímu;
- e) poskytovať spravodajské informácie a analytickú podporu členským štátom v súvislosti s významnými medzinárodnými podujatiami;
- f) vypracúvať odhad hrozieb, strategické analýzy a všeobecné situačné správy týkajúce sa jeho cieľa vrátane odhadu hrozieb v súvislosti s organizovanou trestnou činnosťou.“¹¹³

Aj vymedzené úlohy Europolu len dokazujú, že základom efektívneho fungovania je spolupráca medzi členskými štátmi navzájom a zároveň spolupráca týchto členských štátov s centrálou Europolu. Základným prvkom vymedzených úloh je informácia, ktorá je predmetom zhromažďovania, spracúvania, analyzovania, vyhodnocovania a napokon aj poskytovania ďalším subjektom, a teda členským krajinám pre potreby spolupráce. Okrem týchto základných úloh sa Europol zameriava aj na oblasť vzdelávania a rozvíjania odborných poznatkov v oblasti vyšetrowania a metodických postupov pri vyšetrowaní. Taktiež poskytuje poradenstvo pri vyšetrowaní trestnej činnosti a podporuje výskum v danej oblasti.

11.4 Činnosť EUROPOLU

Činnosť Europolu zodpovedá vymedzeným cieľom a úlohám, ktoré vyplývajú priamo z Rozhodnutia Rady. Táto činnosť je vykonávaná predovšetkým vo vzťahu k územiu

---

¹¹³ Čl. 5 Rozhodnutia Rady č. 371/2009, IN: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:121:0037:0037:SK:PDF>

Európskej únie. V mnohých prípadoch však Europol pri odhaľovaní trestnej činnosti spolupracuje aj s partnerskými krajinami, či tretími organizáciami. Činnosť Europolu je zameraná na vyššie vymedzenú trestnú činnosť. V nasledujúcom texte sa zameriame na poukázanie konkrétnych aktivít pri odhaľovaní trestnej činnosti v štátoch Európskej únie.

Operácia VEERDE

Operácia sa dotýkala trestnej činnosti v súvislosti s obchodovaním s ľuďmi. Operácia sa uskutočnila v Českej republike a Spojenom kráľovstve.

Skutkový stav:

Súbežné české vyšetrenie a vyšetrenie Spojeného kráľovstva bolo zamerané na skupinu organizovanej trestnej činnosti, ktorá vylákala české ženy v rámci obchodovania s ľuďmi do Spojeného kráľovstva s príslubom 30 000 českých korún za podvodné sobáše s občanmi Spojeného kráľovstva. Väčšina dievčat nikdy tieto peniaze nedostala a ich čerstvo vydané pasy si táto skupina ponechala, aby ich mohla použiť pre prípadné dvojníčky.

Po príchode do Spojeného kráľovstva boli české ženy fyzicky zneužívané, znásilnené a nútené k prostitúcii alebo prinútené sa zosobášiť so štátnymi príslušníkmi Pakistanu a Indie s cieľom legalizovať postavenie týchto mužov. Skupina organizovanej trestnej činnosti zneužívala podvodne aj systém sociálnych dávok.

Europol sa na tejto akcii podieľal od začiatku až po samotné vykonanie operácie. Výsledkom úspešnej spolupráce, ktorú koordinoval Europol bolo 11 zatknutí v Spojenom kráľovstve a Českej republike a rozloženie skupiny organizovanej trestnej činnosti.

Operácia MANGO

Operácia bola zameraná na obchodovanie s kanabisom a falošnými eurobankovkami. Operácia sa uskutočnila predovšetkým v Španielsku a v 20 ďalších krajinách Európskej únie.

Skutkový stav:

Španielska štátna polícia určitý čas sledovala túto zločineckú skupinu v súvislosti s obchodovaním s drogami a falšovaním eura. Španielskym úradom sa podarilo rozložiť prvú časť zločineckej siete, keď zadržali vyše 1 tony kanabisu a

zatkli 11 podozrivých. Vyšetovania potom pokračovali, tentoraz boli zamerané na falšovanie eura.

Hlavným falšovateľom bol majiteľ spoločnosti na distribúciu konzervovaných potravín, kde bola odhalená tajná tlačiarenská dielňa. Spoločnosť využíval na krytie nelegálnej tlačiarenskej dielne, v ktorej sa tlačili bankovky s hodnotou 50 EUR. Zločinecká skupina dovážala aj falšované bankovky s hodnotou 20, 50 a 100 EUR od partnerov s kriminálnym pozadím v Taliansku na ďalšiu distribúciu po celej Európe.

Europol aj v tomto prípade koordinoval jednotlivé aktivity tejto operácie. Taktiež je potrebné zdôrazniť, že Europol je európskym centrálnym úradom na ochranu euro a zabezpečuje úlohu ústredného úradu pre boj proti falšovaniu eura.

Europol ako európsky centrálny úrad na ochranu eura zohral dôležitú úlohu v operácii koordinovaním vyšetovaní medzi krajinami postihnutými činnosťou falšovateľov. Výsledkom tejto operácie bolo zadržanie eurobankoviek v hodnote 1,5 milióna EUR, ako aj materiálu na hromadnú výrobu ďalších falšovaných eurobankoviek. Okrem toho bola zadržaná 1 tona kanabisu, ako aj zariadenia a nástroje na falšovanie španielskych identifikačných dokladov.

Projekt WATANI

Projekt bol zameraný na nezákonnú výrobu heroínu. K zúčastneným krajinám na tomto projekte je potrebné zaradiť: Bulharsko, Českú republiku, Maďarsko, Nemecko, Rakúsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko a Úrad pre drogovú trestnú činnosť USA.

Skutkový stav:

Skupina organizovanej trestnej činnosti bola zapojená do obchodovania s významnými množstvami kritickej prekurzorovej chemikálie na výrobu heroínu. Vyšetovania doteraz viedli k štyrom koordinovaným zadržaniam anhydridu kyseliny octovej, vrátane jedného zadržania mimo EÚ.

Europol v tomto prípade zvolal viacero operatívnych porád s cieľom koordinácie prebiehajúcich vyšetovaní v členských krajinách s cieľom výmeny informácií. Europol taktiež poskytoval odborné poznatky najmä v oblasti operatívnej spolupráce a príprave údajov o trestných činoch. Napokon experti Europolu pomáhali pri vyšetrovaní členských štátov analyzovaním údajov z prípadov a identifikovaním operatívnych väzieb. Výsledkom akcie bolo rozloženie významnej

siete organizovanej trestnej činnosti, ktorá sa veľkou mierou podieľala na nezákonomnom obchodovaní s anhydridom kyseliny octovej v rámci Európskej únie a aj za jej hranicami. Doteraz bolo zadržaných viac než 30 ton tohto kritického prekurzora, čo je veľmi významné z hľadiska množstva heroínu, ktoré by sa s touto chemikáliou dalo vyrobiť.

Operácia RESCUE

Predmetnou oblasťou trestnej činnosti bolo odhalenie celosvetovej siete páchatel'ov sexuálnych trestných činov na de'toch. Operácia bola vykonávaná na územiach: Austrálie, Belgicka, Grécka, Holandska, Islandu, Kanady, Nemecka, Nového Zélandu, Talianska, Poľska, Rumunska, Spojeného kráľovstva, Španielska a Spojených štátov.

Skutkový stav:

Operácia trvala tri roky s podporou a koordináciou vyšetrotaní zo strany Europolu v poslednom 1,5 roku. Orgány presadzovania práva zo 14 krajín sa spojili s cieľom sledovať páchatel'ov v skutočne globálnom meradle. V niektorých ďalších krajinách, aj keď nie sú uvedené, ešte stále prebiehajú vyšetrotvania, v rámci ktorých boli odhalené podozrivé osoby. Podozriví páchatelia sexuálnych trestných činov na de'toch boli členmi online fóra – boylover.net, ktoré propagovalo sexuálne vzťahy medzi dospelými a mladými chlapcami. Webová stránka prevádzkovaná zo servera so sídlom v Holandsku sa na svojom vrchole chválila až 70 000 členmi po celom svete.

Webová stránka je teraz zrušená. Pokúšala sa pôsobiť ako fórum „len na diskusie“, kde si ľudia mohli vymieňať informácie o svojom sexuálnom záujme o mladých chlapcov bez toho, aby sa dopustili konkrétneho trestného činu, a tak pôsobila „mimo radaru“ pozornosti polície. Po registrácii na stránku sa niektorí členovia mohli dostať na súkromnejšie kanály, ako sú napr. e-mail, na účely zdieľania a prezerania nelegálnych obrázkov a filmov so zneužívanými deťmi. Počítače, zabavené zatknutým osobám, obsahovali zbierky obrovského množstva obrázkov a videonahrávkov s obsahom zneužívania detí. Na začiatku vyšetrotvania internetové tímy polície Spojeného kráľovstva a austrálskej polície identifikovali členov stránky boylover.net, ktorý predstavoval podľa hodnotenia najväčšie riziko pre deti. Sledovali tiež presun páchatel'ov na iné stránky, kde pokračovali ďalšie vyšetrotvania a posudzovania rizík.

Europol sa podieľal na identifikácii členov siete zameranej na sexuálne zneužívanie detí. Významná bola práca analytikov Europolu, ktorí prelomili prvky zabezpečenia hlavného počítačového servera v centre siete, čím sa odкрыla identita a aktivita podozrivých páchatel'ov sexuálnych trestných činov na deťoch.

Europol následne vypracoval viac než 4 000 spravodajských správ pre policajné orgány vo viac než 30 krajinách v Európe a inde, čo viedlo k zatknutiu podozrivých osôb a ochrane detí.

Výsledkom tejto operácie bolo: 779 podozrivých je už identifikovaných po celom svete; 250 zatknutí; 252 deťom bola poskytnutá ochrana. Počet obetí, ktorým bola poskytnutá ochrana, je vôbec najvyšší, aký sa dosiahol na základe tohto typu vyšetovania, pričom vyšetovania stále pokračujú.

Operácia TSAR

Operácia bola zameraná na medzinárodné siete pašovania cigariet. Operácia bola vykonaná vo viacerých krajinách Európskej únie: Česká republika, Francúzsko, Nemecko, Slovensko, Maďarsko, Taliansko.

Skutkový stav:

Europol a Eurojust poskytli podporu niektorým členským štátom na rozloženie veľkej siete pašovateľov falšovaných cigariet, pôsobiacich od Ukrajiny až po Spojené kráľovstvo.

V prípade, ktorý iniciovalo Francúzsko, vyšetovanie odhalilo existenciu štruktúrovanej zločineckej organizácie so sídlom na Ukrajine, ktorá hraničí s viacerými členskými štátmi EÚ. Táto sieť fungovala za pomoci nastrčených spoločností v niekoľkých zúčastnených krajinách a využívala ochotných prepravcov.

Operácia, ktorú podporoval a koordinoval Europol a Eurojust, zahŕňala starostlivo pripravený deň akcie s viac než 150 nasadenými príslušníkmi orgánov presadzovania práva.

Eurojust rýchlo zriadil koordinačné centrum s mobilnou kanceláriou, v ktorej pracoval analytik Europolu a poskytoval od začiatku dôležitú analytickú podporu.

Koordinovaný prístup viacerých orgánov na úrovni EÚ v reálnom čase umožnil výmenu informácií a dôkazov, spoluprácu medzi colnými, policajnými a justičnými orgánmi v zúčastnených krajinách a okamžitú krížovú analýzu získaných údajov. Výsledkom úspešnej operácie bolo vydanie 5 európskych zatykačov a zatknutých bolo

5 osôb. Podozrivých čaká súd. Vykonalo sa 13 simultánných domácich prehliadok a prehliadok podnikov, výsledkom ktorých bolo zadržanie veľkého množstva dokumentárnych dôkazov, počítačov, mobilných telefónov a rôznych IT zariadení.

Predstavená činnosť zahŕňa len malý zlomok príkladov z úspešných operácií Europolu. Ako bolo možné vidieť, jednotlivé operácie mnohokrát presahujú hranice Európskej únie. Z jednotlivých predstavených operácií je jednoznačne vidieť, že EUROPOL sa na týchto akciách zúčastňuje ako koordinátor, pričom práve táto organizácia prispieva k úspechu jednotlivých akcií zhromaždením, analýzou a vyhodnotením získaných informácií a ich zdieľaniu medzi centrárou Europolu a národnými ústredňami členských krajín, resp. aj medzi partnerskými krajinami.

Európsky policajný úrad je významnou organizáciou, ktorá napomáha k odhaľovaniu závažnej trestnej činnosti v krajinách Európskej únie. Štruktúra tejto organizácie umožňuje flexibilnú výmenu informácií medzi členskými krajinami, čo v konečnom dôsledku umožňuje rýchlu a efektívnu spoluprácu pri odhaľovaní trestnej činnosti. Niektoré konkrétne aktivity Europolu boli predstavené aj v rámci tejto kapitoly. Do budúcnosti chce Európsky policajný úrad fungovať ako hlavné centrum podpory Európskej únie pre operácie v oblasti presadzovania práva. Taktiež je cieľom tejto organizácie stať sa centrárou Európskej únie pre informácie o trestnej činnosti. Významným výhľadom do budúcnosti je aj oblasť rozvoja, konkrétne rozvíjať túto organizáciu ako stredisko odborných poznatkov v oblasti presadzovania práva. Napokon, čoraz častejšie, zaznieva myšlienka vytvorenia vlastných policajných jednotiek, ktoré sa budú môcť aktívne zúčastňovať na policajných operáciách. Realizácia tejto myšlienky by vytvorila policajný útvar, ktorý by fungoval pod záštitou Europolu. Aktivity Europolu by boli teda rozšírené a nejednalo by sa teda už len o organizáciu, ktorá pôsobí na operatívnej a koordinačnej báze. Myšlienka spolupráce s členskými krajinami a ich policajnými jednotkami by vo všetkých oblastiach spolupráce zostala zachovaná.

Slovenská republika je aktívnym členom tejto organizácie. Počiatky nášho aktívneho a plnohodnotného členstva sú napojené na vstup Slovenskej republiky do Európskej únie. Zároveň je to aj legislatíva Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Konkrétne minister vnútra Slovenskej republiky svojím nariadením č. 5/2005 vymedzil rozsah, formy a spôsob spolupráce útvarov Policajného zboru Slovenskej republiky a Prezídia Policajného zboru

Slovenskej republiky s Europolom. V nariadení je taktiež vymedzené postavenie a úlohy Národnej ústredne Europolu a styčných dôstojníkov, ktorí spolupracujú s centrárou. Pre riadne fungovanie spolupráce medzi Slovenskou republikou a Europolom je nevyhnutná existencia Národnej ústredne. Národná Ústredňa Europol Úradu medzinárodnej policajnej spolupráce Prezídia Policajného zboru je pracoviskom, zriadeným v rámci plnenia integračných záväzkov Slovenskej republiky, ako základný predpoklad pre vykonávanie priamej operatívnej spolupráce s ústredím Europolu, členskými štátmi Europolu a ďalšími subjektmi spolupracujúcimi s Europolom.

Národná ústredňa Europolu plní úlohy pri potláčaní organizovanej trestnej činnosti a prevencii v oblasti:

- terorizmu,
- nelegálneho obchodu s rádioaktívnymi a nukleárnymi látkami,
- nelegálneho obchodu so zbraňami,
- nelegálneho obchodu s drogami,
- organizovaného prevádzachstva,
- obchodovania s ľuďmi,
- detskej pornografie,
- falšovania peňazí a iných platobných prostriedkov,
- nezákonného obchodu s kradnutými motorovými vozidlami,
- legalizácie ziskov plynúcich z týchto druhov trestnej činnosti,
- a ďalšej závažnej trestnej činnosti.

Pri zbieraní praktických skúseností sa široko využívajú poznatky získané z ústredia Europolu a z členských štátov Európskej únie, ale aj výmenou informácií s tretími krajinami a kandidátskymi krajinami a medzinárodnými organizáciami.¹¹⁴

Na zabezpečenie činnosti Národná ústredňa:

- a) vysiela styčných dôstojníkov na svoj styčný úrad do centrály,
- b) poskytuje centrále strategické a operatívne informácie a správy, ktoré sú potrebné pri plnení úloh Europolu,
- c) vyhodnocuje, analyzuje informácie a správy, získané z centrály a odstupuje ich útvarom,

---

¹¹⁴ <http://www.minv.sk/?europol>

- d) pripravuje a predkladá centrále žiadosti útvarov o informácie, správy, analýzy a poradenskú činnosť,
- e) zabezpečuje vkladanie a aktualizáciu informácií poskytovaných útvarmi do informačného systému Europolu,
- f) predkladá centrále žiadosti útvarov o vypracovanie operatívnych analýz na podporu práce spoločných vyšetrovacích tímov,
- g) plní funkciu odborného útvaru v oblasti medzinárodnej spolupráce v rozsahu pôsobnosti Europolu, pričom dbá, aby pri jej činnosti nedochádzalo k porušovaniu právneho poriadku Slovenskej republiky, noriem upravujúcich pôsobnosť a činnosť Europolu a medzinárodných zvyklostí. Slovenskú republiku vo vzťahu k Europolu zastupuje Styčný dôstojník Slovenskej republiky.

Existencia Európskeho policajného úradu je veľmi významná pre boj proti trestnej činnosti, v ktorej je obsiahnutý cezhraničný prvok. Pozitívom pre Slovenskú republiku je skutočnosť, že Slovenská republika je súčasťou tejto štruktúry a spolupodiel'a sa na odhaľovaní trestnej činnosti v európskom priestore, ktorá sa dotýka aj nášho územia. Konkrétne predstavené prípady dokazujú úspech Europolu pri vykonávaní svojich činnosti v boji proti trestnej činnosti.

Príloha

CHARTA ORGANIZÁCIE SPOJENÝCH NÁRODOV

PREAMBULA

MY LUD SPOJENÝCH NÁRODOV, ODHODLANÍ

uchrániť budúce pokolenia pred metlou vojny,
ktorá dvakrát v priebehu nášho života priniesla
ľudstvu nevysloviteľné strasti,

vyhlásiť znovu svoju vieru v základné práva,
v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti,
v rovnaké práva mužov a žien i národov veľkých
i malých,

vytvoriť pomery, v ktorých možno zachovať
spravodlivosť a úctu k záväzkom vyplývajúcim
zo zmlúv a iných prameňov medzinárodného práva,
podporovať sociálny pokrok a zlepšovať životnú
úroveň vo väčšej slobode

A PRE TENTO CIEĽ

pestovať znášanlivosť a žiť spolu navzájom
v mieri ako dobrí susedia,

zjednotiť svoje sily pre zachovanie medzinárodného mieru
a bezpečnosti,

prijatť zásady a zaviesť metódy zaručujúce, že sa
ozbrojené sily budú používať len v spoločnom
záujme, a používať medzinárodný mechanizmus

na podporu hospodárskeho a sociálneho
povznesenia všetkých národov,

**ROZHODLI SME SA ZJEDNOTIŤ SVOJE ÚSILIE, ABY SME
DOSIAHLI TIETO CIELE**

Preto sa naše vlády prostredníctvom svojich
zástupcov, ktorí sa zhromaždili v meste San
Franciscu a predložili svoje plnomocenstvá
v dobrej a náležitej forme, dohodli na tejto
Charte Organizácie Spojených národov
a zriaďujú týmto medzinárodnú organizáciu nazvanú
Organizácia Spojených národov.

**KAPITOLA I
CIELE A ZÁSADY**

Článok 1

Ciele Organizácie Spojených národov sú tieto:

- Zachovať medzinárodný mier a bezpečnosť a pre tento cieľ robiť účinné kolektívne opatrenia, aby sa predišlo ohrozeniu mieru, odstránilo sa jeho ohrozenie a potlačil každý útočný čin alebo iné porušenie mieru, a v zhode so zásadami spravodlivosti a medzinárodného práva uskutočňovať mierovými prostriedkami úpravu alebo riešenie sporov alebo situácií, ktoré by mohli viesť k porušeniu mieru.
- Rozvíjať medzi národmi priateľské vzťahy založené na úcte k zásade rovnoprávnosti a sebaurčenia národov, ako aj robiť každé iné vhodné opatrenia na posilnenie svetového mieru.
- Uskutočňovať medzinárodnú spoluprácu riešením medzinárodných problémov hospodárskeho, sociálneho, kultúrneho alebo humanitného rázu podporovaním a posilňovaním úcty k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva.
- Byť strediskom, ktoré by uvádzalo do súladu úsilia národov pri dosahovaní týchto spoločných cieľov.

Článok 2

Organizácia a jej členovia, sledujúc ciele vyhlásené v článku prvom, budú konať podľa týchto zásad:

- Organizácia je založená na zásade zvrchovanej rovnosti všetkých svojich členov.
- Všetci členovia Organizácie Spojených národov plnia svedomite záväzky, ktoré prevzali podľa tejto Charty, aby tak zabezpečili všetkým práva a výhody vyplývajúce z členstva.
- Všetci členovia Organizácie Spojených národov riešia svoje medzinárodné spory mierovými prostriedkami tak, aby neohrozili medzinárodný mier a bezpečnosť ani spravodlivosť.
- Všetci členovia Organizácie Spojených národov sa vystríhajú vo svojich medzinárodných stykoch hrozby silou alebo použitia sily proti územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti každého štátu, ako aj každého iného spôsobu nezlučiteľného s cieľmi Organizácie Spojených národov.
- Všetci jej členovia poskytnú Organizácii Spojených národov všemožnú pomoc pri každej akcii, ktorú urobí v súhlase s ustanoveniami tejto Charty, a vystríhajú sa poskytovať pomoc ktorémukoľvek štátu, proti ktorému robí Organizácia Spojených národov preventívnu alebo donucovaciu akciu.
- Organizácia sa postará o to, aby i štáty, ktoré nie sú jej členmi, konali podľa týchto zásad, pokiaľ je to potrebné pre udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.
- Nijaké ustanovenia tejto Charty nedáva Organizácii Spojených národov právo zasahovať do vecí, ktoré podstatne patria do vnútornej právomoci štátov, ani nezaväzuje jej členov, aby takéto veci podrobovali riešeniu podľa tejto Charty. Táto zásada však neprekáža, aby sa použili donucovacie opatrenia kapitoly VII.

KAPITOLA II

ČLENSTVO

Článok 3

Pôvodnými členmi Organizácie Spojených národov sú štáty, ktoré sa zúčastnili na konferencii Spojených národov o vytvorení medzinárodnej organizácie v San Franciscu alebo predtým podpísali vyhlásenie Spojených národov z 1. januára 1942 a podpísali a ratifikovali túto Chartu podľa článku 110.

Článok 4

Za členov Organizácie Spojených národov sa môžu prijať všetky mierumilovné štáty, ktoré prijímú záväzky obsiahnuté v tejto Charte a podľa úsudku Organizácie sú spôsobilé a ochotné tieto záväzky plniť.

O prijatí každého štátu - ak spĺňa tieto podmienky - za člena Organizácie Spojených národov rozhodne Valné zhromaždenie na odporúčanie Bezpečnostnej rady.

Článok 5

Člen Organizácie Spojených národov, proti ktorému Bezpečnostná rada podnikla preventívnu alebo donucovaciu akciu, môže byť na jej odporúčanie Valným zhromaždením pozbavený výkonu členských práv a výsad. Výkon týchto práv a výsad môže obnoviť Bezpečnostná rada.

Článok 6

Člena Organizácie Spojených národov, ktorý trvale porušuje zásady vyhlásené v tejto Charte, môže Valné zhromaždenie na odporúčanie Bezpečnostnej rady z organizácie vylúčiť.

KAPITOLA III ORGÁNY

Článok 7

Ako hlavné orgány Organizácie Spojených národov sa zriaďujú: Valné zhromaždenie, Bezpečnostná rada, Hospodárska a sociálna rada, Poručenská rada, Medzinárodný súdny dvor a Sekretariát.

Podľa tejto Charty možno zriadiť pomocné orgány, ktoré by sa ukázali potrebnými.

Článok 8

Organizácia Spojených národov nezavedie nijaké obmedzenia spôsobilosti mužov a žien, pokiaľ ide o rovnoprávnú účasť v akejkoľvek funkcii v jej hlavných a pomocných orgánoch.

KAPITOLA IV
VALNÉ ZHROMAŽDENIE
ZLOŽENIE

Článok 9

Valné zhromaždenie sa skladá zo všetkých členov Organizácie Spojených národov.

ÚLOHY A PRÁVOMOC

Článok 10

Valné zhromaždenie môže rokovať o všetkých otázkach alebo veciach, ktoré patria do rámca tejto Charty alebo sa týkajú právomoci a úloh orgánov stanovených touto Chartou, a môže, s výnimkou ustanovení článku 12, robiť členom Organizácie Spojených národov, Bezpečnostnej rade alebo obom súčasne odporúčania o takýchto otázkach alebo veciach.

Článok 11

Valné zhromaždenie môže študovať všeobecné zásady spolupráce pre zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti, vrátane zásad o odzbrojení a úprave zbrojenia, a môže robiť odporúčanie o týchto zásadách členom Organizácie, Bezpečnostnej rade alebo obom súčasne.

Valné zhromaždenie môže prerokúvať všetky otázky o zachovaní medzinárodného mieru a bezpečnosti, ktoré mu predložil niektorý člen Organizácie Spojených národov alebo Bezpečnostná rada, alebo podľa článku 33, odsek 2 štát, ktorý nie je členom Organizácie, a môže, s výnimkou ustanovení článku 12, robiť odporúčanie o všetkých takýchto otázkach zainteresovanému štátu alebo štátom, Bezpečnostnej rade, alebo aj zainteresovaným štátom i Bezpečnostnej rade. Každú takú otázku, ktorá vyžaduje akciu, postúpi Valné zhromaždenie Bezpečnostnej rade pred rozpravou alebo po nej.

Valné zhromaždenie môže upozorniť Bezpečnostnú radu na situácie, ktoré by mohli ohroziť medzinárodný mier a bezpečnosť.

Právomoc Valného zhromaždenia určená v tomto článku neobmedzuje všeobecný dosah článku 10.

Článok 12

Pokiaľ Bezpečnostná rada vykonáva v súvislosti s nejakým sporom alebo situáciou úlohy, ktoré jej zverila táto Charta, Valné zhromaždenie neurobí nijaké odporúčanie o tomto spore alebo situácii, iba ak Bezpečnostná rada ho o to požiada.

Generálny tajomník upovedomí so súhlasom Bezpečnostnej rady Valné zhromaždenie pri každom zasadaní o všetkých veciach, ktorými sa zaoberá Bezpečnostná rada, a tak isto ihneď upovedomí Valné zhromaždenie, alebo ak Valné zhromaždenie nezasadá, tak členov Organizácie, len čo Bezpečnostná rada sa prestane týmito vecami zaoberať.

Článok 13

Valné zhromaždenie dáva podnet k štúdiu a robí odporúčanie za tým cieľom:

- a) aby sa podporovala medzinárodná spolupráca na politickom poli a aby sa posilňoval pokrok v rozvoji medzinárodného práva a jeho kodifikácie;
- b) aby sa podporovala medzinárodná spolupráca na hospodárskom, sociálnom, kultúrnom, výchovnom a zdravotnom poli a aby sa uľahčilo uskutočňovanie ľudských práv a základných slobôd pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva.

Ďalšiu zodpovednosť, úlohy a právomoc Valného zhromaždenia v uvedených veciach v odseku 1b určujú kapitoly IX a X.

Článok 14

S výhradou ustanovenia článku 12 Valné zhromaždenie môže odporúčať opatrenia na pokojné urovnanie každej situácie akéhokoľvek pôvodu, o ktorej myslí, že by mohla ohroziť všeobecné blaho alebo priateľské vzťahy medzi národmi, vrátane situácií, ktoré vznikli porušením ustanovení tejto Charty o cieľoch a zásadách Organizácie Spojených národov.

Článok 15

Valné zhromaždenie dostáva ročne osobitné správy od Bezpečnostnej rady a rokuje o nich. Tieto správy obsahujú hlásenia o opatreniach, o ktorých Bezpečnostná rada rozhodla alebo ktoré urobila, aby sa zachoval medzinárodný mier a bezpečnosť.

Valné zhromaždenie dostáva správy od iných orgánov Organizácie a rokuje o nich.

Článok 16

Valné zhromaždenie vykonáva v sústave medzinárodného poručenia tie úlohy, ktoré mu určujú kapitoly XII a XIII vrátane schvaľovania poručenských dohôd pre územia, ktoré nie sú označované ako vojensky dôležité.

Článok 17

Valné Zhromaždenie prerokúva a schvaľuje rozpočet Organizácie.

Náklady Organizácie znášajú členovia podľa rozvrhu stanoveného Valným zhromaždením.

Valné zhromaždenie prerokúva a schvaľuje finančné a rozpočtové dohody s medzinárodnými špecializovanými organizáciami, ktoré spomína článok 57, skúma správne rozpočty týchto organizácií a robí im pre ten cieľ odporúčanie.

HLASOVANIE

Článok 18

Každý člen Valného zhromaždenia má jeden hlas.

O dôležitých otázkach rozhoduje Valné zhromaždenie dvojtretinovou väčšinou prítomných a hlasujúcich členov. Za dôležité otázky sa považujú: odporúčania o zachovaní medzinárodného mieru a bezpečnosti, voľba nestálych členov Bezpečnostnej rady, voľba členov Hospodárskej sociálnej rady, voľba členov Poručenskej rady podľa článku 86, odseku 1c, prijímanie nových členov do Organizácie Spojených národov, suspendovanie výkonu členských práv a výsad, vylúčenie členov, otázky spojené s účinkovaním poručenskej sústavy a rozpočtové otázky.

Rozhodnutia o ostatných otázkach, vrátane určenia ďalších nových kategórií otázok, ktoré sa majú rozhodnúť dvojtretinovou väčšinou, robia sa obyčajnou väčšinou prítomných a hlasujúcich členov.

Článok 19

Člen Organizácie Spojených národov, ktorý sa omešká s platením svojich príspevkov na náklady Organizácie, nemá hlasovacie právo vo Valnom zhromaždení, ak sa suma jeho nedoplatkov rovná sume príspevkov, ktorá na neho pripadá za uplynulé dva roky, alebo je vyššia. Valné zhromaždenie však môže napriek tomuto ustanoveniu dovoliť takémuto členovi hlasovať, ak konštatuje, že neplatenie spôsobili okolnosti nezávislé od jeho vôle.

KONANIE

Článok 20

Valné zhromaždenie sa schádza na pravidelné ročné zasadnutia, a ak to pomery vyžadujú, na mimoriadne zasadnutia. Mimoriadne zasadnutie zvoláva generálny tajomník na žiadosť Bezpečnostnej rady alebo väčšiny členov Organizácie Spojených národov.

Článok 21

Valné zhromaždenie sa uznáva na svojom rokovacom poriadku. Pre každé zasadnutie si volí predsedu.

Článok 22

Valné zhromaždenie si môže vytvárať také pomocné orgány, ktoré považuje za potrebné pre vykonávanie svojich úloh.

KAPITOLA V

BEZPEČNOSTNÁ RADA

ZLOŽENIE

Článok 23

Bezpečnostná rada sa skladá z pätnástich členov Organizácie Spojených národov. Čínska republika, Francúzsko, Zväz sovietskych socialistických republík, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska a Spojené štáty americké sú stálymi členmi Bezpečnostnej rady. Valné zhromaždenie volí desať ďalších členov Organizácie ako nestálych členov Bezpečnostnej rady, prizerajúc predovšetkým najmä na to, ako členovia Organizácie prispievajú k zachovaniu medzinárodného mieru a bezpečnosti, na ostatné ciele Organizácie, ako aj na spravodlivé zemepisné zastúpenie.

Nestáli členovia Bezpečnostnej rady sa volia na dva roky. Pri prvej voľbe nestálych členov Bezpečnostnej rady po jej rozšírení z jedenásť na pätnásť členov dvaja zo štyroch dopĺňujúcich členov sa volia na 1 rok. Členovia, ktorých funkčné obdobie uplynulo, nie sú hneď voliteľní.

Každý člen Bezpečnostnej rady má v nej jedného zástupcu.

ÚLOHY A PRÁVOMOC

Článok 24

Aby bola zabezpečená rýchla a účinná akcia Organizácie Spojených národov, zverujú jej členovia Bezpečnostnej rade hlavnú zodpovednosť za zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti a uznávajú, že Bezpečnostná rada, plniac svoje povinnosti, vyplývajúce pre ňu z tejto zodpovednosti, koná ich v mene.

Pri plnení týchto povinností Bezpečnostná rada koná v súlade s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov. Osobitnú právomoc zverenú Bezpečnostnej rade na umožnenie splnenia týchto povinností určujú kapitoly VI, VII, VIII a XII.

Bezpečnostná rada predkladá Valnému zhromaždeniu na prerokovanie ročné a podľa potreby aj osobitné správy.

Článok 25

Členovia organizácie súhlasia, že príjmu a vykonajú rozhodnutia Bezpečnostnej rady podľa tejto Charty.

Článok 26

Bezpečnostná rada je zodpovedná prostredníctvom výboru vojenských štábov, spomenutého v článku 47, za vypracovanie a predloženie plánov na vybudovanie sústavy pre úpravu zbrojenia členom organizácie, aby tak medzinárodný mier a bezpečnosť dostali pevný a trvalý základ a aby sa pritom na zbrojenie odvádzalo minimum ľudských a hospodárskych zdrojov sveta.

HLASOVANIE

Článok 27

Každý člen Bezpečnostnej rady má jeden hlas.

O procedurálnych otázkach rozhoduje Bezpečnostná rada kladnými hlasmi deviatich členov.

O všetkých ostatných veciach rozhoduje Bezpečnostná rada kladnými hlasmi deviatich členov vrátane hlasov všetkých stálych členov, pričom sa však pri rozhodnutiach urobených podľa kapitoly VI a podľa článku 52 odsek 3 sporná strana zdrží hlasovania.

KONANIE

Článok 28

Bezpečnostná rada je organizovaná tak, aby bola schopná nepretržite vykonávať svoje úlohy. Preto každý jej člen musí mať v sídle Organizácie svojho stáleho zástupcu.

Bezpečnostná rada koná pravidelné schôdzky, na ktorých každý jej člen môže, ak si to želá, byť zastúpený členom vlády alebo iným zástupcom osobitne určeným.

Bezpečnostná rada môže konať schôdzky aj inde ako v sídle Organizácie, a to tam, kde to podľa jej uváženia najviac uľahčí jej činnosť.

Článok 29

Bezpečnostná rada si môže vytvoriť také pomocné orgány, ktoré považuje za potrebné pre vykonávanie svojich úloh.

Článok 30

Bezpečnostná rada sa uznáva na svojom rokovacom poriadku, vrátane spôsobu voľby svojho predsedu.

Článok 31

Každý člen Organizácie Spojených národov, ktorý nie je členom Bezpečnostnej rady, môže sa bez hlasovacieho práva zúčastniť na rozprave o každej otázke predloženej Bezpečnostnej rade, kedykoľvek ona usúdi, že záujmy tohto člena sú osobitne dotknuté.

Článok 32

Každý člen Organizácie Spojených národov, ktorý nie je členom Bezpečnostnej rady, alebo každý štát, ktorý nie je členom Organizácie Spojených národov, ak je stranou v spore, o ktorom Bezpečnostná rada rokuje, pozve sa k účasti bez hlasovacieho práva na rozprave o tomto spore. Bezpečnostná rada určí pre účasť štátu, ktorý nie je členom Organizácie Spojených národov, podmienky, aké považuje za správne.

KAPITOLA VI

MIROVÉ RIEŠENIE SPOROV

Článok 33

Strany v každom spore, ktorého trvanie by mohlo ohroziť zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti, majú sa usilovať o jeho vyriešenie predovšetkým rokovaním, vyšetrovaním, sprostredkovaním, zmierovacím konaním, arbitrážou, súdnym konaním, použitím oblastných orgánov alebo oblastných dohôd alebo inými mierovými prostriedkami podľa vlastného výberu.

Bezpečnostná rada, ak to uzná za potrebné, požiada strany, aby urovnali svoj spor takýmito prostriedkami.

Článok 34

Bezpečnostná rada môže konať vyšetrovanie o každom spore a o každej situácii, ktorá by mohla viesť k medzinárodným treniciam alebo vyvolať spor, aby rozhodla, či trvanie sporu alebo situácie by mohlo ohroziť zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.

Článok 35

Každý člen Organizácie môže upozorniť Bezpečnostnú radu alebo Valné zhromaždenie na každý spor alebo na každú situáciu povahy spomenutej v článku 34.

Štát, ktorý nie je členom Organizácie môže upozorniť Bezpečnostnú radu alebo Valné zhromaždenie na každý spor, v ktorom je stranou, ak vopred prijme, pokiaľ ide o tento spor, záväzky mierového riešenia určené touto Chartou.

Konanie Valného zhromaždenia vo veciach, na ktoré bolo upozornené podľa tohto článku, riadi sa ustanoveniami článkov 11 a 12.

Článok 36

Bezpečnostná rada môže v akomkoľvek štádiu sporu povahy spomenutej v článku 33, alebo situácie podobného rázu odporúčať vhodné konanie alebo postup na urovanie.

Bezpečnostná rada musí vziať do úvahy všetky spôsoby konania, ktoré strany už prijali pre vyriešenie sporu.

Bezpečnostná rada, robiac odporúčania podľa tohto článku, musí brať takisto do úvahy, že podľa všeobecného pravidla majú strany predkladať spory právnej povahy Medzinárodnému súdnemu dvoru v zhode s ustanoveniami jeho štatútu.

Článok 37

Ak sa sporným stranám nepodarí urovnať spor povahy spomenutej v článku 33 prostriedkami uvedenými v spomenutom článku, predložia ho Bezpečnostnej rade.

Ak Bezpečnostná rada usúdi, že trvanie sporu by skutočne mohlo ohroziť zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti, rozhodne, či má konať podľa ustanovení článku 36, alebo odporúčať také podmienky úpravy, aké by považovala za primerané.

Článok 38

Bezpečnostná rada môže bez ujmy ustanovení článkov 33 až 37, ak o to požiadajú všetky strany v spore, robiť im odporúčania pre mierové riešenie sporu.

KAPITOLA VII

AKCIE V PRÍPADE OHROZENIA MIERU, PORUŠENIA MIERU A ÚTOČNÝCH ČINOV

Článok 39

Bezpečnostná rada určí, či ide o ohrozenie mieru, porušenie mieru alebo o útočný čin a odporučí, alebo rozhodne, aké opatrenia sa majú robiť podľa článkov 41 a 42, aby bol zachovaný medzinárodný mier a bezpečnosť.

Článok 40

Aby sa predišlo zhoršeniu situácie, Bezpečnostná rada skôr ako odporučí, alebo rozhodne o opatreniach stanovených článkom 39, môže vyzvať zainteresované strany, aby sa podrobili dočasným opatreniam, ktoré považuje za potrebné a žiadúce. Takéto dočasné opatrenia nebudú na ujmu právam, nárokom alebo postaveniu zainteresovaných strán. Ak takéto dočasné opatrenia neboli vykonané, Bezpečnostná rada k tomuto náležite prihliadne.

Článok 41

Aby Bezpečnostná rada dodala svojim uzneseniam účinnosť, môže rozhodnúť, aké opatrenia bez použitia ozbrojenej sily sa majú urobiť a môže vyzvať členov Organizácie Spojených národov, aby takéto opatrenia vykonali. Tieto opatrenia môžu zahrňovať úplné alebo čiastočné prerušenie hospodárskych stykov, železničných, námorných, leteckých, poštových, telegrafných, rádiových alebo iných spojov, ako aj prerušenie diplomatických stykov.

Článok 42

Ak Bezpečnostná rada usúdila, že opatrenia podľa článku 41 neboli dostatočné, alebo ak by sa ukázali nedostatočnými, môže podniknúť leteckými, námornými alebo pozemnými silami takú akciu, aká je potrebná na zachovanie alebo obnovenie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Táto akcia môže zahŕňať demonštrácie, blokádu a iné operácie leteckými, námornými alebo pozemnými silami členov Organizácie Spojených národov.

Článok 43

Všetci členovia Organizácie Spojených národov, aby prispeli k zachovaniu medzinárodného mieru a bezpečnosti, zaväzujú sa že poskytnú Bezpečnostnej rade na jej výzvu i podľa osobitnej alebo osobitných dohôd ozbrojené sily, pomoc a všetky možné prostriedky potrebné pre zachovanie mieru a bezpečnosti, vrátane aj práva prechodu.

Takáto dohoda alebo dohody určia počet a druhy vojsk, stupeň ich pohotovosti a ich všeobecné rozmiestnenie i povahu prostriedkov a pomoci, ktoré sa majú poskytnúť.

Takáto dohoda alebo dohody sa dohovoria čo možno najskôr na podnet Bezpečnostnej rady. Uzavrie ich Bezpečnostná rada s členmi Organizácie alebo so skupinami členov Organizácie Spojených národov a dohody vyžadujú ratifikáciu zmluvných štátov podľa ich ústavných predpisov.

Článok 44

Ak Bezpečnostná rada rozhodla uchýliť sa k použitiu moci prv, ako vyzve člena nezastúpeného v rade, aby poskytol ozbrojené sily pre splnenie záväzkov prevzatých podľa článku 43, pozve ho, ak si sám tak želá, aby sa zúčastnil na rozhodovaní Bezpečnostnej rady o použití jeho kontingentov ozbrojených síl.

Článok 45

Aby Organizácia Spojených národov mohla urýchlene podniknúť vojenské opatrenia, členovia Organizácie majú udržiavať okamžite použiteľné národné letecké kontingenty pre spoločnú medzinárodnú donucovaciu akciu. Silu, stupeň pohotovosti a plány pre túto spoločnú akciu určí Bezpečnostná rada za pomoci výboru vojenských štábov v medziach stanovených osobitnou dohodou alebo dohodami spomenutými v článku 43.

Článok 46

Plány o použití ozbrojenej moci vypracuje Bezpečnostná rada za pomoci výboru vojenských štábov.

Článok 47

Zriadi sa výbor vojenských štábov, poverený radiť a pomáhať Bezpečnostnej rade vo všetkých otázkach vojenských potrieb Bezpečnostnej rady, vo veci zachovania medzinárodného mieru a bezpečnosti, požitia vojsk jej poskytnutých a ich velenia i úpravy zbrojenia a možného odzbrojenia.

Výbor vojenských štábov sa skladá z náčelníkov štábov stálych členov Bezpečnostnej rady alebo ich zástupcov. Výbor vyzve každého člena Organizácie Spojených národov, ktorý v ňom nie je trvalo zastúpený, aby s ním spolupracoval, ak sa účasť tohto člena na práci výboru vyžaduje pre účinné vykonanie jeho úloh.

Výbor vojenských štábov pod právomocou Bezpečnostnej rady zodpovedá za strategické vedenie všetkých ozbrojených síl jej poskytnutých. Otázky, týkajúce sa velenia týchto síl, sa upravujú neskôr.

Výbor vojenských štábov môže so splnomocnením Bezpečnostnej rady a po porade s príslušnými orgánmi zriadiť svoje oblastné podvýbory.

Článok 48

Akcie, potrebné na to, aby sa vykonali rozhodnutia Bezpečnostnej rady na zachovanie mieru a bezpečnosti, podnikajú všetci členovia Organizácie Spojených národov alebo niektorí z nich, ako určí Bezpečnostná rada.

Takéto rozhodnutia vykonávajú členovia Organizácie Spojených národov priamo i vlastnými akciami v príslušných medzinárodných orgánoch, ktorých sú členmi.

Článok 49

Členovia Organizácie Spojených národov si spoločne navzájom poskytnú pomoc pri vykonávaní opatrení, o ktorých rozhodla Bezpečnostná rada.

Článok 50

Každý štát, ktorému vzniknú osobitné hospodárske problémy v dôsledku uskutočňovania preventívnych alebo donucovacích opatrení Bezpečnostnej rady proti ktorémukoľvek inému

štátu, má právo, či je alebo nie je členom Organizácie Spojených národov, poradiť sa s Bezpečnostnou radou o riešení týchto problémov.

Článok 51

Ak dôjde k ozbrojenému útoku proti členovi Organizácie Spojených národov, nijaké ustanovenie tejto Charty neprekáča prirodzenému právu na individuálnu alebo kolektívnu sebaobranu, kým Bezpečnostná rada neurobí potrebné opatrenia na zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Opatrenia urobené členmi organizácie pri vykonávaní tohto práva sebaobrany sa oznámia ihneď Bezpečnostnej rade a nijako sa nedotýkajú touto Chartou určenej právomoci a zodpovednosti Bezpečnostnej rady podnikat' v každom okamihu také akcie, aké považuje za potrebné na udržanie a obnovenie medzinárodného mieru a bezpečnosti.

KAPITOLA VIII OBLASTNÉ DOHODY

Článok 52

Nijaké ustanovenie tejto Charty nebráni, aby existovali oblastné dohody alebo orgány na riešenie otázok udržania medzinárodného mieru a bezpečnosti, ktoré sa hodia pre akcie oblastného charakteru, za predpokladu, že takéto dohody alebo orgány a ich činnosť možno zlúčiť s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov.

Členovia Organizácie Spojených národov, ktorí uzavrú takéto dohody alebo vytvoria takéto orgány, musia vynaložiť všetko svoje úsilie, aby prv ako predložia miestne spory Bezpečnostnej rade, dosiahli ich mierové riešenie pomocou takýchto oblastných dohôd alebo orgánov.

Bezpečnostná rada povzbudzuje rozvoj mierového riešenia miestnych sporov pomocou takýchto oblastných dohôd alebo orgánov alebo na podnet zainteresovaných štátov, alebo tak, že sama na takéto riešenie odkáže.

Tento článok v ničom neprekáča použitiu článkov 34 a 35.

Článok 53

Bezpečnostná rada, kde je to na mieste, použije takéto oblastné dohody alebo orgány pre donucovacie akcie pod svojou právomocou. Avšak nijaká donucovacia akcia sa nepodnikne podľa oblastných dohôd alebo oblastnými orgánmi bez splnomocnenia Bezpečnostnej rady, s

výnimkou opatrení proti niektorému nepriateľskému štátu bližšie určené v odseku 2 tohto článku, tak ako sú určené v článku 107 alebo v oblastných dohodách smerujúcich proti obnoveniu útočnej politiky takého štátu, a to dokiaľ nebude Organizácia Spojených národov na žiadosť zainteresovaných vlád poverená úlohou zabrániť novému útoku zo strany takéhoto štátu.

Výraz “nepriateľský štát”, ako sa používa v odseku 1 tohto článku, vzťahuje sa na každý štát, ktorý počas druhej svetovej vojny bol nepriateľom ktoréhokoľvek zo signatárov tejto Charty.

Článok 54

Bezpečnostná rada musí byť vždy plne oboznamovaná s každou činnosťou podniknutou alebo zamýšľanou podľa oblastných dohôd alebo oblastnými orgánmi na zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.

KAPITOLA IX

MEDZINÁRODNÁ HOSPODÁRSKA A SOCIÁLNA SPOLUPRÁCA

Článok 55

Aby sa vytvorili podmienky stability a blahobytu, ktoré sú potrebné pre mierové a priateľské styky medzi národmi, založené na úcte k zásade rovnoprávnosti a sebaurčenia národov, Organizácia Spojených národov bude pracovať:

- a/ za vyššiu životnú úroveň, plnú zamestnanosť a podmienky pre hospodársky a sociálny pokrok a rozvoj;
- b/ pre riešenie medzinárodných, hospodárskych, sociálnych, zdravotných a iných príbuzných problémov a pre medzinárodnú kultúrnu a výchovnú spoluprácu;
- c/ pre všeobecnú úctu k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva a pre ich zachovávanie.

Článok 56

Všetci členovia Organizácie Spojených národov sa zaväzujú postupovať spoločne i jednotlivito v spolupráci s Organizáciou, aby sa dosiahli ciele stanovené v článku 55.

Článok 57

Rôzne medzinárodné špecializované organizácie zriadené medzivládnyimi dohodami pre široké medzinárodné úlohy v hospodárskej, sociálnej, kultúrnej a výchovnej oblasti, v oblasti verejného zdravotníctva a v ostatných príbuzných odboroch, ako sú bližšie určené v ich ustanovujúcich listinách, uvedú sa do vzťahu k Organizácii Spojených národov podľa ustanovenia článku 63.

Organizácie, ktoré sa takto uvedú do vzťahu k Organizácii, ďalej sa označujú ako medzinárodné špecializované organizácie.

Článok 58

Organizácia Spojených národov dáva odporúčania pre vzájomné usporiadanie programov a činnosti medzinárodných špecializovaných organizácií.

Článok 59

Organizácia Spojených národov dáva, ak je to na mieste, podnet k rokovaniam medzi zúčastnenými štátmi na vytvorenie nových medzinárodných špecializovaných organizácií, potrebných na dosiahnutie cieľov uvedených v článku 55.

Článok 60

Zodpovednosť za vykonávanie úloh Organizácie Spojených národov určených v tejto kapitole má Valné zhromaždenie a pod jeho právomocou Hospodárska a sociálna rada, ktorej právomoc určuje kapitola X.

KAPITOLA X

HOSPODÁRSKA A SOCIÁLNA RADA

ZLOŽENIE

Článok 61

Hospodárska a sociálna rada sa skladá z dvadsiatich siedmich členov Organizácie Spojených národov volených Valným zhromaždením.

S výhradou ustanovenia odseku 3 bude sa ročne voliť po deväť členov Hospodárskej a sociálnej rady na tri roky. Členovia, ktorým funkčné obdobie uplynulo, sú hneď voliteľní.

Pri prvej voľbe po rozšírení počtu členov Hospodárskej a sociálnej rady z osemnásť na dvadsaťsedem volia sa aj deväti doplňujúci členovia okrem tých, čo vymieňajú šiestich členov, ktorým uplynulo funkčné obdobie na konci daného roku. Funkčné obdobie troch z deviatich doplňujúcich členov uplynie koncom prvého roku a ďalších troch koncom druhého roku podľa úpravy danej Valným zhromaždením.

Každý člen Hospodárskej a sociálnej rady má v nej jedného zástupcu.

ÚLOHY A PRÁVOMOC

Článok 62

Hospodárska a sociálna rada môže konať štúdie a podávať správy alebo dávať podnet k štúdiám a správam o medzinárodných hospodárskych, sociálnych, kultúrnych, výchovných, zdravotných a príbuzných veciach a robiť vo všetkých týchto veciach odporúčania Valnému zhromaždeniu, členom Organizácie Spojených národov a príslušným medzinárodným špecializovaným organizáciám.

Rada môže robiť odporúčanie za tým cieľom, aby sa podporovala úcta k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých a ich zachovávanie.

Rada môže pripravovať a predkladať Valnému zhromaždeniu návrhy dohovorov o všetkých otázkach patriacich do jej pôsobnosti.

Rada môže podľa pravidiel určených Organizáciou Spojených národov zvolávať medzinárodné konferencie o všetkých otázkach patriacich do jej pôsobnosti.

Článok 63

Hospodárska a sociálna rada môže uzavrieť dohody s ktoroukoľvek organizáciou spomenutou v článku 57 a určí podmienky, za ktorých sa táto organizácia vedie do vzťahu k Organizácii Spojených národov. Takéto dohody podliehajú schváleniu Valného zhromaždenia.

Rada môže koordinovať činnosť medzinárodných špecializovaných organizácií poradným stykom s nimi a odporúčaniami, ktoré dá im, Valnému zhromaždeniu a členom Organizácie Spojených národov.

Článok 64

Hospodárska a sociálna rada môže sa postarať o to, aby dostávala pravidelné správy od medzinárodných špecializovaných organizácií. Rada sa môže dohodnúť s členmi Organizácie Spojených národov a s medzinárodnými špecializovanými organizáciami, že dostane správy o

tom, čo podnikli na vykonanie odporúčania jej alebo Valného zhromaždenia vo veciach patriacich do jej pôsobnosti.

Rada môže Valnému zhromaždeniu oznámiť svoje pripomienky k týmto správam.

Článok 65

Hospodárska a sociálna rada môže poskytovať správy Bezpečnostnej rade a na jej žiadosť jej i pomáhať.

Článok 66

Hospodárska a sociálna rada plní také úlohy, ktoré patria do jej pôsobnosti v súvislosti s vykonávaním odporúčaní Valného zhromaždenia.

So súhlasom Valného zhromaždenia Rada môže konať služby, o ktoré požiadajú členovia Organizácie Spojených národov alebo medzinárodné špecializované organizácie.

Rada vykonáva aj iné úlohy, ktoré jej určujú iné časti Charty alebo ktoré jej určí Valné zhromaždenie.

HLASOVANIE

Článok 67

Každý člen Hospodárskej a sociálnej rady má jeden hlas.

Hospodárska a sociálna rada rozhoduje väčšinou hlasov prítomných a hlasujúcich členov.

KONANIE

Článok 68

Hospodárska a sociálna rada zriadi komisie pre hospodárske a sociálne otázky a pre podporovanie ľudských práv, ako aj iné komisie potrebné pre vykonávanie svojich úloh.

Článok 69

Ak Hospodárska a sociálna rada rokuje o otázke, ktorá osobitne zaujíma člena Organizácie Spojených národov, pozve ho, aby sa zúčastnil bez hlasovacieho práva na jej rokovaní o tejto otázke.

Článok 70

Hospodárska a sociálna rada môže urobiť všetky opatrenia, aby sa zástupcovia medzinárodných špecializovaných organizácií zúčastnili bez hlasovacieho práva na jej rokovaníach a na rokovaníach jej komisií a tiež aby sa jej zástupcovia zúčastnili na rokovaníach medzinárodných špecializovaných organizácií.

Článok 71

Hospodárska a sociálna rada môže vhodným spôsobom dohodnúť poradný styk s nevládnymi organizáciami, ktoré sa zaoberajú otázkami patriacimi do jej pôsobnosti. Takéto dohody sa môžu uzavrieť s medzinárodnými, a kde je to vhodné, i s vnútroštátnymi organizáciami po porade s príslušným členom Organizácie Spojených národov.

Článok 72

Hospodárska a sociálna rada sa uznáva na svojom rokovacím poriadku, vrátane aj spôsobu voľby svojho predsedu.

Hospodárska a sociálna rada sa schádza podľa potreby, a to podľa svojho rokovacieho poriadku, ktorý obsahuje ustanovenia o zvolávaní schôdzok na žiadosť väčšiny jej členov.

KAPITOLA XI

VYHLÁSENIE O NESAMOSPRÁVNÝCH ÚZEMIACH

Článok 73

Členovia Organizácie Spojených národov, ktorí majú alebo preberajú zodpovednosť za správu území, ktorých ľud ešte nedosiahol úplnú samosprávu, uznávajú zásadu, že záujmy obyvateľov týchto území sú na prvom mieste a prijímajú za svoju svätú povinnosť záväzok, že budú v rámci sústavy medzinárodného mieru a bezpečnosti, zriadenej touto Chartou, čo najviac podporovať ich blahobyť, a za tým cieľom:

a/ zabezpečia, náležite dbajúc na kultúru ľudu, o ktorý ide, jeho politické, hospodárske, sociálne a výchovné povznesenie, spravodlivé zaobchádzanie s ním a jeho ochranu pred zneužitím;

b/ budú rozvíjať samosprávu, náležite prizerať na politické túžby ľudu a pomáhať mu v postupnom rozvíjaní jeho slobodných politických ustanovizní, a to podľa osobitných pomerov každého územia a jeho ľudu a ich rôznych stupňov rozvoja;

c/ budú pracovať pre upevnenie medzinárodného mieru a bezpečnosti;
d/ budú zavádzať účinné opatrenia pre rozvoj, podnecovať bádanie a navzájom spolupracovať, kedykoľvek a kdekoľvek to okolnosti budú vyžadovať, aj s medzinárodnými špecializovanými organizáciami, aby sa skutočne dosiahli sociálne, hospodárske a vedecké ciele určené v tomto článku;
e/ pravidelne budú pre informáciu posielat' generálnemu tajomníkovi - s výhradou obmedzení, ktoré by si vyžadovala bezpečnosť a ústavné zretele - štatistické a iné správy odborného rázu o hospodárskych, sociálnych a výchovných pomeroch na územiach, za ktoré sú zodpovední, s výnimkou území, na ktoré sa vzťahujú kapitoly XII a XIII.

Článok 74

Členovia Organizácie Spojených národov sa zhodujú v názore o tom, že ich politika vo vzťahu k územiám, na ktoré sa vzťahuje táto kapitola, rovnako ako aj vo vzťahu k ich materským štátnym územiám, musí byť založená na všeobecnej zásade dobrého susedstva s náležitým zreteľom na záujmy a blahobyt ostatného sveta vo veciach sociálnych, hospodárskych a obchodných.

KAPITOLA XII

SÚSTAVA MEDZINÁRODNÉHO PORUČENSTVA

Článok 75

Organizácia Spojených národov zriadi pod svojou právomocou sústavu medzinárodného poručenia pre správu a kontrolu území, ktoré sa tejto sústave podrobia na základe jednotlivých neskôr uzavretých dohôd. Tieto územia sa ďalej označujú ako poručenské územia.

Článok 76

Základné úlohy poručenskej sústavy v zhode s cieľmi Organizácie Spojených národov, ktoré určuje článok 1 tejto Charty, sú:

a/ upevniť medzinárodný mier a bezpečnosť;

b/ podporovať politické, hospodárske, sociálne a výchovné povznesenie obyvateľov poručenských území a ich postupný vývin k samospráve alebo nezávislosti podľa osobitných

okolností každého územia a jeho ľudu a slobodne vyslovených želaní ľudu, o ktorý ide, a podľa toho, čo určujú ustanovenia každej poručenskej dohody;

c/ posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva a rozvíjať vedomie vzájomnej závislosti národov sveta medzi sebou;

d/ zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie v odbore sociálnom, hospodárskom a obchodnom pre všetkých členov Organizácie Spojených národov a pre ich príslušníkov, ako aj rovnaké zaobchádzanie s nimi pri vykonávaní spravodlivosti, a to bez ujmy plnenia úloh už uvedených a s výhradou ustanovení v článku 80.

Článok 77

Poručenská sústava platí na území týchto kategórií, ktoré jej budú podrobené poručenskými dohodami :

a) územia, ktoré sú teraz pod mandátnou správou,

b) územia, ktoré môžu byť odlúčené od nepriateľských štátov v dôsledku druhej svetovej vojny, a

c) územia dobrovoľne podrobené poručenskej sústave štátmi, ktoré sú zodpovedné za ich správu.

V ďalšej dohode sa určí, ktoré územia uvedených kategórií budú podrobené poručenskej sústave a za akých podmienok.

Článok 78

Poručenská sústava neplatí pre územia, ktoré sa stali členmi Organizácie Spojených národov, lebo ich vzájomné vzťahy sú založené na rešpektovaní zásad suverénnej rovnosti.

Článok 79

O podmienkach poručenstva pre každé územie, ktoré má byť podrobené poručenskej sústave, o ich úpravách a zmenách sa dohodnú priamo zainteresované štáty, a ak ide o územie pod mandátnou správou niektorého člena Organizácie Spojených národov, i mandátna mocnosť. Schvaľovať sa budú podľa článkov 83 a 85.

Článok 80

Len keby sa tak dohodlo v jednotlivých poručenských dohodách uzavretých podľa článkov 77, 79 a 81, ktorými sa každé také územie podrobuje poručenskej sústave, a na čas, kým sa takéto dohody uzavrujú, nijaké ustanovenie v tejto kapitole nemožno priamo ani nepriamo vykladať tak, že nejako pozmeňuje akékoľvek práva ktoréhokoľvek štátu alebo ľudu alebo ustanovenia platných medzinárodných dohôd, ktorých stranami sú členovia Organizácie Spojených národov.

Odsek 1 tohto článku nebude sa vykladať, akoby poskytoval dôvody na premeškanie alebo odklad vo vyjednávaní a uzatváraní dohôd, ktorými sa podrobujú poručenskej sústave územia pod mandátnou správou alebo iné územia podľa článku 77.

Článok 81

Poručenská dohoda bude vždy obsahovať podmienky, za ktorých bude poručenské územie spravované, a určí i vrchnosť, ktorá bude vykonávať správu poručenského územia. Takouto vrchnosťou, označovanou v ďalšom ako spravujúca vrchnosť, môže byť jeden alebo viac štátov, alebo sama Organizácia Spojených národov.

Článok 82

V každej poručenskej dohode možno označiť oblasť alebo oblasti vojensky dôležité, ktoré môžu zahrňovať časť alebo celok poručenského územia, pre ktoré dohoda platí bez ujmy osobitnej dohody alebo všetkých osobitných dohôd uzavretých podľa článku 43.

Článok 83

Všetky úlohy Organizácie Spojených národov vo vojensky dôležitých oblastiach, vrátane schvaľovania ustanovení poručenských dohôd, ich úprav a prípadných zmien, vykonáva Bezpečnostná rada.

Základné ciele určené v článku 76 platia pre ľud každej vojensky dôležitej oblasti.

Bezpečnostná rada, s výhradou ustanovení poručenských dohôd a bez ujmy pre bezpečnostné ohľady, použije pomoc Poručenskej rady, aby sa vo vojensky dôležitých oblastiach plnili úlohy Organizácie Spojených národov, ktoré vyplývajú z poručenskej sústavy v otázkach politických, hospodárskych a sociálnych, ako aj výchovných.

Článok 84

Spravujúca vrchnosť je povinná zabezpečiť, aby poručenské územie plnilo svoju úlohu pri zachovávaní medzinárodného mieru a bezpečnosti. Na to môže spravujúca vrchnosť použiť dobrovoľnícke ozbrojené sily, prostriedky a pomoc poručenského územia pri plnení záväzkov, ktoré v tejto veci prevzala oproti Bezpečnostnej rade, ako aj pre miestnu obranu a zachovanie poriadku vo vnútri poručenského územia.

Článok 85

Úlohy Organizácie Spojených národov vo veci poručenských dohôd pre všetky oblasti neoznačené za vojensky dôležité, vrátane schvaľovania ustanovení poručenských dohôd, ich úprav a zmien, vykonáva Valné zhromaždenie.

Poručenská rada, konajúca pod právomocou Valného zhromaždenia, bude mu pomáhať pri vykonávaní týchto úloh.

KAPITOLA XIII PORUČENSKÁ RADA ZLOŽENIE

Článok 86

Poručenská rada sa skladá z týchto členov Organizácie Spojených národov:

- a) z členov, ktorí spravujú poručenské územia;
  - b) z členov vymenovaných v článku 23, ktorí nespravujú poručenské územia;
  - c) z toľkých iných členov zvolených na čas troch rokov Valným zhromaždením, koľko treba, aby celkový počet Poručenskej rady bol rovnako rozdelený medzi členov Organizácie Spojených národov spravujúcich poručenské územia a nespravujúcich poručenské územia.
- Každý člen Poručenskej rady určí zvlášť kvalifikovanú osobu, aby ho v nej zastupovala.

ÚLOHY A PRÁVOMOC

Článok 87

Valné zhromaždenie a pod jeho právomocou Poručenská rada, vykonávajúc svoje úlohy, môžu:

- a) skúmať správy predložené spravujúcou mocnosťou;
- b) prijímať petície a skúmať ich v poradnom styku so spravujúcou mocnosťou;
- c) zariaďovať pravidelné návštevy v príslušných poručenských územiach v lehotách dohodnutých so spravujúcou mocnosťou;
- d) podnikat tieto a iné opatrenia podľa ustanovení poručenských dohôd.

Článok 88

Poručenská rada vyhotoví dotazník o politickom, hospodárskom, sociálnom a výchovnom rozvoji obyvateľov každého poručenského územia a spravujúca vrchnosť každého poručenského územia, ktoré patrí do pôsobnosti Valného zhromaždenia, podáva mu na základe tohto dotazníka každoročne správu.

HLASOVANIE

Článok 89

Každý člen Poručenskej rady má jeden hlas.

Poručenská rada rozhoduje väčšinou hlasov prítomných a hlasujúcich členov.

KONANIE

Článok 90

Poručenská rada sa uznáva na svojom rokovacom poriadku, vrátane aj spôsobu voľby svojho predsedu.

Poručenská rada sa schádza podľa potreby, a to podľa svojho rokovacieho poriadku, ktorý obsahuje ustanovenie o zvolaní schôdzok na žiadosť väčšiny jej členov.

Článok 91

Poručenská rada použije, ak treba, pomoc Hospodárskej a sociálnej rady a medzinárodných špecializovaných organizácií vo veciach, ktoré sa dotýkajú ich právomocí.

KAPITOLA XIV MEDZINÁRODNÝ SÚDNY DVOR

Článok 92

Medzinárodný súdny dvor je hlavným súdnym orgánom Organizácie Spojených národov. Pôsobí podľa pripojeného štatútu, ktorý je založený na štatúte Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti a je neoddeliteľnou súčasťou tejto Charty.

Článok 93

Všetci členovia Organizácie Spojených národov sú ipso facto stranami zúčastnenými na štatúte Medzinárodného súdneho dvora.

Štát, ktorý nie je členom Organizácie, môže sa stať stranou zúčastnenou na štatúte Medzinárodného súdneho dvora za podmienok, ktoré v každom prípade určí Valné zhromaždenie na odporúčanie Bezpečnostnej rady.

Článok 94

Každý člen Organizácie Spojených národov sa zaväzuje konať podľa rozhodnutia Medzinárodného súdneho dvora v každom spore, v ktorom je stranou.

Ak sporná strana nesplní záväzky, ktoré na ňu pripadnú v dôsledku rozhodnutia vyneseneho Dvorom, môže sa druhá strana obrátiť na Bezpečnostnú radu, ktorá môže odporúčať alebo rozhodnúť, ak to považuje za potrebné, aké opatrenia sa majú urobiť na vykonanie rozhodnutia.

Článok 95

Nijaké ustanovenie tejto Charty nebráni členom Organizácie, aby predkladali svoje spory na riešenie iným súdom na základe už platných dohôd, alebo takých, ktoré môžu byť v budúcnosti uzavreté.

Článok 96

Valné zhromaždenie alebo Bezpečnostná rada môžu požiadať Medzinárodný súdny dvor o posudok v akejkolvek právnej otázke.

Ostatné orgány Organizácie Spojených národov a medzinárodné špecializované organizácie, ktoré na to môžu Valné zhromaždenie kedykoľvek zmocniť, môžu tak isto požiadať o posudok Dvor v právnych otázkach, ktoré vzniknú v rámci ich činnosti.

KAPITOLA XV SEKRETARIÁT

Článok 97

Sekretariát sa skladá z generálneho tajomníka a úradníkov, ktorých bude Organizácia potrebovať. Generálneho tajomníka vymenúva Valné zhromaždenie na odporúčanie Bezpečnostnej rady. Generálny tajomník je hlavným správnym úradníkom Organizácie Spojených národov.

Článok 98

Generálny tajomník koná v tomto postavení na všetkých schôdkach Valného zhromaždenia, Bezpečnostnej rady, Hospodárskej a sociálnej rady a Poručenskej rady a vykonáva všetky ostatné úlohy, ktoré mu zveria tieto orgány. Generálny tajomník predkladá Valnému zhromaždeniu výročnú správu o činnosti Organizácie Spojených národov.

Článok 99

Generálny tajomník môže upozorniť Bezpečnostnú radu na každú vec, ktorá by podľa jeho mienky mohla ohroziť zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.

Článok 100

Generálny tajomník a úradníci Sekretariátu pri vykonávaní svojho úradu nebudú žiadať ani prijímať pokyny od nijakej vlády ani od akejkolvek inej vrchnosti okrem Organizácie. Budú sa vystríhať každého konania, ktoré sa nezlučuje s ich postavením medzinárodných úradníkov, a sú zodpovední iba Organizácii.

Každý člen Organizácie sa zaväzuje, že bude rešpektovať výlučne medzinárodnú povahu úloh generálneho tajomníka a úradníkov Sekretariátu a nebude sa snažiť ich ovplyvňovať pri vykonávaní ich úloh.

Článok 101

Úradníkov Sekretariátu vymenúva generálny tajomník podľa predpisov určených Valným zhromaždením.

Vhodní úradníci sa natrvalo pridelia Hospodárskej a sociálnej rade, Poručenskej rade, a ak treba, aj iným orgánom Organizácie. Títo úradníci patria k Sekretariátu.

Pri prijímaní úradníkov a rozhodovaní o podmienkach služby sa prizerá predovšetkým na potrebu zabezpečiť najvyššiu mieru výkonnosti a schopnosti a na bezúhonnosť. Bude sa náležite dbať o to, aby sa úradníci Sekretariátu vybrali na čo najširšej zemepisnej základni.

KAPITOLA XVI RÔZNE USTANOVENIA

Článok 102

Každá zmluva a každá medzinárodná dohoda, ktoré uzavrie niektorý člen Organizácie Spojených národov po tom, čo táto Charta nadobudne účinnosť, čo najskôr sa zapíše do registra pri Sekretariáte, ktorý ich uverejní.

Nijaká strana zúčastnená na zmluve alebo medzinárodnej dohode, ktoré by neboli zapísané podľa ustanovení odseku 1 tohto článku, nemôže sa ich dovolávať pred nijakým orgánom Organizácie.

Článok 103

Ak by došlo k stretu záväzkov Organizácie Spojených národov podľa tejto Charty s ich záväzkami podľa akejkoľvek inej medzinárodnej dohody, majú prednosť záväzky podľa tejto Charty.

Článok 104

Organizácia Spojených národov požíva na území každého svojho člena takú právnu spôsobilosť, akú potrebuje, aby konala svoje úlohy a plnila svoje ciele.

Článok 105

Organizácia Spojených národov požíva na území každého svojho člena výsady a slobody, ktoré potrebuje, aby plnila svoje ciele.

Zástupcovia členov Organizácie Spojených národov a jej úradníci požívajú tak isto výsady a slobody, ktoré potrebujú, aby nezávisle vykonávali svoje úlohy súvisiace s Organizáciou.

Valné zhromaždenie môže robiť odporúčania, pokiaľ ide o určenie, ako v podrobnostiach používať odseky 1 a 2 tohoto článku, alebo môže navrhnovať členom Organizácie Spojených národov za tým cieľom uzavretie dohôd.

KAPITOLA XVII PRECHODNÉ BEZPEČNOSTNÉ OPATRENIA

Článok 106

Kým nadobudnú účinnosť tie osobitné dohody spomínané v článku 43, ktoré Bezpečnostnej rade po jej uvážení umožnia, aby začala vykonávať svoje úlohy podľa článku 42, strany zúčastnené na vyhlásení štyroch štátov podpísanom v Moskve 30. októbra 1943, ako i Francúzsko, poradia sa podľa odseku 5 tohto vyhlásenia navzájom, a ak je to podľa okolností potrebné, aj s inými členmi Organizácie Spojených národov o takej spoločnej akcii v mene Organizácie Spojených národov, ktorá by bola potrebná na zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.

Článok 107

Ak ide o akciu proti štátu, ktorý bol počas druhej svetovej vojny nepriateľom ktoréhokoľvek signatára tejto Charty, nijaké ustanovenie v tejto Charte nerobí takúto akciu neplatnou a ani jej nebráni, keď ako dôsledok tejto vojny ju podnikli alebo schválili vlády, ktoré majú za takúto akciu zodpovednosť.

KAPITOLA XVIII

ZMENY

Článok 108

Zmeny tejto Charty nadobudnú účinnosť pre všetkých členov Organizácie Spojených národov, ak boli prijaté dvoma tretinami členov Valného zhromaždenia a ak boli ratifikované dvoma tretinami členov Organizácie Spojených národov, vrátane všetkých stálych členov Bezpečnostnej rady podľa ich ústavných predpisov.

Článok 109

Všeobecná konferencia členov Organizácie Spojených národov o revízii tejto Charty sa môže konať v čase a na mieste, ktoré sa určia hlasmi dvoch tretín členov Valného zhromaždenia a hlasmi ktorýchkoľvek deviatich členov Bezpečnostnej rady. Každý člen Organizácie Spojených národov bude mať na konferencii jeden hlas.

Každá zmena tejto Charty, odporúčaná dvojtretinovou väčšinou hlasov konferencie, nadobudne účinnosť, keď ju ratifikujú dve tretiny členov Organizácie Spojených národov, vrátane všetkých stálych členov Bezpečnostnej rady, podľa ich ústavných predpisov.

Ak sa takáto konferencia nebude konať pred desiatym výročným zasadáním Valného zhromaždenia, počítajúc od toho času, keď táto Charta nadobudne účinnosť, dá sa návrh na zvolanie takejto konferencie na program rokovania tohto zasadnutia Valného zhromaždenia a konferencia sa bude konať, keď tak rozhodne väčšina hlasov členov Valného zhromaždenia a hlasy ktorýchkoľvek siedmich členov Bezpečnostnej rady.

KAPITOLA XIX

RATIFIKÁCIA A PODPIS

Článok 110

Túto Chartu ratifikujú signatárske štáty podľa svojich ústavných predpisov.

Ratifikačné listiny sa uložia u vlády Spojených štátov amerických, ktorá upovedomí o každom uložení všetky signatárne štáty, ako aj generálneho tajomníka Organizácie, až bude vymenovaný.

Táto Charta nadobudne účinnosť po uložení ratifikačných listín Čínskej republiky, Francúzska, Zväzu sovietskych socialistických republík, Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska, Spojených štátov amerických a väčšiny ostatných signatárnych štátov. Potom vláda Spojených štátov amerických spíše protokol o uložení ratifikačných listín a jeho odpisy pošle všetkým signatárnym štátom.

Signatárne štáty tejto Charty, ktoré ju budú ratifikovať už po nadobudnutí účinnosti, stanú sa pôvodnými členmi Organizácie Spojených národov odo dňa, keď uložia svoje ratifikačné listiny.

Článok 111

Táto Charta, ktorej čínsky, francúzsky, ruský, anglický a španielsky text sú rovnako autentické, zostane uložená v archíve vlády Spojených štátov amerických, ktorá pošle jej riadne overené odpisy vládam ostatných signatárnych štátov.

Na dôkaz toho zástupcovia vlád Organizácie Spojených národov podpísali túto Chartu.

DANÉ v San Franciscu dvadsiateho šiesteho júna tisíc deväťsto štyridsať päť.

Zoznam použitej literatúry

- ARCHER, C.: IN: BAŇOUC, H., FEDORKO, M. Mezinárodní organizace. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 254, ISBN 80-210-2474-7
- AZUD, J.: Záruky bezpečnosti Slovenskej republiky, Bratislava: Veda, 1995, s. 16, ISBN 80-224-0448-9
- DAVID, V., SLADKÝ, P., ZBOŘIL, F.: Medzinárodní právo veřejné. Praha: Linde, Praha, 2005, s. 439, ISBN 80-7201-557-5
- HAGARD, S. a SIMMONS, BETH, A.: Theories of international regimes. International organization, 41, no. 3, 1987, s. 491 - 517
- KRASNER, STEPHEN, D: Structural cause and regime consequences: regimes as intervening variables. IN: Krasner, Stephen D. (ed), International Regimes, Cornell University, Press, 1983, Ithaca
- KUČERA, B. Charta Spojených národů. Zároveň příspěvek k dějinám mezinárodní organizace. Praha: Melantrich, 1946, s. 186
- MAZÁK, J., JÁNOŠÍKOVÁ, M.: *Základy práva Európskej únie. Ústavný systém a súdna ochrana.* Bratislava: Iura Edition, 2009, s. 740, ISBN 978-80-8078-289-4
- MRÁZ, S., POREDOŠ, F., VRŠANKSÝ, P.: Medzinárodné právo verejné. Bratislava. PraF UK, 2003, s. 379, ISBN 80-7160-175-6
- ONDŘEJ, J. Úloha mezinárodních organizací, zejména oblastních, při zajišťování mezinárodní bezpečnosti. IN: Právník, Praha: Ústav státu a práva, 2005, roč. 144, č. 11, ISSN 0231-6625
- POTOČNÝ, M: Mezinárodní organizace. Praha. Svoboda, 1980, s. 332
- POTOČNÝ, M.: Medzinárodní právo veřejné, Zvláštní část. Praha. 1996, s. 323, ISBN 80-7179-088-5
- POTOČNÝ, M., ŠIBAJEVOVÁ, E.A. Právo mezinárodních organizací. Praha: Panorama, 1984
- SLAŠŤAN, M. *Budúcnosť Európskej únie: Lisabonská zmluva a Slovensko: Euroiuris*, 2009, ISBN 978-80-89406-02-9
- ŠRAMEL, B.: K organizácii a postaveniu polície v trestnom konaní vo vybraných krajinách sveta, IN: Justičná revue, 63, 2011, č. 4, s 623 – 632, ISSN 1335 - 6461
- TOMKO, J.: Medzinárodné verejné právo. Bratislava: Obzor, 1988, s. 421

VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J a kol.: Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť. Bratislava: Eurokódex, 2013, s. 544, ISBN 978-80-8155-003-4

VALUCH, J., RIŠOVÁ, M., SEMAN, R.: Právo medzinárodných organizácií. 1 vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 399, ISBN 978-80-7400-368-4

WAISOVÁ, Š.: Mezinárodní organizace a režimy. Plzeň. Aleš Čeněk, 2008. s. 255, ISBN 978-80-7380-109-0

Elektronické pramene:

<http://www.itu.int>

<http://www.upu.int>

<http://en.unesco.org/>

<http://www.unido.org>

<http://www.icao.int>

<http://www.wipo.int>

<http://www2.unwto.org>

<http://www.fao.org>

<http://www.who.int>

<http://www.who.sk>

<http://www.ilo.org>

<http://www.imo.org>

<http://www.wmo.int>

http://www.foreign.gov.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_BDFA0F8449A80739C125763500337369_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_MEDZINA_RODNEORGANIZACIE-ALL-DWMCEA-7XWF7C=4&MENU=medzinarodne_organizacie_a_zoskupenia&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/IntOrg.nsf/%28vw_ByID%29/ID_15706D13190996B9C12570DD003667CB#bokZaklInfo

<http://www.imf.org>

<http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/medzinarodne-vztahy/mmf>

<http://www.worldbank.org/>

<http://www.iaea.org>

<http://www.opcw.org/>

<http://www.icj-cij.org>

<http://www.icc-cpi.int>

<http://www.icty.org>

<http://www.itlos.org/>

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getLastRules.do?language=SK&reference=TOC>

<http://www.euroinfo.gov.sk/132/nato/>

http://www.mzv.sk/sk/zahranicna_politika/slovensko_v_nato-o_nato

http://www.mzv.sk/sk/zahranicna_politika/slovensko_v_obse

<http://www.minv.sk/?narodna-ustredna-interpol>

<http://www.interpol.int/>

Rozhodnutie Rady č. 371/2009, IN: <http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:121:0037:0037:SK:PDF

Všeobecná správa o Europole, Európsky policajný úrad, Haag, ISBN 978-92-95078-51-2,

IN:https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/sk_europolreviewslovak.pdf

<http://www.minv.sk/?europol>

Vydala: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Sklabinská 1, 83517 Bratislava

Autor: JUDr. Mgr. Jozef Medelský, PhD.

Názov: Medzinárodné organizácie

Vytlačila: Centrum polygrafických služieb

Rozsah strán: 181

Formát: B5

Náklad: 100 ks

Vydanie: prvé

Za jazykovú stránku zodpovedá autor.

ISBN 978-80-8054-597-0

EAN 9788080545970